

Славомир Олеяр
НАШЕНЄ

ИВУ „РУСКЕ СЛОВО“
Нови Сад, 2016

верхи

СЛАВОМИР ОЛЕЯР

НАШЕЊС

Директор
Мартица Тамаш

Одвичательни редактор
Микола Шанта

Редактор
Микола М. Цап

Рецензенти
Олена Планчак-Сакач
Др Стеван Константинович

Лекторе
Ясмина Дюранїн
Микола М. Цап

Коректор
Блажена Хома-Цветкович

Рамики
Славомир Олеяр

Компјутерски обробок
Люпка Цвеїч
Вероника Вуячич

ISBN 978-86-7105-278-8

Видала Новинско-видавательна установа „Руске слово”
Нови Сад, Булевар ошлебодзена 81

Славомир Олеяр

НАШЕЊЕ

приповедки

„РУСКЕ СЛОВО” НОВИ САД 2014

*Друковане тей кніжки фiнансiйно помогнул
Покрайнски секретарият за культуру и явне информоване
з Нового Саду*

CHERRY

Людзе як нашене. Вирошню на єдним месце до красней рошліни, а потим им витри рижних нещесцох розшею нашене ширцом Жемовой кулі. Даєдно спадне на каменісту жем та не зидзе, даєдно на плодну и почне пуцац корені, роснуц, квитнуц и твориц нови нашеня...

Руснаци не винімок того природного процесу, але су одпорнейша файта. Гоч спадню на писковиту и неплодну жем, приму ше, зиду, пуцаю младніки. Не потребни им барз вигодни условия, бо научели и зоз малого створиц дацо, кус води, слунка и воздуху им досц же би пуцели корені и вигнали младніки. Хтошка раз спомнул, а думам же то бул Михайло Ковач, же Руснаци як коровче. Вшадзи го єст и вшадзи зидзе. Лєм, коровче нежадана рошліна у каждим полю, а Руснаци оплеменюю жем дзе ше населя. Требало би найсц лепше поровноване.

По єдних твердзеньох, вишня то древо бога Вишну хтори бул у Гинду религийі почитовани як верховне єство, попреплетани зоз сущносцу шицкого живого, Бога хтори чува и отримує Универзум. По думаню даєдних європейских и индийских авторох, восточни Славяне хтори ише пред дзешец и вецей тисячи рокох були земледілци, Ораче лебо Ориї, а заправо Ариї, Ариєвци, у своїх селеньох зоз централней Европи на далеки восток, принесли зоз собу до сиверней Индиї окрем знаня о обрабяню жеми, культуру и религийю, як и рошліни зоз краю, а медзи нїма и вишню. Тоти Ораче охабели шліди у Санскриту и систему кастох цо видно и зоз генетских вигледованьох. Висши касти як вояци, священіки и поглаваре генетски блїзки восточним Славяном, док нїзши як роботніки, краваре, здохлінаре и други, були генетски оддалени.

При Руснацох, гоч не у религийним смислу, вишня забера високе и почитоване место медзи овочами. Видзи ми ше же нет ру-

ского обисца у хторим нет голем едно дервко вишні. Так у старим краю, на Горніци, так и у новим краю на Панонскей ровніни. Медзитим, у и после войны дзеведзешатих рокох у бувшей Югославії, велі Руснаци нашли себе ише новши край, та так стари край остал лем Горніца, нови, панонски край постал „край”, а Сиверна Америка и Австралия постали „нови край”.

Ровніна ма гипнотичне дійство на человека. Хто раз мал нагоду буц сам дагдзе у хотаре и патриц на жем розляту гет далеко аж по смугу дзе ше зліва з небом, на жем змирену як морйо без габох, и сам постава навики змирени у духу, страци горяцку агресивносц, а у бешеди му ше медзи вигваренима словами зяваю смужки горизонта и розцагую ю, та така бешеда звучи змируюце, миролюбиво, змирено. Випатра же пре тото дійство Руснаци у ровніни престали буц тварди горяки и постали мирни и послухни земледілци.

Мирослав бул мирни, чесни и вредни человек, схопни до вшеліяких роботох, прави младнік зоз старого нашеня, але прилагодзени гу ровніни и „краю”. По приходу до „нового краю”, т.е. до Канади, остал исти лем баржей виоштрел чувства за нагоду заробиц даеден долар вецей, та постал ценени майстор не лем у фирми дзе робел, але и у варошику дзе зоз жену купели хижу на окраїску зоз вельку порту хтору Мирослав з часом претворел до овоцніку. Засадзел яблука и даскельо вишні, направел себе пресу и, кед узрели, цадзел з ніх сок хтори добре предавал, бо за розлику од индустрийних, у його не було ані конзервансу ані други додатки, бо Канадяне жадни здравей, органскей поживи и з непрерывну бригу о своїм здравю, знали ценіц и добре плациц. Заш лем, тоти вишні не були таки як гевти у „краю”. Були дробни, квашни, лем цо не щипаци, а вишні у „краю” як их запаметал, були вельки, аж чарни кед узрею, полни зоз червеним сладкаво-кваскавим соком хтори ше просто упивал до скори на пальцох и не могло го змиц док не побелавел и поступно вилезнул.

Раз кед бул у нациви, зоз „краю” принесол, по правдзе прешверцовал коло дзешец-петнац узрети вишні зоз оцовой загради. Ризик бул досц вельки, бо було найстрогше забранене уношиц до Канади гоч яки рошліни пре можливе ширене хоротох и нарушова-

не екологічної рівноваги, а кари за таке потупене були досі општри. У його фамелії кружела приповідка же тоті вишні принесли зоз Мукачова на Горніці його пра, лебо аж чукун-дідо, кед раз бул там по кніжки чи у нащиви дальшей родзини. Гваря же зоз собу принесли даскельо вишні од хторих ше вше пресадзовали младніки кед старе стебло охорело и почало сохнуц.

Мирослав засадзел вишні до овоцніку поза хижу и допатрал их док з ніх не вирости садніци каждая по метер висока, обещуюци красни плоди о даскельо роки.

– Сцеш даєдну? Маш места у дворе, та дай Боже єдного дня их будзеш оберач зоз унуками – опитал ми ше при єдним стретнуцу.

Дал ми два зоз толкованьом як их мам засадзиц и окреме надпомнул же до дзири у жеми пред садзеньом мушим усипац погар доброго вина. То наш стари обичай.

Древка ше крашне прияли и о два роки зявели ше перши квецик. Правда мало, и плоди ше не отримали, але идущого року ше уж зродзели и отримали даскельи вельки, цмо-червени вишні, праве таки яки Мирослав описовал. Теди сом дознал же Мирослав умар. Нагло, нігда не випатрал хори. Попри жалю за страченим добрим товаришом и вредним чловеком, остали ми памятки на нього, як и два вишні зоз „краю” у канадским дворе.

Уж даскельо раз сом замерковал єдного чловека, не високого ростом, з чарними власами и баюсками як преходзи коло хижи и вше патри до двора. Тей єшені лісце з яворох у уліци лем цо не цалком поопадовало по приказованю фантастичних пременкох у своїх фарбох од цмо-зеленей преїг блядо-жовтей по цму червену.

– May I help you?¹ – опитал сом ше му кед раз станул.

– Is that cherry?² – одвитовал з питаньом.

– Гей, вишня.

– Барз квашна?

– Не.

– Ми исту таку мали дома у нашей загради. Могол бим сом викопач даскельо младніки, видзим же их маце? Вишня уж тераз заспала и ніч не будзе чувствовац.

– Як думаце: не будзе ніч чувствовац?

– У нашим краю ше вери же рошліни як и шицко живе ма душу, чувствує. Чом би рошліни були винїмка? У еволуції вони вельо старши од нас, та чом би не розвили зложену нервну систему як и ми?

– Маце право, хто зна. Младніки вшелїяк викопце, кельо год сцеце. Ми ше селїме з тей хижи, а нови власнік ю, як гварел, вїрубє, бо прави вельки хладок.

– Упознайме ше: я Петро – дал ми руку. Не гуторел Питер, але Петро, з акцентом на „о”.

– Чудне – одвитуєм – и мнє мєно Петро. Одкаль сце, Петре?

– З України.

– Бул сом там даскельо раз. А зоз хторого места?

– З Мукачева.

– Отамаль ше Русини населели до Панонскей ровніни. До бувшей Югославїї – толкуєм му.

– Знам – одвитує Петро патраци ми до оч – я Русин.

– И я...

Патрели зме без словох даскельо хвильки єден на другого проверюючи чи ше гевтот други не шалї. Бо яка була можлівосц лебо вїроятносц же ше Русин зоз Войводини чїю ше предки пред дваццо шейдзешат-седемдзешат роками населели з крайох коло Мукачева, стретне з Русином праве зоз Мукачева и то медзи штири милиони жительох у Торонту? И цо ище чуднейше, яка вїроятносц же ше младнік вишні принешеней з Горніци, з Мукачева, найдзе по даскелїх генерацийох у Торонту и же го зосце пре-садзиц до свойого двора праве Руснак з Мукачева!?

Шицко тото не мож рационално потолковац.

Випатра же ше Вишну, попреплетани зоз суцносцу шицкого живого, у своїм вичним отримованю ровноваги у Универзуму, старал подеднак и о своїм дrevку чия судьба була остац занавше у руским роду.

¹Можем вам помогнуц?

²То вишня (черешня)

AMRA

Здогадала ше покус як през молгу кед раз цар Гаиле Селасисе пришол до ей валалу. Шицки бегали дзешка, прах ше дзвигал, йойчали застрашени дзеци, а медзи німа и Амра, бо ше таки галайк ище нігда ту не чуло, а полицае правели шор и место за лимузину у хторей ше вожел. Чарна лимузина на врацим слунку була як жирячка и опекла ше кед ю дорушела та прето можебуц и памета тоту подію. На штред валала направена бина коло хторей ше позбєрали худи, смиядни и, як спражени людзе, а на бини були вельки амрели цо правели хладок царови.

– Не научел на горучаву як ми, та би му начкодзело – хтошка доруцел зоз громади цо ше спонтано зишла коло бини.

Розчаровала ше кед го видзела. Цар бул дробни, худи и нізки ростом. Вше го задумовала як велького и моцного чловека як цо го и приказовали на фотографийох. Од шицкого запаметала його чарни, кандрасти власи и униформу на хторей були заквачени вельки ордени. Царски. Други коло нього мали подобни униформи, але їх ордени були вельо менши. Зоз покус пищацим гласом приповедал им же у валале будзе викопана студня, же будзе води за шицких и же не будзе гладних, а кед пошол, швидко и несподзівано як цо и пришол, обвити з прахом за хторим бежали людзе, дома оцєц знова пушел крави крєв до гарчичка и дал пиц ей и мацєри. То им було и єдзєне и вода и модлєли ше лєм же би им крава не здохла, бо би и вони були готови. Водзєли ю до пустинї на пашу дзе би себе нашла даяке сухе лісцє або спрєту травку и попила кус брудней води зоз мутлянки дзе дакеди було озеро, але ей вимне тиж прєсушєло и не давала анї капку млєка. Даєдни худобнейши цо не мали краву, пили води зоз дакедишнього озєра и похорєли ше. Тєди першираз чула за слова „єпидємия” и „колєра” и од тєди тоти слова вше подєвидомо виволовали у ей пємєтаню

слику хлапца зоз сушедства як лежи мертви на слунку, брущок му надути, а руки ценючки коло цела. При ньому шедзела на жеми його мац без гласу и слизох патраци до праху пред собу. Мухи ше роели коло його очох и по носу и то було єдине рушанє на горуцим пополадньовим слунку. „Епидемия” – то була и слика людзох у билим хтори ше нараз ту створели. Хтошка ей гуторел же ей мац лем шпи, але чувствовала же цошка не у шоре, бо мац нігда не спала по поладню, а оец плакал кед ю зоз другима дзецима кладли до автобуса на хторим бул з боку нарисовани вельки червени криж. Вецей го нігда не видзела.

– Не паметам вельо з тих часох – гвари Амра запатрена глібоко до себе и даскеліх неясних бліскавих сличкох зачуваних у паметаню, єдиней драгоціносци хтору вше ношела зоз собу. – Чудне же як нам памятки зоз дзецинства вше мили гоч яки некрасни и боляци наисце були.

Автобус их одвез на аеродром, а потим крилатица до єдного места. Ище и нешка не зна точно до хторого, бо ше теди дзеци зоз Етиопії преїг Червеного крижу розвожели до рижних местох, а евиденция була слаба. Знала лем свойо мено, не и презвиско, а у каждим можлївим месце були записани даскельо Амри. Памета же их дохторе препатрали, слухали, закуковали до устох, а нашмеяни, чисти, до билого облечени медицински шестри их джобали з иглами прешвечуюци их пред тим же то ніч не будзе болїц. Болело, ище як!

Потим, о єден час, пришли гу ней єдни людзе, человек и жена. Патрели на ню, обрацали ю як кед би ше сцели прешвечиц же шицко з ню у шоре, жена ше шмишкала и цошка ей приповедала, прицискала ю на перши, але Амра ніч не розумела. Анї язык на хторим бешедовали зоз доктором, анї цо ше збува. До просторїї пришол ище єден человек и шицки цошка писали по паперох на дохторовим столе, а потим ей дохтор счиснул руку и на языку хтори розумела потолковал же од тераз будзе жиц зоз добрима людзми цо пришли по ню, будзе у красней хижи, будзе мац вельо бависка и пайташки, будзе мац води и єдзєня кельо сце. Гоч кельо не любела место дзе була, гоч кельо ю болели уджобнуца,

заш лем ше сприятелела з даскеліма дзецми цо були ту, дзе и вона, и було ей чежко одвоіц ше од ніх.

Вельо познейше, дознала же ю усвоел пан Джейм и пані Мери Смит хтори були барз побожни и добри людзе, але не мали дзеци. Не крили од ней же су ей не прави родичи, та росла зоз тим спознаньом и не мала ніяки проблеми як даедни од хторих ше правду крило, та кед ю наостатку дознали, живот им ше звичайно обрацел наспак, почали мержиц своїх добродійох и закончовали зоз чежкіма дрогами лебо у гарешту.

Пан Джеймс и пані Мери ю пушцали най ше дружи зоз своїма парняками зоз краю, та так научела и Амарик, язык хтори ше офіційно бешедовал у Етиопії. Пробовала прейг Етиопскей амбасади у Канади розпитац ше о оцови, медзитим не знала ані мено валалу одкаль походзела, та так ніч не могла дознац.

Остала у ней неясна любов гу автом, найбаржей гу чарним лимузином озда пре памятку на дзень кед видзела цара и прето же ей то була єдина вяза зоз крайом и родичами чііх ше тварох вше неяснейше здогадовала. Одлучела виучиц ше за автомеханічара, гоч ше ей усвоітеле з початку процивели, а познейше ей попушцели.

Хто ше сце здогаднуц часох зоз стредней школи, зна добре яки зли и немилосердни знаю буц дзеци того возросту гоч дзе у швецце, а кед гу тому додаце и цмейшу фарбу скори, можеце задумац през яки муки преходзела Амра, та о тим ані не будзем приповедац.

Праве теди якошик и умар цар Селасіє, а у новинох нашироко писане же окраднул Етиопию за вецей як дзешец милиярди долари хтори склонел до Швайцарскей и док його родзина будзе жиц у благостаню, людзе у жеми дзе царовал предлужа умерац од коротох и гладу.

Амра виросла до красней дзивки. Висока, ценка, чарноока и чарновласа, праве як ошпиване у українских писньох о „чорнобривей красавици”. Закончела школу, постала автомеханічар и ту настали проблеми. Дзе год гледала роботу, перше думали же фрлантує, же то даяка „скрита камера”, а потим ей отворено гуторели же то не работа за жену, поготов не за жену як вона, буц масни од олею по цали дзень, мац чарне под нохцами и шмердзиц на

зной и бензин. Кед бешедовала о роботы зоз хлопом, кажди ю одбил, але сцел же би ше познейше дагдзе нашли и поприведали о других можлівосцох дзе би ше ей краса баржей виплацела...

Упознали зме ше у кафеу дзе сом под час кратких пополадньових паузох ходзел по кафеу, пошедзиц кус, „вилуфтирац” главу од роботного загадзеного воздуха и удихнуц кус оксигену. Амра там нашла роботу и любела ше дружиц з людзми гоч по ей словох, ище вше волела авта.

– Не можеш задумац яке то задовољство кед ци приженю хори авто, ти найдзеш цо му хиби и вилічиш го, а вон ци почне подзековно гуркотац, ожие у твоіх руках... По авту можеш точно видзиц якого характеру человек хтори го гоні. Вше баржей верим же и машини маю душу. Кед любиш свой авто, и вон це будзе любииц и нігда це не зохаби у драже, а кед не...

Вше сом жадал упознац иншаки култури, иншаки обичаї, други смаки, звуки и пахи, та сом нагварел Амру же бизме пошли до етиопского ресторана и покоштовали даедно од іх традиционалних едлох. За ресторан до хторого зме пошли, Амра гварела же є автентични етиопски, гоч ми баржей здабал на гоч хтору нашу валалску карчму. Прости древени столи зоз партками на белави коцки и при каждим столе по штири едноставни древени карсцелі, на мурах, хто зна кеди обилених, вишели даскельо брудни слики на хторих намальовани древа и рика, а у далекосци ше нагадовала беллаваста гора. Даскелі хлопи цо шедзели за едним столом несподзивано патрели на нас кед зме вошли, почали ше цошка дошештовац патраци на нас, а келнер нам, як кед би бул у страху, понукнул стол на другим концу просторії.

– У Етиопії бим не шмела ані подумац войсц до карчми медзи хлопох, а и ти би як били мал проблему. Слава Богу же зме у Канади а не там, та нам ніч не можу. Хто зна цо думая о мне, яка сом то жена и Етиопянка кед уходзим медзи хлопох у фармеркох и то ище зоз билим человеком.

Конобар у длугокей билей кошулі и билих, досц широких паталонах зоз тиж билу округлу шапку на глави стал при нас, а на твари му ше видзело же му неприемно. Амра цошка поручела и неодлуга нам принесол два погарики зоз чечносцу.

– Пробуй, то „тей”, нашо традиційне пице.

Здабало ми на медовину, а потим сом дознал же ше наисце и прави зоз меду.

Неодлуга сцигло и едло. Перше нам принесена „инджира”, традиційни хлеб правени од трави „теф” и упечени у форми нашої грубшей палачинки, а потим и округла тепша „месоб” на хторей бул папригаш „ват” од зомлєтого мяса. На штред тепши було запечене вайцо, як квет зоз жовчком и бильчком коло нього.

– Ниа, так ше є – потолковала ми Амра кед видзела же попа-трам дзе видлічка и нож. – Одламеш зоз праву руку фалаток инджири и замачаш го до вату. Добре, почим не маш искусства, допущуєм ци хасновац обидва руки же би ши одламал.

Зробел сом як ми гуторела и кус папригашу ми почурело по пальцох. Не було нігдзе салвети и було ми природне олізац палец кед уж єм з пальцами.

– Да це моя мац тераз видзела, достал би ши по хрибце – на-шмеяла ше Амра. – Олізац пальци при едлу то барз некултурне. Мушиш ше лебо научиц есц як людзе и не оквацкац ше, лебо по-йсц и умиц пальци, а ніяк як ти. Но и то ци пребачим понеже ци першираз, але за другираз мушиш знац. Не будзе пребачованя, але достанеш свойо. А вайцо за тебе. То окремна чесц за того хто го достане. Мой оцц, як глава фамелиї, вше мал тоту чесц, але даке-ди го давал и мне лебо мацери.

Задумала ше потим и запатрела до белавих коцочкох на парт-ку пред собу, вироятно прето же спомла мацер хтору лєдво и запа-метала и оца хторого нігда не нашла, та уцихла, притулєла добре розположенє хторе ю праве почало обнімац, як кед би не мала пра-во на то.

Длуго сом ю потим не видзел. У кафеу дзе робела ми гуторе-ли же пошла дзешка индзей, зохабела ми число телефона, але пра-ве тераз не можу найсц цейдулку, ту є дзешка, явя ми док найду...

Истого дня, врацаючи ше з роботи, обачел сом як на пешац-ким преходу полиция кладзе слупчки и жовту пантліку доокола, чарну лимузину застановену у скруцованю на право, человека як стої коло ней и лапа ше за главу, авто з червеним крижом и зоз за-паленима трепецацима шветлами, як и людзох у блядо-белавих

медицинских униформох док на носилкох уношели Амру до амбулантного авта.

– Чкода, була така млада – чул сом єдного челєдніка цо стал и як и я чекал же би ше гужва розишла, але би могло прейсц на други бок улїци.

БОВ

Кед дасдно зявене человек не може розумиц рационално, пробуе найсц толковане з ирационалними аргументами, така моц жажди за розуменьом. Розумиц вше значело обстац, прежиц, а розум з хторим ше так хваліме и видзвигуеме понад других животиньох лем несовершени продукт еволюції, та є дакеди не найлепше рiшене за нашо сучасни проблеми. У таких ситуаційох, нерозумни, ирационални рiшення нам даваю єдини прилапліви виход и толковане.

Боб, як сам себе наволат скрачено же би його мено у новим краю Англезы могли вигваряц, бул у старим краю дохтор, гирург з не такого малого места дзе го людзе познали як доброго фаховца. Окрем того, бул и добри человек. А там, у старим краю, людзе як людзе, вше му дацо приношели кед ше пришли розпитавац гу ньому о своїх блізких по операциї, та ше так у дохторовим досц вельким фрижидеру хтори тримал у ординациї, вше могло найсц прашата, сира, вайца, кури, а боме и добрей домашней паленки зоз хтору знал понукнуц кед му дахто од познатих пришол до нащиви у шпиталю. Нігда не примал живе и то ше знало, але кед ше случело же дахто понаглял и не мал часу упечиц праше, дохтор би го уж даяк вжал лем прето же би не одбил дар и не увредзел дарователя. Таке праше, лебо уж цо ше нашло, вше, але вше, як любел часто наглашиц, давал дакому, а найчастейше сушедом. Вон нігда не брал сирове за себе. Раз ше случело же ше єдна кресцанка з околїска пришла розпитац о мужови хторому Боб праве оперовал брux, та зоз собу принесла вайца уж кельо назберала, не мала вельо, а вон пофрантовал и припомнул ей же чом не принесла и вайцову мацер, бо то не добре тримац их так одвоєно. Гвари же му ище и нешка жаль пре тогу франту, бо жена почервенела и о два-три дні пришла з обрану куру. Анї ше не питала за мужа, лем ю так у най-

лоновим мешку положила на карцель и вишла. Куру, понеже була сирова, дал сушедом и ані не пошол до ніх на вечеру кед го, як и звичайно по таким дарунку, волали. Було му барз неприємно.

Боб мал и власного брата. Школа му нігда не ишла як швет, та ледво закончел стредню медицинску. Зоз жену, хтора тиж була медицинска шестра робели там дзе ше могло заробиц, та их професия одцагла до Либії, Ираку, Ємену, док ше як и Боб не застановели у Канади. Канада позната по тим же не припознава нічийо дипломи з обласци здравства, та ше влапели робиц як домаре у єдним будинку, лебо, як сами волели повесц робели як „superintendenti”. Писали дому же им барз добре, не робя вельо, а заробок до хторого ураховани квартал, ТВ, основна предплата за телефон и койцо друге, им винеше вецей як три тисячи долари мешачно. Три тисячи! Боб як хирург не зареблял теде ані дзешату часц, а його жена, правнік, гоч робела у добрей фирми, а ей шеф бул человек блізки з власцу (познейше постал и министр) не могла ані думац на телі пенєж. Боб нігда не бул националиста, думал и тримал ше твардо тей идеї же шицки людзе исти. Национализем и дохторска професия не иду ведно и то не раз и наглашел кед кус „цугнул”.

– Моя доброта ме и принесла ту на конец швета до тей жеми, мой алтруизем, так повесц. Не сцел сом робиц за режим и у режиму з хторим сом ше не складал – звичайно починала приповедка по вечери и даскеліх погарох вина на хтори любел поволац познатих, а зміст приповедки ше розвязал так же требала указац яки вон добри человек.

Брат му помогол у досельованю до Канади з гарантним писмом у хторим потвердзел же ше будзе старац о нім и його жени и дзецех. Боб му не сцел буц на терхи и такой о даскельо дні по приходу, почал робиц як пекар, начастейше ноцни зміени. Медзитим, ненаучени на чежку роботу, раз дзвигнул векшу терху як требало та покалічел похребцину и мешацами ніч не могол робиц. Його жена, правнік, нашла роботу у єдней кафетерії, гвари же ей не чежко и не плаца ей вельо, але маю за основни потреби. А Боб правел плани же ше єдного дня враци до краю з пенєжом и отвори свою приватну клиніку дзе годзен применьовац медицински знаня хтори ту назбера.

– Тельо зме мали и дома – знала дудрец – ки нас дябол и цагал тадзи. Ти, Бобе, глава фамелиї, ти нас водзел, а ми це слухали и – пать дзе зме...

Прейг вязи, т.е. преїг жени, достал и вон роботу у истей фирми, але у дутяну хтори робел дваец штири годзини на дзень, та робел виключно трецу змену, по цалу ноц.

– Так ми лепше – гварел – голем можем учиц през дзень.

Учел ше робиц як рендген-технічар, але му пре слабе знане англійского языка и школа слабо ишла, та ю напушел скорей як цо закончел. Цагало го дакеди пойсц опатриц край, обисц родичох, але нігда не старчело на таки, не мали трошок, та ше лем наздавал же озда дакеди приду лепши часи.

У медзичаше, його брат и жена и ту закончили школу за медицински шестри и почали обидвойо робиц. Плаци були добри, бо здравствених роботнікох не було вельо пре скорейши реформи канадскей здравственей системи и лем цо не виберали же дзе и за кельо буду робиц. Брат го прето знал дакеди и штухнуц же:

– Видзиш, ест Бога. Оец ме не сцел школовац, тебе вше дрилял напредок, а я ше мушел сам знаходзиц. То ми и помогло. Руц ме дзе сцеш, я ше знайдзем.

Купели себе хижу, красни авто и добри глісер и з часу на час волали Боба зоз фамелию вожиц ше дакус по озеру лебо на даяку преславу, лебо лем так на госцину, ні пре яку причину. Боб вше пошол, гоч ше чувствовал кус понїжено, а брат окреме любел пред другима споминац же „я не дохтор як ти Бобе, але ше анї не поносуем як ти”.

Бобов син (мено му анї не будзем споминац, бо то не важне) ше уписал до приватней школи дзе му обецали же го за три мешаци и петнац тисячи долари науча шицки тайни компютерскей технології. За фаховцох хтори закончили їх школу ше просто однімаю на тарговищу, так му гварели, а уложени пенєж му ше виплаци о даскельо мешаци. И як и сами можеце нагадац, школа була чиста спреводзка, але шицко було ушорене по закону и ту ніхто ніч не могол зробиц. Понеже школарина плацена на кредит, требало го и врациц, та Бобова жена нашла ище єдну роботу у другим дутяну дзе робела пополадню. Так од рана до вечара, кажди дзень

окрем недзелі. Була суха, але teraz наисце препадна. Син ше потим уписац на факултет, положел даскельо испити и неолдуга виявел же його школа вещей не интересуе, же ма дзивку и же сце поцац дацо робиц у живоце, а не лем учиц.

Окрем сина, Боб мал и дзивку, три роки младшу, хтора праве теди сцигла по факултет. Добре ше учела у стредней школи и його надїи же „овоц не пада далеко од древа” и же, заш лем, „ми интелектуалци и озда од того и нашим дзецом дацо остало у генох”, почали роснуц. Нашол, як и його жена ище едну роботу, предавал карти на паркингу у центру варошу, бо му за то не бул потребни язык, не плацели му бог-зна-кельо, але му не було чежко робиц и з того плациц школарину на факултету, бо дзивка почала крашне учиц. Уж роками там не бул, бо не могол, але за награду послал дзивку през лето до діда и баби до краю, „най видзи и запамета свойо коренї”, а дзивка ше о два мешаци врацела зоз вистку же себе нашла легиня, одала ше и можебуц зохаби школу та пойдзе там гу ньому. Але легинь, teraz уж муж, надумал присц до Канади, перше до нашиви поопатрац яки ту условия за живот, та потим одлучи же цо будзе далей.

– Крашне малюе – хвалел го Боб – опать лем яку ми слику намальовал и послал, гоч закончел лем стредню графичку школу. Док придзе ту та и вон пойдзе далей до школи. Витримам я и то, лем най з нїх буду людзе.

Легинь пришол як туриста и остал три мешаци, медзитим до школи ше не могол уписац, бо не знал добре англійски и не пришол на приемним испиту, а як и сам раз виявел:

– Ту школи не добри. Нїч ше не учи, шицки закончую якиш’ курси и вец махаю з папером же закончели факултет. Кед бим ше сцел далей школовац, вец би то було лем дома, у краю, але и там погубене дружтво, не мож ше уписац на Академию уметносцох гоч яки ши талантовани. Кед бим сцел остац ту у Канади, вец би то було лем пре бизнис.

Боб познейше толковал же еден Грек обецал роботу легиньови, та док ше враци будзе робиц у його фирми як мульар:

– Зна Грек цо квалитет. Чим го видзел же як трима щетку у рукох, такой му обецал роботу, а познейше, можебуц и партнерство.

За младих ту ест фантастични нагоди крашне ше знайсц и без школи.

Медзитим, як ше то часто случуе при младих парох, жец и дзивка ше повадзели праве пред його одходом назад до краю, та вон пошол, а вона спадла до депресії, почала хибиц зоз преподаваньох и наостатку напущела факултет.

Зохабели ю на мире скоро цали мешац, а потим ей мац преїг вязи у фирми дзе и сама була занята, нашла роботу, та дзивка почала робиц як предавачка и депресия помали неставала. Почала ше дописовац з мужем преїг интернета и наздавац ше же на конццу до шицко будзе у шоре.

Бобов брат зоз жену раз пошол до краю обисц оца и мацер як гварел „док су ище живи”, и даскельо мешаца по їх врацаню, Боб ше нагло пременел. Зацихол, завар ше до себе и помали трацел упартосц и ентузіязем хтори му давали моци витримац розчарованя до нового краю, до себе и свойого положеня у нїм и на конццу до дзецох хтори му були потїха и надїя у чежких хвилькох. Його швет як кед би бул ошвицени з лампу у хторей неставало витриону, та у полуцмоти нагадовал лем контури збуваньох, а не и їх прави випатрунок. Каждей недзелї ходзел до церкви, гоч ище недавно твердзел же вон як хирург нїгда не видзел Бога у човекови, а мал нагоду закукнуц до каждого куцка у целу.

– Шицко то лем у нашей глави и нервней системи. Иншак покапчаш нерви и достанеш иншаки резултати у справованю та аж и у характеру особи. Бог, кед же го и ест, вон не у човекови але дагдзе индзей. Човек барз несовершени же би бул створени на слику Бога – гуторел би кед бул кус „розположенши” на дасней вечери у приятельох дзе бул госц, але звичайно нїхто у дружтве не прилапїовал таки дискусиї, та ше на тим и закончовала Бобова филозофия.

Як сом уж спомнул, по братовой нациви старому краю, Боб ше барз пременел. Одразу постал бляди и випити, та озда му прето нос и очи випатрали векши. Интересантне же му на твари нестали ранци, скоро му постала ценка и зацагнута як кед би ше з часом подмладзовал, а под ню ше ясно могли видзиц белавкасти венни на слихах. Гоч му ані син ані дзивка не студирали, але робели,

и потреби за пенезжом ше зменшали, и далей робел на двох роботах, тєраз баржей пре допитосц и безцильносц хтори чувствовал кед бул дома. Окрем до церкви, недзелями ходзел и до национального клубу дзе ше стретал зоз своїма людзми, кус з німа бешедовал и то му були шицки активносци. З дому на роботу, з роботи до посцелі... Ніхто так не може длуго витримац и лем було питане часу же кеди „пукне” и почне бешедовац о тим цо го мучи, а то ше наисце и случело кед зме ше раз стретли.

– Знаш, стари людзе не були глупи. Можебуц не мали таки технїки як ми тєраз, алє глупи не були. Могло би ше повесц же були аж и мудрейши од нас. Їх твердзєне же єст висша сила на тей жеми цалком точне и я ше до того особне прєшвечел. И то не раз. Тота сила вше враци зле за зло, алє ше то часто нажаль одражи на цалком невини особи, найчастейше на дзеци. Ниа, наприклад, младша дзивка мойого брата ма падачку, а старша уж два раз страцела плод и випатра же анї не годна мац дзеци. Шицко то цена хтору вони плаца за його злоділа и спрєводзки. Бог це утнє там дзе це найбаржей болі. Паметаш кед мой брат зоз жену пред пейцома мешацами бул обисц родичох у краю? Но, та теди нагварел оца най му шицко препише: и хижу и жем и цо год ма у банки зашповрване. Я то не знал док ми не сцигло писмо од мацери у хторим нас модлі най ше любиме як браца и най ше подзеліме як браца и гуторела же вона не припознава гевтот тестамент. Исте писмо послала и йому. Питам ше лем яки то человек тот мой небрат могол приходзиц до нас, єсц и бешедовац зо мну, патриц ми до оч, а у себе знац же ме окраднул, спрєведол оца... Наволал сом го потим прейг телефона и зажадал най му Бог будзе на помощи и най ше змилує його дзецом. Теди му дзеци ише були у шоре и здрави. Бешедовал сом и зоз оцом, алє вон стари и випатра зишол з розума, не зна вецей анї цо роби, анї цо бешедує. Кед сом ше питал же прецо так поробел, гварел же найбаржей прето же сом го не пришол обисц як брат, а з другого боку прето же брат гуторел же ше я там нігда не врачим и лем бим предал мою часц хто зна кому, циганом можебуц. Тєраз уж ма осемдзешат три роки и знаш цо ми гуторел? Гварел: „Ніч то ише не готове. Можем я ише и наджиц того кому сом шицко преписал”. Оцєц ше наздава же наджие си-

на. Та то нормалне? Гварел сом му же брат ма два дзивки и же сигурно кед ше одаю не пойду з мужами жиц до його старей хижи, але шицко попредаю. Я мам сина. Вон ма єдиного унука хтори ноши нашо презвиско и преїг хторого нам презвиско будзе жиц. Най понїщи тестамент и най йому, а не мне, лебо братови шицко препише. Лем одвитовал же ище роздума о тим. Пред двома тижнями умар. Не пошол сом му на хованє... Не сцел сом ше стретнуц з небратом. А можебуц сом требал пойсц, бо и вон не пошол. Бул на рочним одпочивку дзешка на Багамских островах, та анї не знал за хованє. Теди я не знал же вон не знал. Но, тераз шицко готове. Длуста за зробени грихи гу мне тераз вимирени и кажде достал того цо сцел лебо заслужел, але мушел плациц и одвитуоцу цену. Ніч не задармо у тим живоце. Питал сом ше братови-небратови же чи вредзело зачерац щесце и здраве своїх дзедоц за стару хижу, а вон не розумел и гварел же сом шалени и же бим требал пойсц до психиятра. Не видзи же то вон виновати за нещесце своїх дзедоц и не зна яки страданя го ище чекаю, але я знам и видзим. И Бог зна шицко и видзи шицко, та ми озда поможе пойсц до старого краю и отвориц свою ординацию. А вец будзе пенєжи кельо сцеш. Будзеш мой госц два-три мешаца, а и длужей кед зосцеш. Да видзиш як Боб зна дочекац.

Нїгда не зашпоровал тельо же би могол пойсц и у старим краю отвориц свою ординацию. На концу ше помирел з тим же му ше тот сон нїгда не зисци. Место того провадзел преїг интернету цо ше там збува и вше виражовал покус пригартушене задовољство кед там не ишло добре, бо лем так могол одогнац од себе чувство вини и оправдац одлуку виселїц ше з фамелию и дзедом одредзиц судьбу яку ту мали.

BUSINESSMAN

Верене же ше нізки ростом вше спинаю и же купую вельки авта и так зоз привидом велькосци компензую тото цо им природа не дала, у його случаю не було цалком точне, бо гонел мали авто и лем ище вше покус випнути перша шведочели о чежини комплексу хтори го у младосци мушел прицискац. Дробни, живи очи и у углох коло ніх фини, але препознатліви ранци, наглашовали вельку осторожносц кед не и лукавосц зоз хтору приступал гу каждей бешеди, та сцискане очох кед собешеднік дацо толковал, представляло физичну, вонкашню, манифестацию менталного напруження розумиц и анализовац вигварене, як и нукашнього страху. Нікому не верел, та каждую аж и необовязну розгварку доживовал як можливосц буц спреведнути. Напарте тримане цела було у контрасту зоз шивима и на кратко оштриганима власами спрам хторих би уж мушел мац досц животного искусства и прето випатрац змирено. З поглядом випитовал собешедніка патраци на нього кус длужей як цо требало и так, попри напартосци, свойому общому випатрунку додавал и лукавосц та и кед слухал и кед приповедал, випатрало як же дацо таї. У ствари, непрерывно з поглядом як кед би предзерал под скору собешеднікови намагаючи ше дознац тото цо не виповедзене, лебо остало скрите у словах.

– Ей, мой пайташ, так ци то. Кед ци я предам воду место вина, то не спреводзка. Не спреводзка, прето же то була лем твоя одлука купиц таке. Я це не наганял. Понукнул сом ци, а ти могол коштовац, могол ши ше питац, могол ши не купиц. То ше у тим случаю лем виражела моя схопносц як тарговца и ніч вецей. Не може ані кажди з нас буц тарговец. Треба мац дакус и ту – указуе з пальцом на главу.

Шумни, дзешец-еденац рочни, хлапец з незвичайно чарними власами, билу скору и косима очми пошептгал му цошка на ухо и

веще ше нашмеял указуюци прекрасни правилни били зуби поза червених гамбох.

– Yes, he is Rusyn too¹. – одвитовал му – Say him hello².

– Hello – гварел хлапец и ганьблїво пошол од нас до другей хижи.

– То мой син. Мац му була Азиятка зоз Кореї. Красна, прекрасна, з чарними длугокими власами... Барз добре зме ше складали, але зме мало були ведно. Вона була барз завжата зоз ей роботу и позно приходзела дому. Я и варел и помивал и порасл и ховал дзецко, а кед ше ей мойо едзене не пачело, ишли зме до ресторану на вечеру. Нігда сом ей не дошлебодзовал же би вона плацела гоч мала свой бутелар, а я свой. А вещь нараз, єдного дня, лем скапала, зохабела и мене и сина так без слова, без звади, без причини... Сука. Явела ше преїг адвоката же ше сце розисц и гледала же бим ей не правел з тим компликациї. Мене охабя сина и ніч одо мене не гледа. То єдине добре цо сом од ней дожил. Остатніраз сом ю видзел на суду и не сцела зо мну бешедовац, а на сина анї не попатрела гоч сом шицко поробел по ей дзеки. Учим го же є Руснак. Гоч и не зна по руски и косооки є на мацер, заш лем є наш, розвива ше у нїм таке чувство, бо кед человек зна дзе припада, не чувствує ше вецей осамено.

Вонка ше почало змеркац и шветла зоз улїци ошвицовали полупмоту у жимней, полунамесценей хижи дзе зме шедзели.

– Видзиш, и так мож зашпоровац: хижа ми обрацена на юг та ше през дзень зогрее од слунка, а шветло з улїци ми досц же бим видзел запалїц телевизор и легнуц. Я барз економични. Анї уж не ем тельо як дакеди. Не смачне ми.

Кус ше задумал, а потим вецей як за себе предлужел:

– Треба ми жена. Старим уж помали и не любим буц сам. Бул сом раз у краю зоз сином най видзи и упозна свойо коренї, а вера сом ше наздавал и же ми родзини поможу найсц даяку. Не нашли ми жену, але направели забивачку и од теди син не сце анї чуц же пойдземе знова до баби. Поврацал од квичаня швинї кед ю клали и од шицкей тей креви цо го попирскала, бо го дідо нагварел най стої блїзко и най ше припатра. Най ше учи, гварел. Цо мал красно-го науциц и видзиц? Як швиня таргала з ногами при гною у зад-

нім дворе док ей крєв чурєла до лавора? А роздумовал сом и вжац даяку прєйг оглашкох на Интернету. Єст красни, поготов з України и Русиї, але то шицко циганє. Спрєведла би ме и сцєкла як цо зробєла и Корєянка чим би достала папєри же може остац у Канади занавшє. Ту у Торонту нє мам кєди ходзиц и глєдац сєбє пару, бо робим од рана до вєчара. Газда так сцє. Плаци ми зато, але цо ми вредзи пенєж. Кєд же познаш даяку красну, упознай ме з ню. Нє важнє ми хто є, лєм най будзє красна...

На дражє було нєзвичайно цихо, бо шнїг цо напєдал прєз ноц ищє вшє лєжал нєочисцєни по улїци та прєходзаци авта лєдво було чуц.

– Роздумовал сом и о тим же пайдзєм на наш жимски руски бал у Кичєнеру, та мєжєбуц же там стрєтнєм даяку, але нєт нас ту вєльо, нєт з чоґо вибращ, а таки цо би я сцєл уж завжати. Випатра же наостатку пристанєм и на гєвту цо ми газда прєпоминал. Бридка є, глуста и сєбична. Жидовка як и газда, але ма пєнєжи та мєжєбуц и заджмурим. Нє знам цо робиц. Нє пачи ми шє, а газда упарти же вона добра наґода за мнє. Воно, руку на шєрцо, мнє Жиди найбаржєй и помогли кєд сом пришол до Канади и то нє мєжєм забуц, але – нє пачи ми шє. Газдови є ищє и якаш' родзина та нє знам цо робиц... У истого газди робим од самого початку. Других одпушовал, але мнє нє. Видзєл же яки сом роботнїк та мє ищє и унапрєдзовал. Тєраз нє робим вонка на отворєним и жимним, але у кондзєларии. Постал сом формєн и мойо слово шє почитує. Аж мє и газда дакєди послуха. Раз сом му так прєпоручєл же най купи роботнїком полудзєнок, дацо цєплє, най шє зогрєю и най их наґрадзи за добру роботу, та буду ищє лєпшє робиц. Послухал мє и гварєл же на кєждого мєжєм потрошиц по осєм долари, а прєйг того сам плацим. Добрє, пошол я гу роботнїком, а то вєкшином людзє зоз восточнєй Европи и гварим же така и така ствар, газда вас часци з полудзєнком та вибєрайцє цо ґод сцєцє з такоґо цо шє мєжє пєєсц ту на отворєним. А вони, же би випадли добри и скромни, гваря же би єдли пицу. О-кєй, достали по пицу кєжди за три долари, а потим приповєдали же сом их спрєвєд и вжал сєбє по пєйц долари од кєждого. Я нє вжал але ми тєльо остало. Краснє сом им понукнул. А цо би було да вишло драґшє? Я би му-

шел плациц. Приповедаю же сом полтрон, притримуем газдови капут, виганям му авто з гаражи, шейтам им пшичка... Зазраки! Не знаю же то шицко бизнис. Знаш ти яке я довириє мам при газдині? Кед раз ишла на рочни одпочивок не охабела пшичка у готелу за животині, але го дала мнє на чуване. Готел драги та так и зашпоровала. Сам за свойо пенєжи сом мушел куповац специяльне едзене за пси зоз дутяну, бо друге не сцел, але ми не було чежко, бо сом видзел же ми газдове веря. Здобуц довириє при газдови и газдині то не мала ствар! То лєм так на поверхносци випатра же ше роби о шейтаню пшичка, але то вельо важнейша ствар. Роби ше о довирию. Не маю дзеци та им тот пшичок таке як власни син. А кому би ши зохабел дзецко на чуване кед не особи хторей безгранічно вериш? Не? Жаль ми покус тих людзох цо тераз ту робя, бо знам же их як и кажого потераз окрема мнє, одпуци з работи о даскельо мешаца. Знаш як ше гвари: нова метла добре замета. Приме нових роботнікох углавним з восточней Европи, бо вон руски Жид и зна же му буду добре робиц и доказовац ше, бо ше кажди з ніх наздава же праве його зохаби як стаємного роботніка. А газда мудри, о три-штири мешаца поодпушує єдного по єдного и прими нових, бо ше нови не питаю ані за плацу, але су шешліви же нашли роботу и доказую му же су добри роботніки та озда им и плацу з часом звекша. Але, йому ше то не виплаци. Дзе би му бул конєц, дзе би му бул заробок кед би лєм так каждому звекшовал плацу? Можем ци повесц же вон барз добри человек. Кед би не бул таки чувствительни, дзе би наприклад професор филозофії з Русії могол найсц роботу як муляр? Дзе би оперски шпивач зоз України могол робиц як помощнік електричаром? То мож лєм ту при газдови, бо позна и цені наших людзох, Славянох. Ту шицки сцекаю од интелектуалцох, бо знаю же яки то подляки. Кед би не було таких як тот мой газда, роками би шедзели на социалней помощи и себе и другим на терху. Прето го барз почитуем и прето сом и научел *їдши* – його язык. Знам и читац и писац и бешедовац и престал сом есц швиньске. Ніхто би не поведол же сом не Жид.

Застанул и з випитуюцим поглядом вагал чи повесц чи не до конца цалу приповедку и олегчац, зняц зоз себе терху цо ю рока-

ми ноши на души. Потим патраци ми просто до оч и анализуючи каждую можліву препенку у виразу на моєй твари поцихи гварел:

– Знаш, же бим газдови наисце доказал кельо сом широ прилапел їх культуру и наисце сцем постац еден з нїх, дал сом ше... знаш... обрезац. Операція єдноставна, не болї, а то лем и так и так нехасновита скорка. Прето, тераз на концу рока, кед шицки доставили награду пре добру роботу лем по дваец-триец долари, я достал двасто. Випатра же ме прилапели як свойого, а медзи нами, то шицко за мене заш лем бизнис и нїч вецей. Ище вше бешедуем по руски, чи не так?

¹Гей и вон Руснак

²Поздравкай му

CANADIAN NOCTURNE

– Добри вечар, витайце!

– Щешліва вам слава!

Гласи у конку дзвонели з радосцу стретнуца гоч ше у ніх покус чувствовало урядово-жимни тон пре длуги час од прешлого стретнуца.

Потим бочкане, три раз, як спада, и шущане паперу до хторого було закручене квеце. Ніхто нігда не знал прави одвит же чом ше бочкало три раз, а не раз або два раз, та остало Симво толковане: „Озда прето же три раз лепше як два раз”.

Сима и його жена Дара, teraz уж у рокох, пришли до Канади давного тысяч дзевецсто седемдзешат трецого року. Гоч од теди прешло вещей як триецц роки и їх синове знали бешедовац лем по англійски, Сима и Дара зачували свою традицию и каждого року волали своїх приятельох на вечеру за свою „славу”.

– Та, як було на Тринададу? Була красна свадзба? – почала розгварку Дара зоз жену цо праве пришла одкладаюци квеце до вазни.

– Було прекрашне. Змесцени зме були до вилох на побережю зоз вельким swimming pool-ом у стредку медзи німа, а саме винчане було на отвореним, under palm-trees. Так мой син и його те-раз уж супруга, одлучели. Було so romantic! Задумай, на пискови-тей плажи импровизовани олтар зоз квеца, святочна музика, а ви-трик ніжно дуе з океану хтори видно у backgroundu... Службенік цо их винчал водзел цалу церемонию на шпанским... Наисце пре-красни слики за паметане цалого живота. Не сцела сом, але му-шим припознац же сом плакала...

На уходних дзверох знова чуц бренчок, винчованка, бочкане, и до хизи дзе госци пошедали и по двойо-тройю уж навелько бешедовали, вошол Иван. Розгварка зацихла и шицки попатрели на

нього у обчекованю же цо нове тераз принесол зоз собу. Шицки го добре познали бо, як и вон, спадали до такволаней „старей емиграції” цо ше ту приселела початком седемдзешатих, та ше уж роками дружели, а Иван им кажди раз пририхтал даяке несподзиване зоз своїм оригінальным попатрунком на ствари коло себе и своїм невестатим и вше младим духом.

– Чули сце гевтот виц о канадскей клими? – почал Иван, та понеже ніхто не реаговал, предлужел:

– Приходзи странец до Канади у августу и пита ше єдному домашньому: „Кеди же то у вас лето?”, а домашні му одвитує: „Праве було прешлого штвартку.”

Зачул ше хихот, а потим єден гощ предлужел:

– Наисце, тото лето ніяке, непрерывно падаю дижджи, жимно, а кед кус оцеплеє, та така велька влага у воздуху же не мож дихац...

Дара вошла зоз дзвончком у руках и вола на вечеру док ше гощи по обичаю покус розцагую же би не випадло же су гладни лебо цо...

Шицке єдло и шалати положени на два столи у кухні и кажде себе бере танєр до хторого вибера и одходзи до єдальні.

– Ту печенє з прашеца, а ту з баранчеца, ту маце пражєну капусту, а ту blue cheese помишани з маслом и присмачками. Мой специялитет. Берце шалати... Най ше пачи... – понука Дара.

– Як идзе бизнис, Иванє? – хтошка ше опитал за столом.

– Добре, потребни ише лєм даскельо експерименти, та можем почац гледац инвеститорох. А курячки гоч кельо.

Мира, Иванова жена, лєм попатрела на нього и преврацела з очми.

– О чим ше, у ствари, роби? Яки курячки? – опитал ше исти глас.

– Иванє – лєм цо не скричала Мира – озда не будзеш тераз за столом о тим приповедац?

– Чули сце же пременени закон и тераз родичи можу биц дзеци? – Сима пробовал виратовац ситуацию и скруциц увагу од Ивана. – У ствари, не шму их биц алє вдериц. Закон точно одредзел по хторих часцох цела ше шме вдериц, а по хторих не.

Дасдни з госцох претаргнути з Ивановим спомнуцом куряч-кох, почали знова есц док Сима предлужел:

– Кед родичи вдеря свойо дзецко, муша доказац же мали добру причину то зробиц и же ніч друге не помогло. А шму го вде-риц лем так же би ше потим на целу не видзели шлїди и черве-нідло.

– Та випатра же анї не вредзи биц кед таки закон – хтошка до-руцел.

– Єден мой познати – предлужел Сима – учитель у школи, учи нізши класи и лем кус вдерел по задку школяра цо му непрерывно правел нешор и завадзал другим школяром. Мушел пойсц на суд, бо го родичи тужели и бул условно осудзени гоч шицки условия же би го шмел вдеиц булн виполнети по закону. Вдерел го по за-кону допушеной часци цела, не було видно ніяки шлїди, але му су-дия гварел же прекрочел овласценя, бо вон не еден з родичох то-го школяра, а у закону ше спомина лем родичох.

– Буц учитель у Канади то найгорша професия. Найлепше мац свой приватни бизнис, та най други робя, а ти газдуеш – доложел Иван.

– А хто будзе за тебе робиц у твоім бизнису, яки фаховци ци потребни? – хтошка ше озвал.

– Од фаховцох ми потребни лем кури и мухи. Вони и мойо ро-ботніки и мойо фаховци, не питаю плацу, а робя за мнє двацец штири годзини на дзень. Я у тим шицким придзем лем як комер-циялиста.

– Тебе до франти, а я ци ше озбильно питал.

– Ша я найозбильнейше и одвитуем. Не гнївай ше, ниа, о чим ше роби.

Госци зачихли и з увагу слухали цо Иван пове, лем його жена Мира знова преврацела з очми.

– Иване, Иване.... – здихла баржей за себе.

– Шицки ми знаме як випатра польски нужнік, чи не? И цо видно у нїм окрем того цо зме там зохабели? Видно мухи и хроба-ки, правда?

– Иване! – тераз уж нагнївано почала Мира. – Не видзиш же людзе ище едза? Виприповедаш то други раз...

Пані цо праве пришла зоз Тринідаду вишла вонка на двор пре fresh air, а даскельо хлопи тиж вишли запаліц по цигаретлу, бо ше нука не курело.

– Так и у случаю курох – предлужел Иван кус зачервенети у твари. – Кажда фарма курчатох ма на тони курячки зоз хтору не зна цо робиц. Коло триец проценти курячки ше миша знова зоз покарму як цо то роби „Kentucky Fried Chicken”, але остава ище седемдзешат проценти. Я по веліх експериментох вибрал файту мухи хтора ше найшвидше розмножує, у ствари, кладзе ваїчка до курячки зоз хторих ше вилягну хробаки и то ключни момент. За свой розвой хробаки хасную курячку як поживу хтору претровую до гною, подполно органского гною, и цо найважнейше, тот гной без запаху. Мощни запах права причина же ше тот гной зоз курнікох не хасновал потераз, а тарговище за мой гной барз вельке. Недавно ми еден бизнисмен понукнул двасто пейдзешат тисячи долари напредок, з тим же бим му обезпечел седемсто тони того гною рочне и дал му ексклузивне право хасновац го лем на голф теренох и националих паркох и то лем у Канади. Хаснованє гною у агрикултури и звонка Канади остава моя обласц. По предрахункох, вредносц цалого бизнису у Канади коло дзевец милиярди долари. Милиярди! А у Америки, дзе шицко дзешец раз векше як у Канади, тот сумма дзеведзешат и една милиярда долари.

Попатрел на тих цо ище остали за столом випитуючи чи бул прешвечліви, яки упечаток зохабел и чи не обачи подшмих при даедних.

– Кед ми патент за тот процес будзе одобрене и кед ше збогацим, перше цо зробим то же купим златни ланцушок и мендюши моеї Мари. Исти таки яки сом мушел предац кед зме були у кризи.

У Марових очох блісли ше забліщали слизи при споминаню тих чежких часох кед за дзешату часц вредносци предала зоз себе злато, єдину памятку на младосц.

Госци ше помали почали розиходиц з рижнима вигварками.

– Не коштовали сце ані колачи цо сом направила, ані кафу це не попили... – препоминала Дара випровадзаци их.

Вечар позно, кед звекшого попомивали судзину и кед уж по-
лепали, Дара здихла:

– Сануем Ивана. Наївни, але є добри человек. Чуем же су досц
длужни якимшик Италияном од хторих пожичел за увозно-виво-
зни бизнис зоз Русами. А Руси як Руси. Вжали му пенез и уж два
роки розцагую з обецану робу. Цо думаш, Симо, будзе дацо з тих
його курячкох? Симо?

Але Сима уж твардо спал з благословом свойого защитніка
святого Пантелея чию славу нешка славел, а можебуц и од даске-
ліх погарох вецей як му треба. Даване своїх думаньох и ришоване
щицких других шветових проблемох зохабел за ютрейшу яву.

CASINO

- приповідка зоз наравоученийом -

„Пенєж не найважнейши на швецє за щєсцє и за гєвтих хто-ри го маю, а за шицко другє є важни ище як. Поправдзє, то не нательо пенєж, алє гоч яка вредносц хтору ти маш, а други би ю сцєли мац. Факт же маш дацо цо други не маю, виволає у чловекови чувство щєсца, якогошик задовольства, а при других потребу же би були блізки и добри з тобу. На подартого жобрака людзє скрича, алє на чистого и прибраного пана – нігда. Вонкашні випатрунок зна виволац респект других, бо є индикатор же можєш мац дацо цо другим треба и вони любєзни з тобу бо, хто зна... Стретнуца з людзми як лутрия. Дакеди глєдаш и не можєш найсц, а дакеди цалком случайне стретнуце ци може прєменіц животни цєк.”

Так себє роздумовал док стояци у автобусу ишол на роботу як и каждого рана, закукуюци до новинох прєйг плєца чловекови цо их читал опрез нього. Висти як висти. Кажди дзєнь подобни, як кєд би новини напредок друковали. Криминал и воїни вшадзи доокола, нігдє прєчитац дацо красє з чим би почал дзєнь. Редакторє як нароком (а можебуц и гєй) виберали найгорши висти з иножємства, а од домашніх звичайно було же дахто окраднул даяку бабу, же шє запалєл будинок, алє шицки були на час євакуовани, же хтошка руцєл отровєнє єдло на даскєлі мєста у єдним парку и так потровєл даскєльо пси цо их людзє вивєдли най шє вибєгаю... Нє дармо шє гвари же Канада допита жєм. З другого боку, роздумовал себє, можлівє же таки написи о нєщєсцох по швецє маю єдини циль: виволац чувство сигурносци и щєсца жє, ниа, у якєй красєней, мирнєй и оргєнизованєй жєми жисємє.

Чловєк опрез нього обрацєл бок и тєраз у новинох було виднє прєдлужєнє з першого боку о єдному дзивчєцу цо достало на

лутрії штераецц и два милиони долари. Найвещей цо дахто индивидуално потераз достац у исторії канадскей лутрії. Штераецц два тисячи то вельки пенсж, а штераецц два милиони... За тото мож купиц пол Керестура. Та, яке пол!? Цали, ведно зоз хотаром и керестурским босорками хторих ше праве у тей хвильки здогаднул не знаючи прецо.

Робота хтору робел не була бог зна як плацена, але не була ані подла. Було вельо горших. Заш лем, роздумовал, як би то було достац на лутрії. Не муши буц барз вельо, але милион-два би ше здало за мирни живот. Одселел би ше з тей допитей жеми дагдзе на юг до цеплих крайох як цо то Белизе, Панама лебо Костарика и уживал себе у даяким тропским раю по конец. Нашмеял ше у себе кед ше здогаднул старей жарти о Пиротянцови, скупенди, хтори ше каждодньово модлел Богу же би му помогол достац на лутрії, док ше му, раз у сну не зявел Бог и гуторел же му помогне, але най уж раз купи лутию.

На автобусней станіци дзе звичайно зиходзел, була мала будка дзе окрем новинох и цигаретох могло купиц и лутрию. Предавачка була млада, а самим тим и шумна, та ані не замерковал же му шніг упаднул до ципелох кед зиходзел з автобуса. Купел лутрию, першираз од кеди пришол до Канади. Знал же не ма щесца, бо, кед би го мал не бул би ту и знал добре же кжде муши заробиц а не достац свойо щесце, та потераз ані не пробовал. Але нешка, нешка му цошка шепло на ухо: „Пробуй”. Два долари не вельо. Кельо раз му тельо випадло з кишенки та нікому ніч, а так голем себе купел шансу достац дацо. Кто зна...

– What would you do if you win lottery?¹ – ошмихла ше предавачка.

– Well, I would offer you a cruise around the world² – одвитовал.

– Is that a promise?³

– Why not.⁴

Розуми ше же не достац ніч, бо чому ше мож надавац з єдну комбинацию за два долари. Людзе купую за стотки, а дагдзе ше здружую та бавя як група и так дакеди кед векша награда, зна ше назберац и по тысяч долари у таких групох. Интересантне же у таких ситуацийох не важна ані раса ані народносц, та ведно знаю ба-

виц нигере зоз жовтима и билима, дакеди ведно бавя аж и неприятеле хтори би у других обставинох штреляли єдни на других. Випатра же жажда за пенєжом ма моц зєдиньованя, док сам пенєж, кед го достаню, роздвоєє людзох аж по неприятельство.

О тидзень у истей будки купел два комбинації. За штири долари достал два раз векшу надїю и обецунку од предавачки же придзе з нїм на путованє коло швета кед достанє премию. Розумел то як бависко, франту и тему за розгварку кед куповал лутриї, нїч вецей. Бул досц старши од ней, а вона можебуц була и одата. Гоч и кед би достал даяки пенєж, цо би вона зоз старшим гдовцом?

Єдного рана, док путовал на роботу, стояци у истим автобусу з истима людзми, пречитал у новинох преїг плеца сопутнікови же по кейїшик статистици у Канади старши людзе, а окреме гдовци, на мети младших жєнох хтори их ловя як дзивину однімаючи их єдна од другей. Лем то не бул спорт, але лов на глави. Старши гдовци звичайно добре ситуирани, по статистикох не буду жиц длуго, а з малу помоцу ище и меней, та чом би не. О даскельо рокы гдовци помру щєшлїви, а кажда така „ловарка” будзе мац хижу, мужову пензию и зоз даскельо годзини роботи на чарно до тижня, може себе крашне жиц, путовац...

Шлїдуюци раз купел пейц комбинації. Дзєшєц долари.

– You seem decided to win something at any price⁵ – франтовала з нїм предавачка.

Не знал точно чи не випатрал скупы у єй очох, бо наздавац ше велькому пенєжу зоз малу инвестицию, то нєреалне. За вельки добиток потребне и вельке укладанє початного капіталу, але теди и ризик вельки. Одлучел же ризикує. Дакеди у живоце треба и ризиковац, бо як ше гвари „No risk – no gain”⁶. До помоци поволал науку, точнєйше тото цо му у глави остало од математики хтору нїгда барз не любел, але тераз то инше. Наука вше помагала чловецтву витвориц сни, та чом би и йому не помогла. Так ше влапел до виучованя теорії можлївосци, закона вироятносци и теорії вельких числох хтори праве и настали пре коцканє. По даскельких мешацох виучованя пришол до охрабруючих резултатох: нашол оптималне число комбинаційох хторе обецовало найвисши добиток з найменшим укладаньом. И тот найменши улог бул досц ви-

соки ризик за його скромну плацу, але з другого боку, не мал ше о ким старац окрем за самого себе, ніхто не будзе церпиц пре тото, а брат хторому до краю з часу на час посилал даскельо долари, будзе розумиц кед му пове же не ма.

За комбинацию хтора му пременї живот требало видвоїц вещей як штири тисячи долари, точнейше штири тисячи двасто трицец два. Таку суму могол ризиковац лем раз, та кед так, най то голем будзе пре вельку премию. Ришел причекац док добиток не нарошне голем на пейц милиони, бо кед лепше роздумал, меней би му поплатало кояки дзири, то правда, але би и далей мушел робиц. Док одплати хижу, док роззелї дзецом и док пошле братови, йому би скоро не остало ніч. Не чекал барз длуго. Даскельо раз ше сума прибіжела пейцом милионом, але ше стримовал док ше не дзвигла на пейц и пол.

Мал дацо зашпороване, дакус мал у готовим, дакус пожичел од пайташа на работи гоч то було цалком незвичайне, бо ту ніхто не сцел дац на пожичку, та ніхто ані не питал, и назберал аж и кус вещей як цо було потребне.

– This is a lot of money⁷ – ледво прегварела предавачка кед читала пенєж складаюци банкноти по одредзеним шоре одну на другу.

– Я одлучел вжац це на драгу коло швета чим достанем премию. Прето вредзи ризиковац, чи не?

Дакус ше таргла.

– Озда не бавиш за телї пенєж пре мне?

Ніч ей не одвитовал, а вона покус чудно патрела на нього роздумуюци чи то вон франтує чи наисце так дума. За свойо роки добре випатрал, бул чисти и крашне облечени и лем кед би бул кус отворенши зоз ню, кед би мала нагоду лепше го упознац... Знала же є гдовец, же роби, же жие сам, бо му дзеци виресли и пошли по своей драги и же не ма другу. Але, яки є наисце, то би любела дознац.

Були обидвойо барз розчаровани кед ютре рано дознали же не достал ніч. У ствари, не цалком ніч. Достал пар стотки долари и коло петнац бесплатни бавеня. Пошли штири тисячи до витру ведно з надїями о другим, лепшим, а кед не лепшим воно иншаким и

інтересантнішим живоце. Предлужел з часу на час куповац лутрию, дакеди за два, а дакеди за штири долари...

Гоч зоз искуства знала же не легко достац главну премию, заш лем ше здалека наздавала же ше франта о драги коло швета годна даяким концом ище и зисциц. А и вон ей постал якошик блізши, можебуц пре вше частейши и вше длугши розгварки и интересантни теми през хтори ю знал так крашне водзиц же и ствари о хторих нігда ніч не чула, випатрала легки и познати. Аж тераз ясно видзела розлику помедзи ей бувшим мужем хтори нігда з ню так не бешедовал и чловеком хтори ей указовал полне почитоване. Добре же ше розишли на початку малженства док ище не мали дзеци, та голем тераз, кед ше осушели початни слизи, може жиц як самостойна особа а не як дачия жена.

– Сцела бим ци помогнуц даяк – озвала ше раз кед, як и звичайно куповал лем цигаретли, а на празни лістки лутрії ані не попатрал.

Випатра же го подія з лутрию конечно отрезбела, та постал свидоми и своїх рокох и свойого положеня. Красни сні за младих хтори место капиталу од милион долларох ношели зоз собу свойо ище недожити роки и тото будуще количество непржитого часу им давало найвекшу вредносц хторей ані не були свидоми. Кед ше старши, як цо вон сам, усудза шніц о будучносци, звичайно випатраю глуми. Трудзел ше цо меней бешедовац з предавачку аж по граніцу непристойносци.

– Як ми думаш помогнуц? – попатрел на ню випитуюци чи му ше не подшмихує, чи го можебуц не санує, бо би наисце випатрал як идиот и самому себе.

– Сцем з тобу отворено побешедовац, та кед маш часу, зайдз после роботи та пойдземе дагдзе шеднуц, попиц кафу...

Уж було цма кед закончел з роботу, та з часу на час чапнул до барки од сланого розпущеного шнігу и мокри ноги виволовали ище векшу мизерию хтору чувствовал. Вона му сце помогнуц... То справди поніжуюце.

– Знаш – почала перша патраци му до оч кед шедли и достали горку чарну кафу – ти ше мне пачиш. Гей, уж длугши час ци то сцем повесц але сом чекала же можебуц ти як хлоп почнеш пер-

ши. Прето сом и гварела же ци жадам помогнуц висц зоз кризи у хторей ше находзиш, зоз самоти до хторей ши так очигледно обвити. Пред тобу ище велі дні і не видзим прецо би не були кра-сни.

Чувствовавал же ше счервенел як дакеди давно кед бешедовал з даедну дзивку цо му ше пачела. Престал ю слухац, поправдзе ані ю не чул и не бул свидоми чи то од щесца же ше ище дакому може пачиц таки худобни и остарени, чи од страху же то можебуц да-яка франта хтора го годна забиц.

– Казино не так далеско, на периферії – предлужела бешедо-вац – а там каждой соботи приходза рижни имитаторе познатих шпивачох. Идудей соботи то будзе група Абба. Уход безплатни, а хто зна, после дижджу приходзи слунко та зме годни и достац дацо.

По соботу ледво мал моци фокусовац ше и робиц гоч и найед-ноставнейши роботи, та ше бал же дахто годзен обачиц пременку и почац го випитовац лебо франтовац на його рахунок.

Соботу вечар ше крашне облекол, обривтел и напахняцел зоз лосионом по бритвеню, намесцел машлю у жвератку и вишол за-довольни зоз собу. Не паметал кеди ше остатніраз так прибрал и крашне чувствовавал.

Казино бул огромни. Од огромного и ошвиценого паркингу, од самого уходу до будинку та по салу дзе були машини за коцка-не. Шицко було вельке, швицаце, а музика з невидлївих звучнікох здабала на плющане води, на диждж, водопад, неясну писню зда-лека, а найбаржей здабала на мелодию вергла цо ю остатніраз чул ище як мали на Кирбаю кед ше вожел на рингишпилу.

Векшина людзох ходзела од машини по машину припатраюци ше на тих цо бавели, а даедни стали и слухали музику групи на не-вельким подиюме. Абба. Препознал их по як лимун пирскацим гласу хтори источасно и ошвиживал и цадзел душу з кристално чистима гласами. Гоч то були имитаторе, були добри, як права гру-па. Були скоро исти, лем кус тлустейши як права Agnetha Fältskog, Anni-Frid Lyngstad, Björn Ulvaeus и Benny Andersson.

– Виволам ци єдну тайну – озвала ше з ледво чуйним гласом од звукох злятих до єдного жубротацого – найлепше бавиц пред

раном и то на машини хтора слабо виплаує, бо тота машина теди будзе полна и вироятнось же достанеш пред раном будзе векша. То сом чула од єдней сушеди хтора уж роками од кеди остала їдо-вица, бави и достава.

Кед пол ноци давно прешло, Абба престала шпивац и число бавячох ше зменшало, одлучел пробовац щесце ище раз на машини зоз хторей ніхто потераз не достал. Не мал готови пенєж при себе, але мал кредитну карточку хтору машина дзечне прелїгла. Не сцел бавиц за дробни пенєж на слот-машини цо виплаує єден цент за кажди поен кед ше три исти слички пошорую, але шеднул за машину цо виплаує пейц долари по поєну. Три жалудзи пошоровани одразу плацели найвецей. Бавяч уплацовал по пейц долари одразу, а могол и вецей (у ствари тельо му машина знімала зоз кредитней карточки кельо сам одредзел), и пропорційно улаценому, доставал два-три-дзешец раз вецей, лебо трацел тото цо уплацел.

Непреривно трацел, але упарто укладал кредитну карточку на хторей мал одобрєне на дваецц тисячи долари, не обрацаючи увагу на биланс. Тисяч, а потим два, три, пейц, ше котуляли долу до машини як з брега. Стала му за хрибтом, пахла на ружи и сциска-ла му плєцо док ше бубєнь обрацал. Кажди раз кед страцел, сци-сок попущовал, а вон знова поцаговал ручку и знова трацел. Оста-ли му на карточки ище лєм даскельо долари.

Почал ше зноїц, а на ухо му цошка знова шепло: „Пробуй ище раз. Лєм ище раз. Тераз сигурно достанеш”.

Поцагнул ручку на долу, бубєнь ше заобрацал и станул, а вон з остатнім зарєнком свідомосци чул неясну музику док падал и видзел ю як стої над нїм з виширенима очми...

На читательови тераз же би вибрал можлїви кєнєц яки му ше видзи логични:

Перши можлїви кєнєц:

Зоз машини хтора почала бренкац, чурели жетони. Обняло го возбужєнє як нїгда потераз и шерцо го видало.

Други можлїви кєнєц:

Знова не достал нїч, швет му ше звалєл, страцел надїю и шиц-ко цо мал. Видало го шерцо.

О читательови:

– Кед сце вибрали перши можлїви конец: ви оптимиста, але покус наївни. Думаце же з пенежом мож постац кед не безсмертни, а воно голем длуговични. Видзице же не мож.

– Кед сце вибрали други можлїви конец: ви реални, але покус зли и завидни. Любице кед ше другим случую нещесца. Озда ше так лепше чувствуєце.

Наравоучение:

Кед придзе час, шицко єдно чи сце богати чи худобни. У каждам случая страцице.

¹Цо бисце робели кед бисце достали на лутрий?

²Га, понукнул бим ци путоване коло швета на ладї.

³То обецунка?

⁴Прецо би не.

⁵Ви випатра одлучели достац дацо без огляду на цену.

⁶Без ризику нет заробку.

⁷То вельо пенежу.

CATHA EDULIS

Шедзаци за роботним столом у билим мантилу, кус нагнута напредок, вше ше подполно фокусовал на роботу пред собу. Не допушовала же би ей бистрим оком вимкнул ані еден деталь, а з прецизносцу гирурга одстраньовала и найменшу неправилносц у росту и радовала ше ведно з муштерию, под бліщацим неонским шветлом, витвореной красоти перфектних нохцох хтори ше одразу нашили у центру уваги. Власніци ремек-діла то давало чувство важносци и упечаток особней елеганції цо ше видзело на покус подзвигнутим малим пальцу на руки кед брала пенкало же би написала чек и плацела за илужию цо ю праве достала.

Муштерію ю любели, бо вше була весела, порихтана на малу розгварку и несебично вилівала коло себе гуману блізкосц и едноставносц хторих шицки були барз жадни. Знала вибрац праву хвильку у конверзациі и ошмихнуц ше патраци собешеднікови просто до оч, цо вше мало дійство як несподзивана инекция адреналину: пошвидшовало пулс и оживйовало вистати думки, виволуюци неясну веселосц. Кажди приход и стретнуце зоз ню було муштеріюм як лїк, а нащиви помали преросли до причини за себе. Ушорйованє нохцох була лєм вигварка стретнуц ше знова зоз чаривніцу. Гаризматична, була подполно свидома же на людзох зрачи енергию, дава ю од себе, але потим и ужива патриц яки ефект саме ей присуство и даскельо цепли слова охабяю на, пред хвильку лєм задуманих, вистатих и нерозположених особох.

– Ми не Нигере – гвари – ані нам скоро не така цма. Кед попатриш на твар и випатрунок, обачиш же зме иншаки. Мало людзох зна же припадаме окремноей раси, раси Сомалийцох.

И, наисце, нос и уха ей були менши, гамби не таки груби, а скоро не така цма як другим Африканцом. Длуги ноги и тілесна конституция охабяли упечаток рафинованей елеганції у ходзеню

и триманю. Не було нагосци у руху але змиреней координації очох, рукох и словох, а през вики наталожене достоїнство ше очитовало у каждой хвильки.

По професії була учитель исторії, а педикир була ей витворена судьба на хтору ше нігда не поносовала, лем ше дакеди задумано питала же яки би то живот бул учиц там у Джибутию босоногих и замурцавених школярох, гевти несташни але бистри дзеци... Чи би и им було чудне, як цо дакеди було и ей самей, же ест людзох на тим швецце цо ше нароком слункую, бо сцу почарніц. Озда то у нашей природи жадац вше тото цо не маме: чарни сцу побиліц, а били почарніц. Приповедки о далеких крайох, о билим шнігу, о жимней води у рикох и озерох, о людзох и їх култури цалком иншакей од тей цо ю познала, розпальовали у ней ище у основней школи жажду путовац, видзиц, упознац. Лем нігда не думала же ше ей сні виполня на таки способ на яки ше виполнели.

– Добре нам ишло по 1979. рок. Исси були блізки зоз Сомалийцами а Афари Етиопляном, та зме з обидвوما державами добре тарговели. Оцец мал бензинску пумпу и були зме една з богатших фамелийох у варошу. Случело ше по не знам чией дзеки и по сценарию не знам хторих силох же Исси, як векшински народ, сцели превжац власц од Афарох як ортодоксних муслиманох и одвоїц ше до окремней держави, цо Афари по каждую цену не сцели допущиц. Ми, як национална меншина Дорни, хторих теди було коло дватри тисячи, не сцели буц умишани до їх звадох коло власци, але хто ше нам питал. За Афарох ми були блізки зоз Иссами, а за Исох ми були як Афаре, та зме нікому не були по дзеки. Велі мойо пайташе и пайташки поумерали лебо су позабивани под час Афарских репресийох. Там хлопом стредні животни вик коло штераецц дзевец роки, голем так офіційно гвари статистика, а я особне не познам нікого хто ма тельо роки. Умера ше вельо, вельо скорей. По ваших мерадлох, умераю млади людзе. Лебо их забиваю.

Зацихла и запатрела ше през скло на авзлогу на преходнікох хтори як брамушки дзешка понагляли попод жему, каждая з ніх ношаци свою терху, свою приповедку, свойо страданя и там у старим краю и ту у новим. Як ту людзе далеко єдни од других... Нет кому поздравкац, нет ше кому питац як є, нет ше з ким нашмеяц, а ме-

сто плачу – боляче чувство каменя у списнутим жалудку, место слунка – жимни неон, место трави – шиви тепихи.

– Того дня кед Афаре забивали, було жимно, коло 25 ступні Целзиусово. Звичайни галайк дзедох на драже ше не чуло, лем їх плач дзешка здалека, а у воздуху як кед би вишел сладкасто-кваскави запах страху. Не знали зме такой цо ше случує, але инстинкт нам гуторел же ше збува цошка незвичайне, страшне, як у приповедкох зоз хторима нас старши страшели од ноци. А потим дуркане на дзвери и пляскаци глас кед оец отворел:

– Ma ismak?¹

– Сулейман – одвитовал мой оец.

– Shukran. Al-hamdu li-lah. Wa ant?²

– Кедуш – одвитовал оец место мне.

Афаре ходзели од хижи до хижи и оздзивали ше по арабски. Хто розумел и знал им одвитовац тот прежил, а хто не знал, бул на месце забити зоз цалу фамелию. На щесце, наш оец знал арабски, бо бул тарговец и так зме тот дзень пережили, а потим ше розбежали: моя шестра до Австралиї, брат до ЗАД, а я до Канади. Од теди зме ше нігда вещей не зишли. Родичи ми помарли у Джибутию, брат и шестра не маю часу присц и обисц ме, а и я завжата.

Здихла и попатрела на мене випитуючи з поглядом цо би ме ище могло интересовац.

– Дома зме бешедовали на хари лебо як ви гуторице на харари язичу, т.е. його диялекту хтори з часом прероснул до окремого язичу, язичу нас, Дорнох. Думам же нас тераз остало ище коло тисяч пейцсто лебо меней у цалим швецце. Маме свойо писмо, свою традицию, свою культуру, але нашо писні ніхто вещей не шпи-ва, нашо приповедки ніхто не слуша, ніхто вещей не пише кніжки на нашим язичу, а и за кого? Розселели зме ше по цалим швецце, найвещей до Французкей, а потим до Австралиї и до Канади, а там мушиме цо швидше забуц хто зме и будовац нови идентитет. То ми найчешше, бо гоч бешедуем по анлийски без акценту и сцем буц дахто други, скоро и випатрунок гуторя хто сом... Ти анї не знаш яки ши щешліви же ши народзени били...

У очох ей блїсла слиза, бистри погляд ше замуцел и страцел у прешлосци, у думкох знова ходзела боса з пайташами облечена

лем до крадких панталонх и маїци по слунку яке од теди нігда вецей не видзела.

Шицко ми тото було познате: и чувство же ши пре дацо иншакі од других, кед не пре фарбу скори а воно пре язык лебо пре мєно, и страх не виповєсц „хлеб” у стрєдку дзе ше гутори „крух” або „хлеб” и глєданє свойого фалатка жєми гоч дзе на планєти, и нє прєривна мимікрія, намаганє буц исти як вєкшина.

Жажда за власцу, глупосц и сирова сила нє маю расу, националносц, рєлигийни лебо географски рєфєрєнци. То, нажалє унивєрзалиї, по своїх мєтодох и циљох присутни поєднєк мєдзи „цивилізованима” и „нєцивилізованима”, у богатих и у худобних жємох, на сивєру и на югу, як у прєшлосци так и нєшка. Макиявєли зоз своїм фамозним вирєчєньом „Циљ оправдує средствє” и подобни як вон, лєм дали вигварку злодїйом, створєли привид нужносци злодїлох прє охрану „доброгo” и „хасновитогo” циљу, а цо добрє и цо злє за других силнікох нє важнє покля можу мирно спац и владац правє над босоногима лебо над застрашєнима. Примушєнє вшє имплицитно присутнє у поняцу власци.

Кєдуш робєла на двох роботох: од осєм рано до пєйцох пополадню як пєдикир у своїм власним дутяню хтори закупєла з єдну фризєрку, а од пол шєстєй до дванац вноци у єднєй пєкарні на уношєню податкох до компютерє.

– Нє знам покля так витримам, алє ищє сом млада и зоз мужом сцємє створиц цо вєцєй можємє док мамє моци. Анї дзєци нє сцємє мац док им нє обєзпєчимє голєм пристойни початни условия за розвoй. Знаш, гуторя жє вшє пєрша гєнєрация присєльєнцoх жєртвована. Уж кєд змє жєртвовани, нє сцєм жє би то було задармо – шмишка шє зоз наисцє привидно нєвичєрпну єнєргию.

Даскєльo тижні прєшло од нашогo остатньогo стрєтнуца и Канада хтора помали поставала тото цо у сущносци є: красна, жимна, заварта и оцудзєна. Вонка курнява, посолєни драги по улїцoх и слани шляпкєци шніг, а под жєму у улїци длугшєй як три киломєтри тирва вична яр и вичнє жєлєнідло пластичнєй имитациї природи. Спадло ми на розум опитац шє Кєдуш жє чи так у горяцих лєтнїх днєох у Джібутию задумовала далєки сивєрни краї, їх били шніг и жимну воду у бистрих рикох.

Не було ей нука. Пані фризерка, цмей скори зоз грубима гам-
бами и широким носом, хтора зоз Кедуш дзелела исту просторию,
на мойо питанє лєм крадко и злодзечне одповедла:

– Кат. (На англійским „cat” значи мачка).

– Пребачце, але не розумим. Яка мачка?

– Ніяка не мачка, але рошліна. Думала же ту шицки дурни и
буду вериц же така худа по природи ма тельо моци робиц на двох
роботох и же тото нашене цо засадзела у кварталю то украсна ро-
шліна. Воно правда же здабе, аж и квитне, але не мож ти билих
надмудриц и спредвуц. Гварела сом ей не раз, як же сом знала,
же ше не може магарец ровнац зоз парадним коньом. Влапели ю
же жува лісце и тераз є там дзе ей место.

Рано у новинох порушана интересантна дискусия на тему же
покла треба толеровац обичаї приселєнцох, а од хторей смужки
применьовац домашні, канадски закони. Як швижи приклад ди-
леми наведзена млада жена зоз Джибутия хтора принесла зоз со-
бу нашене рошліни Catha Edulis и даскельо роки ю хаснує же би
отримала уровень роботней енергії през шеснац годзини кельо
робела на дзень. Жуванє тей галуциногеней рошліни цалком ле-
галне у Джибутию и то свойофайтови каждодньови культурни ри-
туал, состояйна часц їх живота и на каждым угле ю там мож ку-
пиц швижу. Вона ю ту не предавала, нікого не очкодвала, робе-
ла вещей як цо би нормално робела. Дзе, кеди и хто притримова-
не своїх обичайох преглашел за криминал? – питали ше новини.
Чи то не огранічованє националних шлебодох, цалком процивне
декларацийом о шлебодним розвою каждой культури на канад-
скей жеми?

Як проциваргумент наведзене ритуалне обрезавање хлапцох и
ище горше – дзивчатох хторе велі практикую ту у Канади и гоч то
часц даєдней культури, то заш лєм забранєне и таких людзох ше га-
рештує праве пре обичай хторого ше не сцу одрекнуц. Як други
приклад наведзени єден человек зоз Пакистану хтори оженети зоз
трома женами. У Пакистану полигамия легално призната, а у Ка-
нади не. Яки статус маю його жени у Канади кед є законски оже-
нети зоз шицкими? Екстремнейши новини писали же ше присе-
ленци муша прилагодзиц гу локалним, значи канадским законом и

обичайом и то цо скорей то лепше за нїх. Хто не може лебо не сце – широка му драга и най ше враци одкаль пришол. Други, меней радикални, твердзели же, кед Канада сце буц мултиетнічна и мултикультурална заедніца, муши по одредзену миру прилапиц и иншаки обичаї догод то нікому не завадза.

Питаня и мудри полемики ше громадзели, а Кедуш скруцена од больох у жалудку чекала у локалним гарешту на судзене по пошвидшаним поступку. Звичайни галайк дзедох на драже ше не чуло, лем їх плач дзешка здалска, а у воздуху як кед би вишел сладкасто-кваскави запах страху. Не розумела подполно цо ше случуе, але инстинкт ей гуторел же ше збува цошка незвичайне, страшне, як у приповедкох зоз хторима ю давно дакеди старши страшели од ноци.

¹Як ше волаш? – по арабски

²Дзекуем. Добре, з Божу помоцу. А ти? – по арабски

CAVALLERIA MEXICANA

По горущей, з юнийским слунком розогратей каменїстей драги коло хторей по ридко росли кактуси зоз спраженой жеми, врацал ше Рамиро нїби з поля, а поправдзе од своей милей Абилени зоз хтору ше скоро каждодньово зиходзел у палмовим лешіку коло два километри од їх гацієнди. Оцец ше перше чудовал кед ше Рамиро врацел з войска же одкаль му одразу таке вельке интересованє за їх поля, а потим похопел о чим ше роби и правел ше несхопни. И йому Абилена випатрала як права дзивка и нагода за Рамира, а понеже бул гдовец, женска рука би добре пришла до обісца. По законченей стредней школи и одслуженого войска, на шоре була Рамирова женїдба прецо му и сама думка на ню виполньовала шерцо з неясним чувством радосци и свойофайтового смутку. Вироснул його Рамиро и постал прави красни хлоп хтори будзе кадри превжац од нього и предлужиц роботу на фарми.

Док ше прибіжовал гу гацієнди, Рамиро ише здалека обачел пред на било обилєну хижу незвичайну чарну точку хтора поступне достала фурму авта, у ствари длугокей, чарней лимузини. Таки авта нїгда не приношели добри вистки, сигурно ше дацо страшне случело з оцом, думал себе чувствующи вину пре недавне таємне стретнуце з милу, вину усадзену глібоко до подсвідомосци зоз строгим християнским воспитаньом и чувством за розликованє морального од недопущеного. намири були чесни, чувствовал же то грех сходзиц ше скорей малженства.

На Каждє плаци за своєю грихи, а вон барз гришел зоз Абилєну, и гоч му предней часци лимузини з обидвох бокох були приквачени мексицки заставки цо лєм далєй упуцовало же нащива барз офіційна и вироятно не значи нїч добре.

– Рамиро – озвал ше оцец през облак – войдз нука видиц хто нам то пришол!

У хижи, зацменей зоз густима фиронгами пре горучаву, шедзел його оцц и ище еден пан облечени до чарних шматох зоз билу кошулю и цму белаву лебо чарну машлю безпрекорно завязану, и залізанима

чарними власами. Физиономия му випатрала позната лем не знал одкаль.

– Но, Рамиро – знова чул оцов глас – не поздравиш ше з бачиком?

Тераз ше здогаднул. Бул то оцов власни брат Виценте хторого уж давно не видзел прето же бул дзешка у иножемстве на койких длужноцох. Руковал ше з нїм.

– Такой преїдем на ствар, Рамиро. Бешедовал сом з оцом о тебе и о твоєй будучноци – озвал ше бачи зоз глібоким баритонном – и видиш, нашеї жеми потребни людзе як ти. Млади, здрави, амбициозни, людзе хтори предлужа нашу политику после нас. Тераз, кед ши чесно одслужел войско, указала ше нагода же би ши започал и будовал свою кариєру у политики на пиху и чесц свойому оцови, мне и нашеї жеми. Идуцого тижня зоз своїма парняками з Мексика одпутуєш до Югославиї и там будзеце студирац науки по своїм виборе. Я би ци особне препоручел, а уж сом и зредзел, же би ши студирал филозофию у Београдзе.

– Але – пробовал Рамиро унапрямиц бешеду на другу тему – мойо плани цалком иншаки. Я закончел за торговца, цо я мам зоз филозофию? На концу, ані сом не плановал исц на факултет але остац ту при оцови водзиц фарму...

– Думаеш на Абилену? – озвал ше оцц. – Вона це причека тельо. Под час студийох ти будзеш приходзиц ту през розпуст, а дакеди вона годна пойсц там гу тебе. На концу, штири роки не так длуго, а подумай лем яка це будучноц чека ведно зоз ню. Не ма кажде таку нагону у живоце як ти. Дзекуюци бачикови уключиш ше до дипломатїї, увидиш швета, будзеце мац лагодни живот, не як ту на фарми. Послухай бачика, а и мене.

Тот вечар му бул озда найчежши у живоце. Пре научену послухноц од малючка, пре строгого оца, пре саму думку на нови швет хтори упозна, а озда найбаржей пре уродзену жажду доказовац ше пред другима, Рамиро пристал, гоч знал же то зламе Аби-

леново шерцо. Слизи, бочканя, обещунки на вичну вирносц и прешвечоване до красней будучноци док вон закончи школи и док ше поберу, дали резултати. Абилена ше помирела зоз ситуацию, престала плакац и идуцого тижня ведно зоз його оцом пришла аж до Мексико Сития випровадзиц го на авион.

У Београдзе го причекал службеник мексичкей амбасади и одвезол го ведно з ище трома хлапцами як и вон, до готелу дзе ше одпочинули, а ютре рано мали схадзку зоз мексичким амбасадором, у ствари його бачиком Винцентом хтори им отримал крадку бешеду о значеню їх школованя за будуци одношеня медзи Югославию и Мексиком, а тиж им потолковал же од ютре шицки буду включени до интензивного курсу сербскогорватского языка, так же од ешенї годни провадзиц преподаваня на одредзених им факултетох.

Учене языка му ишло од рук пре уродзени слух и пре мелодичносц сербскогорватского языка яку обачел и у шпаньолским, так же ище скорей ешенї могол крашне комуниковац з людзми у новим стредку. Найбаржей ше му пачело кед тото нове знане хасновал у комуникациї зоз паночками хтори вше були несподзивани кед чули свой язык од странца, бо по його физиономии то було очиглядне. Чарни густе власи залїзани до горе, чарнява скоро, чарни, бистри очи, били здрави зуби и нос невельки, але покус преширени при концу але не так барз як при Азиятох лебо Ескимох, на перши погляд указовали же є з другого поднебья. Гу тому, мал прекрасни глас и знал крашне грац на гитари.

Мексико и мексикански писни були теди барз популярни у Югославиї, та вшадзи дзе гуторел одкаль є, наиходзел на цепли и приятельски прием. Людзе го найчастейше волали до своїх домох и сцели го погосциц як найблїзшу родзину розпитуючи ше коло вечери о Мексику, о людзох, їх живоце и историї о хторей Рамиро не барз вельо знал бо учел за тарговца а не за историчара, та дакеди мушел и видумовац пикантни и интересантни деталї за хтори знал же нїхто и нїгда не годзен превериц. Так, наприклад, твердзел же є директни потомок Джеронима де Аквилара хтори ше спашел кед им ше лада 1511. року зачирела при Юкатану и остал при Мая Индиянцох дзе ше и оженел и мал вельо дзеци. Ра-

мирово предки походза од тих дзедох о чим ест и записи свящє-
нїкох хтори познейше там пришли и нашли даскелїх Индиянцох
хтори, на їх запрепасценє, знали шпаньолски язык.

Други раз приповедал о других цикавих стварох, як напри-
клад же його прадїдо бул барз хори як хлапец. Нє було му лїка, так
щицки думали. Його мац у розпуки ходзела и до индиянских вра-
чаркох и робела шицко цо ей розказанє. Єдна ей гуторела же му
хтошка украднул цинь и закопал го до гроба, а вони муша сина за-
копац до гною але так же би му ше лєм главу видзело и же би так
остал штераецц минути. Дала ей воду хтору муши подзелїц на
штераецц часци и усапац каждую часц до води у хторей го купа и
то муши повторйовац штераецц днї але так же би ше анї єдна капк
нє розсипала звонка купачки. Кажди вечар най му под заглавок
кладзе нож и главку цеску. Остатню воду у хторей го окупа муши
усапац до коршова и тот коршов муши розбиц на пол ноци на те-
метове. Так ошлебодзи синов цинь и вон виздрави. По Рамирових
твердзєньох то помогло. Було ту чоґошик, бо иншак би вон, Рами-
ро, нє бул нєшка з нїма.

Пришол септембер и почали студії, та понеже було досц сту-
дентох зоз южноамериканских жємох, одлученє же треба основац
здруженє дзе би ше стретали и медзисобно упознавали. Розуми
ше, то була стратегийна одлука, бо по законченю студийох и вра-
цаню назад до своїх державох, вони ше мали и далєй медзисобнє
сходзиц и черац искуства. Факт же су послати на студії до Юґо-
славїї, теди ище невязаней жеми, обєцовал високи позициї у дру-
жтвеним живоце и у политики каждому з нїх.

– Рамиро – раз го наволач бачи Виценте на телефон – наютре
вечар идзеш зо мну на святочни приєм до Билого двору. Пошлєм
авто по тебе, а ти буц порихтани до седем вечар. Маш чарни шма-
ти, билу кошулю и машлю?

– Нє – одвитовал Рамиро.

– Добре, и то ришимє. Причєкай, о пол годзини придзе авто и
одвеже цє до скравца дзе найдзеш шицко цо ци треба. Сцєм же би
ши бул красни наютре и же би ши охабел добри упечаток.

Ютре, на минуту до седем, сцигол авто. Чарни „Форд” яких
нє могло часто видзиц по бєоградских улїцох, виволовал у нїм

чутство важносци док шедал до нього, чутство же постава часц чо-гошик велького.

Пред уходом до Билого двору дочекал их святочно облечени чловец хтори указал шоферови дзе най оджене авто, а Рамира од-ведол нука. Там уж бул його бачи Винценте и прето ше чутство-вал кус змиренше, гоч го машля коло шиї сдискала же му аж твар була червена.

Святочни гол бул украшени зоз церковними сликами цо го по-кус несподзивало знаюци же у Югославиї були комунисти на вла-сци, але то не було його єдине несподзиване у жеми дзе була вель-ка розлика медзи офіційним и приватним моралом.

– Гибай зо мну – озвал ше бачи. – Сцем це представиц даєд-ним людзом.

Нароком му не гуторел же хторим, бо сцел же би ше чутство-вал и справовал опущено, як прави мексички хлоп.

Упознал ше перше з єдним покус лисим, заокругленого цела, але у добре скратих шматох хтори то дискретно прикривали, та охабял упечаток енергичного и физично моцного чловека. У руках мал цигар, груби, кубански. При нїм стал сухши, добре оджити пан зачесани до горе и з таїнственным ошмихом на твари, а дооко-ла були даскельо новинаре цо непрерывно цвенкали з апаратами.

– Значи, то наша надїя и наша будучносц. Мудри хлапци як вон хтори предлужа нашу невязану политику медзисобного поро-зуменя и помаганя – випросцел руку гу Рамирови гевтот лиси.

– Рамиро – представел ше Рамиро док гевтот лиси анї не спомнул мено думаюци же озда шицки знаю хто вон.

– Александар – випросцел руку гевтот други. – Мило ми же зме ше упознали, а сцел бим з тобу и дакус вецей побешедовац, та ту ци моя визит-карта и наволай ме док будзеш мац часу.

Новинаре сликовали док ше Рамиро руковац з обидвома, а по-тим його бачи подзековац обидвом и пошол з Рамиром на други конец голу.

– Знаш з ким ши ше упознал?

– Не.

– Тот перши, то председатель Югославиї. Чул ши за Тита?

– То Тито? – зачудовал ше Рамиро – Цалком иншак випатра на сликох. А други?

– То бул Александар Ранкович. Барз важни чловек. Министер нукашніх ділох, шеф военей информуюцей служби и шеф тайней полиції. Барз меркуй цо и як з нім бешедуеш. И модлім це нікому зоз твоей групи не приповедай дзе ши бул и кого ши упознал.

Визит-карта цо ю достал була як жирячка у кишенки и о да-скельо дні одлучел наволац на телефон. Явела ше секретарка и преруцела вязу до кабинету. З другого боку глас як кед би ше зра-довал.

– Рамиро – озвал ше – кед маш часу, могли бизме пойсц вед-но на єдно место и на миру поприповедац. Любиш печену праше-цину лебо баранчезину? Придзем по тебе на седем по поладню.

У карчми на периферії Београду грала музика. През густы дим пребивал ше глас шпивачки у хторим ше чувствовало жаль пре обещану а невыполнену любов, осаменосц и безнадійносц оха-беной дзивки...

– То наша позната шпивачка Василя Радойчич и вона углав-ним шпива сербски народни писні. – потолковал му Александер. Не таки су як вашо, але су мне найкрасши на швецце. У тей карч-ми, не будзеш вериц, маю мексицку текилу и добре печене. Други раз приведземе групу хтора шпива мексицки народни писні. Будзеш ше чувствовац як дома – ошмихнул ше.

Так и було. Кед знова пошли до истей карчми, здалека ше з ней чули мариячи, мексицки гудаци, хтори по сербски шпивали мексицки писні. Як познейше дознал од Александра, була то гру-па „Ла палома”, а шпивач Славко Перович.

– Кед ци ше пачи даяка друга група, наприклад даяка рок-ен-рол група, поведз – нагнул ше гу ньому Александар медзи двома погарами текили – лем поведз и буду ту.

Випадло так же ше Рамирови пачела шлівовица, а Алексан-дрови текила, та ше при частих стретнуцох знали и напиц у мено вичного приятельства. Теди би Александер волац на телефон з карчми шофера хтори их порозвожовал дому. Бул барз осторожни у бешеди з нім и аж познейше Рамиро дознал же векшина госцох у карчми були припадніки тайней полиції хтори их чували. Зле-

кол ше од моци човека хторого упознал и хтори, як кед би ше сцел випокутовац пре даяку Рамирови непознату вину, указовал без причини незвичайну любезносц и приятельство гу незначному човекови, фармеровому синову яки вон... Бал ше од тей любезносци хтора ше исто так легко и без причини годна претвориц до мержні.

Єдного дня му Александер предложел най у рамикох здруженя студентох латиноамериканских жемох осную фодбалски клуб, а вон ше постара найсц им доброго тренера. Так и було. Озда нет анї єдного Южноамериканца хтори не зна бавиц фодбал, та не було проблему направиц тим. За тренера им бул поставени Драгослав Шекуларац, „Шеки” як го иншак волали и познали, а шицко цо Рамиро требал робиц то буц на тренингох и слушац цо студенти бешедуу о Югославиї лебо о своєй жеми, обрациц телефон и виприповедац то Александрови.

Зоз Шекийом ше нательо сприятелел же почали вечарами виходзиц ведно и дружиц ше зоз београдским паночками хтори ше просто ліпели за нїх. З часу на час думал на свою Абилену, найчастейше лем кед доставал писма од ней на хтори мал вше меней часу одвитовац, а Шеки бул наисце добри бавяч у каждим смислу и добри пайташ. Раз му предложел же би черали дзивки зоз хторима виходзели єден час и то требал буц доказ же Шекийови було важнейше Рамирово приятельство як там даяка. Рамирови то не було чежко, бо попри латино-темпераменту, кус и попил того вечара, а окрем того тоти дзивки и так виходзели з нїма пре добру розвагу, а не пре любов.

Прешол уж скоро рок од кеди пошол з Мексика и почал чувствовац носталгию за домом, горуцим и сухим воздухом поверх каменїстей жеми зоз хторей ше випинали кактуси, за оцом хтори мал одвит на шицко, пайташами зоз хторима знали ноцами грац на гитарох и шпивац до рана под ясним небом, а найбаржей за Абилену. Цо роби? Чи го чека?

Оец го дочекал на аеродроме кед пришол за летні розпуст. Зрадовал му ше, але не видзел Абилену. На питанє же дзе є, оец му одвितовал же ю не могол найсц, а и телеграму приял уж нескоро.

Ютре рано, була то недзеля, пошол до церквочки дзе ше шицки жителе з околїска зазберовали на Службу по хторей ше ище длуго знали затримовац у порти под древами у чиїм хладку черали свойо бриги, думки, новосци... Док кладли калапи на глави, людзе праве почали виходзиц и гледац даяки хладок дзе би могли ище кус постац и побешедовац зоз приятелями.

Теди ю збачел. Абилена, красша як цо ю запаметал, стала коло дзверох покус бляда у твари хтора зоз червенима яблучками була у прекрасним контрасту зоз чарними власами звязанима до малей конді и украшенима з червену ружу на правим боку. З ей лїво-го боку стал красни хлоп хторого влапела под руку и помали ше рушили з церкви до порти. Препознал го. Бул то Диего, стари пайташ за хторого знал же му ше Абилена вше пачела. Обачела го. Погляди им ше стретли. У ей очох ше видзело несподзиване и страх як кед би обчековала кару пре даяку вину хторей не була свидома, лебо страх од дачого цо би Рамиро могол зробиц у тей хвильки. Шицко му було ясне. Неодати дзивки не виходза з церкви ведно з легинями. Чул власне шерцо як му дубонї у першох. Зацмело му ше кус пред очми и инстинктивно сцел скочиц и забиц обидвох зраднїкох, але ше стримал и помали у нїм гнїв прероснул до жалю по миру же лем цо не заплакал. Диего и Абилена му ше прибрїжовали та швидко, кельо год лем могол, скрил свойо емоції и сердечно ше з нїма поздравел, зажадал им шесце у будуцим малженским живоце, а на поволанку же би их нашивел одвитовал же, нажалъ, муши швидко назад, та не годзен. Оцец, хтори випатра шицко знал и подполно го розумел, приял мирно, без питаня його наглу одлуку врациц ше назад до Югославїї. Идуцого рана шеднул до авиона.

У Београдзе му одразу шицко випатрало иншаке, цудзе, безживотне. Престал виходзиц зоз Шекийом, бо му ше почали гадзиц його мулатованя, а ище баржей легки дзивки цо го облетали найбаржей пре зависц своїх пайташкох пред хторима ше познейше хвалели приповедаючи им и найинтимнейши деталї. Спанднул до депресїї. Непреривно роздумовал чи добре поступел же практично сцекол од Абилени и Диега указуюци з тим кельо бул повредзени. Чи не трбал остац и буц понад шицкого, гоч знал же би так,

можебуц, спрєвєднул людзох коло себе, алє нє и себе. Одлучєл жє дацє муши зробиц прє цє би Абилєна бановала жє гє так швидкє напушєла. Чєкац на кариєру у политикє лєбє у дипломатийї му випатрало длугє. Требалє дацє зробиц тєраз док памєтаня и упечатки ищє швижи. Нєпрєривнє анализєвал сєбє и сєвєй живєт и нїч му шє нє видзєло такє барз вєрднє у нїм, кєд му спадло на розум жє би мєгол до максимума вихасновац сєвєй талант и тє на спєсєб жє би шє о нїм чуло на далєкє, аж по Мєксикє. Знал грац, знал крашнє шпивац и позбєрал ищє даскєлїх сєвєйх пайташєх та вєдно основали музичнєу групу „Квартєт палєма”. Факт жє исновала група з подобним мєном „Ла Палєма”, цє дакєди вивєловало конфузиєу, лєм им ишєл на руку бє тєта група уж була популярна. Инструмєнти и прєсторию за вєжби обєзпєчєла мєксикєка амбасада и нєодлуга мали сєвєй перши концерт на хторим шпивали мєксикєцки народни пєснї. Тє бул подполни успих. З Бєєградєу почали одходзиц до рижних мєстєх ширцєм Югєславийї – Любляни, Загрєбу, Скопя, Нишу, Субєтици, Новєго Садєу, Сарасєва, Задру, Сплиту... Вшадзи их публика сєрдєчнє дєчєкала як прєдставитєльєх єднєй з приятєльских и нєвязаних жємох. Случєвало шє жє на концертєх нащивитєлькє знїмали зєс сєбє гачки и руцали их на бинєу. Тє були красни чєси, частє шє з нєсталигєу познєйшє здогадовал...

– Ви прєви амбасадєрє нашєй жєми, а нє я – бачи Винцєтє так знал у франти комєтарєвац їх успих.

З часу на час шє сходзєли зєс Ранковичєм хтори шє здалєка, при добрєй шлївовици и тєкили, баранчєцини и прашєцини, розпитєвал о їєго колєгєх з факултєтєу, о їх комєтарєх, политичних опрєдзєлєнєх, о намирєх цє будєу рєбиц кєд шє раз враца до жємох одкаль су... Рамирєви шє тє вшє мєнєй пачєло гєч кєльє му з початку импєновало стрєтац шє з єдним од найуплївнєйших людзох у дєржавєи, бє кєд лєпшє роздумал, випадло жє вєн у ствари удава сєвєйх пайташєх за кус шлївовици и пєчєнєй прашєцини.

Даскєльє раз були як група повєлани на розгварку до тєлєвизийї, вихєдзєли им слики у новинох, зняли даскєльє плєчи зєс мєксикєкєма народнимєа пєснєямє хтори дєжили популярносцє, а Рамирє шє нєпрєривнє питал чє Абилєна чула за їєго успихи. Бул прє-

швечени же чула и же ей можебуц тераз жаль пре швидку и непредуману одаванку и то му давало цихе задовољство.

По озбиљней розгварки з бачиком хтори го критиковал пре його превельке ангажоване у групи и прето же запушел студиї, а ище кед Рамиро гу тому доложил свойо nelaгодни чувства у стретнуцох з Ранковичом, догварели ше же би було найлепше кед би пременел стредок. Нови стредок, нови озбиљни початок у хторим не будзе места за инфантилни доказованя през музику и у хторим не будзе места и часу за здогадованя на Абилену. Шицко то ма постац прешлосц, а шицки його моци треба же би були унапрямени на будучносц.

У Загребе предлужел студиї на Филозофским факултету, але ше ту чувствовал осамено. Гоч кельо му теди випатрали примитивни, людзе у Београду були цепли и простодушни, легко було з нїма склопиц приятельство од хторого ше дакеди не могол „отресц”. Загребчане були покус жимни, заварти, не легко ступали до розгварки, а кед би дакеди, чекаюци трамвай, пробовал з даєдним непознатим вичерац гоч лєм замеркованя о хвилї, патрели на нього як на чудака и обрацали главу на други бок. Бул наисце осамени по миру же ше не могол фокусовац на студиї. Характер му вимагал же би шицко було у шоре скорей як почне функционовац як треба.

Прейг драги Горватского народного театру бул ресторан „Казалишна кавана” з велькими скленянима облаками, та по представох на хтори часто сам одходзел, знал годзинами шедзиц безуспишно патраци през облак на преходнікох, лебо ослухуюци чи би не чул дакого же бешедує по шпански. Раз ше случело же ресторан бул полни, а понеже вон сам шедзел за столом коло хторого були ище три незавжати карсцелї, келнер ше му питал чи ма дацо против кед ище дахто шедне за стол. Розуми ше же не мал и так, на свойо задовољство достал дружтво двох паночкох. Жимни и заварти, як и други хторих стретал, ані не обацали увагу на нього, а вон прилапел бависко, бо по частих и кратких попатрункох єдней з нїх чувствовал же ше ей пачи. Так прешедзели єден час док єдна з нїх не витримала и прегварела:

– Шедземе уж так длуго за истим столом, та думам же би бул шор и представиц ше. Я Адрияна. – Випросцела гу ньому руку праве тота цо му ше баржей пачела.

– А я Ирена – доложела друга очиглядно не барз заинтересована.

– Рамиро – сциснул ей цеплу руку и затримал ю у своєї кус длужей як би требало.

– Ти очиглядно не оталь. – Предлужела Адрияна – Одкаль ши?

– З Мексика.

Так почало приятельство хторе ше поступне розвило до правей любви. Рамиро познейше похопел же го велька подобносц зоз Абилену на перши попатрунок прицагла гу Адрияни, а Адрияна нігда не була сигурна чи ю гу Рамирови прицаговал його незвичайни випатрунок красного, чарнявого легиня, чи думки на егзотични краї як Мексико и можлівосц же их єдного дня годна и нащивиц и так ше одтаргнуц од покус допитого живота виолинистки у театровой филгармонії. Пошвидко ше одлучели побрац, о чим Рамиро длуго бешедовал з бачиком хтори го пробовал одгвариц, але вон бул упарти и ище доложел же дума претаргнуц зоз студиями. Єдноставно вон не за то и враци ше гу оцови до Мексика.

Гоч бул нагнівани, бачи Винценте му пошорел преїг своїх вязох же би достал роботу у Мексико Ситию як шеф контроли у ЯТ-овим представніцтву, та неодлуга Рамиро зоз супругу пошол гу оцови хтори сердечно привитал Адрияну и не так барз сердечно Рамира.

– Мал ши швет у руках – гуторел му насамо – а ти шицко напушел и пришол ши ту робиц як звичайни службєнік. Яка чкода...

Нашли себе квартиру у городу и лем з часу на час Рамиро обиходзел оца, док Адрияна вше частейше находзела вигварки остац дома. Чувствовала же з часци и ю Рамиров оцєц обвиньовал пре Рамиров неуспих и не любела його ліцемерну сердечносц.

Раз так Рамиро ходзел по полю после краткеї, але оштреї звяди з оцом у хторей и мало вигварени слова джобали просто до

шерца, кед гу ньому прибегнул еден локални хлапец и дал му до рукох писемко.

„Придз на вечар на старе место. Диего остава два дні у варошу”. Не було подписане, але по шерцу хторе му моцно задуркало знал хто го написал.

У палмовим лешіку го уж чекала Абилене кед сцигол по дражки хтору ошвицовал полни и ясни мешац.

– Ніч ми ше не питай – гуторела му – лем ме люб. Не маме вельо часу, а тельо зме препущели, вельки зме гришки правели.

Рамиро чувствовал же то будзе ище векша гришка, на хвильку роздумовал чи то наисце стара любов цо нігда не загасла, чи можебуц каприц жени хтора сце найбаржей себе доказац же ище вше влада зоз нїм, але ше швидко препущел чувством хтори роками поцисковал зоз спрєводзку же ю забул. Як би ю могол забуц!?! Адрияна була лем ей цинь зоз хторим ше оженєл.

Тото цо не знали ані Рамиро ані Абилене було то же Диего не пошол до варошу. Мешацами го трапела думка же медзи нїма ище не готове и же вяза була глїбша и моцнейша як цо вон думал, а як потвердзєне своєй сумні видзел у тим же Рамиро ані раз не пришол до нїх и же го Абилене ані раз не спомла у розгварки гоч го обидвойо видзели и знали же приходзи гу оцови. Як кед би нароком дацо таєли и чували ше од стретнуцох кед би их гоч и сам попатрунок могол зрадзиц. Так ше не справую людзе хтори превозили своєю младежски занєшеносци и остали приятели, але людзе хтори нароком сцекаю єдно од другого и од своїх чувстох. Покрадзме ю провадзел даскельо раз кед Рамиро приходзел обисц оца и ніч не дознал, але тєраз шицко видзел и шицко було ясне. Не сцєл прєнаглїц у одлуки и не зявел ше дома, але прєбродзел под дровом у полю.

Рано була недзєля и, як и вше, людзе ше поприберали и поодходзели на Службу до цєрквочки. Диего причєкал вонка док ше Служба не закончєла и людзе не почали виходзиц вонка оставаюци у хладку под древами же би ище кус поприповєдали з познатима. Сцєл же би го шицки чули и видзели. Медзи остатнїма вишли Абилене и Рамиро, роздвоєно розуми ше, не прєгваряци ані слово, кед ше прєд нїма створєл Диего. Невиспани, погужвани, з черве-

німа очми як од цалоноцного мулатованя, виволал страх и полу-гласни крик при Абилени цо досц було же би дасдни обрацели увагу на незвичайне зявене. Враца, латино крев. У тей хвильки, чи пре шок чи пре страх, ніч друге му не падало на розум, але якашик розправа з факультету о вязи помедзи поднебйом и темпераментом. Враце поднебе, враци темперамент.

– Рамиро! – скричал.

Рамиро заслупнул, збляднул, наздаваюци ше неприемносцом и ганьби пред людзми и хто зна чому.

– Рамиро – предлужел Диего – ти мой пайташ. Вше ши бул, а teraz видзим же ши ище векши як скорей. Помогол ши ми видзиц з ким жуєм и у якей спреводзки жуєм. Кед би не бул ти, бул би дахто други и дзекуем ци же ши ми отворел очи.

Поклонел му ше глібоко и то так же не було видно кеди вицагнул пиштоль спод рекли. Штрелел до Абилени. Раз, два раз... Людзе ше збунели. Було чуц вреск женох, а Абилена стала бляда, погляд ей блукал по польох, а потим попатрела на небо док падала як кед би у остатней хвильки од Бога модлела опрост пре свою гришну любов.

Диего бул загарештовани и осудзени на дваец роки робиї, а Адрияна ше розишла од Рамира. Оцц лем ходзел горе-долу по обисцу и баржей за себе жубронел: „Ганьба, яка ганьба. Диего лежи у гарешту, а ти виновати. Ти, ніхто други. Як teraz попатрим людзом до оч?” Познейше дознал же Адрияна пошла до ЗАД зоз єдним Американцом досц старшим од нєй, але хтори ей могол обезпечиц мирни живот. Цовецей, начул же Адрияна була у чаше тей одлуки ваготна и дилема чи дзецко його чи не мучела го мєшацами. Кед його, мал право видзиц го, а кед не його...

Як и велї Мексиканци, заплацел єдному дружтву хторе то тайомне организовало и илєгално прешол америцку граніцу. Раз уж кед бул у Америки, чувствовал ше безпечно. Ніхто там нігда не пита особну карту и покля чловек мирни и не роби ніч незаконїте, безпечни є. Ту почне жиц од початку, од нули. Найдзе даяку роботу, погледа Адрияну, можебуц же му и пребачи. На розум му часто приходзело єдно преподаванє на факультету у хторим сущносц була же векшина людзох жада лем три и то барз преходни, нестайом-

ни ствари у живоце: богатство, славу и секс. Мало, барз мало з ніх жада досягнуц неперходни, висши, универзални и тирваци вредности. Цо вон, Рамиро сцел у своїм живоце, чого бул жадни? Цо вецей роздумовал, вше меней розумел сам себе. Мал славу гоч лем локалну, мал пенсж од концертох и од плочох яки його оцц нїгда не могол ані задумац, дзивки ше ліпели за нього... Упрекосц шицкому, чувствовал же муши исновац дацо инше, векше од того, лем нїгда не могол похопиц и материялизовац голем у думкох же цо би то могло буц.

Епїлог

Озда кажди векши варош на швецц ма свой рондьош пияц. Пияци жвератка варошу, бо на ніх найбаржей видно цо ше у одредзеним краю продукує, цо ше понука а цо купує. На пияци одходза просеково, звичайни людзе, задоволїц свойо каждодньово потреби и найсц дацо тунше як у дутянох та так зашпоровац дасден динарчок и розцагнуц вше малу плацу по слїдуюцу, лебо за на таки способ зашпороване купиц дацо цо ше уж одавна планує. У тим змисле, рондьош пияци озда найреалнейше жвератко обставинох и живота у єдним варошу.

И тот рондьош на югу Америки не бул винїмок. Могло ше купиц полнети и крашне лаговани глави младих алигатирах, айкулово зуби, половне и нове облечиво слабого квалитету, прикраски, стари и нови годзинки, кояки трофеї, ножи, стари кнїжки, ардзави и нови квачки, нади и машинки за рибалов, шминки и пахнячки, судзина хто зна одкадз, алат, часци за авта, а на окремених столох и желенява, риби у пластичних шкатулох наполнетих з лядом за хтори предаваче твердзели же су швижи, овоци... Галайк и циска не помишани з пахом гамбургерох на роштилю. Китайци, Индийци, били и чарни змишани до єдней маси америцкей худоби зоз єднїцку надїю же нешка добре преїду. Тоти цо предаваю же попредаю, а гевти цо купую же найду туньо праве цо им треба.

Уж у рокох, заокруленого цела и браду небритвену два-три днї, патри на мнє упарто предавач поза тезги на хторей виложени стари алат, ардзави квачки у шкатули за рибалов, даскельо клянки и вазна. Кед нам ше поатрунки стретли, опитал ми ше:

– Where are you from ?
– Former Yugoslavia, Serbia – одвитуем.
– Are you Serb?
– Не, я Руснак.
– Народзел ши ше у Русиї, а жиеш у Сербиї?
– Не, опать – пробуем поясніц. – Кед би ше ти народзел у Нигерії, не бул би ши нигер але Мексиканец, правда? Так и я не Серб, гоч сом народзени у Сербиї. Руснак сом, не Рус.

Випатра же го тото толковане ише баржей збунело. Очи му блісли и предлужел по сербски.

– А ти разумеш ово како ја говорим?

– Як бим не. Дзе ши научел язык?

– Студирал сом у Югославиї. Досц давно то було. Чекай лем кус.

Одбегнул до комбиа дзе тримал додатну робу и врацел ше з папером у руках. Була то копия слики.

– Познаш физиономия випатра познато.

– То Ранкович. хто ту?

– То Тито, а других не познам – одвитуем пробујуци меновац ише єдну особу чия ми Александар Ранкович. Тот ту то мой бачи Винценте, мексицки амбасадор у Югославиї, а тот, указує з пальцом, то я як студент. Даскельо раз зме ше стретли зоз Титом, а то вше було пред його одходом до Мексика. Мой оцц ше добре познал зоз нїм, а вон даскельо раз приходзел до нашого краю. Оцц бул председатель здруженя „землякох”, организовав його дочеки. Вше ше позберало два-три тисячи „землякох” и кляпкали: Тито – Тито!

– Думаеш на земледїлцох? – виправям го.

– Гей, на фармерох думам. На тисячи фармерох ше позберало, а вон им тримал бешеду хтору прекладаче преїг микрофонох прекладали на шпански. Потим шицки з руководства полудньовали на отвореним, под палмами. То були дні... Но, най ше представим. Я Рамиро. Знал сом же сом годзен дакеди указац тоту слику дакому хто будзе розумиц. Як тераз там у Югославиї?

– Ей, мой Рамиро. Нет вещей Югославии яку обидвоме познаме. Тераз ше то то цо остало з ней розпредава на шветовим рондьюшу...

Розприповедал ше Рамиро о своїм живоце у Югославии. Очиглядно му то були найкрасши дні у живоце. Розприповедал ше и о своей злей судьби, погришних одлуках хтори вещей не могол виправиц. Адрияну нігда не нашол. З початку ю гледал на шицки йому доступни способи, а потим з часом престал, страцел надію же ю вообще и найдзе.

Тлуста жена у старих патикох, брудних фармеркох и блузни неодредзеной фарби подозриво патрела на нас.

– Speak English! – Доруцела нам з оштрим, квичацим гласом.

– Кто то? – Питаю ше.

– Та, пуц ю. То моя жена. Локална, Американка. Оженел сом ше з ню пре папери и вона то зна и справуе ше як кед би ми направила бог зна яку услугу пре хтору би сом требал буц ей вични длужнік. Не верим же будзем з ню длуго. Тераз уж мам и свою фирму за валяне малих обектох, переважно хижох, та не завишим од ней. Зачудовал би ши ше кед би ши видзел цо шицко людзе зохабяю у своїх обисцох. А я то крашне позберам и предавам на рондьюшу. И так заробим даеден долар. Знаш цо? Чом би ши не пришол даеден дзень до мне? Ниа, ци визит-карта зоз телефоном, та ме наволай кеди сцеш. Мам досц пайташох зоз Мексика хтори паметаяу гевту Югославию, будзе им мило побешедовац з тобу. А упечеме и праше на рожню, лебо баранче кед воліш, так як цо Ранкович любел... А тераз, пребач, жена ше гніва кед длуго бешедуем з даским, а вона роби сама за тезгу. Яв ше вшеліяк!

О даскельо дні сом наволац число зоз визит карточки. З другого боку ше зачул глас машини:

„The number you have dialed is not in service”.

DESOLATION

Може чудно звучач, але розлики помедзи богатством и худобу ше найлєпше видза вноци, и то зоз авиона. Америка и Куба. На єдним боку огромни шпляхи шветла розляти у неправилних фурмох, випатраю з висока як рак на жемовой скори, а лем сто и дацо километри далєй – цмота прицисла цале острово и лем дагдзе през ню лєдво пребива шветло жовкавих грушочкох. Шветло як индикатор страху од власней совисци на єдним боку розганя страх од ноци, а лем сто и дацо километри далєй ноц розганя страх од нємилосердней яви шветла и приволує мирни сон о будучих лєпших часох.

У таких думкох, Мирославови прелєцел час у авиону и нєсподзивал ше кед капетан преїг звучнікох наявел же ше прибілжую гу аеродрому и модлі путнікох же би остали на своїх местох и закапчали ременї. Дзекує им же леца зоз їх компанию и жада им приемне перебуванє у Гавани на Куби дзе хвилькова температура плус дваецц шейсц ступні. Дирганє авиона кед дорушел писту, а потим гласнє кляпкянє путнікох як припознанє капетанови же ше безпечно спушел, покус му завадзали. Як кед би то було дацо нєобчекованє и нєзвичайнє, та му з кляпканьом дзекую на тим.

Гавана место дзе ше стретаю мизерия богатих и мизерия худобних. Кажде ше наздава же найдзе и достає од другого боку тото цо барз жада: богати же найду мир и безбрижну веселосц худобних, а худобни же голем на хвильку почувствую моц пенєжу. Стретаю ше на уровню звичайней людскей любопитлївосци, и то озда єдини хвильки кед су тото цо су: од природи створени єдноставни людзе, жадни спознац, дознац вецей єдни о других, а и о самих себе. На улїцох прекрасна шпанска архитектура зоз шєснєстого вику кус попирскана зоз арабским стилем Маурох здогадує на Алхамбру у розпадованю и як кед би упрєкосцела тирваню,

гордо указує моц духу и горуцу жажду за власцу, а фламенко з часох Колумба ягод кед ище дзвині у горуцим жимским воздуху.

Гавана.

Запах помийох висипаних на уліцу ше миша з пахом квеца, а у чистим облечена стара жена става пред нього и з пальцом указує на зранцавени, безуби уста. Жобра єсц.

– Hola señor – кус далей весели дзивоцки гласи брэнча споза нащежар отворених дзверох на хторих пише „Comité de Defensa de la Revolución”¹, а вец доруцую по англійски – one dollar – и хихотаю ше.

Склонел ше, поправдзе сцекол, до першого дутяну.

– Пан зоз Канади? – оздзива ше на подлим англійским тарговец штредніх рокох, крашне пополнени, з малим брущком опрез себе и чарнима баюсками у „Клерк Гейбл” стилу.

– Гей.

– Зоз Торонта, можебуц?

– Гей.

– Ша, я там мам шестру. Длуго роки уж там жие. Ма и дзеци – почал безконечну приповедку Данило, Кубанец.

Шейдзешатих рокох, кед ше вон народзел, розтолковал Данило, було у моди обявиц вистку на радио, та хто ше перши явел до станіци на телефон, мал право дзецку дац мено. Так и вон достал мено Данило. Не Даниєл, наглашує, але праве Данило. Нігда не дознал яке то мено и хто му го и прецо дал. Теди було у Куби вельо иножемни фирми, та ше перши слухач хто зна з котрей жеми явел и так охабел свой шлїд не лем на жеми, але и у души.

Кед ше врацел до готелу, недалєско од Гавани дзе бул змесценни, у ресторану за баром, шедзели два панї зоз Костарики и челеднік зоз Торонта хторого видзел ище у авиону.

– Будзе ци добре зоз ню – толкує му една. – Вона добра особа, будзе добра мац, а и школована є. Ми у Костарики ище вше патриархални и почитуєме мужа.

Друга, блондинка, о хторей очиглядно було слово, ганьблїво спущела главу и спод ока шацовала Торонтонаца, а на твари єй видно питанє чи му ше пачи и чи ше и єй конечно не ошмихне судьба и виратує ю з Костарики, зоз худоби. Вироятно на драгу до Ку-

би потрошела шицко цо зашпоровала, наздаваюци ше же там стретне даякого богатого и з одаванку риши шицки своєю проблеме. Напарту цихосц як пред приношеньом пресуди у суду претаргнул други челеднік зоз Торонта, котрого тиж видзел у авиону:

– Let's go, Steve!¹

Стив, цо шедзел з потенциялну млоду и ряячку, винял з кишени на кошулі и дал им каждой по цигар, праву кубанску „кохибу”, а потим, тримаючи ше за руки з тим челедніком цо пришол, пошли шмеючи ше. Обидва пані заслупли, тримаючи у руках цигари, а потим блондинка почала плакац. Очиглядно було же Стив волі хлопих.

– А ти бешедуеш по горватски? – озвал ше гу ньому згорбени старик цо шедзел недалеко и видзел цалу подію.

– Гей – одповед.

Хто би подумал же тоти двома ведно... А таки красни хлопички. Чкода. Мнє мєно Анте, а то моя жена...

Осемдзешатрочни усташа зоз Любушкового, хтори пре хто зна яки грихи, чи злодійства у Другей шветовой войни, не смел пойсц до Югославії аж по тисяч дзевецсто дзеведзешати (а и теди му гуторели же най ше там цо меней затримує), розпочал своєю историю.

Не мал вецей дзеку слушац ище єдну споведз, було му уж мло од превелького количества мизерії на таким малим просторе. Поздравел ше з Антом, станул, и буквално ше збил з дробну, чарністу особу. З руках ей випаднул погар. Запахнул по тепиху розсипани рум.

– I am sorry. I am terribly sorry² – притримал ю за руку, же би не спадла. Анте прискочел з паперову хусточку.

– Шедніце за наш стол док вам ше кус не осуши сукня – понукнул ей Анте.

Шедла, а Анте ей поручел други рум, єден и за себе, та ю добре порозпатрал: Азияткиня, небридка а ані не красавица, у своїх трицетих роках. Гвари же пришла сама и сце баржей упознац острово, а иншак роби преїг интернету. Як кед би гварела же роби у воздуху лебо на води. Глупосц. Не сцел вецей нікого слушац, та охабел и ю и Анту.

Ютре рано, Антова жена шедзела сама у ресторану за фриштиком.

– И ти виновати. Не требал ши го охабяц самого. Анї не пришол зо мну до хижи спац. Так сом ше барз цалу ноц старала чи му не мло, ма слабе шерцо, а вон зазрак пошол з гевту жовту указовац ей околїско.

Ище кус дудрала, а коло поладня ше зявел Анте як кед би ніч не було. Лем одмахла з руку задовольна же го видзи живого.

Та яки интернет, тота Кореянка ше пришла одац. Добри ей план: одац ше за старого, додвориц го кус и нашлїдзиц шицко по його шмерци. Уж так єдного дома поховала, а тераз гледа шлїдоуюцу жертву, даякого богатого Американца. Не знала же сом ту зоз жену и лем розняла уста кед сом ей то припознал. А, не була подла – джмуркнул Анте.

Поврацало му ше и од осемдзешатрочного усташи, и од младей Кореянки, и од Антовей жени... А можебуц то лем було пре даस्कельо за фриштик випити погари подлого руму.

Пополадню ше нашол з Данилом на плажи.

– Амиго – почал Данило. – Сцел бим ци указац Санта Круз, мойо родне место. Други раз док придзеш, не мушиш плациц готел, але остань у мнє, драги готел, а я там мам празни кварталъ нашлїдзени од моєй покойней мацери.

Асфалтна драга водзела на восток през места коло побережя. З „автобуса”, у ствари камиона з древенима лавками на каросерїї и з бокох подзвигнута цираду пре воздух, не було видно рибарски чамци анї у єдним валале, мрежи ше нїгдзе не сушили, лем людзе у групах шедзели под палмами.

– Ніхто не ма приватни чамец – толкує Данило. – Власци то не допушую. Єст даस्कельо дружтвени, та их хасную рибаре цо лапаю рибу за предай. А други людзе лапаю рибу з побережя. Таки закон.

Санта Круз випатрал як поли докоччени. Тото цо скорей направене, пре подле отримованє ше розпадовало, а нове ище не було докоччене, та цали варошик випатрал як у непрерывней вибудови и источасним розчисцованю шмециска. Витрик з моря приношел швижи, горкави пах на морску воду и на хвильку розганял

сморд розпадованя и догану у квартелю. З балкону, на другим поверху дзе бул квартал, було видно плажу и на ней даскельо дзеци и пси. У купатилу у куце, тропски богар, кус менши як песц, виврацeni на хрибет ише вше рушал з ногами.

– Та як ци ше видзи? Пачи ци ше место? – шмишкал ше Данило, сигурни до позитивного одвиту.

– Прекрасне – одвитовал и було му мука од циганства на хторе бул примушени. За Данила то сигурно найкрасше место на швецe. Ту ше народзел, одроснул, бавел, легиньчел... Правда би го уквилєла.

У албуму, котри чувал у ардзавим але ише вше функционалним фрижидеру, чарно-били слики.

То моя покойна мац, а то мой покойни оцц, то шестра цо жие у Торонту, то родзина...

Станул кед на шор пришла слика з младим, седемнац-осемнац рочним хлапцом, з баюсками скрученима на долу у ровні з долноу гамбу и длугокима, чарнима, габастима власами. У устох му цигар – куба.

– То ти? Випатраш як Че Гевара. Исти Че.

– Було дакеди... – здихнул Данило и завар албум.

На драги, назад до готелу, Данило бул цихо, задумани ягод кед би дацо раховал, а пред готелом ше озвал, ише раз потвердиц свою одлуку:

Гварим ци, други раз док придзеш, останеш задармо у Санта Крузу.

– Але, то не фер. Поведз ми крашне цену, та ше поєднаме як людзе.

– Я гварел же задармо, а ти як сцеш. Але кед баш так сцеш плациц а не мушиш, охабиш на концу кельо думаш же вредзи и так добре. Ми, Кубанци, иншаки людзе як ви на Заходу.

Пред готелом Данилови ше забліщали очи, зогнул главу, а глас кус зачихнул и ледво вигварел:

– Кед сцеш и можеш, напакуй ми кус мяса и хлеба з ресторону кед пойдзеш вечерац. Сцел бим однесц дзецом и жени. Причечкам це ту вонка пред уходом.

Данило, хтори по кумови мал буц горди и славни як чарногорски княз и владика, а по своїх давних идеалох вельки и шмели як Че Гевара, жобрал есц. У цмоти, по морю ше шейтало шветло патролней ладі, чуваюци чийшик мир, безпечносц и сон о лепших часох у найчарнейшей ноци хтору Мирослав по тєраз видзел.

¹Комитет за охрану револуції

²Поме, Стив!

³Жаль ми, барз ми жаль.

ДРАГИ

Теметов на концу валала ме вше дочековал и випровадзал у моїх нацивох дому, а я, преходзаци коло нього, вше себе твардо обецовал же раз найдзем часу и станем на даскельо минути обисц своїх наймилших, родзину и познатих. Так змирим неприємносц хтору сом вше чувствовал прето же сом нігда не выполнел обецунку. Драги добри, асфалтни, авта швидки, а часу вше меней – то була класична вигварка зоз хтору сом неуспишно сцел сприведнуц самого себе и олегчац совисц пре швидке пребеговане коло гробох оца, мацери, діда, баби, брата, братняка, шестриніци, шовгрох, нинох, сушедох... Вше вшені, кед сом ходзел на Кирбай, през оголени конарчки огради засадзеной коло теметова було на хвильку видно крижи цо ме знова з розширенима руками привитовали, виволуюци ище єдну мою обецунку же станем при ніх док ше будзем врацац. Не ставал сом, не мал сом часу.

Отицкових, пре якушик давну и їм непознату причину, волали Чварково, та и сушед Стева бул медзи нами познатши як Стева Чварак. Бул досц младши и вельо слабши од шицких нас хлапцох у сушедстве, цо ми чувствовали як нашу предносц и хасновали ю кому як одвитовало. Кед ше, наприклад, дакому єдло бишалми, Стева мушел пойсц и украднуц их зоз власней загради, бо кед не вец лебо вифасовал, лебо му не було допущене бавиц ше з нами. Кед го дахто з нас вдерел, гоч и без причини, лем так же би потвердзел свою надмоц, не поносавал ше мацери, але стал з боку и поцихи плакал. Оцец му мал єфтику, та шицка робота у и коло обисца лежала на мацери, сухой, високей и благеј жени, покус зогнутей од терхи бригох.

Стева Чварак з часом почал указовац знаки незвичайней хороти у хторей зме єден час уживали, потим зме го почали сановац, а на концу и кєровац. Кеди год дахто загвиздал, Стева вше поскочел.

З початку и йому самому була шмишна така неконтролована реакція, але з часом ще почал гнівац на кожного хто би нарочком загвиждал. Мушим припознац же сом не заоставал за другима у тим немилосердним бависку, котре за Стеву було мучене. На концу ше му тото мучене так змучело же нас, гоч бул и слабши, почал огажняц, жадаюци нас вдериц.

Приповедало ше рижни приповедки и розпатрало рижни теорії о Стевовой хороти. Так єдни твердзели же фамелия Чваркових хто зна ище од кеди була заврачана, дасдни же то якаш нашлідна хорота по мацери, бо „опатьце яка є суха и слаба”, а треци твердзели же Стеву ище як малого вдерел конь у хліве. Не знам хто бул у праву, але Степа вше меней виходзел на драгу бавиц ше, а вше баржей оставал сам у своїм дворе, та зме з часом на нього покус и забули.

Час хлапцох зоз сушедства розогнал на рижни боки. Дахто остал у валале обрабцяц жем, перше з оцом а вец вше вецей сам, дахто, як я, пошол „до швета“ гледац щесце, наздаваюци ше же ше єдного дня враци, за дасдних сом вецей нігда ані не чул... Драги розквашени з єшенськими дижджами до хторих кочи полни з кукуручанку знали залезнуц аж по осовини, та ше з блата ледво вицаговали и конї и людзе хтори им помагали цагац, тоти драги уж давно заменени з асфалтнима, а коло хижох положени бетонски дражки место цеглових „фластерох”. Час приношел пременки и кажде ше з нас звикнул на живот хтори сам вибрал. Як и валал, и ми ше пременели. Не були зме вецей поплатани, прахняви и благняви шапутраци, але чисти, озбільни, облечени и єден другому далеки людзе. Та и кед бизме ше стретали за Кирбай лебо Вельку ноц, вше баржей ше стретнуца зводзели на даскельо куртоазни питаня и одвити, а о даскельо роки то було лем неме препознаване у церковней порти лебо у карчми и примахованє з главу место поздраву. Окрем памяток, не мали зме веч нічого заєдніцке.

Уж даскельо роки сом ходзел на Кирбай так, ні до кого. Гоч и було родзини, не знал сом кельо ше зрадую же сом их одразу пришол обисц, а кельо подумаю: „Дзе бул по тераз. Кед не ма до кого, вец му и ми добри”. Звичайно сом рушал на авту коло поладня зоз розробеним планом: зайсц на теметов, обисц пажицу на Билей

Бари и бегель на Девеню, а кед остане часу, и кед дильови буду сухи, можебуц пойдзем и на Мутнячу. То за мне озда тоти минимални три точки меморийней стабилносци хтори каждая особа муши мац у себе и през хтори шицки нашо осети и спознання нашли початну верификацию своей функционалносци. Зоз Билу Бару ме вяже пах руменцу, стара студня и велічезни заход слунка, зоз Девеньом ме вяжу часи кед сом у мрийох бул шицко цо сом сцел буц: и космонавт, и партизан, и кавбой, и учитель, и нащивйовал краї дзе год сом лем задумал на швецце, и одкривал тайни природних наукох... Ту сом ше пайташел з Томом Соєром, путовал з Н. G. Wells-ом на мешац, правел тайни бази на концу загради и краднул черешні зоз виніцох. А за Мутнячу, бару чи озеро дас пейц километери далей од валалу, вяже ме горуци прах под босима ногами, ягоди засадзени коло драги дзе ше могло у хладку кус одпочинуц од ходзєня по лєтнім слунку, купанє у швижей води и перша влапєна риба на цигонь котри творели гомбошка скруцєна як квачка, моцна цверна з паперового цукрового мєху и „турски” над зоз дідовей загради. Три топографски точки, три невечерпни жридла памятокх, як тройство самого иснованя були главни причини моїх нащивох валалу, а Кирбай бул лем розумна вигварка за ище єдно стрєтнуцє зоз собу.

– Сушєд, пребач же ци завадзам – таргнул ме з думкох на хвилку препознатлїви глас. Стєва Чварак!

– Стєво, то ти? – Роки и роки прєшли од кєди сом го остатнї раз видзел. – Як ши, дзе ши, цо робиш? Приповєдай, Стєво. Помє себе перше на шприцер, та на мирє побєшєдуємє.

– Ша добрє сом, жисєм сам, моїх уж давно нєт. Дзєкуєм, сушєд, на поволанки, алє нє пиєм. Цошка другє ци ше сцєм питац. Модлїм цє, нє нагнївай ше же сом ци ше скорєй нє питал за допущєнє, алє сом цє нє видзел. Знаш, з часу на час одходзим на тємєтов гу мойому сушєдови, твоему оцови. Бул добри чловєк. Одкєди ти пошол з дому а вон ше похорєл, ми двомє прєпровадзєли вєльо часу вєдно, та и тєраз, кєд ше чувствуєм осамєно, зайдзєм гу ньому на тємєтов и виприповєдамє шє. Вон ми ше нїч нє пита, а я анї нє мам цо повєсц, та шє так бєз словох розумимє. И дїдов ци гроб обидзєм дакєди. Памєтам жє ми як малому вшє давал цукру

з меха, до шапки. И вон бул добри. Потераз ше ми двоє не стретали, та сом ані не мал нагоду питац ци ше чи ми допушуєш же бим и далей ходзел на теметов гу твоім. Знам же ти не маш часу, та, реку, пойдзем я обисц swojego сушеда...

Того дня сом одразу збачел же ягоди коло драги вирубани, же Девень пресушел, же на Билей Бари место руменцу и студні нови хижи, а драга по Мутнячу ми одразу випатрала далека.

То бул остатні дюрдьовски Кирбай на хторим сом бул.

ЛУКА

– живот и приключения –

Невелька хижа була у брегу коло два километри од најблїзшей у малим герцеговачким валачику. Мали даскельо овци, каменїту жем и лешик зоз хторого рубали древа за зогриванє през жиму. Зоз двора ше пресцерал прекрасни попатрунок долу на швидку и жимну ричку и драгу хтора водзела коло ней на лїво до валалу, а на право до сушедного варошу дзе ше окончовало шицки важнейши ствари у општини, у дохтора и на пияцу. Праве на тей драги, приповедал му оец, под час Другей шветовой войны, сушед хтори бул у усташох, забил його першу жену и то так же ю розпарал, винял з ней ише ненародзене дзецко, нацал го на байонет и махал з нїм знаюци же ше оец скрити припатрал. Война прешла, сушед зоз шведками достал потвердзене же бул у партизанох од самого початку и достал по тей основи красну пензию, а оец ше аж гет познейше знова оженел, похопел же мудрейше буццихо и достал його – Луку.

Лука од дзединства бул покус запшети, та и познейше, кед вирос високи, остал сухи зоз слабим и як модляцим гласом. Од дзедоц з валалу нїхто не приходзел до нїх та ше найчастейше бавел сам зоз псом, инсектами, лебо видумовал бависка дзе вон бул велїки, моцни и главни. Дакеди лем, покрадзме од своїх родичох хтори му то бранели, приходзел до Луки сушедов хлапчик Роберт, унук гевтого цо першу оцову жену... Видзел у нїм старшого брата, а и Лука го любел. Оец му не бранел бавиц ше зоз нїм, лем раз спомнул же дзеци не виновати за грихи своїх предкох и же Бог найправеднейши судия.

Кед закончел основну школу и пришол час одлучиц кадзи далей, оец и мац видзели и сами же у обисцу нет будучносци за Лу-

ку, бо ше ледво и так нацаговали прежиц, а хтора би ше дзивка нешка ише и одала за нього и пришла жиц у тей худоби гоч якей чешней але велькей. По длугей розгварки одлучели послац го до Сараева же би виучел за тарговца. Школа му ишла од руки. Бул бистри и знаходліви, але осамени, бо го у новим стредку хлапци з варошу недзечне примали до дружтва найбаржей прето же бул худобни и скромно облечени, а не мал ані пенежи почасциц дакого, та ше и сам покус клонел пайташеня, гоч би го дакеди дахто зоз класи и поволал же би вишли дагдзе до варошу пияток лебо соботу вечар. Тото кус цо му оцел посилал кед предал даедно баранче лебо сир на пияцу у сушедним варошу, ледво залегло за интернат и кніжки.

Раз го оцел нащивел и купел му капут за наиходзацу жиму, охабел му кус пенежу за трошок и замодлел го же би му винял карту за гайзибан, бо не купел повратну. Дал му пенежи за цалу драгу, а Лука му купел карту лем по слідууюцу станіцу. Себе затримал остаток. Оцел аж у гайзибану похопел цо Лука зробел кед му кондуктер потолковал же уж давно мушел зисц, та лебо най докуппи карту лебо най зидзе з гайзибану. На щесце, мал ише кус при себе та ше шицко добре закончело и кед сцигол дому не гнівал ше, лем гуторел: „Знаходліви є, будзе з нього...” Теди Лука поволал дружтво з класи до ресторану, часцел их, та так здобул даскеліх приятельох.

По законченей школи ше врацел дому и у варошу му обецали же го приму до тарговини на роботу, лем най ше кус сцерпи и у першей нагоди робота будзе його. Оцел ношел директором баранчата, сира и вайца, а як подзеквносц доставал обецунки же „чим тота и тота пойдзе до пензії, Лука на першим месце”.

У медзичаше, през лето, бул на морю у Бару и там предавал туристом парадичи на пияцу. До парадичох доходзел так же плацел локальным дзециском же би вчас рано прескочели ограду коло едного готелу и преруцели му два-три гайби парадичох хтори локални добавяч порядне приношел за потреби готела, а Лука их потим на своей бицигли ношел на пияц и предавал. Не бул то бог зна яки заробок, але и то було лепше як шедзиц дома, слушац оцово

преруцования и чекац место у тарговини. Туристична сезона кратко тирвала, та ше на концу врацел дому.

Пришла ешень и час кед ше требало легиньчиц, дакус пооблекац и зисц долу гоч до валалу кед не до варошу, най го дзивки вида, лем пенежу не було ніодкаль за таке дацо, та знаходліви, яки уж бул, здумал себе способ як крашне заробиц. Знал же у варошу иновала геодетска управа у хторей дзешка у пиньвици стал стари теодолит и лата зоз смугами за меране жеми. Ніхто их вещей не хасновал, бо купени нови инструменти, а облак у пиньвици могло отвориц звонка, та ше з єдним челедніком догварел ше украдно теодолит и лату. Так и зробели. Неодлуга ше по суседних валалох зявели двома геодети у гумових чижмох хтори розмерйовали трасу за будуцу автодрагу. Лука намесцал теодолит и давал знаки пайташови же би ше премесцел дакус на ліво, дакус на право, док ше тот не намесцел наспрам хижки лебо поштред загради. Потим з билу фарбу означовали точки дзе ніби траса за автодрагу мала прејсц. Людзе ше лапали за глави, пробовали ше вадзиц з німа, грожели з адвокатами и судом, але „геодети” остали тварди, бо вони „лем вивершую тото цо заплановане у управи”. Даскелі з ніх поволали Луку на бок и догварели ше з нім же би поцагнул трасу дакус далей од маєтку на цо вон „недзечне” пристававал, але то коштало и то досц. Приповедки о геодетох з хторима ше мож догвариц швидко сцигли по полицию и так закончена Лукова карьера. Командир полиції у варошу го особне випитовал и писал звити за тужителя, а випитоване тирвало цали три дні, бо ніяк не могол похопиц як так швидко потрошели телі пенєж. Шицко ше закончело так же Лука достал два, а його помощнік рок и пол гарешту до хторого неодлуга були послати.

Не бул там ані полни штири мешацци кед вибухла война лебо як ю у медийох наволовали „воєна вежба”, та, як и велі, бул пушчени, бо ше гарешт розформовал. Врацел ше дому гу родичом дзе и далей жил з преруцованьом же най уж раз почне дацо робиц, зарбяц за себе голем кед не и за обисце у хторим жиє, а роботи нігдзе. Главна брига му була склоніц ше даяк спред очох мобилизатором хтори гледали таких як вон, та им лебо на силу лебо з нагваряньом же треба браніц оцовщину, давали униформи и од-

водзели до войны. Отамаль ше велі врацали зоз телевизорами, автами, пенсжом, драгоциносцами, тракторами... Дасдни ше не врацели. Шицко було на предай и шицко могло купиц и ніхто ше не питал за походзене тих стварох.

То Лукови дало идею. Набавел себе вояцку униформу, направел дупликат ключох од сушедового трактора и раз, кед у сушеда не було нікого, запалел трактор и одогнал го до трецого валалу. Там го предал туньо и шицки були задовольни. Купец же добре тарговел, а Лука же дошол до пенсжу. Кед ше врацел дому, „чул” же сушедови украднути трактор и пошол гу ньому. У довирию му гуторел же зна єдного хтори му да адресу дзе ше находзи трактор, але тот пита же би му ше заплацело. Не вельо, та сушед пристал и о два-три годзини Лука знова пришол гу сушедови з адресу. Розуми ше, сушед то такой приявел полициї, указал власніцки папери, дал им адресу и описал трактор. Ютре му трактор бул врацени и ніхто нігда не дознал же Лука бул умишани до того.

Война бовчала вше бліжей при його валалу. Раз, кед зишол долу до дутяну, стретол гевтого сушеда цо у Другей войны забил першу оцову жену. Бул зоз своїм сином Блажом, Робертовим оцом, и цошка ше догваряли патраци з часу на час на Луку, а їх попатрунки ніяк не могол розумиц як приятельски. То му було досц. Истого вечара позберал найнужнейши ствари, поздравел ше з оцом и мацеру и сцекол просто до Београду. Там го преруцел єден приватни превожнік хтори напoлнел комби зоз вибеженцами и дакеди през леси и кукурици, а дакеди по драги вожел их углавним вноци, а през дзень ше одпочивали скрити. На даскеліх местох их застановели вояци, Лука не знал чийо бо була ноц, але им шофер през облак додавал пенсж и так их пушцали далей. Видно було же то добре розробена работа.

Кед сцигол до Београду, було уж позно пополадню, та понеже не мал нікого познатого, пошол до ресторану при гайзибанскей станіци наздаваюци ше же там годзен стретнуц дакого. Шеднул до кута, бо так мал добри препатрунок шицких госцох цо приходзели, одходзели, лебо лем шедзели як и сам. Наручел себе плескавицу и ослуховац чи не учує познату, герцеговску бешеду. Медзитим, не було краяхох, вечар ше уж приближовал, а Лука ище не

знал дзе преноцуе. Ноци ішце були жимни, та лавка у парку не приходзела до огляду, автобуска лебо гайзібанска станіца тиж так, бо поліция шицких випитовала і виганяла вонка. Прейг конобара ше у ресторану стретол зоз власніком і потолковаў му же є вібєженец і не ма дзе спац, та кед ест у ресторану работи за ньго, дзечне би почал робиц лем за кост і перебуванє. Ніч вецей не пита. Газда го ошацоваў такога худого і догварели ше же може спац у маґазинє з пицом, там му намесци посцель та так будзе ту і бивац і чувац маґазин, за сдло ше уж вше найдзе дацо у ресторану, а робота почина од ютре рана. Ішце кед Лука доложел же ма іскуства у такей работи, бо робел по готелох у Бару, газда пошол щєшлві же нашол тунього і доброго роботніка.

Доставал дакеди і бакшиш од задовольних госцох, але курел та скоро шицко трошел на цигаретли, а требало ше кус і облециц і зашпоровац, та здумал як ше знайдзе. З часу на час до ресторану приходзела кус іншака клиентела од узвичаєней. Мали цми шмаги, машлі, обовязну актовку і били ботоши. Бизнисмени. З висока і най шицки чую, вше наручовали виски, а найчастейше питали „Джек Данийелс”, як кед би цалого живота пили лем виски. Лука би на дно погара сипал звичайни виняк, додал даскельо капки пелинковцу, коцку ляду і наплацоваў кельо сцел. Таким госцом не була важна цена але преказованє пред другима, та ше нігда ніхто з ніх не бунєл на цену, а о вискию знали тельо же Лука комотно могол вирайбац ботоши і сипац им тоту воду до погара з виняком. До каси газдови кладол пенеж за виняк, а розлику затримовал за себе. Медзитим, таких госцох не було часто і Лука не бул задовольни зоз „заробком”, та здумал ішце лепши план. Пришло лето і коло поладня, кед павза за полудзенок, ресторан бул звичайно таки полни же ше дакеди моголо лем стац у нім. Найчастейше ше гледало пиво на тей горучави, та Лука вше пред поладньом зохабял даскельо гайби з пивом на дворе поза ресторану най би ше зограло на слунку. За полудзенок би их уношел і кед би дахто наручел пиво, отворел би му гєвто зограте. Розуми ше, госц би насипал до погара, покоштоваў го і лем цо не випловнуў.

– Принєш ми жимне зоз фрижидеру!

– Але пане не гуторели сце ми же сцеце жимне. Принешем з фрижидеру, але цо тераз най робим зоз тим отвореним?

Звичайна реакция була:

– Наплац ми и тото, лем понагляй, здохнем од смияду.

Отворене пиво пресиповал до фляшох, та так од трох отворених могол вицагнуц два флаши хтори заверал, кладол до фрижидеру и знова предавал. „Бизнис” добре ишол, могло ше и зашпоровац, а газда гоч и знал дацо, ніч не споминал окрем єдного дня кед му питал документи.

– Уж ши даскельо мешацци у мене, задовольни сом зоз тобу, але це мушим приявиц як роботніка пре инспекцию. Не можем це вецей криц и бац ше од контроли. Маш даяки документи при себе?

Лука не мал. Можебуц страцел особну карту у драже або ю ані не вжал з дому. Цо тераз.

– Ніч нам не преостава – гварел газда – але найсц двох шведкох зоз твоего краю хтори у Центру за вибеженцох потвердза твой идентитет, та достанеш другу особну карту.

Лука ше розпитовал, ослуховал госцох, газда ше розпитовал преїг своїх вязох, але зоз Лукового краю не було нікого. На концу одлучели же най Лука идзе сам до Центру за вибеженцох и най их там пита за совет, бо так илегално вецей не може остац у ресторану.

У Центру го прияла на розгварку не барз любезна, але озда од вислуханих нещесцох и вистата панї штреднїх рокох хтора му кратко гуторела же през шведкох ніч не може зробиц. Най ше знайдзе як зна. Довидзєня.

– Лука – зачул глас коло себе у тей хвильки – то ти?

Не могол себе вериц. Коло нього стал командир полициї, исти тот цо го загарештовал кед бул „геодета”. И тераз ту роби у полициї и розказал панї най му пририхта шицко за особну и вибеженску карту, а вон будзе шведок бо зна Луку и то барз добре. Другого шведка ані не требало. Док чекал на карту, полицай го поволал най шедню дагдзе на кафу бо би сцел з нїм дацо приповедац.

– Яки ци плани Лука? – опитал му ше.

– Тераз кед мам документи, вращим ше дому обисц оца и мацєр. Не видзел сом их скоро цали рок. А потим, увидзим...

– Лука – озвал ше цихшим гласом полицај – не идз там. Не маш дзе пойсц. Думал сом же знаш, але подем ци. Хижа вам згорела, мац ци дзешка у вибеженстве прејг Червеного крижу, а оца ... Оца ци забили... Зна ше и хто. Єст шведкох хтори ми то гуторели.

– Хто ?!

– По моїх информацийох, то зробел Блажо, син гевтого...

– Знам, добре знам хтори Блажо – одвитовал Лука.

– Найлєпше би ци було явиц ше до Червеного крижу и гледац азил у даедней од жемох хтори примаю вибеженцох – предлужел полицај – а на дом забудз. Не маш ше дзе вразиц Лука.

Так и було. По велїх перипетийох у Немецкеј, цо окремна проповедка за себе, Лука ше нашол у Америки дзе дочасово бул змесцени до будинку ведно зоз другима вибеженцами. Шицким потолковав же то дочасово ришене и же шицки себе длужни найсц даяку роботу и то цо скорей бо их влада не може финансовац не одредзени час. Младшим особом були понукани кредити за школоване, а старши, дзе спадал и Лука, були упущени на биро за роботу. Там им прејг прекладателя понукани рижни роботи, звичайно барз мало плацени, але як ше гвари „нужда закон меня” та ше людзе за початок лапали до гоч якеј роботи лем най раз почню жиц самостойно. Луки ше то не пачело. Не пре мали заробок, знашол би ше вон як себе доплнїц кишенку, але пре лицемерство власцох. З єдного боку су гумани бо их прияли до жеми и оможлівели им нормални живот, а з дугого боку привели их як туню роботу моц на роботи хтори Американци не сцели робиц. Раз кед бул у бироу за роботу, прејг толмача пробовав потолковац же ше вон не чувствує добре, же му ше круци у глави, трешу му ше руки и дакеди не зна дзе є. По його думаню, то тирваци пошлїдки войни и гарештованьох та би их модлел най го пошлю до дохтора на препатрунок и най вон утвердзи за яки роботи є способни бо би не сцел настрадац дагдзе и привесц и компанию дзе би робел и себе до незгодней ситуації.

О тидзень добил поволанку най ше з прекладательом яви на препатрунок до єдного шпиталю дзе го перше препатри єден познати психолог, а потим, кед затреба и други специялисти. Кед во-

шол до ординації, од дзеврох направел даскельо крочаї, а потим ше заплянтал и з обидвома руками застановел на дохторовим столе и то так же ше шицки папери цо були там наскладани, нашли на патосу.

– O my God ! – скричал психолог – Sit down, please.

Лука шеднул, а дохтор му препатрел очи, гледал од нього най заджмури, випросци руки и розшири пальци и док ше Лука тресол кельо год думал же потребне, опитал му ше:

– What is two plus two?

– Ша два и два то дваец два – одвитовал Лука.

– Подумал ши дакеди на самозабойство? – предлужел психиятар.

– По правдзе най повем, часто думам на то, але пред тим би сом сцел позабивац шицких лебо цо вецей паноцох бо вони найбаржей виновати за войны у швецце.

Шлідзели ище даскелі питаня на хтори Лука одвитовал цалком нераціонално и по писменим думаню психиятра, Лука не способни за гоч яку роботу и други препатрунки не потребни. Хори є од маньякалней депресії пре хтору муши брац моцни седативи и прето не може робиц. Так Лука по америцких законах достал инвалидску пензию и квартал дзе трошки бивання з векшей часци були компензовани з боку влади. Пензия не була велька, але йому то було досц.

Тераз кед мал надосц шлебодного часу, почал ше розпитовац за мацер. Дознал преїг Червеного крижу же и вона у Америки, нашол ей число телефону и догварели ше зисц. Лука шеднул на авион и сам себе ше чудовал же не чувствує ніяке возбуждене пре стретнуце з мацеру гоч ю не видзел коло три роки. На аеродроме го дочекали познати очи гоч ей твар була баржей зранцована як дакеди. Не стримал ше и заплакал без гласу, лем му ше даскельо слизи скотуляли на гамби.

– Цо нам то зробели мамо... Кому то требало?

Одведла го до скромного виеднаного квартелю и длуго приповедали о блуканьох, страху, отлуканьох по цудзих жемох... Обидвойо сцекали од боляцей теми, але ше Лука на концу ошмелел опитац:

– Мамо правда же нам оца забил Блажо, сушед?

– Гей. Так и я чула. Пред тим ме оцек послал преиґ Червеного крижу з едну групу до Немецкей, а вон мал присц за мну о тидзень-два, лем сцел пошориц обисце. Там го на дворе нашол Блажо...

– А дзе вон тераз? Цо роби? Дзе жиє?

– Исто як цо скорей и його оцек. Улізал ше власцом, нашол шведкох же ше борел за нову державу и ма якушик функцию там... Хто би го знал. Але сина Роберта зато послал до иножемства на школи. Не добри му його власни. Кельо сом дознала же Роберт ту у Америки, студира теологию на Сент Томас Универзитету.

То Луки було досц. Поздравел ше з мацеру, догварели ше же ше частейше буду стретац и дал ше до гледаня Блажового сина Роберта.

Интернет нательо добри и хасновити кельо є и опасни у даедних ситуацийох. Луки не требало вельо часу же би пренашол Роберта на ФейсБук-у и дознац о нїм шицко цо требало зоз информацийох цо их сам там виложел.

Тих дньох Лука почувствовал боль у сподней часци бруха. Спочатку думал же то даяка прехлада од драги лебо даяка инфекция, але кед боль постал моцнейши и зявйовал ше у частейших интервалах, одлучел пойсц до дохтора. По препатрунках, анализох и нащивйованя специялистох, Лука дознал праве того од чого ше обавал: мал рак простати и то агресивну форму, та по шицких прогнозох, остало му жиц пейц-шейсц мешаца кед ше не оперує.

– А кед ше оперуєм? – опитал ше дохторови.

– Чешко давац прогнози у таких случйох як твой – одвитовал му дохтор – але по операциї би ши мал ище седем-осем мешаца зоз можлівосцу же останеш нерухоми и у кочику до конца.

Ище му приповедал и о другей можлівосци ліченя у едней приватней клиники хтора драга, треба плациц триецц пейц тисячи долари, але шанси за длугши живот а можебуц и за подполне вилічене лепши бо маю сучаснейшу опрему, медзитим Лука го вецей не слухал. Як вибеженец не мал телі пенсж, не мал ані од кого пожичиц, а так и так за нїм окрем мацери нїхто не будзе жаловац. Не охаби за собу ані жену, ані дзеци, ані длуства...

У таких роздумованьох достал и вистку же му мац умарла. Зоз ню як да ше звалело, скапало шицко цо го тримало у живоце. Вона му остала єдине цо ише мал од свойого, а тераз и то не стало. По хованю не чувствовал жалосц але страценосц, неспособносц влапиц ше гоч за яку рационалну причину не поробиц тото цо му уж одавна було присутне у подсвідомосци и од чого сцекал и при найменшим знаку же му ше така думка може формовац у глави.

Не могол спац и ноцами виходзел вонка куриц, безцильно крачал по квартелю, роздумовал же цо тераз? Конечно ше одшмелел и зочел сам зоз собу. Кед же кажде ма даяку мисию у живоце хтору треба виполніц, питал ше же цо була його. Спреведац, краднуц, циганіц... И нач? Кому?

Купел пиштоль у першей предавальнї оружия и зоз спознањом же тераз зна цо ма робиц пошол погледац Роберта на Сент Томас Универзитету. Одлучел же то будзе його конечни циль у живоце: вимсциц оца. Око за око, зуб за зуб. Так стої и у Библиї и то му давало моралне оправданє, потврдзене же добре зроби и од того чувствовал єдну файту олегчаня. Лем його вимсцене будзе найчежше можлїве. Забие Роберта.

Не було му чежко пренайсц университет дзе ше школовал. На уходзе ше порядне приявел и потолковал же пришол нацивиц свойого краяна, та неодлуга до чекальнї вошол и Роберт. Млади краєсни хлапец, могол би буц и його таки да ше дакеди оженел. Зоз широким и щирим ошмихом на твари му ше прибілжовал. Храмал на єдну ногу и то так барз же ше аж зогинал гу жеми при ходу. Як кед би ше кланял.

– Лука! То ти!?

Зрадовал му ше. По першираз у живоце чувствовал же му ше дахто так од шерца щиро радує. Винял озноєну руку з кишенки у хторей сцискал пиштоль и руковал ше з нїм. Роберт го облапел.

– Ей Лука, каждому би сом ше могол наздавац лем не тебе. Дзе ши, як ши? Паметаш кед сом як мали покрадзме, най мойо не знаю, приходзел до вас, а ти ми оберал черешні з найвисших конарох?

Росприповідали ше и Лука дознал же ше Роберт покалічел кед з пайташми нашли ручну бомбу хтору активовали. Єден погинул, а вон, ниа, остал з таку ногу... Пробоує ю даяк поправиц, медицина нешка прави чуда у ортопедії, лем треба вельо пенезу хтори анї вон анї його не маю, та хто зна єдного дня можебуц и зашпорує тельо, але то лем плани... Живот пред нїм...

– Мушим пойсц, Роберт – станул Лука по розгварки на хтору ше нїяк не могол концентровац – преходзел сом тадзи, а чул сом же ши ту та сом одлучел обисц це. А зоз своїма ше чуєш?

– Гей и то часто.

– Поздрав вельо оца и поведз му обовязно же сом це нашол и нашивел. Будзе му барз мило кед учує. И ище му поведз же знам шицко. Будзе розумиц о чим бешедуєм.

На одходзе, гоч и не обавел того прецо пришол, гоч му розум гуторел же зрадзел на першим месце оца а вец и себе и своїо тварди одлуки, чувствовал ше розтерховани. Бог о хторим Лука не мал ясну представу, уж покарал Блажу ище оштрейше як цо вон сам надумал. Цалого живота ше ма припатрац на сина богаля як ше трапи, а не годзен му помогнуц. Така кара ище страшнейша од його задуманей. Одлучел пребачиц Блажови, зробиц того цо анї сам Бог не сцел.

„По тим випада же я милосерднейши од Бога” – ошмихнул ше Лука на таку думку док ше врацал назад.

О два мешацци мал контролу у дохтора, повторени шицки потреби вигледованя и заказана му консултация.

– Лука – почал з озбільним гласом дохтор – мушим ци ше цошка опитац скорей як ци пречитам резултати. Робел ши дацо на своїм проблему без мойого знаня, пил ши даяки трави, ходзел до даяких фалшивих лікарох?

– Не – одвитовал.

– Гм – предлужел лікар – барз ридко ше то случує, але випатра же ци поставена погришна диягноза. Потвердзене же не маш рак. Верим же то було даяке запалене хторе саме щезло. Здрави ши Лука!

Вецей го не слухал, а у глави му окрема радосци бринели питаня на хтори не знал одвит. Чи то наисце була дохторска гришка

чи можебуц награда за його пребачене. Ке то гришка, можебуц би требал тужиц лікарох за нанешену психичну боль. Чул за случаї у хторих людзе знали доставац стотки тисячи доларох як надополнене пре нематериялну чкodu. Кед же то була награда, кому и як ма подзековац? Хто го наградзел? Постало му ясне же пенеж пре хтори цалого живота жил нечесно, ніч не вредзи. То на концу лем папер хтори нешка маш, а ютре не.

Медзи людзми хтори го познали, а було ту и даскеліх Руснацох, познейше ше приповедало же ше учланел до Єховових шведкох, тих хторим ше Бог нашол на помощи у критичних ситуацийох кед страцели виру и до себе и до людзох. Даедни твердзели же го видзели як ноши якишик кніжочки од дзеврох по дзвери, приповеда о наиходзацим концу швета и можлївим спасеню, крашне бул облечени, обривени и праве прето други твердзели же то неможлїве.

То бизовно не бул Лука...

ENIKO И MIHAL

Торонто место дзе ведно егзистую экстремі и супротности звездзени на іх реалні димензіі хтори ту часто випатраю не важні, але пре хтори ше там, у Старим краю, трацело животи и мержело. То место дзе злодіс и жертви нашли азил и жию ведно намагаюци ше пуциц корені до писковитей тэрашньосци, забуц прешлосц и кельо-гельо чесно дотирвац час хтори остал.

Варош вноци з висока випатрал як велькі шпях шветла цо ше пресцерал аж по сам горизонт, лебо як умирене озеро у хторим ше, кед ше добре запатрело, могло обачиц рушане шветлих точкох як даяких мікроорганізмах. Авта по драги и у ніх людзе. Невидліви зоз голим оком, а заш лем кажде з ніх зоз вельку животну приповедку. Невидліви, а кажде з ніх – универзум за себе.

*

Чаушеску, тедишні председател Румунії, одлучел правиц трансрумунску автодрагу хтора мала прейсц праве през валали населени з Мадярами. Було им розказане виселіц ше зоз своїх хижох до нових хтори держава направела на других местох. Велі ше бунели, а приповедало ше же Румуне сцу розселіц Мадярох ширцом держави як цо Поляки розселели Лемкох и так затрец и сами шліди іх існованя, док власци повторйовали же автодрага служи на добро шицким роботним людзом у Румунії. Правда була же мадярски організації у Румунії почали бешедовац о культурней автономії, о потреби змоцньованя вязох зоз матичну державу, о очуваню свойого ідентитету и о других темох хтори ше не пачели власцом хтори по ідеі Чаушескуа требали створиц кохерентну румунску націю у хторей би єдини язык бул румунски, а єдина культура тиж румунска.

Пасоши за виход зоз жеми ше чежко доставало. Були потрібни добри причини, вязи, подплацованя и безгранічне чекане док ше пасош не достане. Же би олегчали напарту ситуацію, румунски власци одлучели дац лем Мадяром пасоши, а мадярски власци зоз другого боку гуторели же кажди Маляр хтори ше сце виселіц з Румунії до Малярскей, будзе там прияти, достане державяньство и може жиц шлебодно у своей жеми.

*

Енико по законченим факултету жила з родичами у валале хтори бул залапени зоз вибудову автодраги та мал буц розваляни, а жителе розселени до нових местох. Кед то дознала, як и велі други, одлучела вжац пасош и пойсц до Малярскей, а родичи, уж у рокох, остали у Румунії бивац у новей хижи цо им додзелена и робиц як наднічаре у новей задруги. У Пешти достала роботу, нашла себе легиня тиж Маляра, виселенца з Румунії и одразу ше шицки драги, една красша од другей, отворели пред ню, а каждая була преполна з рижними можлівосцами. Требало лем буц мудри, реални и вибрац за себе одвитуюцу и цо лепшу будучносц.

*

Михал, лебо як часто наглашовал „не Michael лебо Michal але праве Mihal”, бул зоз старей и богатей румунскей фамелії. Народзел ше у Австрії дзе му оец бул воєни аташе и виховал ше „на Заходу”. У Београдзе, дзе му бачи бул амбасадор, бул частейше як дома, а школовал ше у Австрії, Французкей и Канади, та чечно бешедовал немецки, французки и англійски язык. Раз пані Елена Чаушеску, супруга председателя Николая, поволала групу студентох цо ше як и Михал школовили у иножемстве и вимага од ніх же би за ей особни потреби направели економску анализу у Румунії зоз хторей би ше могло видзиц прави податки, а не гевти порихтани за конгрес Комунистичней партії. Понеже як студенти не мали овласценя препатрац шицки, та и тайни архивни докумен-

ти, пані Елена их раз шицких позберала и винчовала им початок роботи у спеціальних єдинкох служби безпечности.

– Теарз маце лем цо не исти права як и я – гварела пані Елена, и подзелела каждому идентификаційну карточку зоз хтору им кажди дзвери у Румунії були ширцом отворени.

По законченей анализи, Михал єден час робел у румунскей армії на проектах хтори пре тайносьц не давали румунским инженером, але лем тим школованим у иножемстве, бо вони не були жадни нічого у живоце и менша була виroyтносьц же зрадза пре пенєж. Худоба вше сумніва. По успишно законченей роботи у армії бул послати до Французкей дзе даскельо роки препровадзел на „фаховим усовершованю”, а у ствари бул добре плацени агент и робота му була шедзиц у ресторанох, читац новини, бешедовац з людзми и, з часу на час, написац звит же цо людзе думаю и бешеду о Румунії и о фамелиї Чаушеску. Писал углавним тото цо думал же ше режиму будзе пачиц. Лем з часу на час, пре упечаток виродостойносьци, написал и дацо негативне, але зоз барз виберанима словами. Живот бул лепши як цо го могол задумац.

*

Енико и ей легинь Ласло ше одлучели побрац, а о даскельо мешаца и преселїц ше до Торонта у Канади бо там, як чули, вигоднейши условия за живот. Ласло бул компютерски програмер и за нього не було проблеми найсц роботу и то не гоч яку, але добре плацену. Енико не знала англійски, та перше мушела ходзиц до школи и научиц го кельо-тельо же би могла комуниковац и погледац и себе даяку роботу. Ласло часто знал повторїовац же „пенєж то мед живота, тото цо найбаржей у нїм вредзи” и намагал ше цо вецей заробиц.

*

Михал бул єдного дня нагло поволани до Букурешту дзе му оцец наказал най ше спакує, вежне конзуларни пасош хтори уж бул пририхтани и най ше з мацеру селї до Канади. Там ше позне-

йше шицки ведно найду. Научени не випитовац ше вельо у таких ситуаційох, послухал оца и з мацеру ше преселели до Торонта, до хижи хтору дочасово купели од пенєжу на заєдніцким оцовим и мацеровим рахунку у канадскей банки. Хижа не була велька и драга, але добра док им ше оец не придружи, а потим одлуча же цо далей.

Тих дньох Чаушеску бул забити. Чул за дзепоедних своїх пайташох зоз служби безпечносци же тиж були позабивани. Вон и мац мали щесца, але ше бал за оца, бо у шаленстве, революционере поставаю горши збойніки як тоти против хторих ше боря и нова власц ше вше перше „обрахує” зоз стару, а оец як и цала родзина були глібоко умишани до старей власци. Михал бул добре школовани, знал язики и неодлуга почал робиц як програмер у истей фирми дзе и Ласло.

*

Зоз Ласлом ше почали случовац чудни ствари. Кельо год зараблял, вше му ше видзело же мало и, понеже не могол робиц длужей, бо уж робел и по шеснац годзини на дзень, а требало ше и одпочинуц, поволал до помощи свою природну знаходлівосц зоз хтору шицки худобни барз обдарени и лем цо не кажди дзень пренаходзел нови способи за шпорованє. Зоз методичносцу компютерского програмера подзелєл шицки трошки на фиксни и препенліви. Понеже лем на препенліви трошки могол уплівовац, одлучел направиц їх детальнейшу анализу и спатриц дзе ше троши вещей як треба и дзе може зашпоровац.

На струї? Гей.

На води? Гей.

На газу, єдзєню, облечиву, особней гигиєни, шминки....

Одразу ше пред нїм отворело цалком нове вигледовацке польо дзе могол хасновац цалу свою мудросц, лукавосц, знаходлівосц, интелігенцію, знанє и искусство.

Вжиге не треба тримац температуру на плус дваецц єден, досц будзе и плус петнац. У Румунії так жили роками та нікому ніч не хиби. Треба ше лем цеплейше облечиц, а не ходзиц по хижи у кошулі.

Кед спомнуге облєканє, вєц одлучєл жє нє трєба куповац нови ствари, алє добри и половни. Мож у дугянох зоз половним облєчивом найсц скоро цалком нови ствари. А тото цо дахто гутори жє звичайно родзина покойного дарує до тих дугянох най ше и худоба може облєчиц, то заш лєм приповєдки. Практични бок и хасєн прєвагнул и Енико ше почала облєкац покус старомодно, як кєд би з бабового орману повицаговала блузни и шоси.

Райбачку нє сцєл купиц, бо трєши вєльо струї и води, та Енико длуго райбала и свойо и його ствари на рукох, зогнута годзинами у купатилу над кадзу. Кєд им ше народзєл син, потолковала му жє вєцєй нє ма анї моци анї часу так райбац та купєл половну райбачку, алє мушєла мєрковац кєд машина випущує воду жє би ю влапєла до пластичного гордовика и тоту воду потим хасновали за WC. Так ше рахунок за воду змєншал, нє вєльо за єдєн мєшац, алє кєд ше поражує на дзєшєц роки, то барз вєльо.

Потим одкруцєл грушочку у купатилу, бо нач най гори и ту и у конку. Дзєцко им малє, а вони ше озда нє ганьбя єдно од другого, та можу вноци тримац отворєни дзвєри на купатилу и так го ошвицовац, бо лєм най шєйдзєшат ватова грушочка нє швици по два годзини на дзєнь, кєльо то зашпорованє за мєшац, до рока, лєбо за дзєшєц роки...

Заш лєм му ше видзєло жє цошка нє у шорє, та одлучєл прєвжац подполну контролу над трєшєньом пєнєжу у обисцу. Єдно мидло за умиванє на мєшац цалком досц, а кєд ше потрєши, Енико ше мала з нїм радзиц за новє и потолковац жє прєцо ше старє так швидко потрєшєло.

Зоз фирми кажди дзєнь у торби приношєл тоалєт папєр и папєрово ручнїки, та и ту досц зашпоровали. Но, заш лєм...

А вєц му фантастична можлївосц блїсла прєд очми, чудо як ше скорєй нє здогаднул. Уж шпоровали на єдзєню, алє тота часц плану нє була до конця розробєна и вивєдзєна як трєба. Вон и Енико нє були ровноправни и нє було фєр ровноправно и шпоровац. Проста ствар: вона зарабяла за половку мєнєй од нього, та пропорционално тому мушєла вєцєй и шпоровац жє би були вєдначєни. Вон будзє єсц исто як по тєраз, а вона за половку муши змєншац свойо порциї.

То було вещей як Енико могла вицерпиц и єдного дня сцекла од нього зоз дзецком. Нашла себе други квартиру.

*

Михал на своєї работи бул неодлуга поставени за менаджера и кед ше зменшал обсяг работи у фирми и требало одпущиц даскеліх работнікох и так зменшац трошки, зоз своєї групи одпушел праве Ласла. Правда же обидвومه були з Румунії, познали ше добре, алє праве прето го и одпушел, бо не сцел же би му дахто пригварел же є пристрасни. Не, вон на шицких занятих єднак патри.

За оца чул же вошел до составу новей влади, аж дзешка пречитал и його вияву же комунизем як пеницилин: помага хорому, а чкодзи здоровому организму. Румунія тераз здрава, шлебодна и демократска держава, не треба єй ніяки лік и хто дума же ше стара система дакеди враци... и так далей, и так далей. Єдноставно Михалова фамелия ше барз длуго чухала коло власци, барз веліх позадлужовала, мали превельо искусства у водзеню политики же би их гоч хтори режим не брал як совитнікох лебо союзнікох.

Єдного дня му мац гуторела же вещей не може чекац на оца хтори випатра анї не ма намиру присц, та ше догварели розисц ше. Пенєжу мала досц на живот, а оцц обещал же єй ище пошле, та ше не мушела старац о будучносци. Вон може остац з ню кед сце и не муши робиц. Михалови работа була барз важна як файта „интеллектуалней гимнастики”, а и забивал би ше од допитосци, та одлучел остац у фирми ище єден час, а оцц отримал слово и послал мацери ище пенєжу та була подполно обезпечена. Михалови написал же новим власцом потребни млади, искусни и образовани людзе як вон и кед сце, чека го работа у Министерству вонкашніх ділох.

*

Ласло неодлуга „пришел гу себе”, лебо по канадских мерадлох „ошалел” од болю за жену и сином. Назад гу нім не могол, бо спрели и були знічтожени шицки чувства цо их тримали ведно, а напредок не знал як ше рушиц сам у цудзей жеми. Попил даске-

льо пилули за спане, одкруцел газ на максимум клекнул и вохпал главу до рерни, так як цо то у єдним голівудским филму раз давно видзел. Остатні рахунок за газ най виплаци дахто други.

*

Плаца ей не була велька и анї не випатрало же ше дакеди дацо препенї. Канади требало туню роботну моц, дахто хто у фабрици будзе прицискац желєну и червену гомбичку за даскельо долари на годзину и робиц и вноци и за швета... Правда же ту було вшелїячини, вецей як у Румунїї и кед кус мерковала на плацу, могла синови купиц польски ягоди у януаре лебо герегу за Нови рок. Часто чувствовала осаменосц и розправяла сама зоз собу по хто зна хтори раз же чи вредзи пре кус вецей банани лебо польски ягоди трапиц ше ту сама. Чи не погриши кед вихова сина у цудзей земи дзе одрошне без родзини и пайташох, без дїдовей и бабовей любви... Одлучела ше вращиц назад до Румунїї гу родичом. И новим, як и старим власцом, потребни наднїчаре, а син ей одрошне медзи своїма.

*

Михал дзечне прилапел роботу у министерстве дзе за початок требало помогнуц организоване специялних єдинкох цо би мали чувац демократски избрани порядок од реакционерних силох хтори би сцели вращиц стари режим. Интересантна и добре плацена работа, а годзен и путовац кельо сце и дзе сце.

*

Торонто вноци з авиона у хторим двоїо цудзинци, Енико и Михал, лєцели до Румунїї, випатрал як вельки шплях шветла цо ше пресцерал аж по сам горизонт, лебо як умирєне озеро у хторим ше, кед ше добре запатрело, могло обачиц рушанє шветлох як даких микроорганизох. Авта по драги и у нїх людзе. Невидлїви зоз голим оком, а заш лем кажде з нїх зоз вельку животну приповедку заплатану до универзуму у хторим єдине важне було нї зоз

чим не порушає вичну и абсолютну рівновагу межи добрим и злим, межи худобу и богатством, межи жаданями и можлівосцями. Енїко и Михал ше врацали на место дзе, упрекосц пробованю спекнуц од неї, по иронїї судьби лебо гу универзалней рівноваги и требали буц. Як тому и спада.

FREE MASON

З язиком пробовал очистиц заренка на грубо зомлеть кафи цо му ше, кед остатніраз лігнул зоз пластичней шолічки, заліпели за ясна и зашли медзи зуби, док му ше погляд непрерывно преме-сцал з єдного дуговчка у води на други.

Було купиц и мелкей кафи, финей, праве за турску яку любел попиц, але була досц драгша та ше задовольовал и зоз туньшу хто-ра була на грубше зомлета.

Шедзели зме у платняних карсцельох на писковитим побере-жю штучного озера чию мирну воду знемирийовали ледво обачлі-ви габи хтори ше швидко и непредвидліво рушали по ей поверх-носци та не мож було точно повесц чи ше то лем витрик розбего-вал, чи ше риби бавели на цеплим слунку зохабяюци шлід за собу. Любел отворени простор и пахи далеких южных крайох хтори ше каждой вчасней яри ширели по канадскей жеми.

Риба цвенкла раз, два раз и потим ше змирела, охабяюци кон-центрични габи коло дуговчка як нули цо ше оддаљовали єдна од другей поставаюци вше менши и менши. Ище єден час шедзел на-парто нагнути напредок з цигоньом у єдней руки порихтани го таргнуц на перши знак же риба знова загризла, а потим ше, кед ше прешвечел же риба пошла, полугласно озвал:

– Цо думаш, чи нула ма даяку малу, гоч лем инфинитезимал-ну вредносц, чи то одсуство каждой вредносци?

Завалел ше назад до карсцеля з питаньом хторе здабало бар-жей на гласну розправу зоз собу як на питане мнє поставене.

– Га, цо я знам... – пробовал сом ше вицагнуц зоз неприємней ситуації. – Завиши озда як патриш на питане. Кед опатрам свойо кишени, можем повесц же у ніх мам нула долари. То нула – од-суство вредносци. З другого боку, кед патрим на длуство за хижу,

гоч кельо го одплауем, нїяк не постава нула. Вше ма даяку вредносц гоч ше помали прибіжує гу нули.

– То парадокс сучасней філозофії. Ти го обрацел на франту – гвари. – Але попать так: нула у материяльным смислу то одсуство шицкогo, едноставно – ніч. За материялистох ніч едноставно не може постоѧ. Вше муши буц дацо. А кед вше муши дачогo буц, вец нула не постої, постої гоч и инфинитезимално мала вредносц дачогo. Значи нула у физичним смислу не постої, о ней не мож бешедовац, бо то подполна абстракція. З другогo боку, праве на тей абстракції, на идеї празногo, на нули вибудована наша децимална система рахованя зоз хтору так крашне описуеме и розумиме материялни швет и його физични закони. Розумиш тераз у чим парадокс? Як то же з нематериялну нулу мож описовац материялни швет? Тото тривияльне питане нули занедзбане з боку шицких філозофских напрямох праве пре страх од парадоксох у ей дефиниції. Цо то нула? Чи може исновац нула? Кед иснує, вец є не ніч але дацо, а кед же не постої як мож о ней бешедовац, як то же знаме за ню? То горуца кромпля хтору ніхто не сце тримац у рукох. А нула, то едноставно початок и конец цалогo универзума. Од ней шицко почина и до ней ше шицко враца.

На дзешатки дзиви гуски пошедали на траву коло озера як и каждой яри. У оштрим воздуху ше помишали запах гушачки и пах квеца з югу, хто зна можебуц аж зоз Кордилерох лебо аж зоз Андох, губяци ярню идилу зоз неприємну реалносцу. Слунко ище не мало моци зограц швижи воздух, але заш лем крашне грало хрибет, та возбуждене и напартосц лапаня рибох на хвильку заменело приємне чувство цеплей ленївосци.

– Бог не створел универзум з нічогo – предлужел свойо гласне роздумоване – бо материя вична як и Бог и вон з тей початней, аморфней матерії креировал швет. Бул його архитект, а не творитель. У тим його велькосц, у тей початней думки зоз хтору створел шицко цо тераз иснує и шицко цо ше ище не случело. Ми, масони, лем предлужуеме будовац швет по його идеяох.

Випатра же праве у тей финеї ниянси, розлики помедзи Богом як творительом и Богом як архитектом, було жридли шицкеї мержні и страху церкви од масонох. За християнох швет створе-

ни, а за масонох швет то идея хтора ше непрерывно витворюе у препенкох вичней матерії.

З Аргентини ше з братом населел до Канади кед там преганяня некатолікох, а окреме масонох, постали неподношліви. Ту жили мирно, верели до своїх прешвеченьох як и шицки други до своїх и не надрильовали их нікому цо була основа за добре мултикультуралне дружтво яке ше Канада намагала постац.

Слунко змоцнело, та ше зоз зогратей жеми почал шириц пах младей трави цо праве вибила спод лоньскей, осушеной.

– Реинкарнация у подполней согласносци з модерну физику – предлужел вигваряц свойо філозофски погляди недзбаюци чи ме то интересуе чи не. – Бо, понеже матерію не мож зніщиц, атоми зоз хторих зме составени предлужую исноване и по нашей шмерци. Лем питане часу кеди ше исти тоті атоми найду у истей лебо подобней комбинації як цо су teraz комбиновани у нашим целу и ми знова будземе жиц. Ми ше нігда не претвориме до нічого.

– Гей, чекай дакус Владимире – пробуем ше уплесц до цеку його думкох. – А цо з душу? Вона материялна?

Таргнул ше як кед би першираз чул свойо мено.

– Бладимир, не Владимир. Бладимир ми праве мено. Владимир то викривене, неправе. Ми, Шпанци, не маме глас „в”.

Його ше до Аргентини приселели досц давно дзешка зоз Европи, по його думаню зоз Шпаниї, бо им покойни оец даскельо раз гуторел же су Шпанци.

– Пребач, уж роками це познам и вше сом думал же ци мено Владимир. Нігда сом ище не чул же дакому мено Бладимир. Чудне...

– Гей, чудне. А презвиско ми Боднарес. Брат цошка вигледовал и гвари же то може буц виведзене зоз презвиска Боднар. Але Боднар то не шпанске презвиско, але славянске. Думам же цошка помишал, бо презвиско Боднарес не узвичаєне при Шпанцох. Оец, дідо и прадідо нам були Шпанци. Шицки мали покус чудни мена, але то у традиції нашей фамелії. По приповедкох цо сом их чул од баби, давно, барз давно умерали шицки хлапци цо ше народзели у нашим роду, док ше хтошка не здогаднул и не почал им давац иншаки мена, дакус викривени, бо ше верело же так мож

справеднуц нещесце. Прето мой дїдо достал мена Роман а не Рамон, а оец ми бул Петро, а не Педро. За прадїда уж не знам точно, але и вон мал чудне мена. Даване таких викривених менох хлапцом у нашей фамелїї було успишне, бо престали умерац.

– Можебуц же твой брат ма право. Пать – пробуем – мена як Роман Боднар, Петро Боднар и Владимир Боднар ми випатраю вироятнейши як цо то Рамон лебо Педро Боднарес. Ту нїч не викривене. То випатра же ваше прави мена. Твойо не справедали з нїма нещесце, але випатра справедали власци хтори их сцели на силу асимиловац та видумали таку приповедку хтора „прешла” при празновирних службеникох яки теди були. Хтошка од твоїх у прешлосци бул знаходлїви и мудро одлучел же ви будзеце Шпанци кед так мушело буц, але же пре урекнуце мушице давац дзецом „викривени” мена. З часом права причина давая славянских менох забута и остали у фамелийним паметаню лем приповедки. Так вам тот мудри и знаходлїви предок голем през обичай давая „иншаких”, а у ствари славянских менох, сцел зачувац идентитет наздаваюци ше же то дахто од потомкох похопи и враци ше гу кореньом.

– Красна теория, але ше справедаш. Ми Шпанци тераз и були зме Шпанци у прешлосци, а мена нїч не знача. То чисти случай же су викривени на таки способ и же ци здабу на даяки славянски.

На другим боку ше у мирней води видзело побереже и на нїм дзиви гуски цо ту злецели одпочинуц ше на своєй драги на сивер.

– Ми Шпанци... – Розляла ше думка-питане по озеру през воздух цо пахнул на аргентинску яр и канадску гушачку, а риба знова цвенкла и зачирела дуговчок буркаюци мирну воду. Владимир Боднарес анї не кліпнул, не цагал очиглядно влапену рибу, але остал зачирени до прешлосци. Белави очи и власи жовти як слама приповедали свою генетску приповедку, можебуц и руску, док запатрени до другого побережя у думкох пробовал найсц одвити на своєю филозофски питаня, лебо будовал свой швет вичного блуканя з континента на континент по идейох Главного Архитекти.

GARAGE SALE

Гвари ше же дачиї одруток дакому – благо. Дакеди то и правда. Так волани „garage sale” – предаванє зоз гаражи, нагода дакому ришиц ше непотребних стварох зоз обисца хтори за дакого маю употребну вредносц а при тому мож ище и заробиц даеден долар. Звичайно ше чим оцеплеє поставя століки опрез гаражи коло хижи, виложи ше на предаї половна роба хторей ше власнік сце ментовац и почина забава. Людзе приходза, опатраю, питаю ше за цену, еднаю ше и одходза з купеним лебо през нічого. По стварох цо предаваю, видно хто яки газда. Дачийо ствари добре очувани и як нови, а дачийо гоч и новши але брудни, прахняви и ридко найду купцох. А купцох мож подзелїц до двох общих категорийох: таких цо „забиваю” час всоботу до поладя кеди ше „garage sale” звичайно и отримую и тих цо за тунї пенєж гледаю того цо им треба. Дакеди мож туньо найсц праву вредносц поготов кед дзеци нашлїдза дацо од своїх родичох и сцу ше того ментовац цо скорей, та даваю гоч почим старински меблі, судзину, аж и авто... Памятки, звичайно сувенири и фотографії з рижних местох и з рижнима людзми, закончую вечар по отриманим „гараж-сейлу” у кантох за шмеце зоз вигварку же „кому то ище треба и хто ма часу опатрац стари слики?” Кружа приповедки як тота же хтошка купел малюнок на „гараж-сейлу” за два-три долари, а потим дознал же то бул оригинални малюнок єдного познатого маляра и же вредзел вецей як дзешец тисячи долари. Праве благо.

Єдно з другим, „garage sale” бул дакому хасновити, дакому забавни, а шипки ведно каждой яри уживали у вщасним „зубатим” слунку, паху младого лісца и трави цо почала вибивац по уліцох и у вше гласнейшим галайку по варошу у хторим жил и Петро.

У підприємстве дзе робел, волали го Peter, бул високи 170 центи, очи мал догановкасти, власи чарни и бул покус лиси. Оже-

нети, мал двою одроснути дзеци хтори ше пред даскеліма роками одселели. Не курел, не пил, порядне плацел свойо рахунки за струю, воду, телефон, зогриванє, порцію на маєток, рахунки за одношенє шмеца... Не мал длуста на кредитиних карточкох, а до читальні врацал кніжки на час...

Тих давних седемдзешатих рокох кед ше як и велї з краю приселел до Канади, було вельо легчейше найсц роботу. Досц було кед ши знал дацо практичне робиц и могол ши виберац підприємство. Дакеди ше случовало же даш отказ у єдним підприємстве, прето же ши не задовольни зоз плацу, роботним часом, лебо газдом и у драже до дому найдзеш другу, лепше плацену роботу. То були красни часи. Теди ше Петро стретол зоз Силвию и импоновало му, чом скривац, же ше така красна канадянка „залїпела” за нього. Не завадзало єй же є зоз такволаней восточней Европи и же му ше у бешеди чувствує странски акцент. Думала же то покус аж и егзотичне и твердзела же єй перше праве тот акцент и прицагнул увагу та почала патриц на нього и аж потим замерковала же є красни, здрави легинь.

Од остатней автобусней станїци по хижу хтору Силвия нашла дзела од оца требало ходзиц коло 5 минути, а у драже була и предавальня з квецом дзе купел букет ружох бо ютре будзе дзень Св. Валетина лебо „дзень залюбених” як го иншак волали и по тєраз нїгда не препушел нагоду купиц Силвії по єдну ружу за кажди рок малженства. Нешка купел дваец седем ружи, за дваец седем роки прежити ведно. Не бивали у оцовой хижі прето же Силвия вше у ней була сентиментално расположена, дакеди аж и депресивна пре памятки на своїх родичох, та себе купели свою. Ту виховали дзеци и „дакус лем” остарели як знали пофрантовац, а до старей хижі одходзели лем дакеди обисц ю, вилуфтирац, здогаднуц ше своїх дожицох и буц сами.

Того дня вишол скорей з роботи бо место же би вишли до дакого ресторану, плановал ютре несподзивац Силвию зоз романтичну вечеру хтору нешка сам на поли пририхта, а ютре докончи. Будзе то праве дожице зоз швичками и ружами у оцовой хижі, шампаньским вином, циху музику лем за їх двою як дакеди...

„Цошка не у шоре!” – Блісло му док ше приближовал.

Пред хижу стал паркирани його авто. На роботу одходзел з автобусом пре проблеми з паркингом, та свой авто вше охабял у новей хижи. Силвия не любела вожиц, бала ше, та праве тот факт указовал же ше мушело дацо вельке случиц кед нагнало Силвию вжац кормань до рукох и вожиц по стару хижу хтора була досц далеко од новей. У кухні було запалене шветло, але през облак ніч не було видно, лем мур на хторим вишели трофейни пиштолі и шаблі ей оца хтори бул колекционер. Зоз квецом у рукох одомкнул поцихи уходни дзвери, застарани и покус розчаровани же му препадне плановане несподзиване за ютре. За кухньовим столом, баржей у куце, шедзел непознати человек, а Силвиї не було.

– Who the hell are you?! What are you doing here? Where is Sylvia?¹ – Лем цо не скричал у страху же ше цошка страшне случило. Знял зоз мура шаблю за кажди случай, гоч ше ані не могла вицагнуц зоз черенкох.

– Mister, no need to be so loud, and you do not need this sword. Who am I? Well, I am Sylvia's chosen one, a boyfriend so to say, although aged a little² – ошмихнул ше непознати. – А хто ви, модлім крашне и з яким правом ту уходице и випитуєце ми ше? Млади сце ми за ей оца. – Саркастично доложел.

Жем му ше рушела спод ногох и мушел шеднуц кед вошла Силвия. Не випатрала барз несподзивана, була покус жимна, без страху и без жалю лебо гоч якеї емоції у очох патрела на нього.

– Силвия, цо то значи – ледво прегварел – од кеди то тирва мне за хрибтом? Дваец седем роки зме ведно...

– Може буц же так лепше – прегварела и вишла з кухні.

– Я ей муж – гварел Петро непознатому – и то уж дваец седем роки.

– Як то тераз одразу муж, а мне гварела же є гдовица...

Сирени полицийних чи амбулантних автох ше чули вше бліжей, як у тунїх америцких филмох док вони двоє шедзели патраци єден на другого обидвоє несподзивани зоз спрєводзку у хторей ше нашли.

Штирме полицає просто улєцели до кухні, звалєли их на паркет и завязали им руки на хрибет.

– Не того, вон не виновати – кричала Силвия указуючи на „фраєра”.

– Руц оружие! – полицай кричал на Петра.

– Не мам ніяке оружие.

– А тотя шабля? З тим не мож забиц? То не оружие?

Одведли го и як ютре писало у новинох, будзе му судзене пре насилне справованє, а можебуц аж и за пробованє забойства.

Дзеци не сцели вецей чуц за нього, ганьбели ше прето же ше исте презвиско як їх цагало по новинох, а Силвия ше вецей ані не зявела голем нащивиц го до гарешту. На шесце мал даскеліх приятельох та ше наскладали и плацели за нього кауцию же би ше мо-гол браніц зоз шлебоди.

У подприємстве дзе робел достал отказ, а суд го пушел зоз гарешту до судзєня лем му було забранєте пойсц до nowej лебо старей хижи, стретац ше лебо пробовац бешедовац зоз Силвию. Практично бул на драже, без роботи, без пенєжу... Но як гваря дя-бол не таки чарни як випатра та го една роботніца, хторей дакеди бул шеф, прияла най будзе у ней и най ше прияви у суду на ей адресу. Лем, вона була одата, мала тройо мали дзеци, а гу тому и мужово родичи бивали з німа у истей хижи. Єдине место дзе би могол буц док ше не знайдзе то пиньвица хтору дакус розчисца и намєсца му посцель, а годзен и єсц з німа. Задармо... Суд то при-лапел як дочасове ришенє и же би му на рани доложели ище и по-ніжєне, одредзел же ше муши явяц новим „газдом“ кажди дзєнь до дзєвєц вєчар пред одходом на спанє.

Яр помали приходзєла и у воздуху ше почал чувствовац пах молодого лісца. Зоз „зубатим” слунком почали ше отримовац „гараж-сейли” на хтори, кєд були не так далеко, одходзел Петро ані сам не знаюци прецо. У своїх пейдзешатих рокох бул не лєм без роботи, пенєжу, приятельох и крова над главу, алє и без будуч-носци. Прави вандровнік...

Шицко виложєне пред гаражами не мало ані за власнікох а те-раз ані за нього ніяку вредносц. Стари меблі, стари фотографії, ста-ри памятки. Кому то ище треба? Так ше и сам тєраз чувствовал – безвредни и витрошєни. Кому є ище потрєбни?

– Петре то ти? – зачул познати глас на покус забутим язигу.

Олена!

У очох ей швицела радосц пре стретнуце. Боже, телі роки, а исти глас.

У підприємстве дзе робел єден час упознал Олену. Пачела му ше, не мож повесц же не, а випатра же ше и вон ей пачел. Медзитим, уж бул „завжати” як ше теди гуторело. Часто шедзели ведно у мензи на павзи за полудзенок и не раз му ше поносовала як чешко найсц правого а ище чежше легиня зоз свойого краю...

Одата? Не. Нігда не нашла правого. Читала о його случаю и не могла вериц цо му власна жена „напаковала”. Нігда не годна розумиц тих англо-саксонцох. Кед уж не сцела жиц зоз нїм, чесно би було розисц ше, а не так...

Приповедала, а Петрови ей глас бул як лік. Половку не чул, але ше чувствовал легчейше, як кед би младе лісце одразу засицело ярні воздух зоз кислородом и ошвижело не лем устати жимски воздух, але и його цело. Знова могол дихац з полнима плюцями.

– Олено – озвал ше поцихи – видзи ми ше же анї я не нашол праву.

– Подзме дагдзе на кафу – ошмихла ше – видзи ми ше же обидвойо маме вельо, вельо того приповедац...

¹Хто ви? Цо ту робице? Дзе Силвия?

²Пане, не мушице буц так гласни и тота шабля вам не потребна. Хто я? Ша, Силвийов вибрани, так повесц легинь, лем кус у рокох

HASTA LA VICTORIA SIEMPRE¹

Вчасне рано вже найкрасша часц дня. Слунко вишло, але ище не грєє лем ошвицує тайнствено мирни палми на писковитим побережю до чийх ше лїсцох зацагол прешлоноцни галайк з ресторану, и так наполи витрезбени од вечаршого тунього руму, любовних виявох и наздаваньох, чека обещане „лепше ютре”.

Шветло як чаривна гумка висцерало з воздуху циганства, обещанки и чежину прешлей ноци та красне, швиже и з новима бригами ище не погубене рано здабало на еденски часи кед человечество не було прекляте од Бога и вигнате до власного гноїска дзе ше од теди непрерывно намага створиц имитацию страченого раю.

Природну жажду за лепшим животом лебо генетске паметане на Аркадию хасную найбаржей политичаре и вже обещую праве того цо слухаче сцу чуц: жиц ше будзе лепше, лем треба буц сцерпени.

– На Куби ше „лепше ютре” почало 1959. року з революцию хтора ше, як и шицки революції по швецє, зводзела на прерозподзельованє маєтку у держави: брац од тих хтори маю и дац тим хтори не маю. Революционере вже худобни и вже приставаю гу тому хто им обеща вецей. Богаче нїгда не дзвигаю революції – почал приповедац Едвардо док зме ходзели боси по билим писку и то не по сухим анї не по води, але по влажним, твардим, хтори по його твердзеню праве вчас рано наполнети з негативним статичним електрицитетом и то барз добре уплївує на цали организм, а найбаржей на вени у ногох и циркуляцию крєви.

Бул доктор политехнїчних наукох, закончел студії у Одеси и як гвари „пре роздумованє з власну главу” не могол нїгдзе достац роботу у державних фирмох, та на локалним пияцу дзе зме

ше и упознали, предавал своєю ручни виробки з дерева и кокосових орехох.

– Жем подзелена и худобни славели, медзи німа и мой оцц – предлужел Едвардо – лем ше указало же таки индивидуални способ обрабня жеми не ефикасни, а революция вимагала максималне ангажоване и людзох и материялних доброх. Створени колхози по угляду на советски, людзе „добродзечне” удружовали жем на хторей робели, а держава обезпечовала механізацію. То найчастейше були мотики и мачети, а о тракторах и плугох зме лем шніли. За тот час нашо найвекши революционере постали елита и крашне жили у вилох дакедишніх америцких богачох у Гавани. Так остало по нешка.

Океан ше почал будзиц и габи ше спочатку леніво, а потим вше моцнейше почали пресцерац по писку и врацаюци ше назад сцерац крочаї уциснути там прешлей ноци. Хто зна чийо?

– Людзе старели и не могли робиц на полю, а на Куби ше преважно робя озда два найчежши польоділски роботи: обераше доганово лісце, лебо ше реже цукров над. Держава „помогла” старшим и немоцним, та обещала доживотну пензію тому хто ей занавше уступи жем. Велі, а медзи німа и мой оцц, подписали, почали доставац обещани пензіі. О даскельо роки тот пенсж ніч не вредзел пре инфляцію, та исти людзе, гоч уж у рокох, мушели знова почац робиц на дараз власней, а тєраз державней жеми, але за плацу од держави. Кед не вони, вец їх дзеци мушели робиц и помагац родичом. Ридки, а я мал щєсца буц медзи німа, доставали безповратни стипендіі за школованє и так сом од тей стипендіі помагал родичом и школовал ше. Потим ме держава послала до Одеси на докторски студіі же бим упил и принєсол назад дух колективизму, а родичи остали робиц на жеми. Не дочекали „лєпше ютре” а я им не могол присц ані на хованє. Далєко то Русія...

Здихнул глібоко, попатрєл на мнє як кед би обчєковал дяку реакцію, або голєм потвєрдзєнє же розумим чєжину емоційох хтори го звладали.

Даскельо гладни чайки ше з криком, швидко як стрили, залєцовали до пліткєй и уж покус літнєй води дзе ше млади рибки пришли зограц лебо склоніц од векших рибох зоз глібини. Вшелі-

як же мало з ніх прежие. Плажа по хторей зме ходзели ше закончовала зоз стинами на хторих були урезани груби гарадичи цо водзели горе до ресторану зоз хторого ше пресцерал широки погляд на океан. Небо над нами було чисте, без хмаркох, цме белаве у зениту, а блядше гу горизонту, док процивно океан бул спочатку каменкови, а далей поставал цмо-белави формуюци прекрасну контрастну лінію з небом. На гарадичох стало дзивче не старше од штернац-петнац рокох тримаюци за руку едно ище менше, озда младшу шестру, хтора тиж за руку тримала бабку з рендох. Идична слика.

– Habla español, señor?² – озвала ше гу Едвардови патраци з велькіма очми у хторих не було дзевинскей радосци. Бул то попа-трунок вистатей и скорей часу остареней особи.

– Sí.³ – одвитовал Едвардо.

– У ресторану не маю ніч од едзєня за мене и шестру. Чи бизме ше могли найц на вечар при гевтим другим ресторану на плажи? Озда сце не оженети?

Господи! Не могол вериц.

– Ти красне дзивче – прєгварел у шоку – але я оженети, а то не робота за тебе.

– То не проблем – предлужело дзивче – док ваша жена зашпи ви придзце гу ресторану. Будзем вас чекац.

Збляднул, почервенел, попатрал на дзивче, на небо, на мене, на океан...

– Идз дому! Знаю родичи дзе ши, цо робиш?!

– Знаю. Вони ме и послали... – Лєдво ю чул док зиходзела помали, розчаровано по гарадичох тримаюци шестричку з єдну руку, а вона з другу сцискала бабку на перши же би єй не випадла.

Врацали зме ше по истей драги назад гу готелу, цихо, зоз зогнутима главами, прициснути з чежину и велькосцу ганьби, прєклятей судьби, з безчувствительним цмо-белавим небом и океаном цо ше праве подполно розбудзел и дрилял габи як пазури по писку пробуюци сцагнуц дацо до себе.

– То випатра нашо „лєпше ютре”. „Лєпше ютре”.

Келнере у ресторану на плажи рихтали столи наздаваючи ше горуцому дню и смиядним госцом, а з другого боку приходзел просто гу нам високи, прости атлета, несигурно ше ошмишкуючи.

– Excuse me, do you speak English?⁴

– Yes, somewhat⁵ – одвитуем.

– Одкаль сце?

– З Канади.

– О, я бул у Канади пред трома роками. У Ванкуверу. Красна жем.

– Правда – складам ше з нїм. – Красна. А цо ши там робел?

– Боксовал сом за кубанску репрезентацию на єдним змаганю.

– Маш намиру ище дакеди присц там?

– Не верим, гоч бим любел.

Огляднул ше кус як кед би ше бал же го дахто годзен чуц и з цихим гласом предлужел.

– Señor, кед бисце ми могли принесц дацо з готелского ресторани. Гоч цо за єдзене. Гладни сом. Пребачце ми. Я не жобрак, але ситуация така... Ви у готелу маце полно шицкокого...

Едвардо шицко чул и розумел. Стал недалеко од нас, зламани з нешкайшима стретнуцами и немоцу зробиц гоч цо против зла векшого од самого неба и океану...

– Пребач, писок ми вошел до ока – вигварял ше сцераючи слизи.

На бетонским муре з хторим була оградзена дражка коло готелу стала швижа, видрижнюючи ше, з билу фарбу виписана революционарна парола: „Nasta la victoria siempre!”

¹По конечну побиду

²Бешедуєце по шпански, пане?

³Гей

⁴Пребачце, бешедуєце по анлийски?

⁵Покус

HERITAGE

Ранци на твари як тирваці рубці ранох задатих його души и скорей часу шиви власи пре прецerpени страх, поручовали же то вельо старша особа як цо у ствари бул. Били го у лагру, бо не бул „наш”, вигладньовали го ведно з другима и кед шицко прешло, не раз шніл худих, гладних людзох як ше однімаю и бию у праху за руцени фалаток хлеба док ше стражаре шмею з ніх. Кед ше пребудзел, вше чувствовал олегчане же то уж прешло, же реалнось лепша, вельо лепша як ше лем пред роком могол наздавац. Рани од бица уж заросли и остали му лем неясни рубці на скори як и вше слабше паметане на лагер, бо у людскей природи забувац бридке и так ше охраниц од шаленства, але по каждим сну могол обачиц преглібени стари лебо нови ранец на чоле цо лем значело же ище вше з єдну часцу подсвидомосци бул у лагру и же рани на души ище не заросли.

Фехим, лебо як го познати кратше волали – Фехо, не мержел нікого. Так го научели родичи же ма любиц свойо, а цудзе може любиц лебо почитовац. Мержиц ніяк, бо мержня нікому и нігда не принесла добре. На першим месце ма почитовац сушедох и аж потим родзину, бо „сушед ци найблізши кед ци затреба”. Та так, кед почала война, сушед хторого почитовал баржей як родзину, єдного дня пришол у униформи и гварел же му барз жаль, але же му наредзене же би го приведол до општини и модлел го же би не сцекал бо му исто так наредзене же би го заштрелел кед то пробуе. И най ше ніч не бої, бо шицких там зволюю.

З општини, хлопох и легиных яки бул и сам, транспортовали вязаних до лагру пре заєдніцку вину: не були „нашо”. На судзєных у Гагу могло чуц лем даєдни деталі з їх каждодньового лагерского „живота”, а правдиву слику не мож було описац, могли ю знац лем тоти цо ю пережили. Не сцел ше здогадавац тих часох, але

цо думки о тим баржей одганял з розума, вони му ше моцнейше врацали до снох. Бул му потребни час забуц голем найстрашнейши часци, а знал же шицко забуц нігда не годзен.

Едного дня им у лагру дали есц тельо же було досц за шицких. Еден час едди, а потим, кед найвекша глад була зменшана, почали ше бац. „Прецо нас так карма?” – тота думка була каждому на розуме. „Буду нас штреляц” – шептали медзи собу и даедни на тоти слова преставали есц, даедни почали плакац, а даедни предлужели з едлом як кед би ше ніч не случело. Фехови було жалъ же вецей не увидзи мацер и брата з хторима ведно жил од кеди им оец погинул у фабрики, але поцисковал тото чувство у себе, бо не сцел вериц же тоти исти людзе з хторима ше стретал лебо познал у варошу, тераз буду штреляц до ніх.

Ютре рано пред лагер сцигли даскельо автобуси на хторих бул намальовани червени криж. Командант их построел и гварел же маю шесца, бо ше лагер завера, а вони можу виберац дзе сцу пойсц: дому лебо до Немецкей. Фехо ше одлучел за Немецку, уписал ше на список и не одлуга ше нашол з другима дзешка у Горватскей одкаль ше явел дому и дознал же му мац добре, а брат истого дня бул пущени з другого лагру и тиж идзе до Немецкей. У Червеним крижу пошорел так же би обидвومه пошли до истого варошу и так ше конечно нашол з братом. Боже, яки бул худи! З другого боку знал же и вон братови не випатра лепше, бо ише ніхто у лагру не затил, а кед брат доложел же тераз випатра як Пантер Панта з рисованих филмох, на свойо несподзиване обачел же ше обидвومه почали шмеяц, гоч думал же у ніх шмих занавше забити.

У Немецкей були змесцени до окремених населеньох, одвоених од варошу и, гоч мали шлебоду рушац ше и робиц, чувствовал ше сциснуто и ніяк себе не могол потолковац чи то остатки прежитого, чи то нове спознане же є знова у лагру, але тераз иншакей природи. Людзе их сановали и на работи указовали дакус вецей порозуменя як цо би требало аж и кед направел дацо прецо би у других обставинох достал одказ. Чувствовал ше як богаль и то у нім виволовало револт, та одлука немецких власцох же их буду врацац назад, бо Немецка економски не може длужей витримовац теліх вибеженцох, пришла як олегчане гоч знал же дома будзе

стретац исти тоті особи цо го загарештовали без причини, вигнали мацер зоз кварталю, а його и брата „чували” у лагрох. Думал же ше дакеди лепше зочиц зоз проблемом як жиц окружени зоз фалшивим сочувствийом. Цо тлусті Немец, напoлнети зоз пивом зна о войны у Босни лебо як може чувствовац ей пошлїдки?

„Я им ту робим за мизерну плацу, а им жаль же зме так настрадали. Майстрове гипокризиї” – роздумовал.

Место до Босни пошол до Америки, бо кед ше Немци почали поносовац, Американци видзели шансу указац свою гуманосц и виправиц свой вше горши рейтинг у швецe. Одлучели прияц шицких хтори ше не сцу врациц до Босни и населїц их до ЗАД. То була гумана одлука. Мали свойо критериуми о хторих ше не барз бешедовало, але єден з найважнейших були роки живота, та ше велї старши муштели врациц до Босни дзе буду мац „полну зашиту” медзинародних моцох, а младших примали до ЗАД по пошвидшаней процедури. Старши и виробени вшадзи лем терха.

Так ше Фехо з братом нашол у Америки хтору досц добре упознал преїг филмох и репортажох. Точнейше, нашол ше у єдним городу на югу дзе клима вигодна, нет жими, а людзе богати. Тексас. Нафта. Вельки авта и луксузни готели. Красавици. Першираз у живоце „шекера му спадла до меду”. Америка жем невичерпних можлївосцох, а їх витворене завиши лем од власней схопносци. Власци йому и братови дали безплатне змесчене за єден мешац, пожичку од банки на рок з нїзку камату же би себе купели найнужнейше за живот, як и адресу дзе ше маю явиц за роботу. И то бул конец його „American dream”.

Бул упущени на роботу до єдней автомеханїчарскеї фирми дзе му длужносц була мяняц олей у автох. Достал таблїчку з категориями автох, з файту и количеством олею за каждую категорию и то шицко цо мал знац. Муштерїї нервозни, нет часу за чекане, та перше цо научел було як одкруциц шруб на картеру мотора и випуциц олей до тевчира злученого зоз пумпу и гордовом, а не опечиц ше, бо нет часу чекац же би ше олей охладзел у мотору. Раз пробовал робиц з рукавицами, але випадло ище горше. Олей ше розсипал и таки горуци намочел рукавицу. Док ю не знял прешло даскельо секунди и скоро цали спак руки му бул опечени. Газда му

намасцел опечени места з масцу зоз першей помощи и ютре заш лем мушел присц на роботу. Так з дня на дзень: по осем годзини у каналу у жеми за седем и пол долари на годзину кельо була минимална надніца. Два раз мешачно доставал плацу зоз хтору ледво плацел мали кварталь и оставало му за едзене. Америку зоз снох и филмох видзел знова лем на половним телевизору, а гевта на яви му ані кус не здабала на тоту цо ю сцел упознац. Мацери до краю з часу на час посиал по сто-двасто долари, кеди як могол. Врацели сй кварталь, достала пензию и гвари же сй не подло, най ше не стара, але кед спомнул же би ше врацел дому, гварела му же най-лепше будзе кед остане ище голем еден час, бо ситуация ище не стабилна. Националисти ше знова розмахую и хто зна цо ше може случиц. Кед му ше брат оженец, не волали ю на вешеле и нігда не знала точно ані дзе жиє у Америки.

Раз-два раз мешачно, кед достал плацу, ходзел до едного ресторану дзе мали добри роштиль, знали аж и за чевапи, та му ше ту дакеди на хвильку видзело же є дома и же ше нігда ніч не случело.

Того вечара одлучел знова пойсц до того ресторану и часциц ше з чевапами, бо бул пияток, достал плацу, до кварталю му ше не ишло, а ніч инше му не падало на розум. Нука столи прекрити з билима партками, а на каждим празни погари и у стредку даскельо квети зоз швичку на хторей привязана машля. На уходзе го дочекала висока и худа дзивка, повед би же Азиятка, але хто то зна у тей мишаніни народох, и одведла го гу столу на хторим стал едловнік.

– Let me know when ready to order¹ – пречвиринкала.

За сушедним столом шедзел пан стредніх рокох и читал новици. На нім шмати, била кошуля и машля. По фарби твари би могол повесц же є Индиєц лебо Пакистанец, а по ценких чарних баяскох „a la Clark Gable” ше видзело же трима до себе. Келнерка му принесла чай хтори стал на столе док пан бул задубени до читаня. Едней хвильки, озда барз задумани, поцагнул з носом и не-свидоми цо роби, посцерал го до рукава на рекли! Фехо лем попатрел на келнерку хтора то исте видзела и обидвойо ше поцихи почали шмеяц.

– This tea is cold – нагнівано ше озвал пан. – You brought me a cold tea. Bring me another one!²

– You shouldn't wait so long to drink it³ – озвала ше келнерка.

– Don't tell me what I should and what I shouldn't. Just bring me fresh tea or I shall speak to your manager⁴ – подзвигнул тон пан.

– О, Боже, чом ме так кареш – предудрала келнерка док переходзела коло Фехи по други чай. – Докля будзем служиц тих смаркатиx и шмердзациx, мацер им погубену.

Фехови задуркало шерцо.

– Пребачце, пані – озвал ше. – Одкаль сце? Знам же то не моя брига, але не стретам часто наших людзоx, та реку...

Дакус ше трагла.

– Чул ши ме? Зоз Босни сом. Пребач, але госци приходза та тераз не можеме бешедовац. Можебуц дакеди други раз. Як ци мена? Одкаль ши?

– Фехо, тиж з Босни.

– Я Нада. Придз на пондзелок, не така гужва.

Того пондзелку после роботи бул єдини госц, бо вонка падал диждж, та длуго остал бешедовац з Наду. Була з Босни, коло Баялуки, пришла ту з Немецкей як и вон, жие сама, родичи ше врацели до Босни, розидзена є и не ма дзеци. По рокох є як и вон, а проблеми цо их мала то були ей високи рост пре хтори векшина легиных доставала комплекси и ей кили, бо була досц худа а як чула, хлапци „любя и дакус мяса на косцоx”. Шицко пробовала же би даяк затила, але не ишло. Фехови то не завадзало, а ростом були еднаки, та кед ше Нада помирела з тим же не годна ношиц штикли, бо би була висша од нього, почали вечарами виходзиц ведно вше кед вона була шлебодна. Так ше и случело цо ше звичайно случує кед ше тримаю ведно ширки и бензин – бовкло з таким интензитетом же почало поцисковац шицки страхи и немили дожица, шицки фрустрації, болї и квилєня. Будучносц зоз смислом им ше одразу отворела пред очми и гоч кельо ше трудзели, не могли розумиц войну и шалєнство од хторого сцекли. Чи ше и други не могли так розумиц як ше вони двоїо розумя? Цо значи буц єдней лебо другей националносци лебо вири кед их ніхто сам не виберал але их нашлїдзел? Як то дахто може буц виновати и забити лем

прето же є не „наш”? Цо вецей бешедовали о тим, вше меней розумели.

Фехо явел своєй мацери, а Нада своім родичом же ше поберу. Не буду правиц свадзбу, але поволаю даскеліх познатих на винчане и вечеру. Так и було. Авионски карти драги та ніхто ані з Надового, ані з Фехового боку не пришол, а винчали ше у єдней церквочки сучасней архитетури, дзе им ше паноец не питал хто су и якей су вири, бо на концу то ані не важне, ша пред Богом су винчани, а ту шицки исти, лєм им питал пасоши и „зелену карту”, наплацел им сто долари за винчане и ище пейдзешат за „сертификат”, кум и кума им винчовали и за дзешет-петнац минути цала церемония була закончена. Познейше того пополадня, кумове плацели вечеру з вигварку же им ніч не купели за придану та най им допуца голем то.

По винчаню ше Фехо єден час чувствовал покус празно. Не так задумовал свою женідбу, але ше з другого боку у себе радовал же нашол особу хтору люби и з хтору будзе жиц, плановац, будовац. Стретол свою „soul mate”⁵. Ведно двигли кредит од банки и купели себе хижу. Правда на окраїску, але була нова та могли засадзиц дзевка на дворе дзе им ше и яки им ше пачело. Потим купели авто, правда половни, але служел исто як и нови, а неодлуга двигли ище єден кредит та купели и нови авто. Nissan Xterra, вельки, таки яки ше гонї у Тексасу. Нада почала тиц. Перше брущок а потим и у твари и неодлуга дохтор потвердзел: будзе беба о седем мешацї. Будуци дїдо и обидва баби телефоновали, радовали ше, винчовали, розпитовали ше и сцели знац вецей як цо и сама Нада знала. Будуци баби штрикали, шили и куповали шматки за бебу неутралних фарбох. Не знало ше чи будзе хлапец чи дзивче, бо Нада не сцела знац напредок и погубиц красу дожица, наздаване и несподзиване.

Бул син. Фехо же радовал и смутковал источашне, бо му покойни оцц не увидзи унука, але цо ту мож. Така судьба. Гваря же мали дзеци то мала брига, але при ніх то не було так. Требало хлапцови дац мено и то ше претворело до досц велькей бриги. Надово родичи предложели и наздавали ше же му даю мено Александар по Надовому дїдови, а Фехова мац сцела же би ше волат

Алия як и Фехов покойни оцц. Нада гварела же ей шицко єдно и най Фехо одлучи, важне же мали здрави и напредни, а мено найменей важне. Фехо не сцел нікого уквиліц, анї свою мацер анї Надових родичох, та по даскеліх годзинох роздумованя и перевірюваня шицких вариянтох, одлучел же найлепше малому дац мено стредку у хторим будзе роснуц и жиц, та вибрал дац му мено Ал зоз чим ше и Нада зложела. Такой то явела своїм и потолковала же Ал то скрацене од Александар, а Фехо зоз свойого боку розтолковал мацери же Ал то скрацене од Алия и так обидва боки були задовольни.

Єдного дня пришли Надово два пайташки хторих упознала тиж на работи. Пришли опатриц бебу. По узвичаєних виявох „Яй, яка є красна”, „Здабе на це, Надо, а покус и на оца”, Фехо пошол до кухні увариц госцинским по кафу кед чул Наду як толкує пайташком:

– Мено му Александар, але го пре стредок воламе Ал. Думам же так лепше.

Вечар пробовал бешедовац зоз ню.

– Надо, не так зме ше догварели. Мали регистровани як Ал и за нас є Ал.

Александар и Алия то лем за баби и діда.

– Вон за мене Александер, побановала сом, то вельо красше мено як Ал. Яки це Але нашол и яки мене дябол нагнал прилапиц то. Вон мой син, я го ношела, я го народзела и я го мам право волац як сцем.

Вецей о тим не бешедовали, але Фехови од тей бешеди остал горки смак у устох и рана у паметаню. Пробовал розумиц Наду, але не ишло. Цошка не було у шоре. З часом тотя подія остала лем неприємна памятка и їх живот ше предлужел одвивац як и по теди. Ал вироснул и пришол час же би почал ходзиц до оводи прето же Нада почала робиц, а и пре самого Ала. Най ше научи з дзецми, най научи англійски язык одмалючка без акценту и най ше чувствує як прави Американец, а то мож так лем кед ше одраста у дружтве з другима. Нада го кажде рано кед ишла на роботу водзела до оводи и одводзела з ней кед ше врацала дому. Так ме-

шацами, док єдного дня Фехо не сцигол дому скорей Нади и нашол рахунок у ладички за пошту.

– Надо, яки нам то рахунок пришол зоз Сербскей Православней Церкви?

– За оводу – одвитовала Нада преблекаюци Ала.

– За яку оводу у церкви?!

– Не знал ши же Сербска Православна Церква ма и оводу? Там дзеци уча свой язык, свою культуру, упознаваю ше зоз свою традицию, шпиваю свойо писнї. Цо подле у тим?

– Але, Надо, не так зме ше догварели... – пробовал Фехо.

– Та яка догварка. Вон муши знац свойо коренї, муши знац од малючка дзе припада. То важнейше од гоч якей догварки. А вон уж зна хто є. Ниа, Александре, како се зовеш?

– Айександай, Сїбин – прешепетлял Ал.

Фехо ше одселєл и неодлуга ше розишли. Знова жил сам. Нади посилал мешачне витримованє за дзецко як то суд одредзел, мацери розтолковал же вещей не могли ведно, з часу на час єй посилал по сто-двасто долари и вноци ше будзел у зноу, бо знова почал шнїц же го бию у лагре, бо не бул „наш”, и же ше у праху однїма з худима и гладнима людзми за руцени фалаток хлеба док ше стражаре з нїх шмею и руцаю им ище єден...

¹Поведзце ми док будзеце порихтани поручиц

²тот чай жимни

Принєсла ши ми жимни чай

Принєш ми други!

³Не требали сце чекац так длуго же бисце го пили.

⁴Не гутор ми цо сом требал а цо не. Лем ми принєш швижи чай лебо буд зем бешедовац зоз твоїм предпоставеним.

⁵Людзе з хторима дахто ма мощни емоцийни вязи

AMERICAN DREAM

Амалково родичи жили у двохижовим кварталю хтори доставали од школи у малим босанским варошу, дзе як млади учителе почали робиц по законченей учительскей школи. Ту ше упознали и побрали. Квартель мал терасу зоз хторей ше видзело плітку, але швидку рику хтора цекла през варош, а поза ней починали бреги на хторих ше у нїзших часцох будовало нови хижи до хторих водзели асфалтни драги и дражки, та по дижджу, кед були мокри, випатрало як кед би ше потоки з брега злівали долу до котліни и улївали до рики. На тераси мац любела тримац полно квеца у деревених валовкох цо их оец направел, офарбел и приквачел на ограду, та ше його пах знал шириц по цалим кварталю кед влесе дзвери у дньовей хижи були отворени. Слика рики и горох и тот пах ше ей занавше урезали до паметаня. А збула ше ище и една подїя хтору добре запаметала и вше ше ошмихла кеди год би ше того здогадла. Мац за залїване квеца хасновала лебо дижджовку цо ю лапала зоз цивох до малого гордовика поза будинку, лебо хасновала воду хтора мушела обовязно одстац у фляшох лебо дунцох два-три дні пре, як ей потолковала, пре хлор хторого було у води з водоводу. Раз ей оец достал паленку зоз шлівкох од пайташа хтори ю сам випекол и принесол ю дому у пластичней дволитровой фляши од минералней води. Мац, думаючи же то вода цо ю вона зохабела най одстої, заляла з ню квеце на тераси. Було по тим шмиху и приповедки о пияних мушкатлох, але квеце спрело и мацери ше вецей нїгда не удало створиц таки розкош фарбох и паху, гоч правда, пременела жем и засадзела нове квеце.

Амалка закончала економску школу у истим варошу, нашла роботу у єдней локалней тарговинскей фирми и виросла до красней дзивки за хтору ше легине обрацали не лем кед ишла сама лебо зоз пайташку, але и кед одходзела до тарговини з мацеру.

– Випатра же не остане длуго з нами – знала мац повесц оцови по таких шпацирох.

И наисце, ледво напoлнeнeлa дзeвeтнaц рoкe кeд им гутoрeлa жe мa oзбильнy вязу зoз eдним лeгиньoм и жe бe любeлa кeд бe гo и вoнe упoзнaлe. Пo мeнy и прeзвискy гo пoзнaлe, шa бул їх шкoлeяр, пoзнaлe мy и рoдичoх, вeрeднeх и чeснeх лyдзoх. Oцeц мy бул имaм¹ y джaмii, a тиж бул и мyeзин², тa шe пeйц рaз нa дзeнь, кaждoгo днeя, мoгoл чyц йoгo мeлoдичнe глaс зoз минaрeтy шпивaюцe „eзaн”, пoвoлaнкy вeрнiкoм нa мoлитвy. Aмaлкoвo рoдичe шe склaдaлe y думaнy жe aнi eднa рeлигiя нe учe лyдзoх злy, тa кeд Oсмaн гoлeм дaкyс нa oцa, бyдзe дoбрe сyпрyг Aмaлкe. Нa кoнцy, и вoнe жeлe y мeшaнeм мaлжeнствe и дoбрe им бyлo. Вoн Рyснaк, a вoнa Гoрвaткa и кaждe з нiх yнeсoл дo мaлжeнствa нaйлeпшe зoз свoeй кyльтyрe. Гyтoрeлe жe тoтo цo oбeднiнe лyдзoх тo їх клaснa пpипaднoсц, a нe вeрскa лeбo нaцioнaлнa.

– Шицкe мe рoбoтнiкe, a Югoслaвiя дeржaвa рoбoтнiцкeй клaсe, нaшa дeржaвa – тaк знaл oцeц тoлкoвaц свoйo пoглядe нa живoт.

Нa кoнцy, ширeнe тoлeрaнцiй мeдзe лyдзми, yчeнe дзeцoх oд мaлyчкa жe змe шицкe истe и шицкe брaцa и жe трeбa пoчитoвaц цyдзe истo як и свoйo, тo бyлa чaсц їх рoбoтe як „пpocвeтнeх рoбoтнiкoх”. Тeдe тaк вoлaлe yчeтeльoх и пpofeсoрoх. Шицкe бyлe рoбoтнiкe y рoбoтнiцкeй дeржaвe.

Тaк шe Aмaлкa, квeт двoх кyльтyрoх, и Oсмaн, мaлднiк ислaмскeй тpaдiцiй, пoбрaлe и нeoдлyгa дoстaлe синa. Бyлo кyс нaцaгoвaнeя кoлo мeнa, бo мy сцeлe дaц дaякe „нeйтpалнe” зoз xтoрeм бe бyлe зaдoвoльнe дiдoвe и бaбe з oбидвoх бoкoх, тa шe нa кoнцy злoжeлe зoз мeнoм Бoрeс. Тo стaрoслaвeянскe мeнo и стрeтa шe пpи шицкeх Слaвeнoх бeз oглядy нa нaцioнaлнoсц лeбo вeрy. Дiдoвe бyлe зaдoвoльнe зoз тaкy oдлyкy и гoч кaждe з нiх гвaрeл жe нaйвaжнeйшe кeд дзeцкo здрaвe, вeпaтpалo жe шe пoкpaдзмe нaздaвaлe иншaкoмy, пoкyс нaцioнaлнoмy мeнy. Жe бe шe и пo мeнy знaлo xтo e и xтo мy oцeц лeбo мaц. Нa кoнцy, oбидвa бoкe пpилaпeлe мeнo Бoрeс.

Oсмaн бyл рoзyмнe и члoвeк ширoкeх пoглядoх. Кeд шe, сцeлe вoнe лeбo нe, пoчaлo y дpyжтвe бeшeдoвaц o рeлигiй, Aмaлкe

було вше неясне и покус шмишне Османово толкованє же як то невірни поїду до пекла.

– За муслиманох – знал повесц Осман – невірни то християне, жиди и други, а за християнох невірни то муслимане, жиди и други. Так випада же зме шицки невірни и же нас шицких по шмерци чека джехеннем т.е. пекло и же зме шицки осудзени на безконечну трапезу и муки по шмерци. Розлика випатра лем у тим же ше муслимане буду шкварчиц на олею, а християне озда лем на масци.

Постало єй ясне же заправо страх у обидвох религийох бул еден з фундаменталних елементох, а проповидана любов гу ближньому и гу Богу лебо Алаху була фалшива, бо є заснована на обещанки спашеня од пекла. То не щира любов, але страх. На концу и кажда держава функциониує на основи страху и присили. Хто не почитує закони, будзе карани. По таких лебо подобних коментарох, теми ше звичайно заменєли зоз веселшима. Ніхто не бул на тельо шалени упарто предлужовац зоз дачим цо не було подполно политично коректне.

Живот у малим босанском месце ше допито розцаговал и ніч ше окрем роботи и вечарших сходов з приятелями не случовало. Борис швидко роснул, а дідо и баба сцигли по роки кед ше привидно, по физичним випатрунку не меняли и не старели, та ше случовало же дахто подумал же Борис бул їх син, а не унук. Пановал мир у Босни, лем ше дзешка далеко, аж у Словенії, а потим и у Горватскєй, почали случовац якишик буни процив єдинственєй Югославії, хтошка ше сцел одвоїц од других, други то не дали, та телевизор трещал з вистками, а людзе, медзи німа Амалково оец, мац, швекор и приятеле лем одмаховали з главу наздаваюци ше же то войско змири и же таке чудо нігда не сцигне до Босни, бо ту шицки таки помишани и повязани же просто ніхто ту не може буц процив дакого, а же би не уквилел родзину. Медзитим, и Осман и Амалка обачели же их колегове на роботи покус заобиходза, же розгварки у кандзеларії нагло преставали кед би вони вошли, а Борис ше почал поносовац же го у школи пайташе непрерывно випитуу цо є по националносци. Не знал им цо повесц...

Попри познатих фізичних отровах, існують і у явності менш познати нематеріальні, психичні отрави зраховані на виволокання елементарних почуттів людства як це то страх, мерзота, неспівчутність, апатія, воєннотроїтність... Праве такі отрави ще почало почування тих днів у малих і спокійних босанських варошіках, а ширені су і їх діяльність змощноване зоз кождодньовими вистами на телевізії дзе політичаре схопно комбіновали шовінізм і вирску нецерпезлівості і трансформовали їх до мерзоти і страху од других народностей.

Пришли часи кед чесні людзе зацхили, а нечесні прегварели. Збуло ще колективне траченє розуму, розширела ще війна як огець по сухой сцернянці хтору окремі занешених політичарох і їх невельочислених прихильніках, у ствари ніхто не жадал, але раз кед зло загучало, шипки постали лебо їй жертви лебо недзечні учашніки. Швет ще обрацел наспак. Нізкі пориви постали високі національні цілі, неморальне постало моральне, добрі сушеди постали неприятели... Найчешше було людзом у мишаних малженствах, бо за шипки зражені боки вони були зраданіки свого народу, особи хторим ще не могло верити ані кед би ще пре власну скору приклонели гу єдному, другому, лебо трецьому боку у общим шаленстві. Найчешше такі особи гледали азил у других жемох хтори їх лем дочасово сцели приязь на свою територію, лебо ще такі малженства просто розпадовали кед єден од супружніках подлегнул пропаганди і постал „свідомі” гришки же ще оженел лебо одала за припадніка другой нації.

Єдного вечара Осман гварел Амалки же вещей не можу буч ведно і найлешше же би ще зоз Борисом врацели гу своїм родичом, бо пришли такі часи, небезпечні ні за кого, а вон зроби тото це муши. Од теди го вещей не видзела. Познейше чула же ще приключел гу босанської армії, дахто гуторел же погинул, дахто же сцекол до иноземства, а Османов оец, імам, человек з вельку толеранцією, мудрі і почитовані од шипких, лем здиховал і радзел ю най ще склоні зоз сином це далей.

Так ще Амалка преїг Червеного крижу з родичами і сином Борисом нашла у Немецкей, у лагру за вибеженцех, дзе познейше чула же джамія звалена і на ей месце направені паркінг за авта,

а ямам забити. Неодлуга им було понукнуте най ше одлуча дзе пойду, до хторей жеми, бо Немецка економски вецей не може витримац телі прицисок вибеженцох. Могли виберац помедзи даскеліх Скандинавских жемох, Канаду и Америку, лебо ше вращиц до Босни. Добре памета оцову неодлучносьц и терху хтору ше ясно видзело на його твари, бо требало одлучиц о судьби цалей фамелиї. На концу ше шицки зложели же найлепше пойсьц цо далей, до Нового Швета и забуц бридку прешлосц. Там можу почац жиц нови живот шицки всдно, там им ше ніхто не будзе питац же якей су народносци, ніхто их вецей при попису не будзе пречишьловац и класификовац як статок, буду еднаки медзи еднакими, граждане демократскей жеми. Америка... Америка то їх конечни вибор, а ище кед им було поведзене же можу виберац у хторим городу сцу жиц, надія им ше вращела и дні постали веселши и якошик длугши. Не могли дочекац дзень одходу. Одлучели ше населіц у Тексасу и то у городу Далас пре едноставни причини засновани на тим цо знали: клима у Тексасу вигодна и жими благи, а Тексас найбогатша держава у Америки, та легко найду роботи за себе и школи за Бориса.

Лем, нігда ше у живоце не случуе так як плануеме и чому ше наздаваме, а дакеди розлика помедзи жаданим и витвореним така велька же би було лепше ніч не поднімац, препущиц ше судьби и так ше охраниц од неминовного розчарованя.

У прилапаюцим центре у Даласу були розпоредзени як и други вибеженци до едного з будинкох вибудованих праве за таки нагоди и ту достали шицко цо им було потребне до кварталю, аж и облечиво и пожичку од два тысячи долари з барз малу камату хтору мали покус вращац док почню робиц. Амалков оецц ше розпитовал и дознал же ест Рутенох недалекю од Даласу, а у месце Ирвинг иснуе русинска церква, та одлучел едного дня пойсьц там и упознац ше з людзми.

Шерцо му моцнейше задуркало кед з далека у едней мирней улічки обачел турню дрвеноей церкви, такей яку раз видзел у Музею народней архитектуры кед бул раз у Ужгородзе. На таблічки пред церковну порту писало: „Ruthenian Church”, а людзе праве почали виходиц зоз Служби бешедуоци медзи собу, але гоч як

пробовал чуц и препознац руску бешеду, не могол, бо барз нерозумліво приповедали. Причекал кус и кед вещей ніхто не выходзел, вошел нука до празней церкви. Прекрасни призор лем змоцнел його возбуждене. Повала була висока з отвором аж до турні и офарбена на белаво з часточними златними гвиздами. Нашо, руске небо. На бочних мурах стали образи святих и древени статуи Исуса, Марії и апостолох, а на предку бул олтар зок прекрасним иконостасом опрез хторого стал младши рижкасти человек, очиглядно паноец, ошмихуюци ше.

– May I help you? – озвал ше паноец.

– Сцел бим розпатриц церкву кед допущице и упознац ше зок людзми. Недавно сом пришол зок Босни, та би сом любел...

– Sorry, I don't understand... – одвитовал паноец. – Do you speak English?

– A little. Is this a Rutenian church?

– Yes, it is – одвитовал паноец.

– Любел бим ше упознац з даедним Русином – предложел Амалков оец по англійски.

– Чешко то будзе. Знам лем єдного человека хтори покус ише зна бешедовац по словацки чи по руски, не знам точно, а шицки други бешеду ю по англійски. Нет ту вещей Рутенох.

– А Службу, як тримаце, на старославянским и греческим?

– На англійским – одвитовал паноец.

– А хто вибудовал церкву и кеди є вибудована?

– Вибудована є барз давно, не знам точно кеди, а вибудовали ю двома браца, Русини, по походзеню дзешка зок Карпатох. З часом Русином було вше меней и конечно одлучене же то будзе свангелистична церква до хторей буду привитани шицки без огляду на народносц, а Служба будзе на англійским. То пане шицко цо знам – одвитовал паноец очиглядно понагляюци закончиц розгварку.

Врацел ше розчаровани до Даласу гу каждодньовим бригом як прежиц, як допозніц вше полупразни бутелар и фрижидер и як найсц даяку лепше плацену роботу у своїм фаху. Теди му ше супруга похорела и неодлуга умарла. Намаганя дохторох вилічиц ю и предложиц ей живот не були успишни, але зато почали сциговац на їх адресу рахунки за лічене од хторих му ше цмело пред очми.

Питали од нього же би плацел тисячи и тисячи долари за шпиталь, ище вецей за операцию, кус меней за койяки услуги, зніманя, инекциї, ліки... Недалеко од кварталю дзе бивали була основна школа и там глядали пораяча. Плаца не була велька, але векша як цо ю мал потераз, та ше приявел на оглашку. Прияли го. Робота не була чужка, а могол почац и одплацовац длуства за шпиталь.

– Конечно сом нашол роботу у своїм фаху. Робим у школи як цо сом и сцел – знал пофрантовац.

Борис вироснул до красного легиня и у остатнім року стредней школи одлучел же ю напущи.

– Цо будзем робиц кед ю закончим? Найдзем даяку слабо плацену роботу и цалого живота будзем робиц за другога? Найлешпе робиц сам за себе и хасновац других най робя за це. Лем на людзох мож заробиц.

Дармо були Амалково и дідово прешвечованя, остал тварди у своей намири та одлучел покладац за шофера камионох, бо ше по його словох робота у транспорту найбаржей виплаци. Познейше, кед упозна роботу, отвори свою фирму, купи свойо камиони...

Амалка, ище вше красавица гоч ей уж почала вибивац подаседна шива власа, почала робиц у єдним ресторану як келнерка. Власнік бул єден Мексиканец, кус старши од ней, вше поприберани до цмих шматах зоз билу кошулю и машлю. Чарни власи му були крашне зачесани до горе и намасцени зоз брилянтином, а баюски му давали окремни шарм. Чарнява скоро, як кед би праве пришол зоз слункованя на морю, лем змоцньовала бліщадосц правилних зубох кед ше нашмеял. А знал ше нашмеяц так крашне же Амалки шерцо вше кус моцнейше задуркало у таких нагодох. Едвардо, так му було мено, бул свидоми своей краси и то ше видзело у його панским, скоро аристократским триманю.

Праве тих дньох им сцигло и писмо од власцох же муша напущиц хижу хтора им дата на розполагане, а понеже маю роботу, годни ше сами витримовац. Требало ошлебодзиц место за нових вибеженцох. Оцц лем здиховал, раховал, гуторел же кварталі у Даласу драги, як вижию... Ютре рано Амалка го нашла мертвого у подножю гарадичох цо водзели зоз дньовой хижі у прижему дзе була ище и кухня и едальня, горе на поверх дзе були три спальні

и купатило. Спрам поліцейським звіту, вон спаднул вноци и зламал карк кед зиходзел до кухні, та гоч кед би Амалка лебо Борис и чули дацо, не було му помощи. Шмерц наступела, так повесц, чим спаднул.

Познейше Амалка приповедала же то не було нещесце, але же заправо бул забити. Кед чули таке ей толкованє, у першей хильки би познати хторим то гуторела були несподзвани и зацикавени чуц вецей од ней, а познейше кед чули ей приповедку, лєм одмаховали з руку одбиваюци ей на шок хтори прецерпела и бригу цо тераз ма зоз собу и зоз Борисом. Амалково толкованє ше зводзело на того же го заправо забил – їх кандур. Вечар того дня, кед од влаццох достали писмо же ше муша виселіц зоз кварталю, водзели розгварку же цо буду робиц зоз кандуром хторого достали як маце од сушедох, бо у оглашкох за кварталі вшадзи стало „No pets allowed”.

– Ніч нам не остава – гварел оецц того вечара за столом – але дац кандура ветеринарови най го „ушпи”. Сануем го, але то єдине цо можеме.

Кандур бул под столом и як кед би розумел оцово слова, сцекол зоз кухні горе до спальні, зацагнул ше дзешка и ніяк го не могли найсц. Кед ше оецц по пол ноци пребудзел як и звичайно и зиходзел долу до кухні „пиц води” як знал повесц, а у ствари пошедзиц и по стоти раз на мире претресац бриги, кандур вискочел и заплетол му ше под ноги на гарадичох. Так оецц настрадал, зламал карк, а кандура вецей ніхто и нігда не видзел. То була Амалкова приповедка до хторей випатра лєм вона верела.

Едвардо, газда ресторану, раз повоал Амалку на бок и гуторел ей же би сцел з ню побешедовац о ей ситуації, док закончи з роботу, та ше так у позних вечарших часох стретли у другим, луксузним ресторану „The French Room” о хторим Амалка лєм слухала. Нукашньосц баржей здабала на церкву як на ресторан. Повала, зоз хторей вишели кристални лустери, у луку ше зєдиньовала з бочними мурами операюци ше на вистирчени слупи на хторих поставени украсни шветла, а цала сала була омальована з класичними мотивами квеца и неба як и з арабесками и символами у перфектно зложених фарбох. У воздуху ше чуло приємну полугласну

музику даваюци цалому амбіенту іще святочнейши упечаток. Звучала ей познато и док шедала на стилски карсцель з позлащеним рамом, здогадла ше: бул то Шостаковичов други валцер. По шицких нещесцох цо ю у живоце провадзели, першираз ше чувствовала як нормална, здрава особа, точнейше як жена. На хвильку ей блісло, але швидко напущела таку думку, же Едвардо ма даяки озбыльні наміри з ню, же му ше пачи як и вон ей. Але хто зна... По вечери и погара вина, Едвардо випатра одлучел не длужиц, але прейсц на ствар.

– Амалко – почал, а вона чувствовала же покус почервенела у твари – робиш у ресторану уж полни рок...

Едвардо захиснул, а вона напарто чекала не знаюци цо може заключиц з тих словох, цо ей сце повесц, чи добре чи не, вязане за роботу чи не. Сигурно не сце бешедовац о роботы, бо би ю не приведол до такога ресторану.

– Знаш и сама же ми робота не идзе найлепше.

Значи о роботы слово.

– Мне ше видзи же шицко у шоре, нормали заробок.

– Не претаргуй ме – лем цо ше не вистал на ню. – Гуторим ци же не добре, голем не так добре як цо би могло буц и як би я сцел.

– Я робим найлепше цо знам.

– Не твоя вина Амалко, така ситуація. Людзе маю вше меней пенежи и за основни ствари, а не за ресторани. Чи знаш же штералец проценти Американцох достава карточки за поживу? Америка вецей не богата и обецана жем. Криза вшадзи, та и мне залапела. Ниа – ту ци у коверти плаца за два мешаці напредок. То найвецей цо можем зробиц за тебе и то лем прето же ши добри роботнік, пачиш ми ше и сочувствуем з тобу. И я сам бул имигрант, мал сом чужки живот та це подполно розумим. Другим хторим престава робота, не можем дац ані тельо.

– Цо будзе зо мну, зоз Борисом...

Од шоку не знала вецей цо повесц и лем патрела опрез себе скоро цалу минуту. На Едвардовой твари не видзела и у гласу не чувствовала ані кус сочувствія лебо жалю и на хвильку ей ше видзело же аж и ужива у ситуації.

– То лем дочасово Амалко, чим ше ситуація злепша, примем це назад.

Два календарски мешаці, як и пенєж зоз рахунку, швидко не-ставали, а у Амалки росла застараносц же як далей. Як би ей оцєц у таких ситуацийох поступел? Роботи нїгдзе нїякеї, а од социял-ней помоци хтору почне доставац о мешац, не годни плациц анї за квартиру... Як гваря, нещєсце нїгда не приходзи саме але у пари, та Борис єдного вечара пришол дому зоз дзивку. Красавица, весе-ла, полна надїи и вири цо ше ей видзело у бистрих и живих очох, а источасно ше шмишкала покус злєкнуто обаваюци ше Амалко-вей реакції.

– Мамо, най це упознам, то моя супруга.

– Сцєш повєсц дзивка, будуца супруга. Мило ми – нацагла гу ней Амалка руку. – Як ци мєно?

– Силвия...

– Мамо, дїбре ши розумєла. Вона ми супруга. Вчєра змє ше покрадзмє повиччєли, бо змє не сцєли же би ше нам ше дахто ми-шал, анї най правимє циркус од винчаня зоз свадзбу и з другима глупосцєми. Так змє одлучєли и думам же так найлєпше.

Лєдво ше стримєла же би не зїойчєла. У иншєких обставинох би ше радовєла, вєшєлєла, ша єдини ей син ше жєнї, а так...

– Витай у нашєй фамєлїї, Силвийо.

Побочкєла ю, опитєла ше чи су глєдни и вигварєла ше же му-ши пойсц спєц, бо є вистєта од роботи, а нєрано буду вєцєй бєшє-довєц. Цєлу нєц не спєла, роздумєвєла цо ма рєбиц, не сцєла же би и млєдєтє чувствєвєли ей брєги и на концє одлучєла: пєйдзє гу Едвардовє и будзє гє модлїц, та нє модлїц алє прєклїнєц, най ю примє назад на рєботу гєч за яку плєцу. Борис нє знєл и анї нє му-шєл знєц же вєна не рєби и же трєшє остєтнї долєри.

Рєно дєзнєла же Силвия нєрєдзєна на Гєвєйских острєвєх, тєчнєйшє на острєвє Кєуєї у вєрошє Кєпєа дзє ей рєдичи рєбєли у єдним гєтєлу, а вєна одлучєла прєсц дє континєнтєлнєй чєсци Америкє, покус вистєтє од розмєзєних туристєх у цифровєних кєшулєх хтєри прєходзєли ту нє тидзєнь-двє нєздєвєюци ше же нєйдє квєтєвє вєнци и кєрєни, алє нєвнєи гєлє-тєнєчнїци. Прєвдє, Силвия вєпєтрєлє прєвє тєк их стєрєотипно прєкєзєвєли у рє-

жних фільмах: мала длугоки, чарни власи, мали и покус широки нос, чарни, зукошени ориентални очи, мелодични глас, мегке тримане правилно розвитого цела и еластични ход... Знала ше у минути уцагнуц под скору и охабяла упечаток милей и щирей особи. Амалки було ясне прецо ше Борис так швидко одлучел оженіц ше, гоч анї вон анї Силвия нігдзе не робели и наздавали ше же их Амалка приме гу себе гоч лем за еден час док ше не знайду. Була прекрасна же би ю препушел дакому другому.

Вечари у Даласу знаю буц велічезни, окреме вешенї кед слунко почне заходзиц и розлівац свойо червенїдло по хмарох на ище вше блядо-белавим небе. То час кед ше дзень праве закончує, а ноц ище не почала и шветла ше по улїцох автоматски паля даваюци чаривни випатрунок городу. У Едвардовим ресторану дзе дакеди робела, тиж були запалени шветла и през облак могла видзиц лем даскелїх госцох цо значело же Едвардо не завжати и будзе мац часу вислухац ю. Вошла нука до познатого амбієнту, поцерпаюци од самей думки же ю Едвардо одбие.

– Яке добре це принесло знова гу нам, Амалко? – бул то Едвардов глас споза ей хрибта и аж ше таргла кед го препознала.

– Сцела бим з тобу побешедовац кед маш часу.

– Як бим не мал, праве и я думал тих дньох на тебе.

– Едвардо, модлім це, помож ми – почала Амалка кед шедли за стол. – Не нашла сом другу роботу, а пенєж од плацох нестала. Кед маш дацо, гоч цо, модлім це дай ми най робим. Син ми ше оженел, а анї вон, анї його жена не робя нігдзе, а и сам знаш же не мож жиц од социјалней помоци. Розум ме, ша и ти бул имигрант. Приставам робиц гоч цо...

Длуго патрел на ню, видзело ше ей на хвильку же го санує, же ше здогаднул своїх чежких дньох през хтори шицки новоприселенци преходзели.

– У ствари, мам цошка на розуме и можем ци помогнуц. Шицко завиши од тебе. Видзиш яка криза, безработносц велька, фирми ше завера. Медзитим, як ше гвари, кажди проблем ма и свойо ришене. Насампредз, мушиш буц начисто же чи сцеш сама себе помогнуц.

– Боже, Едвардо, яки то слова...

– Не претаргуй ме – кус оштрейше одвитовал Едвардо. – Мам познатих, бизнисменох з других местох у Америки хтори приходза ту пре роботу и оставаю по тидзень-два. Сами су и гледаю дружба з ким би могли вечаром висц дагдзе на вечеру, прегвариц слово-два, опушиц ше од дньових бригох. То не гоч яки людзе. Здогадуєш ше елитного ресторану „The French Room”? Там заходза.

– Думаш же би я могла лебо сцела таке дацо?

– Роздумай добре, я це не наганям. Заробиш на дзень лем за дружене тельо кельо за тидзень не можеш заробиц у ресторану, а обовязки нїяки. Маш ше лем крашне облечиц, нашминкац и буц приємни собешеднїк. Ніч вецей, а гварим, плаца така яку не можеш ані задумац. Роздумай и яв ми наютре цо ши одлучела най-познейше до трох пополадню. То шицко цо можем зробиц за тебе у тей хвильки – Едвардо станул од стола.

Того вечара длуго роздумовала и одмерйовала Едвардово предкладане пробуюци найсц гоч и найменшу неморалну причину пре хтору би го одбила. Цовецей, роздумовала и вше баржей ше ей видзело же ту нет нічого брудного прецо би ше могла ганьбиц найбаржей пред собу, а потим и пред Борисом, а з другого боку находзи ше у такей ситуації же не може вельо виберац. На концу ше догварела сама зоз собу же то будзе лем мешац-два док даяк не найдзе другу роботу дзе не будзе мац дилеми чи є чесна чи не.

Едвардо ю одмерал од глави по пети кед ше нашли пополадню як догварене.

– Крашне, барз крашне випатраш Амалко. Лем тото облечиво не за вечар. Облеч дацо женственше, покус провокативне, дацо цо пребудзи собешеднїка. Мило ми же ши пристала. Нешка вечар уж маме клиента. Богати Мексиканец хтори праве вчера пришол до Даласу и остава ту найменей два тижні. За кажди вечар з нїм достанеш одо мне по двасто долари. За дзешец дні то два тисячи на руки. Ані я тельо не заробям – пофрантовал Едвардо. – Придз на седем и я це одвежем дзе треба.

Чловек зоз хторим ю Едвардо упознал уж шедзел сам за столом у ресторану и кед станул упознац ше з Амалку, обачела же є

нізши од ней, але мал красни, чарни, до горе зачесани власи, ценки баюски и глібоки чарни очи. Едвардо кус пошедзел, а потим ше вигварел же ма роботи, та так Амалка и Роберто остали сами.

Гоч ше з початку обавала же як ма започац и водзиц опушену и цикаву розгварку з непознатим чловеком и як прейдзе тот вечар, на концу випадло же було приємно и ей и собешеднікови. Вон знал за Тита и Югославию, а Амалка знала о мексицкей и латино литератури. Знала за Алберта Баеза и Джефрия Трависа, а найбаржей ей ше од латино писательох пачел Карлос Кастанеда. Була фасцинована з його искусством у толтецким шаманизму и хаснованьом кактуса „пейоте”. Цо Роберто дума, чи мож на алтернативни, неконвенционални способ дознац вещей як цо нам конвенционална наука допушує? Яки процент од тоталного знаня ми у ствари знаме? Кельо проценти од шицкого цо иснує ми ище не знаме? По ей думаню незнане исто тельо важне, як и знане. За напредоване у науки и цивилизацийни напредок вообщє, мож дзєковац лєм намаганю нашого духа превладац незнанє, страх од нього и заменїц го зоз знаньом. Кед би не було незнаня, не було би ані напредованя. Прето и незнанє важне.

Бул барз несподзивани з ей роздумованьом и кед ю одвезол дому, оторено ей признал же вона не перша хтора му прави дружтво у Даласу, але потераз не мал нагоду ні зоз ким так крашне черац думки. Амалка, по його словох, була лїк за його, зоз роботу и стресом, вимучену душу.

Ютре пополадню ю Едвардо виплацел, двасто долари як догварене и гварел же ю навечар Роберто знова чека. Так прєшли даскельо дні. Случели ше познейше стретнуца и вечери не лєм зоз Робертом, але ище з даскелїма, а Едвардо вше бул фер, тримал ше задатого слова и виплацовал як догварене. Кельо вон доставал од „клиєнтох” не знала и ані ю не интересовало.

Прєпушуєм читательовой мрії задумац несподзиванє и шок цо ушлїдзели. Хтошка раз забренкал на дзверох квартеля дзе бивала з Борисом и Силвию и кед отворела, пред ню стал ніхто други але Осман! Заслупла, думала же ошалєла, не верєла себе и так стала док ше Осман не озвал.

– Можем войсц нука?

Боже, вшеліяк, дзе бул потераз, думала же погинул, дзе жие, чом ше не являл, чи є здраві, чи видзел Бориса як вироснул, чи чул за оца, не прэменел ше вельо, схуднул покус, не обрיתвени є, ноши чарні шмаці і кошулю, ципели му чисти, панталони му кус кратши як треба, очи му ше кус уцагли до твари...

Од шицкога цо ше ей росло по главі, лем ше опитала:

– Гладні ши?

Дознала же Осман прежил войну як борец бошняцкей арміі і пред даскеліма рокамі пришол до Амерыкі. Од теди их глядал і конечно нашол, та пришол до Даласу пред тижньом. Не сцел ше такой явиц, не знал яка сітуацыя, а асторожнасці нігда не прэвельо. І лепше так. Гвари же зна цо Амалка роби, то очивісно, видзел ю даскельо раз у єднім ресторану зоз рижніма людзмі, але Борисові ніч не пове. Одведзе го зоз собу до Чикага дзе і сам жие. Заш лем, Борис мусліман і треба же би ше прыключел гу своїм, а Амалкі би було лепше прылапиц такі абстэвіні, бо кед не, шицко му выприповеда і Борис ю сам напушці, а вона астане сама і поганьбена. Кед же не будзе правіц праблеми, астане лем сама. Не наздавал ше же так нізко спадне. Кед би себе нашла другога, іще би і розумел, але за пенеж... За таке нет оправданя і вецей ю не сце ані видзіц ані чуц за ню.

О даскельо мешаці ше чула з Борисом. Наволал ю. Гварел ей най ше не стара за ніх, добре ім, учланети су до єдней бошняцкей арганізаціі хтора ім дава задармо квартал і плаці ім як помоц по осемсто долари мешачно. Ідзе до школы, виучуе ісламску віру і оццэ задовольні з нім. Гвари же будзе з нього добрі „вехабія”³³. Сільвія ше можебуц познейше прыключі до арганізаціі. Сцела му повесц же най меркуе на себе, ніхто не дава пенеж задармо, годні му то раз наплаціц зоз камату, хто зна цо будзе прымушени зробіц, медзітیم Борис гуторел же муші претаргнуц і же ю навола други раз.

Того вечара ше знова стретла зоз Робертом, але тэраз не у ресторану дзе звичайно одходзели, але у готелу дзе перебувал. Гварел же ей ма указац цошка барз цікаве, цошка цо не може вінесц зоз готелу, зна же ше ей будзе пачіц. Зацікавена зоз таку таінственосцу, а з другога боку ошлебодзена страху же би ей Роберт

могол дацо зле зробиц, бо добре упознала його характер, одлучела пойсц.

У готелскей хижи на двацетим поверху шветло було слабе и през вельки облаки на муре ше крашне видзелo город зoз своїма велічезніма будінкамі у хторих швицело по цалу ноц пре птици. Скорей ше барз часто случовало же птици поцме вдеря до високих будінкох и погину, та одлучене же шветло у ніх муши остац запалене през цалу ноц.

– Раз ши ми ше питала чи иснує нсконвенционални способ спознац вещей як цо нам наука допущує, паметаш? Спомла ши Кастанеду...

– Гей, паметам. Ище вше роздумуєм о його шаманским искусстве цо го описал у кніжкох и не знам чи то наисце правда чи лем фикция. Чи досц, у одредзених околносцох, мац моцну жажду за дачим и то ше зисци? Чи тото зисцене не лем наша мрия хтора пре моцну сцелосц претворена до галуцинацій?

– Маш нагоду сама ше прешвечиц – одвितовал Роберто.

– Як думаеш?

– Мам при себе кактус, исти таки яки хасновал Кастанеда. Пробовал сом го даскельо раз и можем ци повесц же искусство фантастичне. Одразу поставаш свидома шицких твоїх питаньох и шицки одвити ци постаню ясни сами од себе. Глїбше розумене самого себе и цалого Универзуму не можлїве од того. Кед сцеш, вежнеме го ведно и я це будзем водзиц на тей драги. Мам у тим искусства, а ти ми ше през путованє питай о шицким цо не розумиш.

Роздумовала даскельо хвильки и пристала. На концу, цо може страциц, цо ю ище може несподзивац после шицкогo цо ю знашло у живоце. Чом би не?

– Не опасне то? Не сцела бим постац зависна лебо таке дацо.

– Ніч ше не бой. Чи ци я випатрам як зависни? Шедні до фотелї, опуц ше, а я пририхтам цо треба.

До єдней мисочки висипал пращок зoз найлонового мещка и долял кус води непрерывно мишаюци док ше не створело цесто. До двох погарох усипал сок з помаранчецох и шеднул гу ней.

– То сухи кактус „пейоте” загнепени з воду. Тераз зоз ложичку вежні кус того цеста и залей зоз соком, бо цесто кус горке. Я ци повем кеди досц. Тебе будзе требац меней як мне.

Послухала го и прелїгла кус цеста хторе наисце мало горки смак. Одпила кус соку. Исте тото зробел Роберто.

– Ніч не чувствуєм – озвала ше.

– Ище вчас. Лем предлуж есц.

– Мука ми.

– Прейдзе о хвильку-два. Кед ци ше вяка, шлєбодно идз до купатила. Попий кус соку. Одпочинь ше дакус, а потим, кед ше будзеш чувствувац добре, вежні ище єдну ложичку. То би було досц за тебе.

Почала чувствувац цеплоту у цалим целу и жадала бегац. Мускули єй були полни енергїї, а шветло, и так слабе, постало ище слабше.

– Роберто, не видзим це.

– Ту сом з тобу, не бой ше. Тераз увидзиш фарби яки ши потераз не видзела.

Шветло у фарбох и рижни структури ше помали почали пресперац по хижї, а правда з велїма очми патрела просто на ню. Тераз шицко розуми. Єдноставно – зна, не може описац же як, але зна одвити на шицко цо сцела знац и шицко було таке просте и красне як у єй мрийох о Америци, лем ище красше и яснейше.

– Роберто, хто то ище з нами? Хто то бешедує?

– Ти бешедуєш.

– Хтошка ище шедзи у фотелї.

– То ти шедзиш. Видзиш саму себе.

– И чуєм свойо думки як кед би их дахто други вигварял?

– Гей. То знак же путованє почало. Тераз можеш зажадац цо сцеш, але зажадай моцно, тераз можеш робиц и знац цо сцеш, можеш путовац дзе сцеш. Лем розкаж самей себе.

Зажадала видзиц Бориса, так як лем мац може жадац сина хторого длуго не видзела, жадала голем на хвильку одлециц гу ньому и побочкац го, повесц му же шицко будзе у шоре, же буду щешлїви ту, у новим доме, у Америци.

Видзела ше як става зоз фотелї, видзела Роберта хтори покус випатрал як характер з рисованих филмох и видзела ше як виходзи на балкон у легкой сукні док витор зоз сиверу приношел Борисов пах. Розширела руки и скочела до неба и витру хтори ю однеше дзе сцела. Лєм треба твардо вериц и сон ше витвори...

Ютре рано у новинох The Dallas Morning News обявена кратка виска же „локална проститутка А. М. найдзена мертва. Иснують моцни индикації же вжала превельку дозу даякого наркотику. Шлїди гоч якого насилства над ню не найдзени.”

О пар роки сом чул за Бориса од єдного челедніка зоз Чикага хтори як анегдоту приповедал же Борис зоз Гавайку достал двох синов, але старши бул били зоз жовтима власами, а младши цалком чарни зоз цму скору, широким носом и кандрастима власами. Шмеюци ше доложел:

– Хто зна, можебуц ю гевтот Нигер зоз снох и сцигол док сцекала...

¹муслимански паноец

²вибрана особа у джамїї хтора пейц раз на дзень вола вирнікох на молитву

³член „вехабизму”, ученю Абдул Вехаба, арабского ученого. Вехаби ортодоксни муслимане хтори сцу „очисциц” сучасни ислам од „новотарийох” и врациц го на „праву драгу”, без огляду на методи хтори знаю буц и насилни.

ИВРИ

– Наша стара присловка гвари: „Хто за живота не направел хижу, не одховал сина, не викопал студню и не засадзел древо – тот даремно жил.” А дзе ми могли засадзиц древо, лебо викопац студню, кед зме жили у кварталю, и як зме могли виховац сина, кед у таким окруженю у яким зме жили було ганьба бешедовац свой мацерински язык. Дзеци му ше видрижньовали и на драже и у школи чим би прегварел дацо цо не було по русийски.

Невисока, покус од рокох у целу уж заокруглена, Фаина нігда не пагрела до оч кед бешедовала и, як кед би ше пре дацо ганьбе-ла лебо ше пре дацо пребачовала, шмишкала ше зоз ридкима але здравима зубами.

Родичи ше ей преселели дзешка з України до Кишинєва, дзе ше народзела, школовала, робела, одала ше и народзела сина. На фотографії з винчаня трима чийошик дзецко, бо то, по вереню, була гаранция же и вона будзе мац дзеци.

Молдавия не була богата жем, але за младого професора математики, як вона, було перспективи. Гу тому, родичи не були худобни. Правда, бали ше указац же су маєтни, та жили як и шицки просеково людзе: мали скромни мебель у хижи и бридки лустер на повали, хтори ей оец нїяким концом не сцел пременїц. Бо, по його думаню, праве лустер указує ступень богатства едней хижи. А им не нужне указовац шицко цо маю, бо ест превельо худобних, завидних и злих. Лем з часу на час оец правел „casa mare”, односно госцину за родзини, приятельох и познатих. По му-рох би повишал фотографії своїх предкох и своїх дзедох, и теди ше вше чувствовало святочну атмосферу у цалей хижи. Аж ані унучата не лярмали и не бегали по дворе. Жени по традиції не мали право шедац за стол, та ше сходзели у окремней хижи, а

хлопи по скромним єдлу оставали за столом куриц и приповедац до позних годзинох.

После тих госцинох ище длуго у хижох тирвала святочна озбільносц и, гоч фотографії з мура були поодкладани до фийовкох, вше чувствовала неясну присутносц и попатрунки предкох з тих вилезнутих сликох. Не бала ше, напротив. Одушевйовала ю сама думка же шветло одбите од целох раз живих особох у хвильки влапене зоз сликерню и материализоване на паперу, та ше од теди непрерывно, як на вики осудзене, видзи вше исте. Було покус правди у примитивним думаню же каждая слика одбера чловекови часточку души и кладзе ю на папер як до вичного гарешту. Прето по госцини и скланыли слики до ладичкох, до цмоти, дзе ше заробровани души годни одпочинуц по нову „casa mare”, кед им ше знова укаже чещц буц у хлопским дружтве и слушац о найновших чудних подійох цо ше случую у дакедишней Бесарабії.

А тих дзеведзешатих рокох наисце ше случовали події о яких ніхто ані не могол подумац. Розпаднал ше Советски Союз, Молдавия постала независна держава и пошвидко румунски язык преглашени за офіційни, цо виволало вельки незадовольства при нерумунох. Хлопи ше тераз частейше сходзели у „casa mare”, одкаль виходзели ище застаранши. Приповедало ше о войни, бо ше у дзепоедних крайох зявели и козаки, а председатель Молдавії допусцел хасноване войска же би загартушело повстанє. Руси помагали повстаніком и пошвидко запровадзени мир, але мержня гу тим цо не бешедовали по румунски остала.

Єдного дня пришол ей син плачуци, од пайташа до хторого ше пошол бавиц, и виприповедал як му ше дзеци перше видрижньовали, а потим го почали и биц, прето же бешедовал по русийски, а не по румунски. Тото ей було досц.

– Тераз ище будземе мушиц учиц и по румунски, як кед би нам не було досц и русийского. Яки год язык да бешедуєш у тей преклятей жеми, нігда не добре. Цо наша фамелия ма и з русийским и з румунским? Ша ми ані не Румуне ані Руси – поносowała ше Фаина.

Неодлуга потим попредавали цо могли попредац, подзелели познатим цо могли подзеліц, вжали зоз собу цо ше змесцело до ку-

фрoх и, прейг Дружтва израелско-молдавского приятельства, пошли до Израїлу.

Три роки потим як пошли з Молдавії, дзеведзешат штварто-го, дознали же розваляни жидовски теметов у Кишинєве. Так, приятельски. Молдавски власци одлучели утаргнуц закон з хторим ше румунски преглашел за офіційни язык. Алє за Фаину, як и за вецей як дванац тисячи других Єврейох зоз Кишнева цо сцекли до Израїлу, то було кус позно. Обецана жем не була вецей лем обецунка – за нїх постала оцовщина.

Фаина и сама чувствовала же припада ту, тей пустей жеми дзе кажди квадратни метер бул буквално нательо прекрити з историю же як хтошка у франти гварел: „То свята жем. Ганьба лем же ми ходзиме по нєй.”

Муж єй у Молдавії бул шофер у министерству за комуникації (стасмно вожел якихшик генералох), та и ту у Израїлу почал робиц як шофер у єдней фирми. Лем же ту вожел камион. Вона нашла роботу як учителька математики у стредней школи. Населєне дзе их власци змесцели, такволани кибуц, було нове и вибудоване на новей израїлскей території, та ше глядало шицки профили роботнікох, и шицки були лепше плацєни як у нукашньосци жеми. Ише дома од оца и мацєри научєла бєшєдовац, читац и писац на гєбрєйским, та єй то вельо помогло у роботи. Наостатку, роботу би без знаня гєбрєйского ані не могла достац.

Раз зоз мужом и сином пошли опатриц Христов гроб. Гвари же ше дакус розчаровала. Гоч є не христянка, заш лем досц слухала велїчєзни приповєдки о христянствє, о Христу, о його значєню за швет, а на його гробє видзєла малу, нєуглядну каплїчку – нїч окремнє. Як кєд би ту не бул поховани син цара небєсного, чи уж як го христянє наволую. Могли му подзвигнуц дацо вєкшє, цо зрозмирнєйшє з його велькосцу и христянским почитованьом.

З часом живот у кибуцу почал здабац на каждоднєви, на яки звикли у Молдавії. Людзє, правда не були таки опушєни, алє ше могло побєшєдовац з нїма, поволац сушєду на чай, дакус пофрантовац. Вєкшина були з Русії лєбо бувших советских рєпубликох, и знали бєшєдовац по русийски, цо ишло на руку єй синови. Док ше раз не врацєл дому побити прєто же не знал гєбрєйски. Знал

покус, кельо научел од дзєцох, алє од тєди Фаина одлучєла жє го вонє будзє учїц язїк бєз хторого нє годзєн обстєц анї у школи, анї на дражє. На концє концє, то бул язїк њого прєдкоч, забутї а вєц зновє ожїтї и рєконструованї, и дармо труд и цєлє наука о язїку кєд го нє будзє хтє бєшєдовєц, кєд кнїжкї нє будзє хтє чїтєц. З почєткє ишлє чєжкє, процївєл шє кєльє могол и нєходзєл койякї вїгваркї, алє зоз сцєрпєньом, дзєкєдї и зоз звєду, нєгнєлє го так нєучїц жє голєм шлєбоднє могол исц на драгє бєвїц шє, бєз стрєхє жє будзє бїтї. Гоч ишчє могол чєц мочнї рускї акцєнт, лєудзє и дзєцї знєлї цєнїц и почїтовєц уж и сємє нємєгнєнє и узєкєнє добру дзєку нєучїц язїк. Так голєм булє з почєткє, а потїм, кєд рєшєл до школи, зновє почєлє нєпрїємнєсцї прє њого нєподполнє знєнє гєбрєйского. Вїшмєйовєлї шє з њого кєд нє розумєл, а ишчє бєржєй кєд дєцє одвїтовєл на годзїнох. Фаїнє булє чєжкє, алє знєлє жє так мушї буц, дєцє мушє и прєцєрпїц бє, як гварє, „нєт рєцє нїгдє нє жємї”. Вшєдзї шє мушїмє зочовєц з дєкїмє прєблємємє и рїшєвєц их. Ту голєм булї домє, свєйє нє свєйєм.

Єднєй нєцї шє чєлє штрєлєнє у кїбуцє, а рєно Фаїнє нєшлє вїдрєковєнє цїдулку зєдзєтє мєдзї дзєврмї и удзєврїом, нє хторєй пїсєлє: „Идзє одкєлє сцє прїшлї. Тєтє жєм однєтє од нєшїх дзєцох. Вї ту нє мєцє прєво бївєц”. Од зєстєрєнєй сшєдї чєлє жє полїцїє внєцї штрєлєлє и зєбїлє єкєгошїк Пєлєстїнцє цє сцєл мїнїрєвєц прєвє школє у хторєй вонє, Фаїнє, рєбєлє. Тєго днє нє мєлї прєпєдєвєнє, бє полїцїє прєпєтрєлє будїнок. Ютрєдзєнє єй мєж дєстєл поволєнкє зє вєснє вєжбє. Стрєх и нєсїгурнєсц шє помєлї узєговєлї до иншєк идїлїчнєй кєждоднєвєсцї у кїбуцє. Ишчє у Молдєвїї чєлї жє ту нємїрї, єст штрєлєнєнє, а лєудзє гїнїє нє обїдвєх бєкєх, алє рєхєвєлї жє их зєхєбє нє мїрє, бє вонї нє мєю нїч зоз їх звєдємє, прїшлї мїрнє жїц мєдзї свєйємє лєудзїмє, вїхєвєц дзєцї, вїбудєвєц хїжє, зєсєдзїц дрєвє...

Мєдзїтїм, влєсцєм и дєржєвї Изрєїлє трєбєлї швїжї и здрєвї лєудзє, їх здрєвї дзєцї хторї постєнїє добрї вєцї и будє брєнїц и ошлєбодзєвєц спєкєнвїчнє изрєїлєскє жєм. Бєвїскє чїслєх. Ишчє у Молдєвїї чєлє жє зє тїсєч-двє долєрї по єбєсї мєж дєстєц од жїдовскїх оргєнїзєцїєх потвєрдзєнє о жїдовскїм пє-

ходзеню и на основу того ше як Жид, виратовац, склоніц до Израїлу до матичней жеми.

Аж тераз ей постало ясне бависко и двойністи хасен власцох: хто раз регістровани як Жид, не може ше просто „вичланіц”. Жид остава и вон и його потомство. Так ше число Єврейох звекшує, а з другога боку, так ше назбера и досц пенєжу од людзох цо плацели потвердзєня. Израїл достава и войско и пенєж зоз цалого швета.

– Учили нас цали дзєнь як хасновац оружіє, як треба забивац и зніщовац. Не пачи ми ше то – приповедал ей муж после воєней вєжби на хтору бул поволани.

Ютре рано одлучєла пойсц до канадскей амбасади и гледац азил за фамелию и себе. Знова випитованя, доказованя, громада паперу з хторим требало доказац же ані вона ані ей супруг не пришли ту войовац, же не сцу штрєляц ні до чїїх дзєцох, же их власци на силу буду брац до войска и грожиц лебо аж и гарештовац кед не пойду...

Кус папери, кус ситуація, а кус и искуство канадских власцох у подобних случайох, помогли же би ше пошвидко нашли у Торонту. Русийски Єврєс. З Молдавії су, там су народзєни, але бєшєдує по русийски, та су озда наисцє русийски. На концє конца, то ані не важне у тей мишанїни народох, хтори як кед би праве робєли на вибудови библійней Вавилонскей кули и хторим як кед би Бог праве вчєра помишал язики. Мултикултуралносц, пєстованє свойого и почитованє цудзого, не мишанє до особних стварох каждого поєдинца и почитованє розличносци – то були прокламовани основи, на хторих ше кажде у Канади мал чувствовац як дома.

Заш лєм, кед раз на шветовим першєнствє Канадянє бавєли кошарку процив Италиї, ніхто од канадских патрачох не навиял за Канаду, та ище длуго политичарє явно на телевизії розправляли же прецо ше так случєло.

Правє якошик тєди ей син знова од школярох бул бити у школи прєто же не бєшєдовал добрє по англійски, алє з якимшик мишаним русийско-єврейским акцентом. А кед ше бунєл же чом кажде рано, пред тим як почнєю годзини, пуцаю канадску гимну прєйг розгласу и чом шицки муша стац мирно, директор школи го

поволал на розгварку. Приповедал о патриотизме и же кажде муши почитовац и любиц жем у хторей жис, та так и вон, гоч зоз яко-го заостатого штредку приходзи. Потераз требал научиц цо Канада зробела за нього и любиц ю прето. Слухане гимни му улее тоту любов гу жеми хтора тераз його оцовщина. Прето ю слухаю и буду слушац кажде рано док вон директор. Кед му ше то не пачи, ніх-то го ту не затримує...

Фаина почервенела, а слизи ше ей зявели у очох док приповедала.

– Ище му поверх того хтошка налял до глави же мудрим людзом не потребна школа, бо школа лем компензация за тото цо дакому природа не даровала, та тераз, таки мудри, не сце вецей анї до школи ходзиц...

Муж ей знова почал робиц як шофер. Перше у газди, а потим, кед научел ремесло, купел свой камион. Тераз розвожи робу по дутянох у варошу.

Син ище ходзи до школи, голем док не закончи стредню, а век вироятно предлужи робиц з оцом. Недавно го першираз видзела щешлівого док ше врацал зоз школи.

– Научим их я шора – гварел ей и виприповедал же праве тому цо му ше найбаржей видрижньовал хибело пенезу и питал по-жичиц од нього. – Обещал сом му дац и гварел же ми не муши врациц кед пред цалу класу зоблече панталони. Задумай, зоблекол! Шицки му ше шмеяли.

Дасдни и далей твердзели же найлепши чловеков приятель то кнїжка, дахто же то пес, а вон, як прави Иври, почал похопйовац же му у живоце єдини, прави и найвекши приятель – пенез.

JEAN

Жан бул у рокох кед ше у преходзе на хвильку застановйова-ли женски попатрунки на його од кварцованя цмей твари хтора була так крашне у контрасту зоз шивима власами зачесанима на бок. Поправдзе, не була то лем твар хтора прицаговала, але його цала фигура. Бул високи, худи, елегантно облечени зоз оншалантним ходом. Ципели вше чисти, вигланцани, кошуля випейглана... Медзитим, чим би пришол блїжей, як павучина фини ранци по лїцох и коло гамбох здрадовали його роки и паночки би швидко обрацали глави на други бок, ніби не замеркуюци го. А праве то го найбаржей болело, тоти каждодньово неми потвердзованя же його час вичурел, же є вецей неинтересантни ані як потенциални партнер. Чувствовав ше покус одручено, та ше прето на работи доказовал и улїзовал предпоставеним аж по неприємносп. Сцел голем ту буц важни, та з часом постал жива дефиниция слова „полтрон”. За полну слику його характеру досц ише лем доложиц же по походзеню бул Француз, народзени у Канади, але нігда не научел по французки так добре як по англійски.

Жил сам. Раз лем спомнул же мал жену и двох синых, але ше давно розишли та од теди жиє як жедляр у квартелю зоз пшичком хторого кажди дзень под час павзи за полудзенок виводзи до парку же би ше прешейтал и олегчал.

Жан барз мерковал на єдзене и часто знал за полудзенок попиц лем поллитрову фляшку минералней води „Peggie” як гвари не прето же є французка, але прето же ма шицки минерали хтори му потребни за тот дзень. Раз док шейтал пшичка, од горучави чи од слабосци му ше закруцело у глави та спаднул у парку. Хтошка волат амбуланту. Авто прибегнул о даскельо минути, але Жан уж бул на ногох и не сцел пойсц до шпиталю на препатрунок гоч го

больнічаре прешвечовали же то муши поробиц и утвердзиц прецо замлел. Знал вон причину и сам.

Од теди, як кед би ше цошка обрацело у його попатрункох на швет. Похопел же здраве не будзе тирвац вично гоч кельо минералней води налее до себе и гоч кельо будзе мерковац на едзене. Одразу постал свидоми же жиє сам и злекол ше од того же можебуц не будзе нікого блізко кед му ше недайбоже дакеди ище раз случи дацо подобне.

Жан почал роздумовац же як би найсц себе не лем жену, але и приятеля хтори го годзен допатрац и з хторим годзен жиц под старосц. У урбаних стредкох яки Торонто, то прави проблем. Найсц жену то не, але найсц блізку особу, podporу и товариша – то уж лем цо неможліве. Роки и подле животне искусство наталожели при ньому недовиріє, цо лем очежовало вибор и одлуку. При едней му ше видзело же будзе жиц зоз нїм лем пре интерес, при другей же є не щира и скрива дацо од нього, при трецей му завадзало же ма дзеци зоз першого малженства, при штвартей же є премлада заньго... Же би ше упознал з велїма и так звекшал свойо шанси у находзеню правей особи, надумал прицагнуц на себе цо вецей зауваги та ше почал облекац покус шмелше, спртски, цо му ище вше швечело пре його атлетску фигуру хтору каждодньово допатрал и отримовал з вежбама и дисту. Кед бул у дружтве, трудзел ше водзиц главне слово вше кед би даяка панї наишла, важно махал з пальцом нїби дацо розказує. На окуляри положел украсни ланцушок и кед их не ношел, кладол их до горней лївей кишенки на кошулі, та му ланцушок зоз шийї елегантно падал по першу горню гомбичку. Тиж барз водзел рахунку о пахнячкох и лосиону после бритвеня. Пах не шмел буц сладкасти лебо чежки, але дискретно прицагуюци и ошвижуюци. Дажку чесал на лїви бок и були перфектна, а даскелї поoleyовани власи падали и на чоло цо му давало динамични и лем цо не хлапцовски випатрунок. Праве то та мимикрия, намагане випатрац младши як цо бул, одбивала паночки бо була гротескна, не у складзе з природу и лем наглашова-ла його скрити намири. Кажда з нїх инстинктивно чувствовала же цошка не у шоре и пахне на спреводзку. Пре таки неодредзени чувства хтори його поява виволовала при других, почали ше зявй-

овац вшеліяки приповідки о Жанови. По єдних, вон бул гомосексуални, по других бисексуални, по трецих – импотентни, док по штвартих бул стари чудак цо не могол прежаліц же му младосц прешла...

Каждей першей стреди у мешацу, у будинку дзе робел, отримовало ше вежби евакуації пре огонь, терористични напад, трешене жеми, лебо даєдну другу видуману причину... Шицки заняти мушели цо скорей напушиц будинок по гарадичох, бо лифти були виключени и мали ше найсц на одредзеним месце. Тей стреди, Жан ше не чувствовал добре, а требало зоз трицетого поверху зисц долу. Окрем того и недоконченей роботи ше назберало, та одлучел остац у будинку. Кед сцел викопировац єден документ, обаче же копир-апарат завжати. Єдна пані там уж стала.

– А ви ше не боїце од огня? – опитал ше зоз шмишком.

– Не. Я уж звикла „гориц” – обрацела ше гу ньому.

Аж теди збачел белави, глібоки очи и блядодоганови власи цо були у прекрасним складу зоз ей билу скору на твари и желену гадвабну блузну.

– Лем кед бим знал у хторей вас кули скривали по тераз – вигварел Жан не скриваюци своєю несподзиване. – Ви ту нови?

Нашмеяла ше на його комплимент и од теди їх стретнуца при копир-апарату постали частейши, а кратки розгварки вше длугши.

З часу на час, кед мали паузу, одходзели и на кафу до ресторану на пиятим поверху и теди ше Жан не могол наслухац ей гласу зоз хторим так легко и ошвижуючо приповідала о гоч хторей теми. Даскельо дні по таких стретнуцох знал чувстовац якиш оптимизем як кед би подсвидомо знал же му ше дацо вельке и красне неодлуга случи. Кед рационално анализовац ситуацію видзел же не було причини за таки чувства. Уж бул у рокох, жил сам зоз пшичком и гоч кельо ше старал випатрац младши, природу и самого себе не могол спрєведнуц. Велька розлика у рокох помєдзи нього и Ирину (так ше волала пані при копир-апарату зоз хтору дакеди ходзел на кафу) не давала му причину за гоч яку надію же їх приятельство годно дакеди постац дацо вецей, але ше заш лєм чувствовал крашне у ей присусстве и дакеди ше питал чи ше то у нїм не будза уж давно забути емоції. Ище швидше як ше зявели,

Жан одганял таки думки, док му єдного дня не постало ясне же непрерывно спредедал самого себе и же не видзел очиглядне. Ише вше бул атрактивни. Теди го Ирина замодлела же чи би єй не могол после роботи помогнуц дацо.

– Не роби ми шветло у пиньвици, а треба ми ю попораїц, та кед маш часу, могол би ши присц опатриц цо не у шоре? Добре? То випатра лем хлопска рука годна оправиц.

Жан лем цо не подскочел. Стримовал ше пристац такой, але нїби роздумуюци гварел же ше єй яви пред конец роботного часу. Шицко постало ясне: його страх од розлики у рокох бул неоправдани, ша очиглядно же ше и вон єй пачел як и вона йому. Прецо би иншак праве його волала оправиц шветло у пиньвици? Правда, раз єй спомнул же ше розуми и до струї, але єст и младших цо ше розумя баржей од нього. Ясне му було же ше ту не робело лем о струї. Його шарм и труд випатрац крашне ше конечно виплацели.

По роботи го одвезла на авту просто до своей хижи у цихим краю у восточней часци Торонта.

– Попиєш себе дацо? – опитала му ше. – Мам пива у фрижидеру, а кед же любиш коштовац, мам и паленки з ягодох. Домашня, недавно принесена з Югославії.

– Покоштуєм паленку. Лем меркуй, кед є барз моцна и кед ме „влапи”, я не одвитуєм за свойо поступки. – Одвитовал Жан пририхтуюци „терен” за напад и одступніцу кед же би бул одбити.

Ирина ше лем ошмихла и насипала му до погарика.

Робота у пиньвици не тирвала длуго. Окрем прегорених осигурачох, и грушочки прегорели, та шицко лем требало заменїц, а Ирина мала резервни та о дзешец-петнац минути шветло було оправене.

– Ти гениє! – гварела Ирина. – Аж ми неприємно же сом ци однімала час пре таки дробніци. Але уж кед ши ту, можем це замодліц за ише дацо?

– За тебе шицко – одвитовал „зограти” Жан после другоготрецового погарика.

– Ниа – почала Ирина. – Мам пред хижу, а и у заднім дворе, траву хтору треба покошиц, а я не схопна з тоту чежку моторну кошачку, та кед не понагляш...

Не требало му два раз повесц. То була нагода указац же кельо є ише у кондиції, указац мускули, буц хлоп у женским обисцу. О пол годзини и тота робота була окончена.

– То би було шицко за тераз – гварела Ирина. – Мам фантастични филм на DVD-у хтори сом праве пожичела од пайташки, та кед сцеш, можеме го ведно одпатриц.

За Жана то не могла буц отворенша поволанка и сигнал. Намесцел ше на кавч дзе и вона шедла, потим уключела телевизор и DVD. Филм бул о єдним французким циркузу, крашне зняти, зоз красну музику и акробатскимa точками, прекраснимa костюмами... У єдней хвильки, нїби занєшени до патрєня, влапел ю за руку. Вицагла ю. Кед ю пробовал облапиц, станула.

– Жан, не знам цо ши обчековал, але очиглядно же ши погришел. Я одата и муж ми о два днї приходзи з Америки дзе роби, та сом го сцела несподзивац и зашпоровац му час на роботох коло хижи.

То шицко. Жаль ми кед сом це на гоч яки способ погришно одшмелєла. Ти добри человек, Жан, почитуєм це як оца и сцела сом з тобу остац добри приятель. Жаль ми же зме ше не розумели. Одвежем це по автобус, а ниа ту и дарунок одо мне. За твою помоц и за приятельство. И за памятку, бо ше о тидзєнь ведно з мужем сєлїме до Америки.

Зоз папера виняла урамену слику на хторей було намальоване польо зоз житом, хлопи цо го кошєли з косами и жени як го одбераю, а поза нїх ше видєло витєрняк. Вжал слику, подзековал єй и гварєл же ше знайдзе и сам по автобус.

Лєтня горучава з Панонскєй ровнїни на слики му ше розляла по твари и ише ю длуго чувствєвал вше кед би попатрєл на ню на муре у квартєлє дзе и далєй жил зоз своїм пшичком, док би му у ухах кажди раз ознова задзвинєл нєвигварєни глас: „Стари магарєц”.

MERENGE

Цо год лем сцел буц, знац лебо зробиц, то його старши брат уж бул, знал, лебо зробел. Пробовал ше змагац зоз нїм, але старши брат у шицким бул лепши, а ствари дзе би го могол превозисц були и за нього самого чежки, та их охабял недокончени, за еден ступень розчарованши до самого себе и своїх способносцох. Непреривни прицисок и жажда же би бул голем у дачим лепши охабели своєю шлїди у нестабилносци характеру и страху од шицко-го цо нове, по миру же ше почал заверац до хижи и жиц сам у своїм швецце, дзе бул таки яки сцел буц. Бул интелігентни по природи и швидко похопел же окрем того материяльного швета, у хторим ше старши брат так крашне знаходзел, постої тиж таки вельки и можебуц ище богатши нематериялни швет, хтори постал його власне царство, швет до хторого старши брат ридко и лем на кратко заходзел, а и теди гуторел же му то допите. У ствари, не розумел и сцекал цо далей до неоспорносци физичних законох, дзе ше за каждую акцию уж напредок зна пошлїдки. Швет сигурносци як противвага швету думкох.

– Цо думаш, яки смак мали едла цо их пририхтовали людзе у библийских часох? Любел бим коштовац рибову юшку приготовену на тедишнї способ, лебо хлеб упечени з тедишнього жита.

– Яки смак?! Ша блютави – одвитовал старши брат. – Тарговина, рушаня и мишаня народох, та аж и войны починали дакеди праве пре присмачки, прето же едло було нїяке. Раз себе увар юху без солї лебо попру, та будзеш знац як випатрали библийски едла.

Чувствовав ше глупо пред таким прагматичним и очиглядним роздумованьом, хторе забивало душу розгварки и давело идею уж у самим початку, не даваюци места за надовязоване и преглїбйоване. Слова „розгварка” и „мрия” ягод же не исновали у братовим словнїку. Кельо ше здогадовал, то було остатнїраз же пробовал з

нім бешедовац о дачим. Контакти им ше зведли на кратки питаня и ише кратши одвити, на ту и там гледане физичней помощи у роботох дзе були потребни три лебо штири руки. Интелектуални дотики загасли медзи німа, и гоч ше ише шмеяли истим стваром, и на телевизії любели патриц исти емисії, постали два процивставени и покус виключни швети: швет осетох и швет идейох, швет физики и швет метафизики, акції и думки, реалносци и снох...

Розлика од двох рокох медзи німа не була велька, але достаточна же би старшому давала предносц у шицким, а найвещей у школи. Не могол ше помириц з думку же муши учиц и читац того цо старши уж знал и звладал, а же вон лем шлїдзи його крочаї. Пробовал буц оригинални, роздумовац о стварох на кус иншаки способ, указац учительном не лем же научел дзепоедни лекції, але их и превозишол, та ше знал з німа спричкац и доказовац же „*regretuum mobile*” можлїви, же швидкосц шветла у вакууму не ограничена але лем предпоставена, же час може чечиц и у процивним напряме... Учителе ше почали лапац за главу кед дзвигал два пальци же ше сце цошка питац, товарише у класи ше радовали, бо знали же тот дзень преїдзе легко, а ведно го и єдни и други керовали, вишмейовали и покус сановали, бо бул добрей души. Так з часом интровертносц постала нероздвойна часц його характеру, а уж од скорей пренайдзени швет снох постал єдини швет у хторим сцел буц. Чувствовав же ше з оддальованьом од каждодньового способу живота вше баржей приближує гу природи, гу самому жридлу похопйованя стварох. Патраци отамаль, шицко цо иснує мало заедніцку нїтку, а розлики медзи живим и неживим шветом були незначни. Палми у їх дворе були зогнути на єден бок пре витри, а чи и його душа не була, часто роздумовал, як и палми праве пре витри зогнута? Стину на побережю океана виплокали непрерывни габи, а єй глїбоки рани ше указовали при каждой осеки, и аж теди ше видзело яка страшна може буц моц каждодньових малих незадовольствох, хтори на остатку зруйную цело гоч яке є тварде и одпорне. Любел траву спражену од слунка и пах солї у воздуху, живот цо ше однімал и на необчекованих местох зявїовал а потим щезовал, любел непрерывну ентропию и нег-ентропию, цо ше зменьовали у якимшик зламаним ритму. Як меренге. Швид-

ко, граб док тирва и не ставай док ест. Слаби одпадно сами, а другим найважнейше назберац досц енергии за ише еден циклус. Лем подполна ритмична синхросоц чувствох и моци, души и мускулох обезпечовали живот. Куба по його похопйовану була абсолютна гармония и медзизависноц живого и неживого, краса самей егзистенциї до хторей бул залюбени.

Кастро вельо обецовал, а мало витворйовал. Док сциговала помоц з Русиї, України, Югославиї, Китаю и других братских же-мох, могло ше жиц, але кед и тоти жеми постали звладани зоз своїма проблемами и кед „уйко Сам” заведол ембарго против Куби, видзело ше же яка слаба економия базована на цукровим наду и догану.

По законченим факултету, роками не могол найсц роботу, та еден час помагал оцови будовац хижи, а старши брат, хтори стал добре и досц високо у дружтве, сцел му помогнуц под едним условийом: же би престал критиковац и же би попатрел и на други бок.

– Под час Батисти зме ту мали американску „шлебоду и демократию”, але и дзеведзешат дзевец проценти неписмених, дзеци и людзе умерали як мухи, було даскельо дохторе лем за богатих, досц людзе не мали анї колїбу за биване, але зоз фамелию спали по гущавох док ше селели лебо сцекали з плантажи на плантажу. Питай ше оцови же кеди почал бивац у хижи, кеди першираз бул у дохтора, кеди купел перши сандали? Теди кед Кастро и Че Гевара занавше одогнали тоту „красоту и лагоду” яку зме мали под Американцами. Питай ше му.

Знал и сам же правда нїгда не дефинована з еднозначними аргументами та одповедол:

– Од Батисти по нешка и капитализем пременел свойо методи, постал субтильнейши. Пре власне обстояне потребни му школовани и здрави, задовольни и продуктивни работнїки. Часи Батисти прешли и одношения у швецe ше пременели, лем наш председатель вични. А и кед му придзе конец, ту його младши брат Раул, нашлїднїк династиї Кастро. Чи не видиши же присвоели Кубу и не дзбаю за людзох? Дзбаю лем за себе и за власц.

Старши брат лем прецадзел през зуби:

– Не допущуєм нікому так бешедовац предо мну, а и тебе то остатніраз же ши ше усудзел.

Од теди ше не видзели. Шпотал ше по оцовой хижи ище пар мешаца, а вец з ище даскеліма пайташами украдли древену рибарску ладю и сцекли до Америки, хтора не була далеко. Лем коло 100 километри по Флориду. Пре подлу хвилю и древену ладю стража их не обачела док не вошли цалком до територіялних водох Америки, а вец, кед их застановели, гуторели же су вибеженци з Куби и гледаю заштиту од америцких власцох. Удало ше им. Кельо начул, власци у Америки якимшик закону не шму одбиц нікого хто гледа азил у ніх, але муша перше випитац кельо то оправдане, а аж потим одлучиц чи их охабиц у Америци чи послац назад. Були змесцени до вибеженского кампу зоз даскеліма древенима баракама, зоз хторого не могли нігдзе висц. Доокола були джобаци дроти, пси и наоружани чуваре ше шейтали коло ніх по цали дзень, не шмели ше затримовац у групох вецей од троме одразу, бо би их такой чуваре роздвоєли и потим цошка записовали до своїх текох. Гуторело ше же тот хто записани, ма вельки шанси буц одбити и вращени назад.

Днями ше ніч не случовало, лем патрел през дроти на оддалени парк, у хторим ше з часу на час бавели дзеци, и то було єдине цо му ублажовало чувство же є у гарешту.

О два мешаца бул поволани на розгварку. Почало випитоване преїг толмача же чом сцекол зоз своєю жеми, чи го там дахто малтретовал, чи му грожел, а вец же хто, и прецо, и кеди, и як. Дали му два дні най крашне роздума и шицко напише на папер, а потим знова исти питаня, исти одвити, лем тераз ту були и знімателе з телевизії. Було му наказане же муши повесц правду як ше жие у Куби, як комунистични режим мучи людзох, яка беда там панує и як преходза тоти цо не любя таки режим, але сцу пременки. Цо горши приклади найдзе, то лепше за нього. Вон муши прешвечиц америцки народ, т.є. його заступнікох, же чом го муша пуциц най ту жие, чом го не шму вращиц назад.

Нашол приклади яки ше од нього обчековало; правда, не подполно точни и кус преувелічани, але телевизия дала патрачом ище єден доказ же економски ембарго права мира з котру ше вивола

незадово́льство при кубанському народу, та Кастро спадне. Було му покус недобре од такого розцагованя правди, чувствовав ше як зраднік, але назад не шмел. Чувствовав же тарговел з углядом своєї жеми пре особни хасен: поніжує и так уж уквилених людзох пред тима истима цо их поніжую. Злодійови дава вигварку и олегчує му совисц. З другого боку, не могол вецей церпиц тоту безнадійносц и обвиньовац лем Американцох за шицко цо ше случує у Куби. Шицко то високо понад його спознаньох, а вон, як и и векшина чесних людзох, церпи чийошик бависка и оначеня. Тоти цо ше так бавя з людзми нігда не жили даскельо тижні лем од того цо найду у природи, а найчастейше ніч окрем води. Досц му було того, сцел жиц нормално, робиц, засновац фамелию, купиц авто и жиц у мурованей хижи, а не у єднохижней лебо двохижней шопи, и ніхто, а найменей там даяки идеолог, му пре тото не може привариц.

Прешол ище єден мешац и вимога му була уважена, америцки народ му допущує же би ту остал, допущує му населіц ше до Даласу. Перши шейсц мешацци му будзе держава финансино помагац, а за тот час муши ходзиц до школи и учиц англійски. Потим му поможу найсц першу роботу, и вец будзе свой газда. Сам будзе одлучовац о своєї судьби и сам зношиц пошлідки своїх одлукох.

У школи учели кус америцку историю, и досц англійску граматику. Учели правилно вигваряц и начишльовац добродійства и жертви цо их америцки народ зробел пре власну шлебоду, а потим и пре шлебоду и демократию у других жемох. Учели их и практични ствари: як виполньовац койдзєяки формулари, як написац свой резиме, як ше представиц у красним шветле и як прешвечиц будуцого газду же му праве вони необходни за успишнейшу роботу.

– From which country are you?¹ – опитал ше раз на одпочивку медзи годзинами єдней младеј округластей твари, пополнетей и зацагнутой швицацо билей скори, такой розличней од гевтих випитих и вистатих, худих и живота жадних цо их знал на Куби.

– I am from Bosnia² – одвитовала и кус ше зачервенела. Очиглядно ше и вон ей пачел.

– What is your name?³ – предлужел приятельски, надаваюци ше же добре вигваря и же го вона розуми.

– My name is Mersada.⁴

Розумела го! То була перша його успишна конверзација на англиским и перша награда за уложени труд.

Од теди шедзели ведно у лавки, преписовали едно од другогa, шмеяли ше ведно глупосцом цо му одразу падали на разум.

Як лем живот зна ушориц судьбу на найнезвичайнейши способ и як лем судьба зна попреплетац животни драги! Ище пред роком ані подумац не могли на таку можлівост: стретнуц ше у Америци, вон зоз Куби, а вона зоз Босни. Вон ище легињ, а вона гдо-вица, мужа ей забили у войни. Остал за нїм дворочни син Мирсад, хторого нїгда не видзел. Трудна блукала з мацеру по немецких вибеженских центрох, син ей ше там и народзел и, як ей гуторели, будзе мац право на немецке державянство накарди наполні 18 чи 21 рок. Потим ю, сина и мацер, ведно виганяли най иду там одкаль пришли, им таких „госцох” уж досц, не може Немецка сама плациц за югославянски глупосци, дзе же други держави... Так ше нашла у Америки дзе и ю, и сина, и мацер прияли кед их други виганяли, а у власней жеми сцели позабивац. Синови пове же ма право на немецке державянство, пове му правду, та най вибера. Вона вибрала. Вецей є не Мерсада але Мери, вецей є не з там якейшик „Босниј”, але з Америки. Там ей однімали а ту ей даваю, там их одруцели а ту их прилапели, там им грожели а ту охранюю – та вец дзе ей дом? Яку би то носталгию мушела по шицких прешвеченьох и приповедкох чувствовац ту дзе є баржей дома як дома? Носталгию за чим, за ким?

Розумел ю, бо подобну розчарованосц до своєї жеми и сам дожил, и то була добра основа за добри початок.

Почали жиц ведно. Закупели хижу и крашне ше змесцели ей мац, син, вона и вон. Мери нашла роботу як пораячка, робела преважно позно вноци лебо вчас рано, а вон почал робиц у єдним авто-сервису на меняню олею у автох. Заробок не бул вельки, але могли зоз того жиц. Не видзели ше часто, але недзелі препровадзовали ведно, як фамелия. Мали Мирсад, хторого волали Мик, приліпел му ше за скору, приял ше як накаламени младнік. Вец ед-

ного дня, як уж шор у таких приповедкох, Мери гварела же буду мац брацика лебо шестричку. Зрадовал ше и написал оцови же неодлуга постане дїдо, а зоз Мери ше потим нашвидко и повинчали. Най будзе шицко як швет, най мали Хорхе (George), хторого гласно, най шицки чую, буду волац Джордж, будзе народзени у законїтим малженстве.

Окрем англійского, хтори бул лем офіційни язык и бешедовали го дома, шицки знали и по шпански на хторим ше звичайно бешедовало у Даласу и то були язики каждодньовой комуникації.

Як ше лем оец будзе цешиц зоз Хорхеом, думал себе. Аж и здабе покус на ньго.

Цагало го назад, сцел ше указац пред познатима, сцел видзиц оца, указац му Джорджа, але не могол пойсц на Кубу, бо илегално сцекол, та ше могол надавац пребаченю од власцох аж о пейц роки, док кара на хтору у одсутстве бул осудзени не престане важиц.

Мери покус загила, як сама гварела, „прето же ю мац розмазуе”, а мушел и сам припознац же му зоз швекру добре. Мерковала на Мирсада и Джорджа, та не мушели плациц драгу оводу лебо жену хтора би мерковала на нїх док родичи робя. Швекра ище и варела, и райбала и порасела. Правда, не розумел ю вельо, бо по шпански не знала а англійски лем покус, але ані не мал потребу з ню бешедовац.

Од оца барз ридко доставал писма. И тоти ридки були кратки и общи, же є добре, же шицко по старим, здохол им пес недавно, велька горучава, дижджу не було уж мешацами та не зна яки будзе урожай цукрового наду, але доган зато добри як нїгда.

З каждого писма вибивал пах и смак меду, сухой спраженей трави и морскей солї, а накадзи би го отворел, заплюсли би го габистей, сланей и як воздух превидней води, чийо белавидло ище не виблядло у паметаню. Ище чул корали и школьки цо шпивали од фарбох.

Часто, а поготов по читаню оцових писмох, преберал у глави єдине питанє и обрацал рижни одвити на ньго: Чи погришел же ту пришол чи не? Пробовал класц аж и на папер причини „за” и „против”, не тельо же би их просте начишльованє и сума превагли и дали му конєчни одвит, кельо прето же сцел мац на розуме

ясну слику дзе є и цо ма робиц. Ту ма жену, дзеци, засновал фамелию, а там не ма нікого окрема оца и брата з хторим не бешедує уж роками. Ту роби досц чужку роботу, без вигляду же найдзе легчайшу, бо меней-вещей шицки работи подзелени по лобийох: Талияне – муляре, Сиики зоз турбанами – таксисти на аеродроме, Китайци – дробни дутяндійоше зоз желеняву, Шпаньольци и Португалци – маю сервиси за порасне, Индийци – тарговци, Жидзи – банкаре, тарговци, дробни и вельки приватніки, а шицки першенствено даваю роботу и на други способи помагаю своїм.

Робота на замянюваню олею у автох не легка, руки му непрерывно спечени и лем ше кус загоя всоботу и внедзелю, а вец знова у мехирох. На Куби би тото не робел, кед же би вообщє дацо и робел. Ту бива у мурованей хижи, а там би бивал у хижки склепаней з дєскох, без повали и без склох на облакох, без дзверох на спальні и кухні и зоз двома-трома грушочками, хтори ше закруцаю кед ше сце запалїц шветло. Ище вше му була шмишна слика єдней панї з варошу цо пришла пре цошка до нїх, як зврещала кед на ню з греди спадла ящурка. Вец, ту себе купел и авто. Правда, половни и не баш таки о яким шніл, але там би не мал анї таки. Раз ше сликовал пред люцким, новим и послал слику оцови. Не же би ше хвалел, але же би ше оцєц цешел. Ище ше и нешка чувствує нелагодно. Можебуц прето тєраз, кед остал у Америки и сполнел свою намиру, гоч и на получєсни способ, понад шицкого любел правду. Ту ма єдзєня кельо сце и якого сце, а там бул вше полугладни. Правда, тото ту єдзєнє не такє смачнє, алє го ма. Ма и шмати. А там му шмати анї не требало, окрема основних. Ту єст вецей и лепши дохторе. Єст их и там, алє ше там трудза вилїчиц и зоз тим кус цо маю, а ту су таки добри же лєм залїча и патра цє цо длужей тримац на лікох. Индустрія треба же би робела. Дахто тоти силни ліки муши и потрошиц. А там и чай бул ліковити. И въздух чистейши. И овоци узрєтши. И плахти з посцелї там пахнящи гоч не були райбани у райбачкох и пращкох, алє на рукох и з мидлом. Боже як му ше ишо дому! Гоч лєм на хвильку заукнуц на сущєдох, випєндрац ше и зобрац кокосов орєх и напиц ше його сладкастого соку, а потим хрупкац билу нукашньосц. Пошпоциц ше на камень по неровней драги, та гоч и розкирвавиц палец, алє

– дома. Пооганяц сушедову козу вонка зоз загради, у хторей и так не було нічого, бо згорело од суши, а вец скочиц до води и плівац лебо тримац ше на поверхносци годзинами. Не паметал кеди ту пречитал даяку кніжку, бо не мал часу, а там могол кельо сцел и кеди сцел. Еуфория и депресия ше зменьовали у нїм вше частейше и вше моцнейше.

У чим суцносц демократії? Чи у тим, як гваря, же можеш облац аж и председателя и не пойсц до гарешту? Чи у половним авту? У каждодньовим индиректним наглашованю же ши ту не домашні, але присташ и маш буц цихо, задовольни и подзековни же це не врацели одкаль ши сцекол? Америци не требаю мудри, але моцни. Ма вона своїх мудерцох, треба дахто же би и робел, а таки незадовольни як вон, лебо нещешлїви як Мери, з богом дати. Дахто є, але дахто муши и помивац. То други бок гуманосци нїби прехтору каждого року уважа швижих модерних рабох на стотки тисячи зоз цалей планети. Озда то тота демократия.

Цешело го лем же видзел вандровкашох цо спали на улїци, а знал же були домашні, ту народзени – Американци. Можебуц и то якаш правда, демократия. Шицки вредносци ше ту мераю по пенсжним еквиваленту. Понукні на тарговище, та увидзиш кельо вредзи и малюнок, и человек, и писня.

Не пачело му ше хпане чловечих вредносцох до категорії материяльних, та аж и саме пробоване одредзования цени бул способ обезвредзования и понїжованя, зводзенє чловечей души на уровень ствароx.

Welcome to capitalism!⁵ Як да му ше видрижньовали швицаци и блїщаци реклами артиклох яки себе вироцятно нїгда не годзен приобриц.

Мери не мала нїч против пойсц з нїм и упознац його родичоx на Куби, гоч ю спозорйовал же су барз худобни. Куба не Америка. Най ше не несподзива зоз тим цо там увидзи. Аж ше покус и обавал же як вона будзе реаговац, але ше наздавал же ше за тоти шейсц роки голем дацо пременело на лепше. Оцец му уж барз давно не писал.

Зоз Даласу мушели лециц до Торонта у Канади, и аж з Торонта зоз канадским авионом на Кубу, бо америцким не було допущене там лециц.

У чекальні, у хторей були длужей як два годзини чекали авион, Мери, а у души ище вше Мерсада, приповеда тераз на своїм босанским чи бошняцким язичу, сопутніци тиж з Босни хтора зоз Канади путує до Куби на одпочивок, щешліва же ю ест хто вислухац:

– Болан, реци шта нам є свима заедно фалило у Юги? Ко ме сада уопште боле? Сва моя рая се разбежала по світу па се сада само телефоном чуємо и добро исплачемо. Да ми ние ове деце, ко зна шта би са мном било. Мик, припази мало на брата!

Джордж ше шпотал коло лавкох, а Мик покорно ходзел за нїм як же уж каждому з нїх напредок судьба одредзела ролю у живоце: Джордж народзени як Американец, шлебодни бегац кадзи сце, а Мик од малочка служка и до вика цудзинец у жеми дзе жие, будзе бегац за нїм з надїю же го раз здогонї.

Спикер наявел же авион ту, та путніки почали помали формовац шор, указавац карту на дзверох, вец ище раз на уходзе до авиона, а потим любезни стюард каждому указовал його шедзиско. Хтошка гласно облал по сербски и оца и мацер агенциї цо му предала карти одвоєно од супруги и вец гласне докричоване:

– Реци стюардеси да те премести код мене.

– Добро ми є и овде – одвитовала сопутніца зоз чекальні.

– Какви добро, мора да те премести, платили смо за то.

Стюардеса им обецала места док авион будзе у воздуху, отримала кратки курс о ратованю у рижних ситуациях, шицки ше завязали и неодлуга ше видзело лем белавидло у хторим було неможливе розпознац горизонт, бо ше по красней хвилї фарба води и неба злівала до едней. Долу у води ше з часу на час указовали били смужки цо вириятно були шліди преїгокеанских ладьох и подаедна хмарка и ей цинь на мирней води. Мери була змирена и пробовала заспац коло дзехох, а вон ше не могал концентровац нї на цо. Пробовал читац, не ишло. Патрел през облак, нічого не було. Завар очи, але мишанїна радосци, поцерпаня и планох була

пребарз моцна за крегки сон котри вон на силу сцел престрець пре-
йґ вимучених осетох.

Прешли даскельо годзини и жем цо ше нагло указала штухла
го як игла адреналину до шерца. Воно почало швидко лупкаць, а у
ухох чул лем шущчанє и ніч не розумел Мери, хтора отверала уста
без гласу. Телі роки чекал на тоту хвильку. Телі роки му праве во-
на давала моць витримаць шицки злоби цо лем людзе у „шлебод-
ним” дружтве можу здумаць єден против другого. Роками сцекал
од думки же заш лем люби тоту худобу гу хторей ше прибіжовал,
бо праве вона була його дом.

– Добре ми, лем це модлім, не випитуй ми ше вельо. Не мам
ані моци ані сцерпеня тераз бешедоваць. Розум ме.

Розумела го и прегварела аж кед ше спуцели и кед престало
кляпканє застрашених путнікох як награда капитанови же их до-
бре привезол. Лем му надпомла най не забудзе свойо особни ства-
ри над шедзиском.

Двоме наоружани вояки стали з обидвох бокох уходу до бу-
динку на хторим писало „Aeropuerto”, патраци ніби незаинтересо-
вано на путнікох, док ше у воздуху чувствовало напартосць. Єст
якашик теория по хторей злекнути лебо нагнівани людзе ширя ко-
ло себе субтилни запах хторого зме несвидоми, але подсвидомо
чувствуєме же цошка „не у шоре” и то праве бул приклад takiej
ситуації. Цошка не було у шоре. Стал медзи першими за контро-
лу пасошох, шмишкаюци ше на Мери и сцерпезліво чекал службе-
ніка цо ше незвичайно длуго затримал у другей кондзеларії, а
зной му ше почал зліваць зоз чола до очох. Вишли двома, службе-
нік и ище єден, зоз ценкима баюсками и як наолейованима чарни-
ма власами.

– Hermano...⁶ – одняло му ше зоз сциснутого гарла.

– No soy su hermano⁷ – одрезал службенік зоз ценкима баю-
сками. – Nuestro padre es muerto, usted ha traicionado su país. Usted
no tiene nada aquí.⁸

– Hermano... – виповедол уж несвидоми же бешедує.

– Fuera de aquí⁹ – одрезал знова службенік и обрацел ше же
пойдзе. – Usted no pertenece aquí más.¹⁰

– Hermano...

– Salga!¹¹

Брат, хтори ту бул поставени за руководителя имиграцийного оддзелєня, пошол и ані ше, як добри комуниста, не огляднул на зрадніка хторому, як и шицким таким, бул забранени уход до Куби.

Мери з дзецми стала на боку зачервенета у твари, не цалком похопуюци цо ше збува, а вон ше лем влапел за главу, отворел уста и без гласу клекнул на бетон на хторим з масну фарбу було виписане: „Bienvenido”¹². Туристи ше припатрали, чекаюци свой шор на контроли пасошох хтора их дзелєла од плаценого уживаня у раю на жеми, а двоєме вояки зоз уходу пришли, подзвигли го и одведли до кондзеларії дзе причека авион котри го одвеже назад до Торонта.

¹Зоз хторей сце жеми?

²Я зоз Босни.

³Як вашо мєно?

⁴Мойо мєно Мерсада.

⁵Витайце у капитализму!

⁶Брату.

⁷Я не твой брат.

⁸Наш оец умар, ти зрадзел свою оцовшину.

Не маш ту ніч вещей.

⁹Идз оталь (врац ше).

¹⁰Не припадаш ту вещей.

¹¹Трац ше!

¹²Витайце

MICHAEL

Мал шейдзешат седем роки и не мал жену. Сцекла лебо умарла, чорт би знал, при ньому було шицко можлїве, а зводзело ше на исте: жил сам. Хижу у „бунгалов” стилу одплацел пред даскельома роками, праве пред одходом до пензїї, та тераз, розтерховани од каждодньових бригох, уживал у ней и у червеним „шевролет-кавалеру”, цо му бул паркировани пред гаражу од яри по ешень. Да швет видзи же ма.

Пиньвица у хижі була подполно закончена и оспособена за биване, та ту направел двохижови квартал зоз кухню и туш-кабину. Єдна хижа му непрерывно була замкнута и лем з часу на час ше ту зацаговал и виберал з ормана женски шмати: даскельо сукнї, шоси и блузни. Було ту и даскельо гомбошки, бразлетни и ланцушки. Шицко би поскладал на розгольтани кавч и длуго ше, по хто зна хтори раз, припатрал на тоті своїо драгоценосци, преживуюци лебо задумуюци ситуациї вязани за нїх.

Як дваццрочни хлапчиско пришол по Другей шветовой войни до Канади ведно з пайташами зоз Англиї, дзе кратши час робел як шустер.

Бул сом и у Словенїї – приповедал. – Там зме чували якеш складзиско з горивом. То не бул чежки задаток. Прейг дрота якишик партизане штреляли на нас, бо сцели вжац того гориво, а ми штреляли на нїх, бо зме им не дали, и то була война... Отамаль зме ше поцагли до Австриї и потим нам поведзене же ше до України вецей не можеме врациц, бо нас Руси позабиваю. Наша СС дивизия розформована. Даєдни пошли до Австралиї, други до Южней Америки, треци до ЗАД и Канади. Я ше опредзелел за Англию. Раховал сом, не далеко є, о даскельо роки ше змири ситуация, та сом годзен пойсц назад...

Нїгда ше не змирело и нїгда не пошол назад.

Раз, по розпаду СССР-а, нащивел стари край. И розчаровал ше. Завадзало му же там людзе ні зач не дзбаю. Як можу так жиц, од нешка по ютре, без планох за будучнось, неорганизовано, бидно? Не могол ше начудовац же су заш лем весели. Чому ше так радую, кед ніч не маю? Ані добри авта, ані добри калдерми, хижі, плаці, ані полні дутяні.

– Бидні сце, а така богата жем – гуторел дзепоедним розчаровано, санууюц, аж зоз слизами у очох.

У Англії ше приповедало же Канада обецана жем, же вельо легчайше найсьц прикладну и лепше плацену роботу, та ше з даскеліма пайташами одлучел пойсьц там, цо не було чежко, бо Канада теди була англійски доминион.

Братови з часу на час посиал паки полні з облечивом купенім у дутяну з половніма стварами: швицаці шмати, фармерки, ципели, кошулі, трикови... Братовой жени, хтору раз видзел, по здогадованю куповал красні блузні з велькіма друкованіма ружама, шоси и сукні зоз жерсею, наздаваюці ше же ей число одвитує, же є ище така яку ю запаметал. Купені половні ствари вше перше вишал вонка на паньващик, же би ше вилуфтирала и же би ше зоз шматама до хижі случайно не уцагли богаре лебо даякі буби.

Тоти ствари добрі за ніх, роздумовал. Там таке ані половне не можу видзиц, а не ище купиц нове. А пать тото – як нове. Кеди би ше мой брат змогол и куповал такі ствари жени лебо себе?

Звичайно одходзел до єдного українского ресторану, дзе ше зазберовали стари и нови имігранти з України, лебо такі цо пришли обисць родзину у Канаді и пробовац остац. Од ніх дознавал новосці у краю. Дзекеди о тих подійох дискутовал з колегама до позніх годзинох, непрерывно гледаюці причини и потвердзєня своєї одлуки же би остал ту занавше, бо „там подло и лепше ані не будзе, а ту голем маме лікі”.

За таких цо пришли нащивиць родзину, насампредз за дзівкі и жени, Майкл бул окреме атрактивні, бо мал канадске державянство, бул самец, мал одплацену хижу, мал пензію, авто и, найважнейше – шейдзешат седем роки... Не будзе ище длуго. Виплацело би ше жертвовац даскельо роки и жиц зоз таким ста-

рим, а потім – рай. Шицко ту одразу, цо други роками зарабляю. Раз мешачно лебо раз у двох-трох мешацох и легнуц з нїм, не було би таке страшне.

Майкл не пил анї алкогольни напої, анї кафу, анї чай. Раз мешачно контроловал прицисок, водзел рахунку о холестеролу и цукру у креви, през жиму порядне ишол до пайташовей хижки на Флориду слунковац ше, а любел одходзиц и на Кубу, бо през жиму там туныше, а йому и так завадзало моцне слунко.

– Яки су бидни – приповедал после єдного вращаня з Куби. – Пораячки сом раз дал дваецц пейц центи кед пришла намесциц мою посцель. Так ше здравовала же ме аж побочкала, а мала коло дваецц роки. Задумай, за дваецц пейц центи ме побочкала! Цо думаш, цо би зробела за долар? – додал през шмих.

З часу на час до нього приходзела Оксана, очувана панї у позних трицетих, гордо крачаюци, як цо то уж лем знаю медицински шестри, свидоми своей важносци. Своєчасово пришла до Канади нацивиц мацер, хтора пред вецей як дваецц роками сцекла од ней и од оца, з якимшик вандровкашом, и аж о осем роки явела же є у Канади. Оцц ше од ней розвинчал, а вона, єй дзивка, не сцела анї чуц за мацер. Лєм раз єй явела же ше одала, а други раз же достала сина. Анї на єдно єй писмо мац не одвитовала. Економска ситуация у України поставала вше горша, та ше догварела з мужом и сама припутовала до Канади. Так ше после дваецц и дацо рокох стретла з мацеру. Гварела єй же жада ту остац, а познейше привесц и фамелию. Мац, хтора уж давно страцела мацерински чувства гу дзивчцу хторе охабела, а тераз єй тот цалком узрета жена була подполни странец, не сцела анї чуц же би своєй дзивки и єй фамелиї давала гаранцию и подписовала папери же ше будзе о нїх старац док ше не знайду.

Час за вращанє дзивки до України ше прибіжовал, остало меней як два мешаца, кед чула од сушеди же ту жиє єден пан, Українец. Правда, уж є у рокох, але є сам и гледа себе жену, Українку, хтора би го допатрала.

У українским ресторану, дзе ше зазберовали стари и нови имигранти з України, легко го препознала. Шедла за сушедни

стол. Майкловому искусному оку не требало вельо же би препознал потенциялни плен.

– Пані з України? – питал ше зоз своїм пищацим гласом.

– Так – одвитовала любезно.

Улови вона його. Тот стари у живоче не видзел таке цело яке вона ма. Муж ю порозуми, озда є не шалени. Розвинчаю ше, пре заеднічку будучносц. То будзе лем так, фиктивно. А кед достане канадске державянство, кед Майкла випровадзи на други швет, и кед ей останє хижа, авто и пензия, приведзе правого супруга и си-на. Не будзе то длуго, лем даскельо роки, а вредзи ше жертвовац пре лепшу будучносц якей на України ані нет, ані не будзе.

Майкл ше розпитовал о койчим з ей живота. Сциганела же є гдовица без дзедох, бо то охабя лепши упечаток як „розведзена”. Кед ше ей питал чи ше можу знова стретнуц наотре вечар на истим месце, одвитовала неопредзено, знаючи же не добре такой указац превельки ентузиазем. То вше одбива потенциялногo парт-нера, виволує його подозривосц.

Идуцого вечара, медзитим, пришла на рандеву.

По даскельх стретнуцох, предложел ей же би го нащивела дома. Чом би трошели за вечеру у ресторану, надпомнул, кед вон прави кулинарски майстор. Зна пририхтац лакотки за яки по рес-торанох ані не чули.

Майкл не бул импотентни, як предпоставяла, маючи на розу-ме його роки. Напроцив. Але то не було єдине несподзиванє. Кед му ше раз опитала о його планох за будучносц и ей месце у нїх, гуторел же би за ню найлепше було найсц себе пару, даякого младшого од нього. Вон уж стари и вистати, а ей ище треба жиц и засновац фамелию. Вони двоїо єдноставно не пара а, з другого боку, вон ше ані не дума женїц. Кед потераз не нашол чесну жену, не вредзи ше ані тераз намагац. Шицки гойди з котрима бул лебо мал намиру буц у интимней вязи, сцу лем достац папери преїг одаванки за нього, вжац його хижу и нїч вецей. Вона иншака як други, прето ше му и пачи, але розлика у рокох барз велька, його физични и интелектуални можлівосци гашню, а вона ище у квету...

– Але, Майкл, гварел ши же ци треба жена! – одвитовала му, запрепасцена з тим цо чула.

– Гей, треба ми. Треба ми тельо кельо у моїх рокох ише можем. Не за женїдбу. Я нїгда нікому не гуторел же ше сцем женїц. Вше сом лем гуторел же гледам жену и нїч вецей. Я бул ясни и нїгда сом нікому нїч не обецовал и нікого сом не спрведол. Я чесни християн и сцем пойсц до раю.

Небо ей спадло на главу. Чувствовала ше и брудно и бидно, спрведзено и поганьбено. Не знала анї як вишла з хижи, анї кадзи ишла. Застановела такси и вецей ю нікто нїгда не видзел.

Майкл и далей одходзел до истого ресторану, дзе ше стретал з колегами – пензионерами хтори були подзековни слухаче приповедкох о його дожицох зоз женами. Покус му завидзели, але ше источасно и обавали ше же неодлуга и вони годни остац сами.

Нови нащивителе до родзинох у Канади непреривно приходзели, а Майкл знова гледал жену. Слухал, по хто зна хтори раз, приповедки о биди у якей людзе жию на Україні, и нїгда не могол одгаднуц же як можу буц весели и радавац ше такому животу. Братова жена му врацела назад шоси и блузни у пакету, з толкованьом же ше таке уж там не ноши. Подзековала му и модлела го най ей вецей нїч не посила.

– Кед вам не добре, а ви ходзце голого задку и поздыхайце од жими. Панство би сцело нове, га? – коментаровал Майкл нагнївано.

У закарпатским валалє, у обисцу Майклового брата, народзело ше треце унуче. По прадїдови и богатому бачикови у Канади, дали му мено – Михал.

NIHILUM (НІЧОМНОСЦ)

Уж длуґши час ме знемирює и преганя едно основне питанє од чийого одвиту сом вше далей цо длуґей о нїм роздумуєм. Гваря же у філозофії найчеґше поставиц питанє, а даване одвитох на ньго то легчейши бок процесу гледаня правди. Нікому сом потераз не зверел тото цо ме мучи пре страх же ми ше буду шмеяц, бо на перши попатрунок питанє випатра глупе, але як гваря „нет глупи питаня, лєм одвити можу буц глупи”. Препущуєм ше вашо-му суду чи питанє хторе ме мучи глупе и чи одвити до хторих сом потераз дошол исто таки.

Тото цо ме мучи то звичайне слово хторе каґде з нас каґдо-ньово хаснує и не обраца увагу на ньго, цо лєм доказує як мало роздумуєме о тим цо бешедуєме, лебо ише горше, як ше легко служиме зоз, по значеню неопредзенима словами у намаганю цо точнейше одредзиц и описац свойо думки. Слова не маю точно одредзени смисел лебо вредносц як наприклад x у едначини $x+2=5$. Кед наприклад повем же яблуко червене, и я и собешеднік знаме на яке яблуко думам гоч ест вельо ниянси червеной фарби и було би логичне кед би ми ше собешеднік питал на яку ниянсу червеной думам, але вон випатра розуми гоч лєм у пообщеним змислу. З другого боку, цо и барґей вироятне, можебуц и не думаме на исту ниянсу червеной фарби та ше так и не розумиме подполно. Можебуц же пре неточносц и несовершенствоц словох у язику и приходи до непорозуменьох медзи людзми зоз дакеди страшними пошлідкама.

Не знам точно кеди ми спадло на розум пробовац дефиновац значене того слова о хторим приповедам, але знам же ме од теде тото намаганє ніґда не напущело и вше кед мам даяки проблем у живоце хтори не можем ришиц, бо ришенє звонка моїх моцох,

якошик автоматски, без моєї дзеки, заверам ше до себе и роздумуем о тим слове. Вироятно то першираз було дзеведзешатих роках пред сам початок войны кед ше запалел сербски шовинизем и кед на каждим крочаю почали розчленювац людзох на „наших” и „не наших”. Болела ме даремносц двастошейдзешатрочного иснованя Руснацох у Войводини и їх намагане обстац, зачувац свойо ество. Нічомносц пред таку мержню шицкого цо зме творели, даремносц інтелектуалних и физичних силох хтори нашо генерації уложели, нічомносц хтору ше нагадовало, а потим и шлїдзело през подшмих и зневажане, просто ме нагнали питац ше на перши попатрунок глупе, а потим сом спознал же барз чежке питане.

Цо то *ніч*?

При самим пробованю дефинюваня поняца *ніч* зоз одвитом на питане: „Цо то *ніч*?” чувствуем же падам до логичкей ступки, бо ше саме слово *цо* імпліцитно одноши на дацо материяльне лебо нематерияльне, а *дацо* не може буц *ніч*. Мушим иншак дефинювац питане и питац ше: „Як мож розумиц слово *ніч*? Яке значене ма слово *ніч*?”

Гледане одвиту по кніжках ме не прибіжело гу одвиту, але напроцив, отверало ище вецей и ище компликованши питання як наприклад цо то *тераз*? Кеди ше *тераз* случуе кед уж у хвильки кед подумама на нього, воно постало прешлосц. Випатра же *тераз* и *терашиносц* не исную, исную лем *прешлосц* и *будучносц*, ми у ствари вше жиеме у прешлосци и правиме плани у невидомей будучносци, але о тим други раз. Конечено сом дошол до можлївого толкованя поняца *ніч*.

У онтологийним смислу, поняце *ніч* виключуе гоч яке материяльне лебо нематерияльне исноване, та може буц дефинюване як одсуство шицкого материяльного и нематерияльного.

Єден час ме змирела тота несхопна, але задовольюца дефиниция до хторей сом дошол по велїх годиных контемплацийї. Тиж так єдну файту потїхи ми давало и спознане же о тим роздумовали и вельки інтелекти у прешлосци як наприклад давни индийски мудерци хтори аж и пренашли символ за *ніч*. То нула, 0, хтора предства дзир, пражніну, празну судзину, так повесц *ніч*, але тот символ гоч яки нічомни направел революцию у математики.

По вилівох мержні, пришли часи мобілізаційох. Були формовани цали єдинки у чийм составе були скоро шицки „не нашо”, а дзепоеден „наш” бул поставени же би командовал, гоч часто не мал ніякого воєного искуства. Приповедало ше познейше же то було нароком и же таки єдинки були напредок жертвовани як „топовске месо”, бо ше и на таки способ, зоз физичним знішованьом, сцело пременіц демографску слику Войводини. Бал сом ше. Теди ми на фронту спадла на розум ище єдна можліва дефиниция.

У физичним смислу, *ніч* то абсолютне одсуство матерії. Шмерц.

Теди ми явели же ми ше жена породзела и же сом достал сина. Модлел сом „нашого” командира же би ме пушел голем на дзень-два, бо хто зна, годзен сом и погинуц а не увидзим го. Змиловал ше, можебуц и сам мал дзеци та ми виписал документ на три дні з надпомнуцом же ше обовязно каждого дня мам явц воєним власцом у месце и же мушим присц назад точно як написане. Кед сом сцигол дому, гуторел сом жени най попакуе найнужнейши ствари, а я пошол до валалу питац пенєж од людзох хтори ми були длужни. Дахто ме виплацел, дахто не мал, дахто ми дал лем з часци, бо не мал досц, але ми ше ніхто не питал же прецо питам скорей часу кед ми звичайно сами давали на час як догварене. Нагадовали тото цо було логичне у тей хвильки: сцем сцекнуц, дезертовац и виратовац себе и фамелию. Жена ме чекала з дзецком, обидвой порихтани, куфер за дзверми, пасоши у ташки... Поздравел сом ше з родичами и гварел сом же ше мушим врациц, бо таке наредзене. Пущели слизи, але кед видзели порихтану жену зоз сином и куфром у руках, шицко им було ясне и твари им ше пременєли од жалю по надїю.

Драга по мадярску граніцу ше одцагла, а на каждой автобусней станіци у местох през хтори зме преходзели людзе пробова-ли войсц до преполного автобуса у хторим медзи шедзискама уж стали людзе щешліви же их кондуктер приял. Зоз каждым милиметром блїжей при граніци роснул и мой страх. Нешка сом уж мал буц у єдинки на фронту. Чи „наш” командир уж не явел власцом же ме нет? Цо будзе кед ме влапя на граніци? Цо будзе кед ме дахто случайно препозна? Чул сом же дезертерох воєни суд судзел по

кратким поступку и осудзовал на шмерц без права на жалбу. Автобус станул и у паніки хтору сом ледво контроловал, видзел сом униформу пред собу и неясно сом чул же ми ше цошка пита. Два раз исте питанс. Жена виняла пасоши з ташки и дала му. Униформа попатрела на мена у пасошох и помали як вичносц почала их поровновац зоз лїстину у руках. Готове, подумал сом, а жимни зной ми вибил на чоло. Там и мойо мено. Руки ми ше почали тресц и перше сом у коленах почувствовав слабосц, а потим у цалім целу огромну енергию. Сцел сом дрилїц, прегажиц униформу и сцекнуц з автобуса у напярме Мадярскей док ест часу. Але, невидлїва вяза зоз праве народзеним сином и жену ме тримала на месце. Не знам як сом випатрал, але знам же униформа патрела на мне подозриво и ледво пошла гу другим путнїком. Автобус рушел, и помали, як кед би сцел дац „нашим” ище єдну шансу застановиц го же би добре препатрели кого вожи, сцигол безпечне по мадыарску рампу. Знова униформа, але од тей сом ше не бал. Шерцо ми почало дуркац, а диханє постало легчейше як кед би воздух на Мадярскей жеми мал вецей оксигену. Паметам лем же ше у тей хвильки оглашел син. Бул гладни, а мнє и жени ше заблїщали слизи у очох. Шмеяли зме ше поцихи и плакали патраци єдно на друге. Прешли зме гранїцу, а имиграційни офицер нам зажадал приємне перебуванє у Мадярскей.

Kanada nagykövetsége – Канадска амбасада, писало на месингової таблїчки прбитей на високим будинку хтори випатрал як скленяни у своїм футуристичним стилу у Будимпешти преполней зоз красними будинками у барокним стилу. Длугоки, але незвичайно цихи шор пред амбасаду бул огромни. Людзе одлучни у своїх намирох напущиц жем хтора их зрадзела, аж и дзеци тримаюци ше родичом за руки, сцерпезлїво и у цихосци чекали же би були преволани. Не було о чим приповедац, а дижджик ше почал блїщац по тротоаре як кед би сцел змиц и очисциц вибеженцох од бригох и страху цо их принесли зоз собу. Єден службенїк нас видзел же зоз дзецком стоїме на дижджу и волат нас нука та зме так прейг шора мали розгварку зоз имиграційним службенїком. Потолковал сом им же сом сцекол зоз фронту, не сцем нї до кого штреляц, же сом дезертер и хто зна цо ме там чека. Гледам азил. Службенїк

ме сочувствительно вислухал, понукнул нам окремно просторию дзе можеме преблечиц и накармиц дзецко и гуторел нам най при-дземе о три дні по документи. Ище ше и питал же чи маме пенс-жи за карти и перебуване. Не могол сом вериц же така гуманосц ище дагдзе иснуе кед сом ше звикол же не лем людзе, але и пси против мне у жеми одкаль сцекам. Мали зме досц же бизме ше змесцели до єдного тунього готелу и вноци, кед сом не могол спац пре застараносц а и пре радосц же зме ше виратовали, як ментал-ни азил, почал сом роздумовац о наших нещешлівих животох и о тим цо ми заправо знаме. Цо можеме знац о будучносци, та аж и о власней прешлосци кед наш розум памета лем фрагменти з ней? Практично, поровнююци зоз нашим не-знаньом, не можеме знац ніч. У такох обставиных, у готелу, вноци, урезала ми ше до паме-таня ище єдна можліва дефиниция хторей ше дзечне здогадуем озда пре шлебоду и розтерхованосц хтору сом теди почувствовав.

У епистемологийним смислу, *ніч* то одсутносц шицкогo знука и звонка граніцох нашого тєрашнього и будучного знаня.

По такей формулації, чувствовав сом якушик нову нукашно енергию, одушевеносц не лем зоз собу прето же ище вше можем роздумовац, але и зоз ситуацию и єй можлівим ришеньом хторе нам од тєраз надалєй принєше лем добре.

Канада мирна, добра, добре регулована и красна жем о хторей з часу на час губя упечатки зли людзе хторих озда єст вшадзи и лем дагдзе як ту не маю нагоду лебо не шму виказац свою праву природу, та ше служба зоз заобиходнима методами. Кед сом гледал роботу у своєй профєсиї и указовал свою квалификації, звичай-ни одвит провадзени зоз задовольством особи з хтору сом бєше-довал, бул же най идзем знова до школи, бо „хто зна цо ви там учє-ли и цо не знацє”. И скоро вше докладали же най лепше звладам англійски язык, бо мам тварди акцент. Пооглядал сом ше доокола и обачел же найлєпше плацєни роботи то з компютерами, а и найбаржей су гледани. Знова сом бул у лавки, слухал и намагал ше розумиц цо профєсоре приповєдаю, учел о бази податкох, мрє-жних систємох, меморії, „Паскал”, „Ц”, „Ц++” и „Ява”, програм-ски язики, дизайн веб бокох... Барз ми була интересантна єдна функция у „Ц”, „Ц++” и „Яви”, хтора ше вивєршовала так же вше

ознова активувала саму себе, вивершувала команди цю у ней були записани и знова активувала саму себе, вивершувала команди... Рекурзивна функція. Як безконечна кривулька, заварти круг, лебо символ гаду хтори ліга свой хвост.

За *ніч* мож генерално повесц же є *не то*, гоч на яке значене подумаме же би могло буц, и гоч кельо рижни значеня му жадаме приписац. Вше є *не то*. Права рекурзія, безконечна... Аж сом написал и псевдо-код за то:

```
функція НІЧ ( )  
{  
  друкуй („То не тото!“)  
  волай функцію НІЧ  
}
```

На основи такого роздумованя, пришло ми на розум же у семантичним смислу *ніч* то рекурзивна негация *шицко*го виключно и самей рекурзії, цошка цю утаргує саме себе скорей як цю почне егзистовац у рационалней стварносци. *Ніч* не ма значене.

З новим знаньом и з новим ентузіязмом сом почал гледац роботу, медзитим вшадзи дзе сом подуркал на дзвери ми гуторене же нажал, не мам ніякого роботного искуства у новей струки, та за мене роботи – нет. Круг ше завар. Не можем почац пре недостаток искуства, а искуство не можем будовац док не почнем робиц. Жена почала робиц у єдним дутяну як предавачка, а я прилапел роботу хтора ми перше наишла. Почал сом робиц як помощни роботнік у єдней „нашей” апатики дзе и нешка робим. Сортируем робу по поліцох, пополнюєм кед ше дакус випражні, пораїм по завараню, а помагам и у магазину кед сцигне роба. Плаца не велька, але з двох плацох можеме шицки тройо нормално жиц. Апатику трима єден „наш”, вон власнік, але сом чул же лем на паперу, а у ствари прави власнік єден тайкун зоз бувшого „отечества” хтори купел франшизу за тоту апатику и на таки способ легализує, „умива” пенєж достати у Сербії на хто зна яки незаконїти и брудни способ.

Часто роздумуєм же ми як шлепо идземе през живот не свидоми яки пошлїдки може виволац даедна причина, не свидоми же як нас лем єдна хвилька лебо одлука може одвесц у напраме о хто-

рим зме нігда не думали. Я нігда не думал же дакеди пойдзем до Канади ані як туриста, а не ише и жиц там, але война, фронт, шовинизем и перфидна политика гу „не-нашим” мали як пошлідок мойо терашне перебуванс. Кед би ше ніч од того не случело, виро-ятно бим ише бул там и жил у спреводзки же то моя оцовщина и же сом там не странец.

Чи *ніч* може виволац даяки пошлідки? Думам же у метафизичним смислу, *ніч* не може буц причина дачому, воно виключує свойо иснованс. Воно не ма атрибути як безконечносц, конечносц, комплетносц, тирванс, абсолютносц и неактивне *є*. *Ніч* не иснує. У логицким змислу, не мож бешедовац о дачим цо не иснує, та так не мож бешедовац ані о „ніч” як о предмету самого слова, бо кажде слово ма свой „зміст” реални або абстрактни ентитет хтори описує. Кед наприклад спомнеме слово „хижа”, „дружтво”, лебо „думка”, ми подроумюєме лебо точно знаме цо „зміст”, обект, того слова, тоє. о чим бешедуєме. О обекту слова „ніч” не можеме бешедовац бо саме слово виключує гоч яке спознанє о нім. А, заш лем, тото поняцє иснує у словнікох шицких язикох, познате є шицким народом... Як то, не мож о нім бешедовац, а иснує?

Моя обшеднутосц зоз тим словом ме застарала по миру же сом почал сумняц до свойого менталного здравя. Чом ми ше случую таки фиксації праве у часох кед мам проблеми? Знам же пияніца нігда не припозна же є пияни, а дурни же є не як треба. Самим тим же сом свидоми своїх роздумованьох, значело би же сом ментално у шоре. *Cogito ergo sum* (думам значи иснуєм) як гварел французки филозоф Рене Декарт. У моім случаю би ше могло повесц „думам значи – мам бриги”.

Бул сом и у дохтора, психолога, то еден Румун, вибеженец як и я, барз добри человек и вон ми розтолковал же фиксація на едно поняцє поготов у стресних ситуацийох то охраниебни механізем зоз хторим ше подсвидомо боримє процив каждодньових фрустрацийох хтори ше акумулую и у одредзеной хвильки вибухню як мощни стрес. Теди ше наша подсвидомосц „вьяже” за дацо, дацо красне, у моім случаю за едно слово и так не роздумуюци о стресней ситуації, през час ю легчейше и без пошлід-

кох звладуем. И на концу ище доложил же то нормалне и най ше *ніч* не старам...

За ніч мож висловиц лем негациї, лем того цо є не. Чи мож висловиц цо є, даєдну афирмацию?

Не знам, мушим о тим роздумац...

OBLIVION

Кажде рано швитане вияшньовало вше исту слику пополнету лем зоз иншакима желснима лебо билима деталями рочних часцох. Самопослуга з вельким паркингом опрез и порозцагованима кочиками цо их купци позохабяли доокола та аж и по драже, да-скельо древка коло автобускей станіци хтори вяри, як и людзе, жадно чекали перши слунечни дзень и жубротане миллионского варошу хторе ше недзечне трансформовало зоз циганства ноци до реалносци шветла – то були константи урезани до подсвидомей перцепції околїска и лем одсуство даедного з елементох каждодньовой слики знало таргнуц увагу и нагнац на гледане розлики терашней слики од уж подсвидомо добре познатей. Нешка цошка не у шоре, цошка хиби и не таке є яке було вчера. Як у даякей визуалней диференциалней едначини, почал гледац розлики у функції вида зоз його деривациями т.е. сликами. Вноци падал диждж и тераз автобус пирскал воду з баркох по драги на людзох и на други авта, але то уж позната и обчекована константа и ніяка розлика у поровнаню зоз вчерайшим раном. У самопослуги запалене шветло, на древкох почало пупчиц лісце, мокри паркинг ше бліщи празни, а по нїм розруцани кочкики зоз самопослуги... И то исте... Ша гей – нет ей, нешка хиби. То тото иншаке, тота фина розлика цо ю подсвидомо обачовал. Нет ей нешка з хусточку на глави завязану так по руски и облеченой до грубих шматах уж вилезнудей и неодредзеной фарби и зоз старима ципелами на ногах. Мешацами, а можебуц и роками, обиходзела доокола самопослуги и зоз дражкох и паркингу зазберовала зохабени кочкики и дриляла их єден по єден на за то одредзене место и так ше зляла до общей стереотипней слики околїска. Не мала моци така стара и суха дриляц два лебо аж три кочкики одразу, та ей зазбероване од-берало досц часу.

– Дурна є – чул даскельо раз пред тим од людзох цо як и вон чекали автобус. – Ніхто ей за то не плаци, а роби.

Дні поставали длугши и вше слунковитши, а лісце на древох коло автобускей станіци уж досц зазеленело. Слика поставала добре позната, неперменліва и зоз каждодньовима егзистенциалними дилемами поциснута гу дну свідомосци, кед ше случела пременка: суха, згорбена жена ше врацела и знова дриляла кочки еден по еден по паркингу на свойо место одкаль их розмазани купци буду знова брац и охабяц дзе им ше пачи. Хусточка на глави завязана на еден гузел, з єдним концом крижом, а под ню шиви, незачесани власи. Судзаци шо зранцавеной твари, могло ей буц коло шейдзешат пейц-седемдзешат, але бистри блядобелави очи указовали меней. Лем цо ше не зрадовал кед збачел познату физиономию.

– Nice to see you again¹ – пробовал конверзацию. – Не було вас даскельо тижні. Тераз шицко у шоре?

Попатрела не сигурна же чи то ей бешедує и кед збачела же вещей ту нет нікого, предлужела дриляц кочик випатраюци покус увредзено.

– Не у шоре. Ніч не у шоре. Кед би шицко було у шоре, не мушела бим буц ту, не мушела би я така стара правиц шора. Лем знаю приповедац о шоре, а ниа яки шор правя: розруцани, порозцаговани и попреврацани кочки на шицки боки, ягод же бомба спадла медзи ніх. Лем хибя беби. Права война, а ти ми ше питаеш же чи шицко у шоре. Шалени ши та не видиш и сам, чи цо?

– Бул сом застарани, бо сом вас не видзел даскельо дні. Подумал сом же сце хори...

– Не старай ше ти о мне. Маш ше ти о ким старац! – Престала дриляц кочик, кус ше задумала и з мегчейшим гласом предлужела. – Озда маш... Оженети ши? Маш дзеци?

Ані не чула одвит, але знова видзела пса на кратко привязаного за проще у їх хижи у Берегове як модляцо патри на ню и чека помоц трешуци ше од страху. Як же знал же го забию. Дармо му мац днями пред тим на силу дискала до пискох горуце уварене вайцо, дармо го била, вон вше заходзел до курніка и едол вайца, а кед не, вец их лем розбивал, правел чкоду и так сам себе пре-

судзел. Тоти очи, тот попатрунок ягод же гледали од ней одвит же чом ше то случуе. Ша, ніч не зробел таке страшне же би му требало вжац живот. Пушка штрелела и привязани пес ше лем опушел на прощу. Теди мала коло пейц роки, але слика занавше остала швижа у паметаню.

– Живот за вайцо – гвари наглас. – Можеш ти то розумиц? Гоч и пши, заш лем то живот. Хто ми, питам ци ше, же можеме одлучовац кому го вжац, а кому го дац?

Не розумел о чим приповеда, але ей то ані не було важне. Таки очи и таки модляци попатрунок видзела ище раз у сушеда кед го червеноармейци под час войны привязали за тото исте проще и заштрелели прето же бул живи, а не бул з німа цо бул очиглядни доказ же є зраднік и же сотрудзовал з Немцами. Дармо гуторел же є хори, же ма єфтику, плювал крев пред німа як доказ. Дармо. Патрел на ню як же од ней гледал одвит же цо и прето ше то случуе, з модляцим попатрунком гледал од ней помоц трешуци ше од страху.

– Страх од шмерци истучки исти и при людзох и при животиных. Очи як жвератко. Шицко ясно указую и прето знам же страх од шмерци вше исти. Видзела сом го. А ти? Ти го видзел дакеди? Нагей же не мож повесц хто ше баржей бої: чи пес чи человек.

Били ю и копали до ней же би припознала дзе ей муж, а по тим штрелели даскельо пушки, сушед ше опушел на прощу и войско пошло далей, ошлебодзовац. Не виволала же ей муж бул дзешка у горох у українскей Повстаніцкей Армії. Борел ше за шлебоду.

– Ошлебодзовал нас од Русох и од Немцох. Немци ше ошлебодзовали од нас и од Русох, а Руси ше ошлебодзовали од нас и од Немцох. – Почала ше наглас шмеяц. – What a mess!² Кажде ше од каждого ошлебодзовал!

Рано необачліво прерастало до дня, преход автобусох и людзох ше преридзел а младе, блядожелене лісце почало трепециц од турбуленції воздуха цо ше вше баржей зогривал на слунку.

Ситуация пре ей гласни шмих поставала покус неприємна, але на щесце ніхто не преходзел коло ніх.

– Маце ту з вами дзеці, родзину, мужа? З ким жиеце? – про-
бовал ю кус змириц и прыволац до терашньосци.

– А цо тебе брига кого мам лебо не мам? Но, добре, не гні-
вай ше такой. Мала сом дзеці, а teraz их вецей не мам. Преліг-
ла их Канада. Вецей ані не приходза, бо гваря же ше ганьбя за
мне. Мала сом дакеди и чловека, а teraz мам дїда – знова ше по-
чала шмеяц. – Треше ше пред шмерцу як пес пред пушку. А яки
то бул чловек...

Вноци пришол по ню и гварел най ше швидко позбера, лем
найнужнейше, шицко готове, страcene. Червени их розбили, нет
вецей повстанїцкей армії и за нїх ту вецей нет живота. Кед од-
ходзели, клекнул, прежегнал ше и побочкал жем пред прагом. У
ноци ані еден пес их не зрадзел и не забрехал, ані у едним облаку
ше не запалело шветло, а хмари им були союзніки и скривали ме-
шац док не вишли з места.

Ноц вше красша од дня як циганство од правди. Нови дзень ю
пляснул преїг очох з немилосердну слику реалносци. Пукла сли-
ка як пушка и задзала ше глібоко до подсвідомого паметаня одка-
ль ше ноцами як гад ише вше вицагуе и дави ю. Коло драги по хто-
рей преходзели лежали даскельо цела. Забити. Дзецински кочик
виврацени. Було чуц цихи, немоцни и уж захрипнути плач дзетка
спод розтарганого капута на жеми. Перше цо збачела кед го от-
крила, були очи виполнени зоз познатим страхом и модляцим по-
патрунком. На хвильку, очи як же ше зрадовали, а потим занавше
загасли.

– Голям не умарло саме – гвари наглас. – Озда нет страшней-
шого на швецце як умерац и умрец сам.

Уж престал намагац ше повязац до логичного шліду ей ви-
гварени виреченя и розумиц цали цек ей глібоких думкох зоз
хторих як делфин, лем з часу на час, виплївала на поверхносц
свідомосци зоз огромного океану чувстох и памятох, прегва-
рела дацо и знова ше зачирела до власних глібинох з надїю же
можебуц праве teraz найдзе скрити одвит на питанє з очох:
„Прецо?” и же ше праве teraz одразу шицко ушори. Бо, шора му-
ши буц. Тельо того на тим швецце не як треба. А то наш швет, ми
у нїм жиеме и ми ше мушиме старац о нїм. Кажде кельо може

треба же би виправлял тото цо у нїм не добре. Дахто дагдзе муши перши почац запровадзовац шор и класц ствари там дзе спадаю, а потим го и други буду шлїдзиц. Порозруцовани и повиврацани кочки по паркингу коло самопослуги и драги, то перша ствар хтору треба зредзиц и положиц на место як же нїч не було, а потим уж шицко будзе легчейше.

¹Қрашне вас видзиц знова

²Яки нешор!

PAUL

Не крашне поровновац людзох по їх випатрунку лебо характеру зоз животинями, але дакеди то едноставно не мож заобисц. На концу, шицким познати вислови „лукави як лішка”, „зли як гад”, „червени як рак” и други, та не одступим вельо од стереотипу и краснаго справованя кед Пола поровнам зоз – швиню. И по випатрунку и по характеру. Гоч як уквильюючо звучи, уквильювац не мам намиру; едноставно, лепшого поровнаня нет и воно ше, по лем психоаналитичаром познатим механізме, саме надрило до думки уж при першим стретнуцу. На округластим и прейгмирно затитим целу стали кратки ноги, а руки мегки, цепли, спухнути и влажни, здабали баржей на ратици з пейцома краткими пальцами, та кажди хто ше стретал з нїм понаглял цо скорей змиц зоз своїх дланьох неприемне чувство загадженосци цо оставало по рукаваню. На твари му звичайно стал вираз зморшеносци, пре хтори ше указовали ридки зуби, и попри непропорційно грубого носа и опущених ліцох на велькей глави лем змощьовали упечаток подобносци з уж спомнуту животиню. Кед ше шмеял, а любел ше шмеяц найбаржей з другого, могло ше чуц гругленс док удиховал воздух.

Найбаржей уживал кед своїм подредзеним у фирми, дзе бул шеф, давал лем цо не неможліви задатки, а вец ше припатрал як ше трапя поробиц шицко на час и цо лепше. То му давало упечаток моци над другима и уживал у тим. Найедноставнейши упутства за роботу так знал закруциц и закомпликовац же найчастейше роботніки не подполно розумели цо маю робиц, а бали ше питац, бо их вишмеє же не розумя таки едноставни ствари. То му обезпечовало чувство интелектуалней надмоци над другима. Барз уживал и кед го дахто познейше волац най му дацо укаже лебо може, бо то гуторело же є незаменліви. Можебуц же би даяки ана-

лизи указали же його характер бул так формовани прето же ронул без оца хтори зохабел и його и мацер кед бул ише мали, лебо прето же бул єдинец и розмазани, лебо же го били и видрижньо-вали му ше пайташе ише у основней школи прето же бул тлуст и спомалшени... Оца познейше нїгда не видзел, а не запаметал го як мали, та гоч го дакеди корцело дознац дацо вецей о себе, не могол, бо мац вше гуторела же не маю родзини, а о мужови нїч не зна и анї не сце знац. Закончел факултет, почал робиц и зарабяц, а боме и роздумовац о женїдби. Знал же пре стару мацер, зоз хтору жил, анї єдна ше не зосце за нього одац, та роздумовал купиц власну хижу и одселїц ше. У конечней одлуки му помогол случай кед раз мац сцела телевизор положиц гласнейше, бо не чула добре, а вон стал сцихшац, бо му завадзало док чита и у тим нацагованю достал пляску од ней.

– Задумай – гвари. – Плясла ме як кед бим мал петнац роки.

Виселел ше, купел хижу и до хижки мачку, у ствари кандура, же би не жил цалком сам док ше не оженї, и так з рока на рок. Кандур остарел, мац тиж и змесцел ю до дому за старих, та ше траз мал старац о двох празних хижох и кандурови.

– Було би ми вельо легчейше кед бим мал дакого, жену, гоч кого, хто би ми помогол у тим шицким. Я не сцигуєм шицко – поносовал ше.

– Га, ест уж даяка на горизонту? – питаю му ше.

Випитуюци попатрел на мене и лукаво ше ошмихнул.

– И ест и нет. Упознам це з ню, та увидзиш. Сцел бим чуц твоє думанє. Бул ши дакеди у „Gentleman’s Club”? Там роби.

– Не бул сом – одвитуєм. – Не заходзим до карчмох, а поготов не до клубох. Треба плациц членарину лем же би ши могол войсц нука, дзе це одру як заяца за погар тунього вина.

– То не таки клуб – шмее ше зоз ридкима зубами мойому незнаню. – Увидзиш.

Клуб у бизнис часци вароша бул обична карчма дзе заходзели лем панове под час паузи за полудзенок. Жени ту не мали цо гледац, бо ше ту з пивом могло наручиц и танечнїцу цо за дваецц долари у полуцмоти и полугола танцовала на столе, а даєдна знала и шеднуц госцови аж на колена и так одробиц заплацене.

– Helen ту роби лем през дзень – толкуе ми кед збачел мойо запрепасцене. – Можебуц не знаш, але дорушоване найстрогше забранене. Плациш най ци танцуе на столе и ніч вещей, а кед ше не можеш стримац, не приходз ту, бо вифасуеш од обезпеченя. На цо би то здабало кед...

Не докончел, бо гу нам пришла дваццпейц-шейсцрочна дзивка, легко облечена, з целом як балерина и анї грамом садла.

– Ні Paul. Is he a customer?¹ – указуе з главу на мне.

– No² – гвари Пол, на цо вона покус розчарована пошла далей.

– Но, та, цо гвариш? – пита ми ше.

– Не млада є дакус за тебе? Кельо ма роки?

– Дваецц три. То тота хтору цел напаствовац, чи уж цо, пияни українски дипломата. Читал ши можебуц о тим, була афера, дипломата поволани назад до України, а канадски власци му сцели ту судзиц, та прето пришло аж и до захладзена одношеньох медзи державами. Тераз є ище дурна, гвари же ше сце нажиц, а добре зарабя, по пейцсто-шейсцсто долари на дзень, та анї не дума на дацо озбыльнейше, не дума же раз остари и будзе бридка, же придучи нови и вицишню ю з роботи. Не зна шпоровац, та скоро шицко цо зароби такой и потроши и ту моя шанса. О пейц-шейсц роки будзе и без роботи и без пенежу, краса нестане, брух нарошне, а перши спадню, та хто ю зо сце. Уж сом ей споминал же бизме ведно могли рушиц до бизнису. Вона зоз Костарики, а там прекрасни плажи и край нерозвити. Кед бим предал обидва хижи и з тим цо мам зашпороване, могли бизме купиц готел, крашне жиц и добре зарабяц. Я як странец не можем там купиц нерухомосци, але вона ма державянство, та може, лем ше муши одац за мне, бо я будзем фінансовац и постанем совласнік. Тераз не сце анї чуц, гвари же ма кеди роздумовац о таким, а познейше ме будзе модліц и оганяц. Знам я таки.

– Жени з Латинскей Америки не таки вредни як нашо з Европи – пробуем одцагнуц бешеду з розлики у рокох, бо Пол мал штераецц седем, бул огорчени на шицко и каждого, та аж и можліва женідба би мала буц файта особного вимсценя и поніжованя другого. – У ствари, анї не знам одкаль ши, Пол?

– Ту сом народзени, а родичи ми пришли одкальшик з Европи. Не знам точно одкаль – як кед би ше ганьбел повесц точно. – З Польскей чи з України. Паметам лем же сом раз нашол у мацери на пойдзе новини писани з иншаким писмом и же ми мац гварела же то оцово и же то була кирилка. Нігда не сцела зо мну бешедовац о нашим походзеню гоч сом и пробовал, а тераз уж и позабувала, помишала и не мож ей вериц...

– Кед же уж Helen неозбыльна, пробуй найсц даедну з восточней Европи, тельо особни оглашки на интернету, скоро каждая друга отамаль би пришла.

– Знам я таки, пришла би, и о два-три роки, док достане папери, було би „good bye”, Пол.

– Пробуй найсц даяку цо ту и цо уж и папери ма – пробуем знова.

– Гей, таки би ше одали лем пре интерес, лем пре мойо два хижы и конто у банки.

„Но та, вец жий зоз кандуром” – думам у себе – „кед нікому не вериш”.

Кед зме ше знова стретли, Пол бліщал.

– Задумай цо ми ше случело. Пред двома тижнями сом пошол купиц карту до театру пред сам початок, бо вше дахто одкаже и мож ю достац у пол цени, кед предо мну една паночка гледа свойо резервовани карти на мойо презвиско. Не можем присц гу себе. Як то може вона резервовац карти на мойо презвиско, а анї ше не познаме. Цо то за работа? Презвиско наисце єдинствене и не знам же би го ище дахто мал. Бис. Вигварела – Бис! Питам ше ей же чи сце ше панї не помилели, чийо то презвиско, а вона гвари же ей, у ствари ей мужа. Кед сом ей потоковал же у чим ствар, же и я мам исте презвиско, дала ми число телефона, та най ше чуєме. Можебуц же зме и родзина.

Так Пол дознал кед наволал на телефон же ма живу тету, оцову шестру, и же жиє недалеко и же су по походзеню зоз заходней України. Кед ше зишли, тета плакала и було ей тераз жаль же го нігда не обишла, а сцела, аж и рушела даскельо раз, та ше у драже предумала. Вельо бридки памятки ю одбивали од їх хижы. Дознал же му овец ище живи, оженети є и ма двойо дзеци з другу же-

ну. Сина и дзивку. А гевта пані цо ю стретол у театру то бувша жена його полубрата. Розидзени су, але вона затримала презвіско гоч ше не зиходза и гоч вон не сце анї чуц за дзеци.

Такой о тидзень тета організовала традиційни рочни фамелійни сход, такволани „family reunion”, на хтори пришол и Полово оец. Чудно му було патриц на старого згорбеного дїдка з вельо младшу жену коло себе и не знал як их волац, бо нїяки чувства гу нїм анї не мал. Лем з часу на час попатрали еден на другого и розишли ше так нємо без почераних числох телефона лебо адресох. Неодлуга дознал же му оец чежко настрадад у транспортним нещесцу и то остатне цо о нїм чул. На тетово випитованє и нагваранє коло женїдби, раз так у франти, спомнул же ше оженї лем з красну, младу, образовану, богату и – невину. Хтора не виполнює тоти пейц условия, най себе анї не дума на одаванку з нїм.

О мешац чи таке, тета го упознала з єдну цо гоч не була „наша”, виполньовала шицки пейц Полово условия: була досц красна, гоч покус пегава, мала триец пейц роки, значи вельо младша од нього, закончела коледж, т.е. була образована, нашлїдзела якиш пенєж – не була худобна, и нїгда не була з человеком.

Упознали ше, и понеже були у рокох кед уж страцели романтични илузії, престали ше ганьбиц пре свойо природни пориви и прилапели стварносц таку яка є. Одлучели пойсц дагдзе на летованє, препровадзиц еден час ведно и упознац ше лепше. Вона сце ла пойсц на кружне путованє з ладю по Карибских островах, але Пол мал морску хороту, та одлучели пойсц на Кубу, дзе прекрасни плажи, а и цени прилаплїви.

Два тижні як ше врацел з рочного прешли и Пол ище не сцел нїч приповедац о тим, лем гварел же шицко було у шоре, але од женїдби нїч не будзе. Знам же у таких ситуацийох не треба навалювац, виприповеда вон и сам кед змогне моци. Чувствовад сом же ше дацо неприємне случело, але тото цо ми о еден час виприповедал лем потвердзело його характер.

– Можеш себе задумац – почал Пол. – Два тижні зме були ведно, опущени, франтовали зме, купали ше у мору и базену, єдди и спали у истей хижі и – нїч.

– Як нїч? – питад ше.

– Так, гвари, док ше побереме, та може шицко, але пред тим – ніч. 'Га, як мам знац чи ши була з даким чи не док не проверим?' – пробовал сом около, а вона гвари: 'А як най ци я верим же ше не предумаш оженіц ше зо мну, та цо я вец будзем? Як най ше одам? Зарекла сом ше же скорей винчаня з нї зоз ким до посцелї не пойдзем, та так най и остане.' Два тижні сом бул у пекле, два тижні з дзивку у истей хижи. Два тижні зме ше надмудровали же чия воля перше попуци; мойо чесне слово процив ей чесного слова. Не попуцела, але вера не попуцел анї я. Не будзем ше женіц так на шлепо, на веру. А кед ме спредзе, цо вец? Розиходзиц ше?

– Могли сце пойсц до дохтора – пробуєм.

– Дохторе ше можу подплациц.

Кед зме ше знова стретли, поволал ме же бим зашол з нїм до „Клубу за панох”, гу Helen, дзе, як гвари, вше частейше одходзел.

Можебуц же ше ище и предума, млада є и ніч не зна же яки то живот. Як у кармику. Вон ма часу. Причека док ей краса спрес, брух нарошне, а перши спадню... Причека док не потроши шицок легко заробени пенєж... Теди ю ніхто не зосце, та ше напевно предума. А вон будзе ту.

¹Здраво, Пол. То муштерия?

²Не.

PEYOTE

Бог шветла помали щезовал, а бог цмоти заберал його место у неперывним стреженю над людзми, прицагуюци до свойого цмого швета розлични ноцни души: лукави, бояжліви, спрведліви, осторожни, галави... Небо без гвиздох, загадзене з неперывним шветлом було нізке и чежке, а легки пані легко облечени уж почали виходзиц на улїцу до лову за заробком.

Трамвай ленїво скруцовал коло угла и шкрипане колесох ше мишало зоз звуком бугнох змоцнююци упечаток неперывносци и звекшовало гласносц по гранїцу болю у ухах.

Троме штдедовични хлопи моцних мускулох, з длугима власами сплеченима до варгоча, моцно и зложно бугновали у монотоним ритме, док штварти у неперывним положеню цела лежал на дражки. Пияни. Людзе лебо преходзели коло ніх одмахуюци з главу, лебо преходзели на други бок улїци.

Долу, на шивим асфалту – погужвани новини и одрудки од едзенья, а на червено офарбеним муре хижи на углє вишел з руку несхопно виписана плаката хтора толковала же цо ше ту и прецо случує. „Нашо права загарантовани зоз законом уж двасто роки...” – писало у першим шоре з велькими, а потим текст предлужовал з вше меншими буквами хтори ше далєй не могло читац.

– Випатра же Индиянци знова гледаю даяки пенєжи од держа-ви. Же би могли вецей пиц – доруцел хтошка.

– Лепше би им було лапиц ше до даякей чесней роботи и жиц як и шицки нормални людзе. Раз им попуц и буду гледац ище вецей. Докля так? Докля ми шицки будземе робиц на ніх? Нам держава бере и їм дава нашо, од наших дзецох. Требало би их позаверац, а не пуцац их ище и най протестую. Пать лем нацо здабу таки брудни и пияни – розжирячел ше други преходнік хтори ше на хвильку застановел опатриц цо ше то случує.

З другого боку улїци витор нанесол запах мочу, зноу и алко-голу. Запах биди и ганьби.

Цигаретли оддавна постали универзалне средство за розбиване початного „ляду” у контакту, та кед сом винал шкатулку зоз кишеньки, єден з бугнарох попатрел на мене и вжал єдну понукнуту. То ми дало дискретне право и шлебоду опитац ше:

– Против чого, у ствари, протестуєце? Не видно добре на плакати.

Престал биц по бугни и рушел ше кус набок, далєй од других двох и гевтого пияного.

– Против власци – глібоко уцагнул, а потим випушел густи, белавкасти дим – против того же нам сцу увесц порцію на обток, на заробок, на шицко як и другим. Против здуманого знічтожованя нашеї култури и нас самих. Уж двасто и вецей роки ми маме право не плациц ніяку порцію держави, то наша жем хтору нам одняли, а тєраз нам сцу и тото право утаргнуц. Помали нас сцу конечно претвориц до своїх рабох... Але, знаш цо? Я барз смиядни, та чом би ши нам не пошол купиц дацо ту за углом.

– Може даяки сок чи сцеш води?

– Куп даяки виски кед можеш, а кед не, вєц будзе добре и вино – доложел, але пєнежи не виберал з кишеньки.

– Знаш же не шмєш пиц на драже – гварим.

– За мене твоїо закони не важа – одповєд – то моя жем и можем робиц на ней цо сцєм.

– Од хторих ши Индиянцох?

– Алгоньюин. По нас наволани национални парк и то лєм цо не шицко цо остало красне од нас. Бугни не преставали свою молитву Велькому Манитуови, хторому Индиянци по хто зна кєліх зневерених надїїох ище раз давали нагоду же би указал свою моц пред билими людзми. Потєраз не виполнєл анї єдну їх молитву, та так напушєни од Манитуа, а не прилапени од билого Бога, модля ше з бугнами випатра найбаржей державним власцом же би ше тримали написаного закону и не наплацовали им порцію од хторєй су ошлєбодзєни.

Протєст рєгуларни, бо є приявени и одобрєни од тих истих власцох против хторих протєстую, а власци им велькодуюшно од-

редзели и локацию за протестоване: най то будзе на червеним угле на уліци Quin, дзе ше збераю проститутки, та то будзе добра нагода лем потвердиц стереотип же Индиянці и спадаю до такого дружтва. Випатрало же тот пияни цо лежал не бул Индиянец, але же бул лебо послати од власцох най там лежи и пополнюе слику, лебо случайно ту пришол пияни и заспал. Найскорей же бул преблечени полицај.

– Розлика медзи нами у тим же ше ти намагаш цо вецей спознац у живоце, а я ше намагам цо вецей забуц з того цо сом спознал. То не мой швет – почал свой монолог Na'wakwa. – Ми, Индиянці, не припадаме ту вецей. Вжали сце нам и зніщели шицко цо зме мали, а дали сце нам шицко цо зме не сцели. Нам не треба вашо закона, ми чесни людзе и нам дате слово моцнейше од каждого закона. Пре тварде слово и особну чещ не розвили зме писменосц, бо обецунки записую лем тоти цо кратко паметаю лебо тоти хтори порихтани спрведнуц едни других. Нам не була потребна ані ваша наука, ані технология. Знали зме и мали праве тельо кельо нам требало. За вашо поняца нашо знаня були покус чудни, але вше вецей учице и пренаходзице їх праву вредносц. Кед вас ваша медицина зневери, вец гледаце ратунок у нашей хтору сце так совисно зніщовали. Хто зна кельо народного искуства и мудросци препадно на вашу и нашу чкodu, кельо зме могли научиц едни од других, а не зніщовац ше медзисобно...

Na'wakwa бул учитель у индиянским населеню на сиверу Онтария у варошику Wawa, цо уствари була ономатопея гаганя дзивей гуски на Algonquin диялекту. Ту пробовал учиц индиянски дзеци їх, своей, индиянскей традициї, але и модерному животу. Нажаль, як гвари, тоти дзеци осудзени вично остац на пол драги: їх власну культуру поцисла люцка. Свою власну традицию забуваю, а люцку не прилапою до конца, та су так ані не Algonquin Индиянці, ані не Английци. Цалого живота ше буду чувстовац, а даедни и справовац як чудаци, як людзе хторим цошка хиби, хторим цошка одняте и прето им шицки буду виновати: едни же им не дали досц, а други же им и тото кус вжали.

– У вашей култури богати тот хто вецей награбе, а у нашей тот хто вецей подаруе другим. Индиянец хтори ма найменей, у

ствари найбогатши – глібоко уцагнул, а потим оддул белави дим Na'wakwa – а то не таке цудзе и вашей логики. Чи и Исус не гледал од своїх ученікох же би ше одрекли богатства, чи Мухамед не гледал од вирнікох же би дзелели дзешату часц з худобніма, чи Буда не питал того исте од своїх? Од шицких, випатра же ше лем ми, Индиянці, притримуеме того найстаршого универзалного моралного закону, дзеліме и помагаме ше медзисобно и прето зме вам чудни, иншаки. Помагац едни другим випатра же природни закон цалого чловечества, шицки зме ше з нїм народзели. Оддаљоване од таких природних законох ви наволуеце одрастане, але то спредводзка з хтору, у ствари, сцече морално оправдац вашо грихи едни гу другим.

„Пияни” полицай цо глумел Индиянца и лежал на драже станул и пошол далей, а гевти двома давно престали бугновац. Досц було молитви за тот дзень. Тащок, цо було цалком необичне видзиц, бо уж було цма, злецел на дражку недалеко од Na'wakwi.

– Ми вериме до единства цалей природи. За нас не постоя часци, але людзе, природа и дух нероздвойни. Кажде з нас повязани на даяки способ зоз другима живима организмами. Наприклад, моя душа повязана з тащком и того же вон тераз ту вноци мне ніч не чудне. Тот тащок, то я, то мой други аспект, активни символ мой души. Кед би ши забил того тащка, у ствари биш забил часц мне. Ти то напевно не можеш розумиц, але попри директного знічтовожаня наших людзох, ви нас и индиректно нічтожели, забиваюци немилосердно животині зоз хторима зме були цесно, през заедніцки дух, повязани до единства. Можеш повесц же и ми ловели и забивали. Гей, але ми вше модлели животиню за пребачене и вше зме го доставали и так зме чували моралну равновагу у природи. У нас нігда не було вецей зла як добра. А у вас, пооглядай ше коло себе и увидзиш кельо лем зла присутне и за яки живот думаце же є найлепши. Живот без нагоди указац геройство то не живот за чловека. Нет ніч геройске у тим же з едну бомбу забице на тисячи неприятельох. Така победа вам не служи на чесц, але лем на ганьбу. Але, таки сче и природа вам ше едного дня вимсци за шицко цо сче против ней зробели.

Na'wakwa шеднул на жем, а мне понукнул шамлочку.

– Насилство убудоване до вашей системи роздумованя и вибили не розумице тото цо не можеце погубиц, а не видице же вам ришенья шицких загадках дала сама природа. Треба лем хасновац одвитуюци природни методи лебо средства. Ніч нове не можеце пренайц цо уж не иснує у самей природи у даякей форми, а такволана ваша сучасна технологія лем имитация од природи уж створеного. Цо имитация вирнейша, то за вас технологія висша, але оригінал сце нігда не годни превозисц у совершенству. Зложиш ше зомну же у природи ніч не иснує без даякого смисла и причини. Дакеди тот смисел неясни лебо подполно скрити, але знай же природа барз рационална и шпоровна и шицко цо створене ма и даяку функцию. На нас людзох стої пренайц же чому цо служи. Нашо стари знали путовац през час и простор хаснуюци найсовершенше средство цо го маме, а то думка хтора як тераз ваша ракета ношела у себе дух. То нам уж дала природа, ми лем знали як хасновац тото цо маме. Ніч не таке швидке як думка, а и ваша наука твердзи же материялни ствари можу досцигнуц лем огранічену швидкосц, цо значи же нігда не дойдзеце на други швети, там дзе ми уж були и з духом их вигледовали и спознавали.

Ташок одразу пирхнул до цмоти.

– Вироятно ши чул за кактус Peyote. Його соки нам були главне средство за досцигованє потребней шлебоди духа хтори на тим уровню, ошлебодзени од цела, могол пойц гоч кадзи го думка однесла. Але, хтошка з вас билих ше здогаднул вжац нам и тоту остатню шлебоду, преглашиц нашу традицию за чкодліву по здравє, та нам тераз дзеци не уча о геройстве предкох. Место пица зоз традиційних сокох, удихую бензински випареня зоз конзервох и так ше опиваю и трую. Яку неславну будучносц сце им додзелели, а ніхто ніч не може против того... Прето ше я и намагам не цо вецей дознац, але цо вецей забуц з того цо сом уж спознал у живоце. То не мой живот, але живот билого човека мне надрилени. То вецей не мой швет...

Кед же Вельки Маниту у теї хвильки и нагнівано бліснул лебо аж и страшно грожаца загирмел, бліскавку не було видно од мощного неонского шветла, а гирмене було заглушене зоз звуком

автомобилох цо ше зоз шветлами ту розлівали по улїцох як даке-
ди лава з вулкану по дакедишніх лесох. Найвироятнейше же ані не
бліснул, ані не загирмел, але ше лем немоцно припатрал. То вещей
не бул ані його швет.

Quin = кралїца

Na'wakwa = у штред леса

PLAYGROUND

Пах. Познати и блізки, а источасно страшни; уцагнути ище у дзэцинстве до носових дзиркох и генетски записани до клітінкох як исконске опомнуце на осторожносц. Видвойовал ше з мишані-ни смроду на туню паленку, доган и на уж захрипнуте врещане мацери „Людзе ратуйце – забіе ме!”, кед ю пияни оцец позно вноци бил пре лем йому познати причини.

Пах крєви з розбитих устох и з носа, цо ше уцаговал под покровец зоз хторим ше, у цмоти, закривала поверх глави, трешуци ше од страху. Пах шмерци. Сцєла одкриц главу, бо ше у цмоти вецей не чуло врещане других жєнох, алє ше не могла рушиц. Почувствовала олегчанє пре цихосц хтора єй дзвинєла у уоох и пре смак жєми, познати з дзэцинства, и одразу потим огромну паніку. Забита сом! Нє можєм ше рушиц, нє видзим, нє чуєм, жєм ми у устох! Божє, чи то так випатра? И вєц ю думка потрафєла як бліскавка: думам значи – жива сом. Нє знам хто то гварєл, ані нє важнє, алє я думам, ДУМАМ! Чувствуєм и боль; Божє, якє то краснє чувство!

Пробовала ше вицагнуц спод покровца, алє з каждим рухом жєм єй ше вшє баржєй розсиповала по твари. Зоз шлєбодну руку, цо єй була на першох, препознала якуш дєску, жєм и покровец до хторого було цошка закруцєнє. А вєц гласи, як огромнє олегчанє и перша єй рєакция було скричац за помоц, алє ю затримал страх, хторому причину ище нє знала, а свидомосц и памєтанє почали боляцо дрєц елєментарну радосц пре живот и нічтожиц ю глібоко, глібоко, аж по саму ганьбу жє є ище жива.

Ніхто нє обчєковал жє паравойско придзє до валалу так швидко по зявєню нагадованьох, бо ше звичайно першє дзєнь-два шушотало, а аж потим приходзєли. Озда и мєдзи німа було нормалних людзох лєбо богобойних, од хторих вшє напредок „пре-

чурело” же кеди приду до валалу, та шицки мали кеди сцекнуц и скриц ше до леса. Але тераз, як кед би були розбешнети од телього надмудрования, збегли ше несподзивано з трох бокох и почали виганяц шицких зоз хижох до стредзиску валала, гу джамії. Йойк, страх, дим и крев, а я ше не мала дзе скриц. Нашла сом ше у хизи кед пришли и до нас. Били ме же бим виволала дзе ми син.

– Сцекол пред пол годзинами до леса – гварим.

– Пошол гу муджахедином, же би нас ведно забивали, мацер вам муслиманску! – надзерал ше на мене еден у масней униформи, з густу чарну браду у котрей були и шиви пасемка. Бул стреднього росту, з кривима ногами, кед отверал писки видзело ше чарну пражніну на предку, дзе му хибел еден зуб. На спаку лівей руке мал витетовиранового двоглавого орла з гербом.

– Чуеш цо ци ше питаю?! – надзерал ше на мене, розкапчуюци ремень на панталонох. Знова ме так мощно вдерел же сом спадла. Вец копнул до мене.

– Научела ши на тоти трифертальово, обрезани, а тераз ци я укажем цо значи православни.

Дзвигнул ми сукню, а дедни цо стали, обрацели глави же би не патрели. Ище були нательо людзе, не жири.

– Я стара, сину, мам 60 роки, пуц ме – модлела сом го.

– Стара кура, добра юшка.

Шмердзел на туню паленку, а доокола ше шмеяли. Модлела сом ше Алахови же би то мой син случайно оддакаль не видзел, бо, познам го, не стрима ше, але ше залечи та го влапя и забию.

Брадати штрелел до мене. Нічого ше вецей не здогадуем.

Гласи ше приближовали и оддальовали од неї, чуло ше клятви и лаца:

– Пать цо ту гади наробели. Озда ест Алаха, озда им дакеди заплаци. Кед не, най нам поможе вимсциц ше, то так не може остац.

Гоч нігда, по власним вибору, не була вирнік, першираз ше здравала Алаховому мену и почала волац на помоц. Одкопали ю з долінки до хторей ю, думуюци же є забита, руцели з ище троїма. Наруцали на ніх жеми, дески и кояки одпад, же би випатрало як шмециско. То ю и виратовало, бо деска и цело прейг неї були щит хтори ей правел кус простору за дихане.

У шпиталю дознала же ей син живи; бул ранети, але го не влапели у рації, кед велі у валале настрадали.

О два тижні син пришол до нащиви, зоз вистку же достали шицки папери и же ше одсеља до Канади. Хижа згорела. Родзина и познати розселени, позабивани, лебо щезли... Їх швет знічтоженни и ніч красне цо би их вязало за край вецей не иснує. Канада красна, мирна и велька жем. Як Русия, можебуц ище и векша. Жем дзе годна у мире дотирвац свойо роки и забуц на свойо нщесца.

Синови ше нігда не питала дзе є и як ранети, лем ше наздавала же не видзел цо ей зробели. А вон бул цихо и нігда не започинал бешеду о старим краю. Нашол роботу у єдней клальні, почал зарабяц, напредовац. Кед оставала сама, знала ше модліц и плакац: „Дай, Боже, най не видзел, не добре жиц з отровену душу. Мне ши, Боже, не сановал, одросла сом як широта кед пьяни оец забил мацер и закончел у гарешту, а потим хто зна дзе, сама сом ше школовала и находзела, бо родзина мала свойо власни дзеци за школи. Не дзбал ши, не сановал ши ме ані кед ми мужа забили у леше, не сановал ши ме кед сом ше сама трапела вивесц єдино-го сина на драгу, не сановал ши ме ані недавно, у войни. Тераз це модлім лем єдно: дай же би ме син не видзел, а кед и видзел, же би уж забул. За ньго ше модлім: пуц го най жиє кед ши мне не дал жиц; я озда потераз заплацела за не знам хторого предка длуство и грихи гу тебе.

Виратовал ши нас обидвоїх од шмерци, приведол до тей прекрасней и питомей жеми, дал нам надїю и верим же то не було без здуманей причини и окремней улоги хтору ши нам додзелел на тим шведе, а хтору зме ище не спознали. Най навики будзе славене мено Твойо.”

Без якогo-такогo знаня англійскогo язика, могла лем чувац дзеци у наших людзох; даскельо годзини на дзень, даскельо долари на годзину, порайц по панских хижох, правиц дружтво и мерковац на стари жени, гевти цо их власни дзеци пре завжатосц не могли допатрац. Раз єдна пані хторей „правела дружтво” за 5 долари на годзину, лем цо не умарла кед ей було не добре, а вона обрацела 911, цо заєдніцке число телефону за полицию, огньогас-

цох и амбуланту, але не знала прегвариц и розтолковац ані о чим ше роби, ані адресу. Одлучела научиц англійски.

Иншак задумовала перебуванє у школи. Учитель у фармеркох, шедзи на катедри, а ноги з патиками положел на першу лавку и цошка меле, закруцує з языком, цадзи през зуби якиш гласи зоз гарла, кива з главу и, патраци на ню, вигваря „Райт?“, а вона нес-видома повторює „Райт“ на цо вон одповеда „Гуд“. То англійски. Вец им на таблу заквачел слички рижних животиньох, вигварял и писал, а школяре наглас повторйовали и преписовали до текох. Цешело ю же у поровнаню з Китайцами ма предносц, бо зна писац з латинку, док вони маю проблеми и з вигваряньом гласох и зоз писаньом. Найчежше ей було одучиц ше од правила „читай як написанє“, хторе ту не важи.

Другей яри, на початку нового циклусу препенкох у природи, почала препознавац повторйованє на истим месце и чувствовала ше як дома, як кед ше врацела одкальшик. Препознала пупченє древох у истей улїци, слунковити дзень и галайк дзецох коло будинкох. Перша муха ше зогривала на облаку дзе ю слунко и його одблїск у склу зогривали з двох бокох. Каждодньово дробнїци и повторйованє препенкох хтори уж видзела прешлого року, змоцньовали змиреносц и чувство же тото ту – то ей дом.

Прешли скоро два роки, и война, и Босна, и людзе, и страхоти покус виблядли. Лєм ю ноцами будзели, мучели и у зноу купали вше неяснейши, але прето вше векши страхи. Дохтор гуторел же то имигрантски синдром, характеристични за шицких нових досельенцох цо преходза през период адаптації, а учитель англійского, млади пишни Немец хторому бачи бул у СС єдинкох и мержел Русох, твердзел же шицки имигранти, та и вона, доживюю такволани „културни шок“ кед зоз жемох нїзшого цивилизацийного уровню приду до развитих жемох. Уж научела препознавац субтилни расизем, одбойносц гу доселенцох и файту уживаня у учительових словох кед нагнал єдного Руса пречитац наглас наслов з першого боку локальних новинох: „Зєдинени нації знова прєглашєли Канаду за найлєпшу жєм за живот на швєцє“, а потим глєдал жє би кжди школяр наглас повєдол свою думанє жє прєцо Канада найлєпша жєм на швєцє, бо то

добре за їх бешедни вежби. Було ей зло од таких вежбох цо ю здогадовали на часи кед по партийним задатку мушела любииц и хваліц биду у хторей жила.

Замерковала кривоногого школяра, стреднього росту, зоз кратку, тераз подштригану браду у котрей були и шиви пасемка. Непреривно бул ту у класи, але го аж тераз обачела. Не мал еден зуб на предку, а на спаку лівей руке мал витетовиранового двоглавого орла з гербом. Скаменела ше од гласу хтори препознала, и хтори тераз на подлим англійским, зоз славянским акцентом, толковал: „Прето же зме у ней шицки шлебодни и ровноправни.”

Закрила ше з покровцом поверх глави, же би не чула врещане, але пах креви и страху ше и ту зацаговал и наганял на поврацане.

– Прекляти имигранти! То уж треци цо нешка замлел од гладу! – Болничаре у белавим дриляли посцель з ню под покровцом.

Син пришол наkadзи дознал же є у шпиталю.

– Мамо, цо ше случело? Пригваряю ми же ше не досц старам о тебе.

Цо най му пове? Правда би го знїшела. Чи най пове власцом же ше злодїй ту шлебодно шейта? Не може ніч доказац, а будзе и велька ганьба, бо новини буду писац, а син ей дозна цо ше з ню случело, и то го дотлуче.

– Стараш ше сину, стараш. То я стара забула попиц лік за прицисок, та ми ше кус закруцело, а знаш яки вони: любя правиц параду од шицкого.

У тей хвильки спознала же нет раю на жеми, же живот ище една кара хтору муши вицерпиц по конец, а християнски и муслимански богове ше дзешка високо поза хмарох регочали од шмиху.

RUM

– Любиш горки едла? – збунети ошмих як пре даяку наглас виповедзена ганьбу, одкрил ей правилни, здрави и били зуби.

– Гей.

На твари ше указало несподзиване, а вец радосц.

– Гей? Наисце любиш, чи ти то так лем пре мне... – Ошмих ей постал щирши, а глас цеплейши, блізиши и мелодичнейши. Як у углю, енергия слунка и його цеплота цо зогривала генерації ей предкох у Африки, тераз була сконцентрована у ей гласу.

– Наисце любим, гварим ци. Не вериш?

– Верим, верим. Лем сом ше не наздавала такому одвиту. Ви били мекки, не можеце ані жимне ані горуце, ані горке ані сладке, вше сцекаце до хладку, а фалаток сланіни би вас забил – штухала го шмеюци ше, а дзепоедни цо преходзели, як же першираз видза дакого же ше шмеє, зачудовано попатрали виroyатно думаюци же уж од рана курела „траву”.

– Не треп шицких билих до єдного гарчка, бо єст и медзи нами розлики. Я од тих цо любя присмачки и то не лем у едлу, але и у живоце и не скакаю на кантар чим поєдза єден сендвич вецей.

У високим будинку, у центре троміліонского городу, долу на другим поверху попод жему, як на уліци шедза на лавкох заняти на своєй павзи за полудзенок. Штучни парк направени зоз штучних древох и штучного квица ма малу фонтану у штредку, у хторей ше преліва дуга штучного слунка. Неодредзени галайк здогадує на кошніцу, гоч шицки цихо и ридко кеди дахто прегвари з даским. З обидвох бокох „уліци” нащежар отворени предавальні наздаваюци ше же праве до ніх, як до павуковей мрежи, убегне муштерия хтора не шме висц вонка а да не купи дацо. „Заш лем – подумал – єст цошка прицагуюце у тим штучним и контролованим ам-

бієнту. Можебуц же ми подсвідомо здабе на...”. Не додумал, бо го прервала:

– Но, та ту зме: найлепши ресторан з карибскима едлами у варошу. Тераз будзем видзиц же яки ши герой: лем теоретски чи и насправди.

На уходзе трепецела червено-желена реклама „Caribana”, а нука було празне. И келнера би не збачел кед би на себе не мал билу кошулю хтора ше як кед би була флуоресцентна, швицела у полуцмоти. Кед були одведзени до стола и пошедали, збачел же коло ніх було госцох и то углавном чарних, та их прето такой не збачел при слабом шветлу. Шицко му здабало на якиш забути виц о Нигероу у цмоти, але ше ані не трудзел здогаднуц, а ище меней би го сцел виприпедац, бо ю не сцел увредзиц.

Поручели себе по били рум, оригинални зоз Ямайки, не як гевти направени з концентрату и зафарбени з карамелу.

– Знаш зоз чого ше вирабя прави рум? – Зуби ей випатрали ище билши на тим шветлу.

– Не.

– Зоз чарного зноу. – Захихотала ше кед обачела несподзиване. – Не бой ше, не отруеш ше. Так ше лем гвари, бо ше Нигере зноя кед садза и режу цукрови над, зноя ше кед го пресую и цацза сок з нього, зноя ше док вицадзени сок потим варя же би достали густу сируп. Цукер ше зоз сирупу одвоує, а меласа хтора остава ше ферментує и з ней ше дестилує рум хтори треба же би стал у дубових гордвох. Од ніх достава красну жовкасту фарбу. Нешка ридко хто так роби окрем за себе, а за предай ше рум фарби з препраженим цукром. Найчежше резац над, а найлегчейше ше опиц од нього.

– За едло бим ци препоручела поручиц Jerk Pork. То швиньске месо печене на роштилю зоз характеристичними присмачками яки ше хаснує на Ямайки. Чула сом же ту у тим ресторану не хаснуо червену горку папригу зоз Ямайки, але якуш ище горчейшу увежену зоз Колумбії. Така є горка же людзе хтори ю садза и едза, з часом пошала. Тераз у Колумбії забранене садзиц таку папригу, окрем у шалених хижох дзе на уж шалених тота паприга благотворно дійствує, як лік... Увидзим чи ти по полудзенку змудреш чи

пошаліш – почала ше аж наглас хихотац. – Прембач, не могла сом ше стримац, вибегло ми.

Кед збачела же ше вон не барз шмес, уцыхла и покус як же ше розжалела. „Вше то так з билима. Кед ши найрозположенша, плясню це зоз свою озбільноспу, ягод кед би ше одучели лебо забули буц людзе. Ягод же я не мам право франтовац на їх рахунок лем прето же сом не била. Мойо франти за ніх маю иншаке значене, здабу им на видрижньоване, чи цо. Можебуц же то и правда. Цо и кельо нам зніщели, маме ище лем моци видрижньовац им ше и злекац их, бо ше уж инстинктивно боя од нас, пре нечисту совисц. Я ту не виновата. Не виновата сом анї же шніем же сом била, а потим ше рано мержим у звратку ище вше иста и чарна як диявол. Я не поставяла системи естетских вредносцох по хторих биле то красне и чисте, а чарне то бридке и брудне. Не виновата сом же пре даскельо цми смужки на дланьох шицки думаю же ми руки брудни гоч ше рибам и пахняцим каждого дня же ше уж од семей себе гадзим. Пахнячки ме лем здогадую же прецо и пре кого то робим.”

Пришла як 18-рочна дзивка до Канади зоз Ямайки дзе зохабела розплаканих родичох покус пре жаль же их зохабя, а покус пре радосц же ю одховали по ступень одкаль ше надалей може и зна старац сама о себе. Як и вони, там би могла наднічариц на резаню цукрового наду и наздавац ше же едного дня зашпоруе досц пенезу одпутовац дагдзе далеко, далеко зоз того острова рабох дзе ше ище од Колумба та през вики меняли лем форми, а сущносц оставала иста. Розлика лем у тим же чи це богати бию вецей лебо меней, чи зоз свою руку чи зоз полицию. Худобни вше робели на плантажох, а чарни вше були худобни. Витаргнути зоз свойого краю, принешени су ту зоз силу як раби и по нешка ше так чувствую: цудзинци и ту дзе су народзени и там у власним краю. Нігдзе не дома и нігда без надії же раз найду свойо место; озда прето нікто на швецце не ма од ніх щирши и красши писні – молитви Богови же би и на ніх дакеди попатрел.

У Канади мали родзину. На Ямайки англійски офіційни язык, шицки ше служба з нім и з того боку не мала проблему. Идуцого року почала робиц на контракт у канадскей пешадії. Бу-

ла добри вояк. Моцна, схопна, швидка... На перевіряньох физичней порихтаносци, вше доставала найвисши оцени и контракт ей предлужовани за ище шейсц мешащи. Два раз до тижня була у касарні дзе и спала, облекала униформу (хтора ей на сликох барз швечела) и два раз до тижня подредзовала свою волю волі старшим по чину, наздаваюци ше же єдного дня будзе препоручена, достане стипендию за школоване у военей школи и постане офицер. Родичи ше буду цешци и указовац слики родзини и познатим, а под старосц приду бивац зоз ню и вона ше будзе старац о нїх.

На першу прияву до военей школи ей одвитовали же запожнела, число уж пополнете, але им будзе мило кед ю знова увидза нарок кед ше може знова приявиц.

Ище єден рок ходзела до касарні, а у медзичаше вежбала у єдним джудо клубу же би була ище порихтанша и вец ей нарок явели же є не прията. Лем так – не прията, а одлука конечна и не ма ше право жалїц. То ей була остатня нагода бо идуцого року будзе уж старша як треба и траци право же би участвовала на конкурсу. Часто ше питала патраци на себе у жвератку чи би було иншак кед би ей скоро була кус блядша.

Родичом написала же ше оддумала од войска, то не за ню, з чим ше и вони зложели бо то опасне ремесло, вшелїячини ше случую по швецце дзе канадска войска одходзи чувац мир, най лем попатри на Босну... Добре одлучела же ше оддумала.

– Но, най це видзим яки ши на ділу. Jerk Pork ше уж курел на столе у округлим танеру украшени зоз желеняву.

Перше нїч не почувствовав окрем смаку цимету и доганового цукру, та аж и вона подумала же цошка не у шоре, а вон сцел наглас повесц „Тото ти волаш горке?“, кед го сцисло за гарло же ледво могол дихац, зачервенел ше у твари и добре же було води на столе.

– Не таке горке як сом ше наздавал. – Пробовал остац змире-ни, а глас му ше ище подполно не наврацел. Же би то и доказал, одрезал фалагток, потим ище єден. То го здогадло на пайташох кед ше претваряли же рибова юшка цо ю варели коло Дунаю ані кус

не горка и же ю требало ище загорчиц, а з твари и з власох им чурел зной док ше правели герое.

– Дорна – наволал ю зоз меном, а вона попатрела на ньго зоз велькими округлима очми – знаш, дакеди думам же и я чарни гоч то не видно.

Не була сигурна чи ше даяка увреда лебо субтилна алузия на дацо не скрива у його словох, а потим ше здогадла приповедкох о його народу и страданьох, преганяньох, покресцованьох, прекресцованьох и селеньох, приповедкох яки уж вельо раз чути и на Ямайки.

Знала сом – гварела – же тота горка паприга будзе барз моцна за тебе, а чкода, бул ши мудри пред тим. – Пробовала пофрантовац, а вец уцихла. Розумела го, и сановала билого нигера.

SCHULD

Вше му ше видзело же з другого боку мура иншаки, лепши и щешлівши швет як цо швет у хторим жил, гоч му оец не раз припоминал же teraz барз добре у поровнаню з часами хтори вон запаметал, а паметал барз вельо и барз недобре. Мур вимуровани тисяч дзевецсто шейдзешат першого, скорей як цо ше народзел и по оцовой приповедки пред тим там були улїци и парки, людзе шлебодно ходзели до родзини и познатих хтори teraz там дзешка з другого боку, як на другим швецце и хто зна чи ше дакеди ище стретню. Архитекти мура були политичаре и, як и шицко друге цо политичаре вимурую, не може буц красне и вичне лебо служиц общому добру. Мур требал „охранїц чесних людзох од зла фашизма” з другого боку, а у ствари роздвоел велї родзини и розтаргал велї животи.

– Вельо того зме не верели цо могло чуц на радио лебо видзиц на телевизїї з другого боку, бо нам непрерывно гуторели же то неприятельска пропаганда зрахована подбунїц людзох против своей власней системи хтора завадза и грожи Заходу, бо є лепша и ефикаснейша. Заход ше бої, треше и од sameй думки на коммунизм хтори ми ту з того боку мура розвивае. Мали зме лем еден мали проблем – одруцел догорену и припалел нову цигаретлу Франц, високи, сухи и покус згорбени пекар. – Були зме Немци, а буц Немец у Восточней Немецкей ище длуго по Другей шветовой войны не було ані кус приемно.

По драже, дзе нас пре цигаретли обидвох жени виплашели зохжи, пребегла група дзецох.

– Ann, Rick, come here!¹ – скричал и двойо ше видвоели з групи и пришли гу нам. Седем-осемрочне дзивче и штири-пейцрочни хлапец. – Ноле, дай руку бачикови и представ ше – по вояцки роз-

казал Франц, а дзивче ше, счервенете у твари и задихане, представело:

– I am An-nette and this is my b-brother Richard.²

Попатрела на оца.

– М-можем тераз п-пойсц?

– Можеш – одповед Франц и доложел. – Загакуе ше покус. Були зме и у дохтора и ходзела на бешедни вежби и ніч. Озда прејдзе саме од себе.

Запатрел ше неодредзено, а потим предлужел:

– Не можеш ані задумац цо нам теди робели Руси. И я теди не бул свидоми суровосци, думал сом же так муши буц, же то правда, а у ствари вони ше и нам дзецом вимсцели за зла хторе им нанесли нашо оцове и дідове. Ище у основней школи зме голем раз мешачно мушели нацивиц даеден з концентраційних лагрох зоз Другей шветовой войны. Вигварку пре хороту ше не уважовало, едноставно кажде мушел буц присутни и добре запаметац же кельо зме людзох ми, Немци, позабивали у хторим лагру, якей народносци були и на яки способ зме их забивали. Шицко цо зме видзели и о чим зме учили було правда, шицко документоване, цифри точни, слики повишани по мурох, видзели зме просторії зоз своїма очми. Не ясне ми лем було же прецо мушиме повесц „ми, Немци, забили ту и теліх”. Бул сом школяр основней школи и не чувствовал сом одвичательносц пре дацо цо други зробели, але сом пре добру оцену з исторії мушел вигваряц „ми” и так постац часц, соучашнік у злодійствох. Тераз знам же история була Русом средство зоз хторим ше вимсцели, бо нам з ню створели чувство колективней вини не оградженей лем на едну генерацию, але и на їх потомки, на цалу нацию. „Ми, Немци” мали постац и остац вично прокляти народ и занавше буц свидоми причини такей карри. Можем лем задумац кельо прецерпели од нас у войны кед ше так страшне вимсцели аж и дзецом.

По законченю основней школи, пришол час уписац ше до стредней. Теди сом барз любел техніку, сцел сом постац конструктор авионох, можебуц ракетох. Електротехніка ме тиж прицаговала, медзитим за мене нігдзе не було места пре то же ми оцц бул у СС едикох. Так ми раз гварене же „не будземе озда ище и есесов-

цох школовац”. Кед сом то гуторел дома, оец бул цихо, задумал ше, одразу препаднул, зменшал ше якошик, а потим ми гуторел най упишем даяке ремесло, найлепше пекарске, бо шицки людзе муша есц, та аж и Руси при мне буду мушиц стац у шоре и чекац на хлеб. Не покаял сом ше же сом го послухал, бо пекарох наисце вшадзи треба, и на Востоку и на Заходу.

– Чом же не войдзецe нука – озвала ше нізка, суха жена на хижних дзверох. – Позмарзаце ше ту.

Позна сшень, шивкасте небо и спрете лісце по драже, одразу ми зоз подсвідомосци як зоз студні вицагли и ожили шицки елегични писні и мотиви мертвей природи на сликох хтори сом потераз чул и видзел. Витор уж бул жимни. А у хижі, кед зме вошли, запахли бишалми. На хвильку сом инстинктивно з поглядом пробовал найсц орман як у бабовей задней хижі дзе ше, кед бим убегнул, пре полуцмоту з початку ніч не видзело лем ше чул пах узретих бишалмох. На хвильку сом ше нашол у другой реалносци, а потим, отресаюци ше од остаткох носталгії як мокри пес од води, знова сом бул ту зоз Францом.

– Надин – руковала ше зо мну худа, млада, буртава и у твари покус запушена жена. – А иншак ми праве мено Надя, лем то ридко хто може вигвариц, та сом постала Надин.

– То русийске мено – констатуем.

– Не, то мойо мено – пофрантовала. – А кед же вас интересуе моя народносц, я Українка по мацери.

– Знаце по українски?

– Не барз, лем тельо кельо ме мац научела.

– А дзеци, чи учице дзеци по українски?

– Не – умишал ше Франц. – Так зме ше догварели же их не будземе учиц ані по немецки ані по українски. Ту у Канаді ше бешедуе по англійски и дома, и на драже, и у школи, и на работи. Учиц други язики би им лем була терха.

– Чкода... – пробуем предлужиц по своїм и нагло преставам кед Франц на мне попатрел зоз „то-не-твоя-брига” попатрунком.

– Незвычайна комбинация: Немец и Українка. Дзе сце ше упознали, у Немецкей?

– Ту зме ше упознали – гвари Франц. – Паметаш кед бул звалени Берлински мур при Бранденбургскей капури?

– Патрел сом знімки на телевизії – гварим.

– Вец ши сигурно и мне дагдзе могол збачиц. Бул сом там гевтого дзевятого новембра осемдзешат дзевятого и сам сом го валял. Таке чувство вецей нігда не дожиєм. Було то ошлебодзоване од власней совисци и од надриленей вини, конечно катарза и спознаване власней моци спровоциц ше и раз занавше розчисциц зоз прешлосцу, попатриц до будучносци. Можебуц ми не будзеш вериц, але теди сом мержел власну жем. Сцекол сом як и велі през звалени мур до заходного Берлину, а отамаль до Торонта у Канади. Мал сом златне ремесло и такой сом почал робиц як пекар у едней немецкей пекарні. Ище и нешка там робим. Добре ми.

– Бул ши од теди у Немецкей?

– Гей, влоні. Вельо ше попременьовало, пайташе у медзичаше постади озбыльні людзе и даєдни з ніх ми пригваряю же чом сом пошол кед було найчешше. Можебуц же сом погришел, же сом требал остац, але ніч тераз не можем премеңиц. На концу, я ище вше Немец, мам немецке державянство. Можебуц же знаш же Немецка не допушує двойністе державянство. Кед бим сцел вжац канадске, мушел бим ше одрекнуц од немецкого. Бешедовал сом о тим з оцом же бим приял канадске державянство, пре дзеци кед ні прецо инше. Випада же сом власним дзецом цудзинец, бо вони Канадяне, ту ше народзели, а я Немец. Оцец не сцел ані чуц. Гварел же кед то зробим то будзе як кед бим ше одрекнул од нього, вецей не будземе свойо. Шицко би ми могол пребачиц и розумиц, але не и одрекане од власного державянства. Тварди е...

Вонка, пред хижу коло ядловцох, стал били „Jeep Cherokee” на хторим Франц пекар ходзел на роботу каждой ноци. Витор почал наношиц на облаки перши капки джиджу обецујуци жимну и шиву ешень.

– Mum, can I have some cake, please³ – дзивче ше зобувало на дзверох.

– I want one too⁴– озвал ше и хлапец.

– Ok, Ok, you’ll get it⁵ – змириовала их Надя.

– Don’t give them too much⁶ – озвал ше и Франц.

И Немец Франц и Українка Надя и їх дзеци бешедовали по англійски, та у тим галайку випатрало на хвильку же Бог сцел ви-
правиц давну неправду зробену людзом кед им помишал язики
при будованю Вавилонскей турні, та их тєраз шицки прєточує на-
зад знова до єдного.

З далека зоз сивєру, покус незвичайно за єшень, чуло ше гир-
мене як кед би дахто валял високи камени мури хтори там дзєшка
стали цале лето и не пуцали длугу, допиту жиму спуциц ше на
благословєну жем канадску.

¹Гибай тадзи!

²Я Ан-нета, а то мой б-брат Ричард.

³Мамо, модлім цє, можем вжац кус колача.

⁴И я сцєм єден.

⁵Добре, добре, достаєцє.

⁶Не давай им вельо.

SHELF LIFE

Богатство од 200 америцких доларох ше швидко розпуцовало на горуцях ценах у варошу дзе шицко було напредок зраховане же як вицагац остатні пени зоз дачией кишенки. Тарговину водзела на рубцу спреводзки зоз покус жидовским похопйованьом чесци: опробуем наплациц воду як вино, а муштерия шлебодна одбиц кед не сце. А кед же то сце и заплаци – то бул вираз ей шлебодней дзеки, а не спреводзка.

Од тих перших стретнуцох зоз такволану заходну культуру и америцку демократию, вше мал упечаток же є спрєведзени и то не лєм у тарговини дзе му ше видзело же нігда не доставал цалком тельо и то то за цо плацел, але ше то то чувство спреводзки почало преширйовац на скоро кажди аспект живота у варошу, окреме на його архитектуру дзе хижи лєм випатрали, а у ствари не були таки велічезни и стабилни. Шицко то була маска и имитация. Людзе на перши попатрунок були любезни єдни гу другим, а у себе поцисковали медзисобну ненавиц по ступень шалєнства кед починали забивац починаюци од своїх дзецох по непознати особи на улїци. Спрєводзку чувствовал и у самим дружтве дзе гуманосц заменена з економию и о шицким розсудзоване лєм по ступень чи ше виплаци чи не, а не чи є моралне чи не. Спрєводзка як способ живота була присутна на шицких уровньох и у шицких обласцох.

На свойо дваец роки пришол до Канади зоз Гаяни дзе не мал вецей нікого окрем старшей шестри „щєшлїво” одатей за пияніцу хтори ю лебо бил лебо модлєл за пребачене, а у медзичаше правєл дзеци и обєцовал же єдного дня буду бивац у Новим Амстердаму, у центре и у правей хижи, а не на окраїску и у хижи склєпаней з дєщичкох, плєху и тер-паперу. Гоч знала же ю спрєведа и же то не можлїве, було єй крашне слухац и задумовац. То були озда єдини красни хвильки у єй живоце.

Як то уж звичайно пошорене од Бога чи од природи – не бул богати, але бул мудри. Ведно зоз шестру розпредали кус мастку цо им остало по шмерци родичох, а зоз пенежом цо подзелели рушел ше гледац други дом. У жемох Латинскей Америки пановала иста така беда и безнадійносц як и у його власней и єдини напрям у хторим були обрацени його надії бул Заход, не тельо у географским як у економским смислу. Видзело му ше же на тим Заходзе и беда якош достоїнственша, зоз якимшик стилем и аж симпатична, а не нательо понїжуюца як ту у Гаяни. Лепше було буц худобни у Америки як буц худобни у Гаяни, бо и у худобстве єст розлики, як цо и саме богатство релативне и вязане за географске положене. Стредне богати у Колумбії, наприклад, зоз шицким цо ма бул би барз худобни у Америки лебо у Канади.

Як дзеци, зоз пайташами ковали плани же раз пойду на жридо ло рики цо ше коло їх варошу улївала до Атланского океану и там праве вони пренайду шицке тото злато и дияманти за хтори ше приповедало же их полна рика, а можбуц пренайду и скрити и у джунгли забути город Инкох зоз златним оружійом, прикрасками, златним престолом украшеним з диямантами... Але, рика була и полна з пиранами, малима рибами цо у стоткох наваля на жертву и о даскельо минути ю жедза, а джунгла полна зоз рижнима гладними жвирами цо лем чекаю таких як вон. Не були ридки приповедки о пустоловох цо ше рушели до джунгли, але ше вецей нїгда не врацели, а рика як страшне потвердзене, дакеди знала на-несц виплокани людски косци.

Познейше дознал же тоти дзецински приповедки не були без основи. У рики ше насправди могло найсц сирови дияманти и грудки злата, але терен бул таки чежки же би укладаня до експлоатациї були єдноставно векши од хасну. Не вилацело ше, голем за тераз.

Достал официийне писмо зоз канадскей амбасади у хторим му винчую: допущене му ше населїц до Канади, а визу може вжац у амбасади кажди роботни дзень од теди по теди.

Шестра знова плакала, але тераз пре радосц и надїю, пияни жец не бул свидоми цо ше случує, а вон себе обецал же єдного дня, док зароби досц, приведезе шестру и єй дзеци за собу, лебо ше

вращи и збогачи ту од тей истей рики. У кождим случаю витаргаю ше зоз биди.

До Торонта сцигол вноци и не могол ше начудовац шицким тим шветлом по драже и прекрасним рекламом цо по цалу ноц так розкошне розсиповали драгоцину струю. Мал адресу и телефон пайташового пайташа хтори бул порихтани прияц го гу себе на даскельо дні док ше не знайдзе, медзитим кед сцигол, не могол войсц до будинку, бо вшадзи була полиция. Таксиста хтори го везол, дознал же хтошка бул забити и ніхто не може ані нука ані вонка. Зоз телефонскей кабини недалеко, наводал чловека але ніхто не одвितовал, та вошел до ресторану причекац дакус док ше не розчисци.

– То уж други раз у тим року. – Гуторел му келнер кед наручовал кафу. – Людзе як кед би пошалели у тим будинку.

Кед му ше опитал же дзе би могол преспац за туні пенсж, длуго ше шкрабал по глави, роздумовал, попатровал на ньго и на концу заключел же найлешше най не шпи нігдзе до рана. Ресторан ше завера на два, до швитаня ище два-три годзини, та най витри-ма тельо, бо шицки места хтори вон зна не сигурни за самого чловека.

Нарано, най знова придзе гу ньому та ше уж дацо найдзе. Пробовал ище даскельо раз наволац пайташа, але ніхто не одвитовал та остал на драже.

Зоз швитаньом му ше жима, хтору потим цалого живота паметал, уцаговала до косцох, а зуби му сами цвенкали. Шиви розношаче новинох закончели свойо, а з першими зарями, подаедни людзе уж почали понагляц на роботу. Бул юлий, але аж шолька кафи у истим ресторану розпушчала ляд у нім.

– Знашол ши ше? – опитал ше исти конобар и кед чул же не, такой доложел. – Тото цо ци тераз понукнем не зробел бим ані власному братови, але видзим же ши добри человек и сануем це док патрим на це як ше трапиш. То мой ресторан и треба ми конобар. Можеш почац такой робиц, а можеш и наотре рано. Дам ци квартал, а можеш есц ту у ресторану. Заробок ми мали, а розходи барз вельки, та ци не можем ніч плациц, але тельо ци можем помогнуц зоз кварталем и поживу. Хто би ци то зробел як непознатому?

Видзим, чесни ши человек и бул би грих пред Богом не помогнуци у неволі.

Так остал даскельо мешащи робиц задармо од рана до вечара у свойого „добродія”, знаючи же го спреведа и хаснуе його неволю, але голем не бул барз гладни, а и мал дзе преспац, гоч му ше дакеди и гадзело пойсц до тей дзири полней з богарами.

Вше ест якого-такого висдначовня на тим швецце и нічия зла доля не тирва до вика, та ше так и йому ошмихла судьба кед едного дня вошла до ресторану по кафу. Як же ю познал роками. Розприповедали ше, достал ей телефон и ютре вечар уж бивал у ей квартели. Нагварела го най зохаби ресторан и упише ше на коледж за учителя, а потим ше шицко почало одвивац так як и задумовал же то на Заходу: шицко було можліве, граніци едноставно не постояли. Важне було сцец и витирвац. Бул чарни як и його дзивка, але то му вецей завадзало дома у Гаюни як ту. Людзе були приемни, услужни и трудзели ше на кажди способ указац же им не завадза шедзиц, приповедац лебо аж и есц зоз чарнима у дружтве. З початку му то годзело, а познейше почал препознавац дволичносц у таким обходзеню на граніци зоз схопно прикритим расизмом. Кед же дахто не расиста, чом то муши и наглашовац у каждой хвильки? Чом так наглас здравка своїм познатим цо переходза коло нього док вон шедзи, ниа, зоз нигером?

Закончел школу за учителя, нашол роботу у католицкей школи и даскельо раз му дискретно дате до знаня же им не бул необходни, але е прияти на роботу прето же е чарни и руководство школи сцело указац же е не дискриминаторне, гоч дзепоедни родичи виражую застараносц и сумню до його способносцох учиц и научиц їх дзеци дачому доброму. Канада ше намагала випатрац модерно, але ище вше пахла на швижу британску колонию: вшадзи символи коруни, префикси зоз значеньом „кральовски”, закони приношени у мено британскей краліци, на пенежу була ей слика, з едним словом, присутни були вшадзи шицки символи моци и переваги тей истей имперіи цо тельо зла нанесла по цалим швецце...

Знал же не може ніч сам процив добре розробеней системи хтора функционовала уж роками, та ше по гевтей кавбойскей: „Кед их не можеш победзиц – тим им приступ”, помирел зоз ситу-

ацию и поставел себе цель: предац свою скору и душу цо драгше. Уписал ше на факултет и студирал финансии бо, як гварел, сцел упознац душу системи же би ю цо баржей и цо легчайше вихасновал. Од теди мал упечаток же жие у чудней симбиози зоз систему: були потребни едно другому. Система не могла жиц без таких як вон, а вон не могол витвориц свойо жаданя без takiej системи. Якош' теди и компютери вишли зоз лабораторийох, почала їх масовна продукция и вше баржей ше хасновали по фирмах. Бистри и далсковиди, почал брац предмети на факултету зоз обласци информатики и кед го закончел, профил здобутих знаньох бул идеални за роботу у финансийних институцийох як цо банки, осигуруюци дружтва, берза...

Почал робиц у єдней банки и аж теди наисце почувствовал яку огромну моц ма пенез на цалей планети. Кед банка одбила дац даедней держави кредит, то легко могло значиц же там не будзе вибудована фабрика, же людзе не достаню лепшу роботу, же ше не вибудує даедну школу... А шицко завишело лем од того же чи там група добре плацених, тлустих директорох у комисии кивне з главу и да лебо не свою согласносц.

Оженел ше, достал двох синох и престал куриц, бо то теди було барз у моди, але прето тельо затил же ше нигда вецей не могол ошлебодзиц килох и непрерывного чувства гладу.

З роками доставал вше векше искусство и важел за експерта у обласци информатики и финансийох. Одбил даскельо прицагуюци понукнуца за роботу у ЗАД, але аж кед бул унапредзени, та так досц швидко од звичайного службеника напредовал по руководителя. Мал тим младих людзох жадних доказованя зоз хторим руководзел и не було того проблему хтори не могли ришиц лебо задатку хтори не могли витвориц. Упознал веліх и у обходзеню му вельо помагала библійска мудросц же зоз надредзенима треба буц понізни, а зоз подредзенима строги.

Раз, з боку висших од себе по положеню у гиерархии, бул официйно поволани на партию голфа цо була ридка чесц и часто то бул перши предзнак же ше на нього озбильно рахує. Жена, кед ей гуторел, лем кивала з главу же то не видзе на добре, не место чарному медзи билима, не може магарец бегац ведно з коньми. Сцу го

даяк вихасновац за їх брудни плани, то не чесц але камень коло шиї, але заш лем пристала видвоїц вецей як половку зашпорованого пенежу и купиц му палїци, торбу, шмати и одвитуюци ципели. Нігда не бавел голф и ніхто ше не возбудоуал коло того, але сам себе, а можебуц и другим випатрал шмишни у шматах, бо шицки мали исте лебо подобне облечиво, з єдну малу розлику: його було подполно нове, а то саме за себе гуторело шицко. Чувствоуал ше як же шицки сцекаю од нього, лем єдна, анї стара, анї млада, анї красна, анї бридка панї цо храмала на єдну ногу, вше була блїзко и часто започинали розгварку хтору закончели аж по вечери у єй хижи у посцелї. Дознал же єй мено Дела, же була щешлїво розидзена, же то єй власна хижа и же єй оец єден з главних директорох у банки дзе робел. У транспортним нещесцу хторе виволал єй оец, настрадала так же тирвацо остала хрома. Оец єй од теди вполньовал лем цо не кажде жадане, купел єй хижу и сцел єй помогнуц знова ше одац та ю приводзел зоз собу на неформални сходи дзе могла упознац людзох зоз його окруженя у хторим ше пре його авторитет можебуц и найдзе даєден и за ню. Випатра же ше єй пачел.

Одразу, плани ше почали роїц, ситуація була идеална лем ю требало вихасновац, бо як же сам Бог створел шицки предусловия за його напредованє по сам верх пирамиди, а тото кус гриху цо го правел кед ше сходзели, оправдоуал же озда було так судзене, одредзене од вишей сили хтору у шицким чувствоуал.

Почал вше частейше хибиц дома вигваряюци ше же го затрепали з роботу, поготов кед наисце бул унапредзени на место руководителя место старшого колеги хтори одслужел свойо и бул премесцени там дзе му место по способносцох, а його думанє и становиска достали на чежини. Чувствоуал як нігда же достава моц над другима, могол примац и одпуцовац од себе нїзших службеникох, кого и кеди сцел, могол ше бавиц и управяц зоз цудзима судьбами, годзело му кед му ше аж и били почали улїзовац и кед у каждим дружтве бул привитани. Завадзало му же му жена чарна, покус тлуста, же не ма смаку облскац ше так як би єй швечело з оглядом на його функцию и вше частейше одходзел до дружтва сам лебо би поволал Делу, панї цо ю упознал на голфу. Гоч не бу-

ла красавица, голем була била, бешедліва, знала ше справовац у дружтве, водзиц интересантни розгварки и крашне ше шмеяц.

Жени пошвидко шицко постало ясне и догварели ше же ше роздвоя на єден час, не буду ше офіційно розиходиц, але буду жиц одвоєно єден рок цо досц часу за каждого з ніх же би випитал свойо чувства и конечно ше одлучел лебо предлужиц ведно лебо ше конечно розисц.

О рок ше розишли, а вон ше преселел бивац зоз Делу у ей хижи. Хибели му синове хтори остали з мацеру и хторих видзел раз до тижня, а часто ше здогадовал и шестри у Гаяни и своей обецунки же ей помогне витаргац ше зоз биди. З початку ше вигварял же то не може зробиц пре жеца – пияніцу хтори би му ту бул лем на терхи, а кед жец умар, постало му ясне же ше у ствари ганьби за шестру хтора остала нешколована, хтора би ше ту не знала крашне прибрац и справовац у дружтве, ганьби ше за ей чарни, брудни и прегласни дзеци. Место того, одлучел ей з часу на час послац по даскельо стотки долари бо, як гвари то йому не вельо, а ей досц же би там крашне жила.

З часом поставал вше тлустейши и спричнейши, а на работи церпел вельки прициски як з боку подредзених, младших колегох хтори ше просто надрильовали з новима идеями цилююци на його место, так и з боку менаджменту хтори пред нього поставял вше оштрейши и векши обчекованя, та ше прето не раз повадзел зоз Делу хтора му преруцовала же ю запоставя и перше на дискретни, а вец на вше отворенши способ давала му до знаня же заш лем дзекуюци ей и ей оцови вон то то цо є и же би могол указац голем кус вецей подзековносци и респекту.

Єдней яри не могол пойсц на отверане голф сезони организоваей з боку елити, бо бул затрепани з роботу хтору лєдво сциговал покончиц на час. Хвила була прекрасна и шицки цо дацо значели у банки були там и аж даскелім його младшим колегом указана окремна чесц та були поволани на отверане сезони, цо вше бул добри знак же ше на ніх озбильно рахує, а часто то значело и швидке напредоване на работи.

– Тату, думам же би тот бул добри. – Дела указала з главу оцови на єдного незграпного младого бавяча облеченого до подполно

нових шматок од хторого ягод же шицки сцекали окрем ней. Прето ей бул барз подзековни, а кед дознал же то розидзена дзивка єдного з главних директорох у банки дзе робел, видзело му ше же сам Бог створел шицки предусловия за його напредованє по верх пирамиди, а на нїм було вихасновац таку нагоду: преїг дзивки дойдзе до оца, а преїг оца направи кариєру о якей не могол ані шніц. Тото кус гриху цо го направел кед ше почали зиходзиц, оправдовал з тим же озда було так судзене, одредзене од висшей сили хтору у шицким чувствовал, поготов кед наисце бул унапредзени на место руководителя место старшого колеги хтори випатра одслужел свойо, бо не бул поволани ані на голф турнир и бул премесценни на, по гиєрархії нїзше место, там дзе и припадал по способносцях.

SHELL

Пре Голфску струю, температура на побережю Новей Шкотской през лето вше була голем за ступень-два нїзша як температура у нукашньосци, а пре розлику у температури води и жеми, не-преривно дул благи, приємни витрик зоз лебо гу океану. Тота иста струя приношела длугоку и красну ешень и одкладала приход мразох и шнїгу за добри мешац, а тиж пошвидшвала и приход яри. Можебуц же праве прето тоти краї були населени зоз животинями ище пред штиристо милиони роками. Штиристо милиони...

Тото му не випатрало тельо вельо кед ше здогаднул гиперинфлации у старим краю дзеведзешатих рокох, бо ше за шкагулку цигаретлох плацело у милиярдох, а не у милинох. Заш лем, штиристо милиони роки то незадумуюце вельо поровнуюци з дзешец роками препровадзенима у Канади хтори му ше видзели як вичносц. Не бул богати, а анї ше не пришол ту збогациц лебо заробиц пенєж и врациц ше до краю, накуповац жеми та газдовац як цо то робели нашо пред Першу и Другу шветову войну. У ствари, ту сцекол од людзох, од своїх бувших приятельох и роботних колегох хтори, кед пришол Милошевич на власц, одразу похопели же вон иншакей народносци, же є не „наш”, та ше пошвидко приятельство, як стара кошуля на осушени зной, почало чуц на мержню. Война гирмела доокола, а у войни ше озда пре страх виоштрує интуиция, та так гоч яки мали знаки на хтори ше звичайно не обраца увагу кед мир, поставаю сигнали на основи хторих ше человек опредзелює и одредзує свою судьбу. Кельо ше здогадовал, йому „пукло” пред очми кед раз видзел графит на будинку школи на хторим писало: „Ово є Србия”. Тот графит ношел ясну информацию, не географску лебо политичну, бо очиглядно тоти краї припадаю Србиї и ніхто то не негировал, але ношел информацию мержнї гу шицким другим, та и гу нього. Одлучел пойсц отамаль

як и велі други, гоч дзе, та аж и на конец швета, лем цо далей од таких людзох.

Ту, у Новей Шкотскей, ше чувствовал праве як на концу швета. Нікого познатого, нікого хто би на нього патрел попрейга прето же є „не наш”, бо шицки ту були „не нашо” як и вон. Бул роками на державней социялней помочи и роками пробовал найсц даяку стаємну роботу. Не ганьбел ше робиц гоч цо, бо каждая работа чесна, лем, як го покойна баба учела, „ганьба краднуц и циганіц, а чесно робиц не ганьба”. Но, и таких чесних роботох було вше меней. Кед би бешедовал на телефон з потенциалним газдом, було шицко у шоре, але кед би потим и особне пришол на розгварку, вше частейше обачовал розчарованє на твари собешеднікох. Конечно похопел же то пре його роки. Не бул вецей таки швидки и схопни, реакції му були покус спомалшени, а триманє цела не було вецей таке прости, але покус згорбене. З другого боку, добре же роки приноша зоз собу змирюване и цела и духа. Вецей му не було важне чи го дахто приме на роботу и як випатра. Важне же бул чисти, а пенсж од социялней помочи му бул достаточни же би плацел мали квартал у Antigonish-у на концу Old South River улічки. Попри тим, мал досц и за основни каждодньово потреби. Цо вецей човекови треба? Бул худобни, але як знал повесц: „Лепше буц худобни у Канади, як худобни у Сербії.”

Недалеко од места дзе бивал, находзел ше Arisaig национални парк, на чийм югозаходним боку було побереже зоз седиментними стинами по хторих ше любел шейтац вше кед мал часу. У ствари, лепше повесц, вше кед хвиля була красна, бо часу мал аж и превельо понеже нігдзе не робел. Огромне пuste пространство на єдним боку спрам Сиверного атлантского океану, и на другим спрам континенталней часци, лем змоцньовали чувство преходносци шицкого цо людске и вияшнєло у нїм змирене филозофске прилапйованє реалносци и исти таки попатрунок на живот. Бул физично здрави, ище при розуме, мал дзе бивац, цо есц и часу за себе як нігда по тераз. Пречитал пол библиотеки у Антигонишу. Дакеди ше случовало же не маю жадану кніжку и специялно ю за нього поручовали прейг ланцу читальных зоз Галифаксу лебо Кейп Бретону.

Медзи седиментними стинами у націоналним парку часто могол найсц фосилизовани фрагменти коспанїка рижних животиных, дакеди аж и цали оцисок рошлїни кед би розщипел векши фалат стини, але тото цо раз нашол превозишло и найшаленши сон цо го дахто може шнїц. Нашол коритко. Нїч незвичайне, таки коритка моголо найсц гоч кеди, але тото було цале, мало обидва половки неочкодовани и було заварте. Обрацал го у руки, опатрал зоз шицких бокох и як кед би чул черкане знука. Почеркал знова и наисце – цошка там було. По звуку би повед же було тварде и невельке, бо пражнїна у окамененим коритку не могла буц велька и видзело ше му же тото цо там було, було округле.

„БИСЕР!“ – блїсло му.

То нїч инше не моголо буц, але бисер!

„Но, чекай, ша то штиристо милиони роки старе коритко“ – почал диялог сам зоз собу, а возбуждене росло пре можлїви пренаходок за хтори по тераз не чул же го дахто зробел.

„Чи коритка пред штиристо милиони роками не мали бисери у себе?“

„Можебуц, але то нїхто не потвердзел.“

„Но та, ти перши, чловече. Вше дахто у дачим муши буц перши.“

„Розбием го, та увидзим.“

„Не! Не розбивай. Чи не видзиш же так страци на вредносци. Цо вецей вредзи, розбити чи нерозбити коршов?“

„Ша гей, але як дознам же цо нука?“

„Найлепше, однеш дакому хто ше розуми до кориткох, та ше розпитай.“

Галифакс не бул блїзко, та ше ютре рушел вчас, наздаваюци ше же сцигне до Природняцкогo музею (Museum of Natural History) скорей завараня. Сцигол на час. Мушел чекац фаховца хтори бул задлужени за фосили, але голем бул у будинку пред завараньом и знал же не пойдзе дому неоконченей роботи. Час переходзел и лем цо не пред самим завараньом музею, конечно пришол и очековани фаховец.

– Пане – почал – нашол сом коритко на побережю у Арисейг националним парку и сцел бим побешедовац з вами о тим.

– Ніч незвичайне найсц коритко на тим месце. Кажди дзень нам приходза людзе з такима пренаходками. То звичайни коритка зоз седиментних стинох и стари су коло седемдзешат милиони роки.

– Гей, але тото цале.

– И цали не ридкосц. Кед же го сцеце предац музею, я не одвитуюца особа за тото. Лем трацице час. И мой и свой.

– Але, пане, цошка ест у нїм и не сцем го предац, лем сцем чуц вашо фахове думане же цо би то могло буц.

Винял коритко з торби дзе було закручене до платнявей хусточки.

Фаховец го вжал до руки, почеркал коло уха и поцихи, як лем за себе, гварел: „Интересантне”. Потим доложел:

– То, як сом гварел, коритко старе вецей як седемдзешат милиони роки и найвироятнейше спада до групи *Anadontia alba*. Вецей вам за тераз ніч не можем повесц. Кед сцеце, зохабце го при мнє, та го випитам и повем вам вецей як тераз.

– Не, не охабял бим го. А чи би не могло, пане, даяк заукнуц нука же цо то, а не очкодовац го? Хто зна, можебуц то и бисер – несигурно ше нашмеял, як кед би виповед даяку глупосц хторей постал тей хвильки свидоми, источашне указуюци же не вери фаховцови.

– Шицко можлїве, шицко можлїве – оддудрал покус увредзени фаховец. – Лем таке випитоване не мож зробиц задармо.

– А кельо би то, по вашим рахунку, могло коштац? – опитал ше.

– Коло пейц до дзешец тисячи долари, а можебуц и вецей. Знаце, то не мож зробиц лем так на обичним рентгену. Рентген укаже же ест дацо, а то уж знаме. Треба препущиц коритко през даеден процес томографїї, найлєпше през скенер, а можебуц и ултразвук. Требало би зробиц паралелне випитоване на правих бисерох, а то и кошта и ризичне, бо конєчни резултат нам заш лем може остац непознати.

– А цо думаце о тим же най ю просто розбием ту пред вами, та обидвоме такой увидзиме же цо нука?

– Ніяким концом! – лем цо не скричал фаховец. – Зохабце го таке яке є, а кед дакеди назбераце пенєжи за випитоване, явце ми ше.

Пенєжи не легкo назберац од социалней помоци, та дакеди робел и на чарно: помивал судзини у китайским ресторане, шейтал пшички завжатим паном, оправял менши хиби по обисцох, медзитим, нїяк назберац пар тисячи.

Знал же ма вельку вредносц при себе и не могол ше стримац, але то виприповедал своїм познатим и неодлуга му почали приходзиц вшелїяки людзе, розпитовац ше о коритку и понукац суми за хтори могол купиц нови авто, скромно жиц цали рок, лебо одпутовац дагдзе на даскельо мешацї... Не приставал на предаванє бо, як роздумовал: „Коритко муши вредзиц вельо вецей кед ми понукаю таки суми, а верим же и сами зосцу заробиц дацо на його предаваню. Не задармо их волаю „айкули”. Причекам лебо добру цену, лебо док ме нужда не нажене. Безпечни сом док є у мене, а предац го можем гоч кеди.”

Так случай знова дал коритку защитну улогу. Давно, пред милиони роками, тварди оклоп охраньовал нїжни организем од можлївих калїченьох, а тераз як кед би зоз свою потенциалну вредносцу охраньовал од калїченьох деликатну душу єї власнїка. Кед би му було чежко, находзел потїху у нїм. Замкнул би ше до хижи, спушел тунї пластични ролетни и у полуцмоти би го брал до рукох. Чувствовав як го грєє, дланї му поставали цепли од його вапняней, неровней поверхносци, а уровень адреналину у кривоцеку скакал по небо вше кед знука чул уж познати звук черканя бисеру. Яки є вельки? Мушел буц досц вельки кед му так зогривал дланї. Познате же лем прави бисери цепли кед ше доруша зоз скору. Тотї штучни, пластични, гоч яки красни, заш лем жимни и то не лем кед ше их доруши, але и на випатрунок.

Єдного дня, гоч не було похмарене, обачел блїсканє. Попатрел до горе и знова блїсло на ясным небе. Попатрел на бок и блїсканє ше повторело. Гоч кеди и гоч дзе попатрел, вше блїскало. Цошка не було у шоре. Зявел ше боль у правим оку як кед би му даяка отрушинка вошла и глодала го. Дома умил печаци очи и правда же блїсканє престало, але тераз обачел же му коло правого ока непре-

ривно леци мушка. Пробовал ю одогнац и лем цо не зйойчал од страху. То не була мушка але чарни шпях хтори видзел лем з праривим оком и рушал ше ведно з його рушаньом.

Рано у очного дохтора му потолковане же то могло буц цалком озбыльне и же могол страиц вид, бо кед му ше привидзовало бліскане, то ше у ствари роздвойовала очна ленча од рожнічки, а пошлідок то чарни шпях на месце дзе є уж оддвоєна и хтори вше будзе видзиц. Нормалне видзиц аж три таки чарни точки, а вецей од того уж не добре. Най ше не шалї и кед же му ше случайно знова зяви бліскане, най бежи до найблізшей больніци и гледа интервенцию, бо годзен ошлепиц.

Познате уж же нещесце нігда не приходзи саме, але як тройністе. На лївим оку неодлуга збачел подобни пременки. Бліскане, боль... Пошол до шпиталу, дзе го препатрел специялиста, єден з найлепших як ше приповедало (гоч ше за каждого приповедало же є „найлепши”) и гварел же ствар озбыльна. Зоз операцию на обидвох оках не шме розцаговац, але ю ма цо скорей зробиц, бо так шанси за успех вельо векши. Кед будзе длуго чекац, хто зна як ше то годно закончиц. Не годзен вецей читац, остане полуцемни або аж и горше. Лем, чи ма здравствене осигуране и яке? Хто будзе плаиц операцию? Кед же є на державней помоци, то вец друга приповедка. Держава обезпечує лем основне осигуране хторе недостаточне за таку файту лічення. Основне значи и найтуньше. А тога операциа не туня. Чи ма дакус зашпорованого пенежу? Чи може од дакого позичиц, дзвигнуц кредит у банки, предац дацо?

Так пришло до того же мертве коритко мушелo випатра останїраз у своїм милионским тирваню охраниц ище єдно цело, далеку родзину у еволюційним процесу, доказац же зме як природни организми вецейністо вязани єдни за других, без огляду чи зме живи чи не.

Поволал єдного колекционара хтори го до недавна упарто сцел купиц, медзитим, тот ше предумал. Наволал ище даскелїх док єден не пристал присц и догвариц ше.

„Инак то догварац ше кед ши у нужди” – роздумовал. – „Тераз як прави айкули напахали крев и кружа доокола, чекаю нагоду, ніби незаинтересовани.”

Догвареного дня пришол до його малого квартелю колекционер зоз чарну ташну у хторей вироятно бул порихтани пенсж за одкуп, голем му ше так видзело.

„Принеш коритко най го ище раз поопатрам скорей гоч якей розгварки. И замкні.” То було цалком необичне, бо ту ніхто и нігда не замикал. Людзе едноставно мали довирия едни до других и ніхто ані не памета же ше дакеди случела даяка крадза у Антиго-нишу.

Послушно замкнул дзвери и принесол му коритко хторе острожно положел на стол застарти зоз пластичним партком, од долу поставеним зоз ценким платном прецо бул кус мегчейши як гевти туныши, цалком пластични.

„Запаль шветло, модлім це” – а у гласу не модлел але розказовал.

Запалел.

„Маш даяку столну лампу лебо мощнейшу грушочку? Не видзим шицки деталі, а и видзи ми ше же коритко кус пукнуте.”

Принесол и столну лампу зоз чежким мермерним постаментом, положел ю на стол и цихо стал з боку, напарты у обчекованю конечней пресуди. Кельо му понукне? Кельо прилапы? Чи то будзе досц за операцию? Колекционер положел на нос окуляри и почал розпатрац коритко зоз шицких бокох, раз го оддалуюци, а раз приближуюци гу очом.

Уста му ше почали сушиц, а у жалудку чувствовал неопредзени рушаня и боль. Рушел ше гу кухнѣчки насипац себе води до погара кед заквачел з ногу и поцагнул дрот на хтори була прикапчана лампа. Док падала, лампа вибила колекционерови з рукох коритко и спадла на нього праве зоз своїм чежким мермерним постаментом. Розбила го на два половки. Док их дзвигал з тресацима руками на стол, мерковал чи не обачи познати цепли, били, швицаци бліск, медзитим шицко цо видзел у едней з половиках то бул обични каменѣчок, покус заокруглени од черкотаня, але ище вше неправилней фурми.

„Жаль ми” – прецадзел колекционер ставаюци од стола и рихтаючи ше висц вонка.

„Жаль ци?! Тебе ,жаль’?! Е не мож то лем так, пайташ. Зніщиц, а потим жаліц. Цо я мам од твоего жалю? Цо тєраз можєм зробиц зоз розбитим коритком?” – лєм цо нє кричал.

„Верцє ми жє ми наисцє неприємно. Алє кєд лєпшє роздумам, то було нєшєсцє у хторим змє обидвомє подєднак виновати. Ви запли за дрот, а я випущєл коритко. Було би фєр кєд бизмє и чкоду як и вину подзелєли по поли. Цо думацє, кєд би було цалє, кєльє бисцє могли достац?”

„Ша, цо жє я знам, можєбуц коло двацєц пєйц або трицєц тисчє долари.”

„Модлім вас, будзцє розумни” – почал колєкционєр. – „И кєд би було цалє нє дал бим вєцєй як три тисчєй, алє тєраз... То нє вредзи нїч. Абсолутно нїч. Таки коритка мож найсц на тони.”

„Гєй, алє тото малє бисєр у сєбє. Сєдємдзєшат милиони роки стари бисєр.”

„Алє, панє, модлім вас... То нє бул бисєр, алє як можєцє и сами видзиц, бул то фалаток одвалєни зоз осушєного блата у нукашньосци самого коритка. Бисєр бул ваша илузия хтора лєм за вас мала вредносц. За зніщєну илузию вам заплацим пєйцсто долари и анї цєнта вєцєй и лєм най знацє жє то прєто жє вас сануєм. Будзцє щєслїви жє вас нє будзєм тужиц за пробованє спрєводзки, и то нє лєм мнє, алє вєцєй особох.”

На столє охабєл пєнєж и лупнул з дзвєрми кєд виходзєл.

Швєтлє швицєло цалу нєц у малим квартєлю у Антигонішу на концє цмєй Old South River улїци, а розбитє коритко вєцєй нє могло охрєнєвац оргєнимє хтори шє за ньогє приквєчєл по сєдємдзєшат милиони роки и пробовал жиц у сигурносци йогє оклопу.

Сушєди гє нашли жимного о даскєльє днї шєдзаци за столєм на хторим було точно пєйцсто долари, а у руках, як шє могло прєчитац у полицийним звиту, тримал розбитє коритко. Шлїди гєч якогє насилствє нє були присутни, а дзвєри були одомкнути як цо то бул уж узвичасни шор у Antigonish-u.

SMALLMAN

– То чудо технології! – Озвал ше невисоки и необритвени человек, задумано патраци преїг драги дзе чудна машина, по випатрунку як жирафа зоз птицовима писками, джубала по найвисшей точки будинку.

– Не розумим чом валяю таки солидни и вельки будинок – прилапюєм розгварку. – Не було би туньше закончиц го?

– Та кому брига за пенезж. Перша компания остала без пенезжу, банкротовала и тераз друга купела будинок и сце направиц свой на тим месце, по своїх рисункох. На тей локації ше не патри на пенезж. То финансийни епицентер Канади и лем тоти цо им даскельо милиони долари горе-долу ніч не знача, можу буц ту. Но, най ше упознаме – нацагнул руку гу мне. – Я Браян, Браян Смолмен.

У позних пейдзешатих рокох, покус запушени, округли у целу и якош кратки, патрел на мне з бистрима очми. Шмати на нїм здабу на нашу дакедишню роботніцку униформу: цмо-белави, покус брудни и як кед би були замасцени з олейом, але ше пре цму фарбу шпяхи не видзело добре. Упознали зме ше.

– Ти Поляк? – пита ми ше.

– Не, Руснак.

– Рус?

– Не, Руснак.

– Но, шицко єдно, Славян. Ви Славяне интелігентни людзе. Знаце роздумовац звонка рамикох. Ту робиш?

– Гей – одвитуєм. – А Смолман то жидовске презвиско, гей?

– Так якошик – шмишка ше.

– И ти ту робиш? – предлужуєм випитовац з исту миру як и вон мне и так му очиглядно доказац же то некултурне и несприемне справоване.

– Га, не. Робим на своїх проектах, а ту приходзим до адвоката.

Уцихнул, а гласне джубане птици-жирафи престало и добри фалат мура почал велічезно з трещаньом падац долу.

– На яких проектах робиш?

– Як най ци повем... я професийни пренаходзач. Пред тим як ци одвитуем же на чим тєраз робим, мушим ци ше опитац даєдни ствари. Задумай кридло на авиону. Знаш же пре профил кридла и його рушане през воздух, прицисок воздуху менши од горе, а векши од долу и так у ствари авион леци поциснути на горе, точно?

– Так якошик – одвитуем.

– Е, тєраз, чи не шицко єдно чи ше руша кридло през воздух, лебо ше воздух руша по поверхносци кридла а кридло стої? Сцєм повесц: чи поцисок на горе не будзе исти?

– Будзе. Як же би не.

– А тєраз задумай таки исти профил кридла але докола, у ствари задумай диск хтори ма таки профил и воздух идзе по його поверхносци. Чи ше тот диск будзе дзвигац од жеми?

– Будзе, не видзим причину чом би не.

– Интересантне – сциснул кус очи и попатрел на мене. – Бешедовал сом з даєдними инженерями аеронаутики и кажди з нїх ми такой гуторел же то неможліве. За нїх шицко цо леци муши мац кридла и хвост, а ти такой розумел у чим сущносц.

О даскельо днї приходзим знова тадзи, та ци принешем ризунки и плани того цо сцєм направиц. Интересує ме твое думаєне, лєм пред тим як ци их укажем, мушиш подписац вияву же о дєтальох проекту нїкому не будзеш приповедац. Хто зна, можебуц достанеш идею як то направиц лепше. Знаш, я не таки барз школовани.

Закончел сом стрєдню школу, але сом досц виглєдовал тоту материю. А ти ми випатраш школовано, та, реку, можебуц увидиши дацо цо я препушел.

Ютре уж коло дзешец рано, забренкал телефон.

– Браян – зачуло ше зоз слухалки. – Маш часу стретнуц ше з мну?

– Гей. На истим месце як вчера? – одвитуем.

Жирафа-птица преїг драги так гласно джубала мури зоз свої-ма пневматским папками же ше ледво могло нормално бешедовац. Браян под пазуху тримал замасцену актовку хтора зоз шматами дополньовала слику и змоцньовала упечаток же є даяки майстор.

– Знаш цо, поме долу на перши поверх под жему до кафитерий – предложел сом. – Там зме годни на мире приповедац.

– Безпечне там? – опитал ше Браян. – Думам, може нас дахто прислуховац? Не любел бим же би тото цо ци виприповедам „пречурело”.

Кед сом го прешвечел же долу кажде водзи свою бригу и свою конверзацию, пристал присц. За столом, склонел на бок паперово погари з кафу цо зме наручили, и винял видруковани папери з актовки.

– Добре пречитай и подпиш, а потим ци укажем плани. Ти штернаста особа хтора будзе упозната з моїм проектом.

На паперу з адвокатским словніком зложена, видрукована виява же берем обовязку на себе нікому не повесц ані деталі, ані цалосц того цо дознам у розгварки, зоз нарисох лебо на даяки други способ о проекту пана Браяна Смолмана, без його експлицитного и писменого допущеня итд., итд... Подписал сом, а Браян винял з актовки пейц-шейсц папери и розширел их на столе.

А на паперох, рисунок чоґошик у двох проекцийох: з боку и од горе. З боку нарисоване цошка з клайбасом на колескох и з куполу на верху длуговастого цела, а од горе ше видзело елипасту форму з куполу на єдним ей концу. Здабало на рисунок школярох основней школи хтори праве почали учиц технічне рисоване. Даєдни смуги були помоцнени з белавим, а даєдни зоз червеним клайбасом. Дзвигнул сом погляд и обачел Браяна як напарто зоз швицацима очми патри на мою реакцию.

– Но, та цо гвариш? – озвал ше.

– Интересантне. Здабе ми покус на летаци танер, лебо таке дацо.

Шветло у Браянових очох загасло и озвал ше тераз з цихим гласом полним обчекованя.

– Поведз ми широ, чи думаш же сом шалени? Добре ши обачел же сцем направиц летаци танер. Пробовали и други, але мой дизайн иншаки, роби, витворліви є. Людзе не розумя. Думаю же шицко цо леци муши мац кридла и хвост.

Патрел на мнє чекаюци пресуду.

– Не шалени ши, Браян, але ми ше видзи же не будзеш мац досц пенежу за таки комплексни проект. Слухай – пробуем му врациц самодовирие – чом не направиш модел и докажеш принцип? Потим уж будзе легчайше.

Очи му знова заблісли.

– Модел сом направел пред осем роками и од теди ше трудзим заинтересовац гоч кого: войско, даедну компанию, але ніч по те-раз. Анї не будзе ніч док не направим перше праве експерименталне летадло. Ти чул за такволани „Коанда ефект”? Маш интернет?

– Гей и гей. Чул сом и мам.

Винял фалаток паперу и почал писац, а потим ми го дал пречитац. На паперу писало: „Coanda effect”, <http://jnaudin.free.fr/html/coanda.htm> и <http://www.fiddlersgreen.net/AC/aircraft/Avro-Avrocar/info/info.htm>

– Но, та у „Google” оддуркай „Coanda effect” и увидиши деталнейше о яким принципе ше роби. Лебо, идз на тоти сайти цо сом ци написал, та там найдзеш и кратки знімок такого летадла. А чи знаш же єдна канадска компания робела за америцке войско на тайним проекту „летацого танера”? Кед не вериш, идз на тот други сайт дзе пише „Авро”. Таке дацо пробовали направиц и Немци под час Другей шветовой войны, але им ше не удало. Шицки маю погришни приступ и прето им летадла нестабилни, чежко з нїма управляц. Мойо ришенє таке же ше летадло вертикално дзвига, а потим поступне преходзи до режиму горизонталного лєценя, а може ше вертикално и спуциц, та му не потребни длугоки писти и вельки аеродроми. Нашол сом уж и одвитуюци вентилятор хтори годзен под прициском дуц вельке количество воздуху преїг по-верхносци летадла хторому, як видзиш, цело направене як профил кридла коло кабини и прето випатра як даяки „летаци танер”. Цо думаш?

– Ша, думам же маш досц страценой енергїи у ей конверзїи од мотора по генератор, а потим з генератора по вентилятор. Не було

би економічніше хасновац компресор за воздух директно скапчаним на мотор, резервоар под прициском и такволани „air amplifiers” хтори звекшую количество воздуха и за 40 раз?

Попатрел на мне збунето, а потим швидко доложел:

– Я уж о тим думал. Давно сом уж о тим думал. То тєраз цалком иншаки концепт од початного. Знаш, то заправо моя стара идея, лем сом ю не зазначел при адвокато̀ви и не мушим ци ніч плациц за ню. Не сцел бим мац проблеми з тобу кед раз почне масовна продукция, а ти почнеш глєдац пенєж прето же то „твоя идея”. Сцєм буц од початку начисто з тобу. Задумай лем по єдну фабрику у каждой жеми и кельо ше годно предац, бо летадло будзе вельо туньше як авто. Ту бєшеда о даскельо милиярди долларох. Милиярдох, не милионох. А тебе вшєлїяк уключим до тиму и будзєме ведно робиц, лем предлуж роздумовац цо би ше ище могло злєпшац. Уж мам двох инженерох и єдного пилота хтори пристали робиц за мене, сцу и уложиц пенєж до моєй фирми, а тєраз, ниа, и ти. Приключиш ми ше, агєй? За инвестицию ше не старай. Мам я досц пенєжу обезпечєного за тото. Алє, кед же зосцєш, можєш и ти уложиц пенєж и так коло плаци у моєй компаниї будзєш дзєлїц и екстра заробок – дивиденди. Цо гвариш? Лем роздумай. Знал я же ви Славянє знацє думац звонка рамикох. Тєраз идзєм до адвоката призначиц тоту мою стару идею цо сом забул на ню. Учуєме ше наютрє.

Понагляюци шєднул до брудного и покус ардзавого авта, змахнул з руку през заварти облак на дзвєрох и то було остатнїраз же сом го видзєл лєбо чул.

Жи́рафа зоз птицовима писками конєчно поджубла цали будинок и моцни камиони розчисцєли шмєциско як кед би там нїгда ніч пред тим не було. Чудо технологїї. Технїка валяня будинкох и людзох у остатнїх рокох наисцє барз напредовала.

ТНАІ

Живот зоз жену постал му таки неподношліви же почал роздумовац як ше од ней ошлебодзиц. Була стара, бридка и бешедовала з гласом котри як кед би го пляскал. Вше частейше му ше не ишло дому з роботи, пренаходзел койяки вигварки же би длужей оставал у канцеларії, а кед не було цо робиц у фирми, шейтал ше годину-два по драже, розпатраюци авзлоги, лебо єдноставно патрел на людзох котри преходзели коло нього у шицких расних и медзирасних тілесних комбинацийох.

Вецей як трицец роки прешло одкеди зоз Швайцарскей пришол до Канади, як осемнащорчни хлапчиско жадни живота, и ише вше ше могол чудовац рижнородности фарбох, як хтошка гварел, квеца у Божей заградки. Били зоз косима очми, Азияти з кандрастима власами, чарни зоз зеленима очми...

А дома го чекал типични представнік „ариєвскей” раси, зоз жовтима власами и белавима очми, тлусти, нервозни и вше порихтани упрепасциц и тоту отрушинку красногo чувства цо го так сцерпезліво зазберовал цали дзень.

Звичайно лежала на кавчу и ужерала ше до телевизизора по цали дзень, бо: „Я патрисярхално воспитана и думам же женом место дома, а не по канцеларийох, дзе з такима як ти хто зна цо робя кед оставаю длужей на роботи.”

Так звичайно починала звада, хтора тирвала длуго, часто аж и по полноци. Рано бул невиспани и вимучени мушел знова на роботу. Вона здихала и, як знала повесц, „була му вирна”, цо ше, по ей думаню, подрозумйовало уж и прето же нігде не робела. Так з дня на дзень, так з рока на рок...

Найлепше ше чувствовал кед ше здогадовал свойого дзецинства у малим швайцарским вароцику на граніци зоз Немецку. Гайзибанска станіца преїг драги будинку дзе бивал правно була не-

мецка територія, гоч ше находзела даскельо километри у Швайцарскей, та вше кед сцели з оцом дагдзе путовац, мушели указовац пасоши и преходзиц през немецку и швайцарску царинску контролу. Було барз непрактичне, але таки бул шор, шицки го почитовали и нікому не падало на розум дацо там пременіц. Мал пайташох з хторима ше ише дописує, пайташох яких його дзеци, нажал, ту нігда не буду мац.

Вец єдного дня почали звади, оцєц преруцовал мацери же ніч не доприноши обисцу, лєм троши, чом не роби дагдзе, як и други жени, на цо вона одповедала же ше муши старац о синови, хорйовити є и прето го треба допатрац, а хто го будзе пестовац кед вона почне робиц. Таки розправи створели у нім якешик чувство виноватосци, як кед би вон бул главна причина незлагоди родичох, та накадзи постал полнолітни и закончел стредню школу, пошол до Канади, дзе мали дальшу родзину. Роботи у Канади було гоч кельо, та у родзини не остал ані тидзень. Накадзи почал робиц, такой себе нашол квартал ь блізка при фирми.

Неодлуга ше упознал зоз своєю тарашню жєну. Боже, яка була добра, млада, красна! Кед би тєраз не мал фотографіи на котрих и себе видзел, не верел би же тота зла и стара, и гєвта цо ю тєди упознал – иста особа.

На двацєц два роки постал супруг. Кед достали дзивчє, у нім ише було вельо єнтузіязму, а мало бридкого животного искуства. Неодлуга достали и сина.

Випатра же ше праве тєди почали оддальовац єдно од другого. Вона вше була барз завжата коло дзєцох, часто не була ані зачесана як швет, шмати єй були вигужвани.

Кед дзєци одросли и пошли по своєй драги, своємую целу додала ише коло двацєц кили бо, як гуторєла, чувствовала ше „осамена и нервозна, а кед сом нервозна, вєц мушим єсц”.

Єдного дня дознал же фирма у хторєй службує глєда людзєох за роботу у своєй филияли на Тайланду. Видзело ше му же одход до тєй филияли будзє безбольне ришенє малжєнских проблемох. Не будзє ше мушиц розводзиц зоз жєну и ганьбиц пред дзєцми прє одкриванє цмих бокох и єй и своєго характеру, а заш лєм не буду ведно.

Молбу му руководство фирми прилапело, бо ше нікому не ишло до Тайланду (пре горучави и подли условия живота), гоч там и плаца була векша.

Врещала, як цо и обчековал, кед ей гварел же одлучел пойсц. Бо: „Цо ту будзем сама? Пойдзем и я з тобу!” Ледво ше ублагала кед ше догварели о суми пенезу хтору ей фирма будзе автоматски мешачно посилац, одбераюци зоз його заробку, як и о можлівосци же би познейше и вона пришла до Тайланду.

Слика ей подоби, як до себе з юшкову ложку трепе сладолед нагнута над штирилитрову пластичну шкатулу, длуго була його едина асоцияция з понятия „супруга” и „дом”. Можебуц и прето нігда не чувствовал носталгию, як колегове з хторима робел у Бангкоку.

Клима там була неприсмна, непреривна горучава и влажни воздух, але у шицких будинках у котрих перебувал бул инсталовани еркондишн. На улїцох, пред вечаром, кед напуццовал роботу, уж було подношлївше.

У готелу дзе перебувал було койяки буби, але ше з часом на нїх звикнул. Як чул, тот готел бул лем за странцох, и прето бул кус лепше отримовани и чистейши як други. Бангкок бул вецеймилионски варош. Улїци му були неровни, з велїма дзирами. Вожаче их схопно заобиходзели, а вон ше чудовал же у такей гужви нет погажених пешакох, лебо векши транспортни нещесца. Ніхто не уключовал кліпкач. Вожаче ше лем з писканьом спорозумїовали. Кед раз записка, скруцує на право, кед два раз, идзе на лїво, кед запискал вецей раз, то значело: „Понаглям, направце ми места!” Язык засновани на писканю автомобилских сиренох бул таки розвити же на нїм могло аж и „облац” дакого. Но, тоту часц лексики знали лем локални вожаче. Було му шмишне, аж и симпатичне слухац непреривне рижнородне писканє и припатрац ше як з часу на час даєден учашнік у транспорту грожи з песцу дакому хто му одпискал дацо бридке. Так було спочатку, а потим го, як и шицких других, почал нервирац непреривни галайк. Не могол спац, есц, концентровац ше на роботу... Любел и мержел тот варош екстремох, дзе ше не лем стретали, але ше просто збивали заходни материялизем и рационализем зоз восточним идеализмом и ирациона-

лизмом, дзе події і феномени не могло спознац і розумиц на способ на яки од дзєцинства навикнул, але ше их мушело прилапйовац таки яки су, не вигледуюци їх корені. Тоти корені, на концу конца, звичайно ніхто уж ані не знал.

На кождим крочаю дахто дацо предавал лебо куповал. Будистични монахи з недалєского манастиру, округени до жовтого платна, оштригани „на нулу” и боси, кажде рано у исти час переходзели по истей драги, питаюци од людзох дацо за едло, свидомо и нароком ше поніжуюци, бо верели же у идуцим живоце буду наградзени за шицко цо прецерпели и церпя у тим.

У истей уліци една худа и од старосци сгорбена жена звичайно предавала колачики. Кед раз ишол на роботу, скорей як цо монахи прешли, почала го молліц най купи дацо од ней. Не розумел язик на хторим бешедовала, але по крашне пошорованих колачикох похопел же ей будзе перша муштерия того дня. Кед ей дал до рукох паперови пенєж, такой з нїм почала дорушовац шицки други колачи и „благословиц” их, наздаваюци ше же так кажди з нїх будзе предани. Того рана не дала монахом ані еден колач.

У будинку дзе робел, занята була и красавица билей твари, чарних власох и очох, висока и не барз вираженого азиатского випатрунку. Праве мєно ей було Nawanitta, але ю шицки волали О'. Оцєц ей еден час бул амбасадор у вєцєй заходноєвропейских жємох. Там упознала європску культуру, мєнталитєт, звичаї и научєла англійски язик.

Європа и європска культура, нєншалантносц, стил и почитованє самого живота як уникатного и нєспоновлівого феномену, барз ей у Бангкоку хибєли, бо ту була округєна з нєрвозу, бєганьом и фатализмом, а живот нє мал скоро нїяку вєдносц, окрєм як нєзаобиходни ступєнь иснованя, вїполнєни з больом и нєпрєривним цєрпєньом, ступєнь на драги гу соврєшєншєй духовнєй єгзистєнцїї у хторєй, по вєрєню будистичних вирнїкох, чловєк як дух активнє присутни у кождоднєовим живоце, свидоми шицкогю цо ше коло нього збува, але и зоз моцу вплївовац на цєк збуваньох у матєриалним швєцє. Умрєц ту було ошлєбодзєнє од тєрашньогю чєжкогю живота и нагода за нови и лєпши живот. На мєстох дє дахто погинул у транспортним нєщєсцєу нєридкю були подзвигну-

ти мали каплічки, та każde хто на превозки преходзел коло ніх звичайно раз запискал и вец накратко пушчал кормань, складал руки як до молитви, поздравяюци умартого „колегу” хтори, по веренно прихильнікох будизма, ту жил як дух, а тєраз ше, ошлебодзєни од каждого брідкого чувства, припатра на тих цо остали. Умрєц то у Тайланду и свойофайтова награда. Єдино на самозабодьство патрєне як на грїх.

Красавица О’ мала уж двацєц штири роки, а ище жила з родичами. Вони були вше худобнєйши. Кєд би голєм нашла пару, та олегчала живот и їм и сєбє. Алє, локални хлапци єй випатрали таки далєки, цудзи, неодвитуєци жє нє могла задумац одац ше за даєдного з нїх. Яки би то живот бул з члєвом хтори би ю почитовал лєм кус вєцєй як бидло?

Кєд нового службєнїка у філіяли першираз збачєла, такої знала жє то правє тот на хторого телї роки чєкала. Високи, з краснєма здравєма зубами, з гласним шмихом, отворєни гу шицкому, бул покус лиси цо му давало окрємни шарм и нє могла му одрєдзиц роки, алє по дробних ранцох коло очох знала жє є нє таки млади. Прєшвєчєла ше нє раз жє є интєлигєнтни и вше добрєй дзєки – вокраци, прави європски пан, свидєми свойого здравого випатрунку и нукашнїх вєдносцох, члєвєк хтори цєнї живот понад шицкого и з хторим би вєдзєло остац по кєнєц самого тирваня на тим швєцє.

Замодлєл ю раз жє би му указала прави Бангкок, таки цо ше прє ганьбу скрива од туристох и странцох, а у хторим, як чул, жє вєкшина домашнєго житєльства.

Єдного вєкєнду го одвєдла до обичнєй карчми, дзє нє було карсцєлї, та пошєдали на жєм, як и други гєсци. Попри нїх шєдзєла фамєлия: оцєц, мац и двєйє дзєци, од хторих єдно уж ходзєло и цошка бєшєдовало родичом, указуюци з очми на нїх кладзаци руку на уста, жє би скрїло шмих.

– Цо такє шмишнє на мнє? – опитал ше нїжнєй О’. – Жє сом лиси?

– Нє, алє тото жє маш вєльки нос. – Одвєтовала прєз ошмих.

Аж теди постал свидоми розлики у физиономийох: Азияти маю наисце мали и кус широки носи, та його, гоч на Заходу нормални, ту випатрал вельки и шмишни.

Други раз го, заш, одведла на пияц недалеко од кварту у котрим бивала з родичами, бо ей гварел же сце видзиц и дожиц, занавше упиц до себе прекрасни призори, храми, физиономії, вашарски галайк и запахи, худобу и файту достоїнства котре ту було состояйна часц живота.

Гоч яки були худобни дзепоедни кварта, у цалим Бангкоку не видзел ані єдного жобрака, а шицки конверзациї починали и закончовали ше з ошмихом и благим поклоном. Хто ше глібше поклонел, тот виражовал векше почитоване собешеднікови, та неридко приходзело до шмишних сценох, кед ше двома и по даскельо минути кланяли єден другому, бо ані єден не сцел престац перши, обрациц хрибет и пойсц. То би було барз непристойне.

Раз на пияцу, кед сцел розпатриц повирезовани украс, стареньки дїдо, чарней, як спраженей скори, нізки и погорбени, вицирел очи и отворел уста кед го збачел, остал як скаменени.

– Першираз видзи билого человека. – Розтолковала му О'. – Гоч не крашне так указовац зачудованосц, старик ше не може контроловац. Пребач му. Знаш, вон зоз сиверу.

Гварела ише же на сиверу жию людзе цмейшей скори як вона, и же их ніхто не ценї, гоч вирабяю прекрасни предмети з древа. З толкованя же их ту од давна тримаю як цошка нізше и примитивнейше од билих на югу виходзело же расизем не видумали Английци. Вони го лем усовершели.

Прейг адвоката и канадскей амбасади у Бангкоку удало ше му розисц ше од жени. Уж одплацена хижа ей припадла, а суд ей додзелел и мешачне витримоване, хторе вон мушел плациц. Жалела ше, твердзаци же то не досц, але ей жалба була одбита, та йому остало праве тельо же би прежил, и не мушел, як велї цо ше розишли и були у його скори, гледац ише єдну роботу.

Дзеци му подполно престали писац, на роботи було вше вецей проблеми, родзина го у писмох осудзовала, та ше часто чудовал самому себе же ма моци шицко витримац. Ніжна О' вше находзе-

ла часу вислухац го и з правима словами одогнац цмоту у хторей ше нашол.

По штирох рокох службованя, одлучел ше врациц до Канади. Але не сам.

Гоч бул католик, повинчали ше у будистичним храму, по жада-ню ей родичох, а по свадзбових обичайох хтори вон, пре їх красу, нігда не забудзе. Не знал язык, але по самим гласу монаха, по рушаню його рукох, по благосци мелодії-молитви, похопйовал же их будистични священік благословел, же им, посипуюци их з ружовима лісточками, жичи щесце. Препознал го: бул то монах хто-рого вон з дня на дзень видзел як вчас рано ходзи по улїци боси и, закруци до жовтого платна, достава єдзене од людзох. Випатра же и монах його препознал, цо бул добри знак.

По приходу до Канади бул щешліви як нігда, и не раз находзел потвердзене арабскей присловки: *Стара одбера, а млада жена дава човекови моц и предлужує му живот*. Радовал ше каждому рану, радовал ше буртавим власом милей О', радовал ше кед го випровадзала на роботу, ей випитуюцому попатрунку, котри му гурторел же ше вона, як права супруга, припатра чи на нїм шицко як треба. Не раз му знала намесциц машлю лебо галерок на кошулі, зняц зоз шматах цверенку...

Недзеля за нього вше мала окремене значене. И саме поняче „недзеля” було на чудни способ вязане за сличку хтору паметал з дзединства, озда ище з часох кед роздумовал у асоцияцийох и кед за każde поняче мушел мац визуалну представу, за хтору го того поняче вязало и олегчовало му розумене памятки. Недзеля за нього була сличка хижи за госцох, до хторей нігда не заходзел, окрем покрадзме, зоз застартима цмима фиронгами, так же хижа була вше у полуцмоти. Недзеля то сличка зоз крашне засцелену посцелю прекриту з блишову ружовану плахту и з пахом на покераї, хтори мац такой з рерни одкладала до госцинскей хижи, же би ше охладзели и одмекли.

Нешка була недзеля. Прекрасна, цепла, ярня. Його родзени дзень. Уж други, одкеди є з добродушну О'.

У ресторану, дзе пошли на полудзенок, за суседним столом шедзела млада жена ей рокох, тримаючи у рукох дзецко, не стар-

ше од єдного мешаца: мала главка и на нєй наморщени гамбочки, заварти очка, ручка коло устох, з пальчыками цо ше з часу на час таргаюцо заверали до песци як кед би дацо влапели и сцискали.

Рознїжена О' ше нє могла стримац, та по полудзенку, кед ше дзецко пребудзелo, замодлела жену же би єй го дала, най го дакус трима на рукох.

Цєплота дзєчочка, його нїжносц и безпомоцносц, подполна зависносц од других, виволали у нєй чувство од хторого ше и злекла и поганьбела. Червена у твари, О' ше озвала зоз шмелосцу за яку потераз анї нє знала же ма. Зоз гласом модляцим и розказуюцим источасно, патраци му просто до оч, гварела:

– Роберт, так бим сцела мац свойо...

Нїч єй нє одвитовал. Лєм вистато спуцел главу, одразу свидоми велькоци свойого гриху гу природи и гу самей О', котра добродзєчне пристала буц жертва. Трицєцрочна, була полна зоз животну швижосцу и енергию. А вон праве нешка наполнел шейдзєшат штитри роки! Знал же нє ма нїяку вигварку анї пред людзми, анї пред Богом. Нє ма вигварку над фактом же бул себични и же вихасновал цудзу биду.

Докля ше так годзен спреведац? Наостатку, вона анї нє гварела: „од тебе”, „з тобу” лебо „нашо”, але: „сцела бим мац СВОЙО”.

Нагло и моцно го сцисло у першох. „Инфаркт?” – подумал. Нє злекол ше. Лєм му було жаль.

Остатнє цо чул були звуки сирени „Першей помоци” и вше цихши плач очайней О'.

UNGURAN

У оквиценој сали понамесцани округли столи за котрима шедза, розпоредзени по осмеро, мне непознати людзе. З часу на час попатраю на годзину на муре. Остало ище два годзини до дванац, а вец – „щешлїви Нови рок”, бочкане познатих и непознатих, гашене шветла, випиване ище єдного погара за „щесце и шицко найлєпше”...

Музика грає найлєпши репертоар котри зна. Не прави вельки паузи, бо так догварене з газдом. Окрем того, нїгда ше не зна хто медзи госцами. Можебуц и потенциялна муштерия, котра ше не одлуга придзе з нїма єднац, пре женїдбу лебо одаванку. Конкуренция велька, єст даскельо оркестри цо ту, у Торонту, граю „нашу” музику, та лєм добри и вредни ше можу отримац.

Организатор змесцел по осем особи за єден округли стол нацискани з танерами, погарами, салветами, квецом и прибором за єдзене, особи хтори ше медзи собу анї не познали.

– Па, да се представим, я сам Йован.

Дава ми випросцену руку старши, крашне вибритвени пан у цмобелавих шматах, у билей кошулі зоз машлю и добре направеним гузлом на ней. Не вельким, анї не малим. Праве таким же би ше го крашне видзело спод галеркох.

Мал мадярски акцент. Збачел, випатра, же ше цошка вагам, та доложел:

– Йован, Србин, православац.

Мегка, цєпла и покус влажна рука ше му трєсла док зме ше руковали. Тото, попрѣ билих власох зачесаних до горе, гуторело же є у позних рокох, гоч на твари не мал ранци.

– Напевно сцє длуго жили медзи Мадярамаи. – Пробовал сом одгаднуц и так скрациц бєшеду.

– Не, напроцив, барз кратко. Любел бим кед бим мог длужей, вельо длужей. – Одвитовал, а белави очи ше лем кус ошмихли, указуюци же сом не перши и вироятно не остатні остал зачудовани.

– Я родом з Кикинди – доложел Йован.

– З Кикинди? Мал сом доброго, барз доброго пайташа з Кикинди. Можебуц сце чули за презвиско Зубанов – тераз чувствуем же сом уцагнути до нежаданей конверзації.

– Зубанов... – пробуе ше здогаднуц. – Давно то було, пане, але ми ше видзи же вони були Цигане. А яке му було друге презвиско? Мал го?

– Унгуран – гварим, и сам зачудовани же сом ше после теліх рокох здогаднул. – Видзи ми ше же були Румуне.

– Гей, румунски Цигане. Мали карчму у Кикинди. Тримали барз добру музику. Не як тота ту. Там ше ишло на добре вино и добру музику. Але я не паметам вельо з тих часох. Мал сом штернац роки кед ме оец одведол з Кикинди до Будиму.

– До школи, и там вам мадярски так вошел до криви. Правда? – Зоз задовољством заключаем приповедку, порихтани слушац музику, бо праве почали грац писню „Има дана”.

– Кед би то було до школи, мой пане, було би добре. Одведол ме до свойого майстра, од котрого учел ципеларске ремесло. У Кикинди зме мали фабрику „Софронов – Бркич” дзе ше скравало офицерски чижми. Можебуц сце чули за ню. Єй погон у Београду, дзе ше чижми шило и паковало, волала ше „Бостон”. Мац, кельо сом чул, уложела свой тал до фабрики, бо оец бул художни. Художни, але вредни. Тижняма знал оставац на драгох по Сербії, купуюци скору першого квалитета. Офицерски чижми ше теди не правело зоз гоч якеї скори, мой пане, але лем з першокласней. Мац умарла, а неодлуга потим пришли партизане. Нова власц. Народна. Вжали, у мено народа, фабрику од оца, а йому наложели же би бул ноцни чувар и заметач у ней. Так озда сцели понїжиц „капиталисту”. Модлел их най му даю же би и далей робел свою роботу, бо го душа болі пре нефахове руководзене и упреспасоване огромного труда и часу уложеного до фабрики. Не треба му вецей од обичней плаци, профит най би бул народни, фабрика уж народ-

на, а вон будзе робиц ище вецей и ище лепше як под час „ненародного режиму”, односно под час краля. Най тєраз його народ експлоатує, досц вон експлоатовал народ.

Шмеяли му ше. Гварели же є шалени кед дума же праве йому даю власц и управяне зоз фабрику.

Неодлуга вигнали оца, шестру и мнє зоз хижи дзе зме бивали, дзе сом ше народзел, дзе сом научел и сербски и мадярски. Мадярски баржей як сербски. Були зме од теди жедляре у циганским краю, бо з оцову плацу не могло иншак...

– Кельо сце уж ту, у Канади? – пробуєм скрациц приповедку.

– Полни пейдзешат и пейц роки – кива помали з главу патраци на мнє чи похопоєм кельо то длуго. – Полни пейдзешат пейц...

– У Мадярскей сце научели ремесло и пришли до Канади, правда?

Сцем цо скорей чуц його хвалу, яки ту постал успишни, и закончиц конверзацию. Шицки ше пред новима приселенцами хваля, а нешка Нови рок, музика добра, вечера ише лепша, сала оквицена, анді ше бліщаци круца и поскакую. Нє до смутку ми, Йово, нє нешка, а наютре будзем мац досц и свойого. Лепше най себе налееме по єдну и наздравиме.

Як кед би ми читал думки, швидко предлужел:

– Єдного вечара, оцєц пришол гу мнє и гварел най ше поцихи облечем. Пойдземе на єдне место. Аж кед зме вишли з Кикинди и рушели пешо поцме по дильовох, гуторел ми же идземе до Мадярскей. Нє сце же би му син одроснул у таким стредку, у Югославії, при таких власцох. Я бул син, так повєсц, народного злодія, капиталисти, и нє мал сом там нїяку будучносц, бо таким як мой оцєц требало зніщиц и корєнь и потомкох. Нє знам точно кельо зме ишли, алє знам же зме єдли и спали у кукурицох, и пешо сцигли аж по Балатон. А там зме влапели автобус за Будим. У Будиму нас дочекал, як сом уж гварел, оцов ремеселніцки учитель. Там ше оцєц и я розишли. Познейше сом дознал же го, накадзи ше врацел, загарештовали и же бул осудзени на петнац роки гарешту пре незаконїте напущоване жеми. Плацел цену, жертвовал ше за мою сигурносц. Одлежал штернац и пол рока, бо бул помиловани шейсц мешацї, пре добре справоване. Шестра одросла при родзини.

У Будиму сом остал два тижні, а потим ме оцов учитель ви-
провадзел на авион и одлецел сом до Лондону. Там ме дочекал
генерал Дьордьевич, Драгутин Дьордьевич, хтори бул оцова добра
муштерия за чижми, а у Лондону бул ведно з нашим кральом, бо
их партизане не пушчали назад до жеми. Генерал Дьордьевич ше
добре познал зоз Черчилом, мал вязи, и пошвидко сом достал
щицки потребни документи за Канаду, хтора теди була англійски
доминион.

У Канади зме мали родзину хтора ме прияла, а я принесол зоз
собу коло дзешец тисячи доларох у дукатох. Дзешец тисячи бул
теди вельки пенез, мой пане. Родзина ме витримовала док сом не
закончел стредню школу, а вец ми гварели най себе найдзем робо-
ту, бо пенез уж потрошени, а вони ме не могу далей финансовац.

Оец их моделл преїг писма най ми поможу, най ме школую
док не закончим факултет. Вон вецей не ма пенезу, бо му шицко
вжате, але Бог му шведок же сом добри, вредни и чесни та им ке-
ди-теди врацим. На мойо щесце, родзина ме едноставно вигнала з
обисца и такой сом нашол роботу у рудокопу у Новей Скоши. Там
сом робел през лето, заробел себе досц, а остаток рока сом ше сам
витримовал од зашпорованого заробку. Сам сом плацел и студира-
не на факултету. Закончел сом з оцову потримовку и совитами цо
ми их посилац у писмох.

Кед сом му послал фотокопию моеї дипломи, приповедали
ми людзе познейше же ю приліпел на дешичку и обешел коло шії.
Так, з мою диплому на першох горди ходзел през Кикинду, указу-
юци ю неприятельом. Бо приятельох, таки худобни, уж анї не мал.

– Не зламали сце нас. Ниа цо ми можеме.

Була то його награда, його орден героя за шицко цо прецера-
пел. Жил за мой успих...

Йован ше з думками подполно виключел з дочеку щешлівшо-
го и лепшого Нового року, не свидоми галайку и музики коло се-
бе, неспособни, з витрошенима емоциями, подполно спознац и
дожиц дійство чежини своїх словох.

– Наздраве! – черкнул сом до його погара не знаюци цо ище
повесц. Наздавал сом ше же вино змие смуток цо сом го почал
чувствовац у гарле. Але Йован кус одпил и предлужел:

– Мал сом добре плацену роботу, оженел сом ше зоз наисце красну жену, котра неодлуга постала добра мац нашим двоім дзецом. Закончел сом постдипломски студії у обласци термодинамики. Гоч сом у пензії, ище и нешка ме волаю до фирми кед маю да-яки векши проблем. Добре нам ишло, дзеци кус одросли, а вец же на одразу ступела до едней вирскей секти. Можебуц ши чул за Сховових шведкох. И, почала барз пиц. Тельо пила же живот зоз ню постал неподношлїви. Розишли зме ше. Дагдзе теди шестра ми явела же оец барз хори, та най понаглям на авион, кед го сцем видзиц живого. То було седемдзешатих рокох. По теди сом нїгда не бул у Югославиї. Чувствовав сом ше як криминалец. Не знал сом же цо ме там дочека, гоч ме у амбасади прешвечовали же ше не мам од чого бац.

Зоз аеродрома у Амстердаму сом наволал шестру и дознал же оец умар пол годзини пред тим. Так ше, ниа, случело же зме ше нїгда вецей не видзели ище од мойого штернастого року... У Кикинди од нашей фабрики не остал ані шлїд, а од хижи сом препознал лем слупи за капуру. Шицко друге пременене. Розпитал сом ше чи можем достац югославянске державянство, бо сом там народзени. Єдна панї ми то пошорела за даскельо годзини. Барз сом ше несподзивал яки то добри людзе. Тераз, кед сом у пензії, можебуц ше и врачим до Кикинди. Голем умрец дома.

Музика почала грац танго. У едней часци сали загашело ше шветло, та там атмосфера постала дакус интимнейша.

– Раз, кед будзеце мац часу, можеце присц най вам укажем оцово писма. Барз интересантно писал о тедишнїх часох, и як их вон дожил. У остатнїм ми написал же му барз жаль, и нїгда себе не пребачи гришку, же ме одвоел од себе, та упрепасцел и мой и свой живот, але ме модлї най розумим же ме лем сцел виратовац од биди и понїженьох.

Шветла почали клїпкац. Музика грала туш. Людзе доокола лярмали, радовали ше, а я ше чувствовав покус глупо жадаючи Йовови „вельо щесца у Новим...”

VEENA SENERA

– Философия страху и примушованя глібоко укоренета до вашей вири, а прейг ней и до вашей култури. Док сце ище дзеци, починаю вас страшиц зоз розжиряченим пеклом и огромним вичним больом, з дяблами страшного випатрунку, зоз всеприсутним Богом хтори шицко чує, шицко видзи, шицко зна. Позна аж и вашо найскритши думки. Од нього ше не можеце скриц. Вон вшадзи и на каждим месце. Найдзе вас, дозна цо думаце и покаре зоз страшними карами. Од малючка вас научели же сце вше гришни гоч сце ані не свидоми прецо терху непознатей вини и страху од кари ношице вшадзи зоз собу як камень на души. Боїце ше радовац. Боїце ше уживац. Боїце ше думац шлебодно. У вашей літературі сом нашла велі описи пекла, а барз мало описи рау.

Запатрела ше неопредзено зоз своїма велькими чарними очми на авта хтори преходзели и людзох у общим галайку милионского варошу. На хвильку ей то звучало як дудняне Abbi водопадох недалеко од ей родного Madikeri варошу у хторим Ганди назберал найвещей прихильнікох своєї мирней революції, войны за ошлебодзене без креви.

На хвильку видзела хижи закрити зоз червеним черепом, а не зоз тер-папером як ту, у Канади. Видзела безконечне желенідло тропских лесох и молгу над святу рику Cauvery дзе ше шицки новородзени по першираз ритуално купаю. На хвильку ей у носних дзиркох запахнул ранши швижи воздух полни трепецацого обчєкованя монсунского дижджу, тей небесней води цо приношела ошвижене и нови живот. На хвильку лєм, а потим ей плюца знова роздзерал городски смог, а галайк, мишаюци ше зніщовал красу ей гласу претваряюци мелодичносц и його ниянси з котрима знала виражиц и найсуптилейши чувства до звичайней бешеди.

Блядо-доганови пес файти „лабрадор” сцерпезліво шедзел коло ей ногох попатраюци на ню з часу на час док бешедовала. Наздавал ше даякому ей жаданю лебо заповиди хтору би дзечне сцел виполніц. Зоз писками намесценима як на ошмих и з покус на бок виваленим язиком, провадзел кажде ей слово як кед би розумел смисел бешеди и складал ше зоз вигвареним.

– Познаце лем елементарни чувства и їх контрасти як цо: любов – мержня, неприемносц – приємносц... Вашей виключней души чежко, кед не и неможліве, похопиц шицки ниянси хтори исную медзи двома екстремами. Подумай кельо лем ест ступні температури медзи чувствами цеплого и жимного, а ви маце и хаснуеце лем даскельо слова: жимне, літне, цепле, горуце и враце. Лебо, ище горши приклад. За шицки файти болю, од уджобнуца церня по боль пре зламаноу руку, ви маце лем едно слово: боль! Верим же вашо предки знали за шицки файти болю як и нашо, але заш лем сце не розвили за ніх одвигуюци слова. За шицки фарби и їх ниянси познаце тиж лем даскельо слова... Кед не знаш же прецо то так, вец ци я поведем гоч кельо ци ше не будзе пачиц одвит: прето же ше не познаце, же сце неспособни запатриц ше до себе и найсц свойо место у вселени. Сцеце пановац над шицким, а не можеце пановац ані над собу. Ваша такволана „креативносц” обрацена гу вонкашньому швету хтори розумице на свой едноставни, виключни, аналитични способ и прето кажда ваша активносц лем калчі природу. Креативносц не у нових автох, оружийох, лебо у правеню швидших компютерох. Правдива креативносц то нукашні розвой, равновага и ускладзеносц каждого з нас зоз вонкашнім шветом. Исную невичерпни способи и можлівосци за непреливне нукашне рушане и духовне збогацоване, а ви ше едноставно не можеце обрациц гу себе и прероснуц фазу „звладования природи”. Нігда ю не звладаце док перше не звладаце и не вибудуеце себе, бо ви лем една часц тей природи. А кед звладаце себе, нестане у вас жажда за звладованьом и власцу над дачим другим и аж теди спознаце свойо место у швецце и престанеце блукац, а почнеце жиц.

Слова як каменец зоз чарней, наелектрисаней хмари тлукли по його сцерпезліво пестованих спознаньох о заокруженим и ко-

нечним швеце у хторим ше добре знало цо правда а цо не, цо наука а цо фантазия. Небо як кед би ше зацмело, а людзе преходзаци коло ніх ношели чудни маски на тварох док му у слихох дудняли зламани ритми класичного танцу бога Шиви у хторим ше описує космичну Креацію, Очуванє и Зніщенє. Очи ше ей баржей забліщали, а цело випросцело, наглашуюци гордоц, док з попатрунком блукала по непреглядним просторе и по невимерних часох.

– Ми Сооргі (Корги), вояци и потомки воякох Александра Македонского цо ше населєли на юг Индії. Шмерц була нашо ремєло и прето ше не боїме од ней. За розлику од вас, ми ше боїме од живота, бо док зме живи ми чувствуєме и боль и радосц. А чувствуєме их зоз душу як и ви. Кажда душа безсмертна и осуджена на вичне и поновене родзєне по шмерци, на непреривне блуканє од цела по друге цело. Буц у целу то боль за душу. Кед человек умре, душа му ніяким концом не умера, бо вона безтілесна, але ше лєм дочасово ошлебодзи и пре кару лебо награду уселї до другого цела. Яке то цело будзе, завиши од заслугох у прешлим живоце цо ше закончел. Цо вам морал бул нізши, то будзе и примитивнейше ваше будуче цело. У идуцей реинкарнації, т.е. идущим живоце, можеце постац гад, гушенїца, пес, лебо знова человек и знова будзеце гнобени, мучени и будзеце ше трапиц док єдного дня зоз своїма ділами не заслужице же би вам и душа конечно умарла и зединєла ше зоз Богом, своїм творитєльом и так нашла конєчни и вични спокой. Не вични живот, але жажда за шмерцу и вичним миром нас женю на почитованє моралу.

– Повєдз ми, Веєпа, же цо то час кед шицко цо маме то лєм дочасове памєтанє. Тєрашньосц лєм узка гранїца, смужка роздвойованя мєдзи прєшлосцу хтору забуваме и будучносцу хтору не знаме. Яки часово гранїци тєрашньосци? Чи мож повєсц же єдна сєкунда то тєрашньосц? Чи тєрашньосц ище менша: єдна микросєкунда? Як то же ми знаме же то тєрашньосц и праве кед ей поставнєме свидоми, вона ше уж вимкла до прєшлосци, уж є зменєна зоз другу сєкунду цо лєм пред хвильку була будучносц? Яка дєфиниция тєрашньосци? Цо то?

Попатрела на нього задумано и з ледво наглашеним ошмихом хтори було видно лем у вельких чарних очох указала же уживала у його реакції и же посцигла свою намиру отвориц му розум за иншаки думки.

– Тераз знам сигурно, препознала сом це по питаньох. Ти тот хтори, як и я, гледа одвити на шицко и муши их найсц, бо иншак не найдзе мира своей души. Гледане одвитох то твоя и моя вична кара, найстрашнейше и найболяцше проклятво цо постої. Мушел ши раз буц барз гришни же ши ю заслужел и же ю ношиш з едней до другой инкарнації, а одвити барз, барз помали находиш. Тераз знам же то не нашо перше стретнуце. И не остатне. Випатра же ше ище длуго, длуго будземе стретац у наших животох.

Ютре рано, виходзаци зоз метроу на поверхносц, збачел ю дзе стої зоз псом на самим виходу.

– Ні, Veena – озвал ше преходзаци. Анї не попатрела на нього, анї не кліпла. Погляд зоз вельких чарних очох стал як заліпени за одну точку далеко у просторе и як кед би не була свидома цо ше случовало коло ней. На першох ей стала пластикна таблічка з меном: Veena Senega и число телефона хтори треба наволац кед ше случайно страци.

– Зоз ким то бешедуеш? – озвал ше пайташ з хторим часто ишол ведно на роботу.

– Зоз Veenu, тоту цо там стої коло дзверох – одповед.

– Зоз гевту жобрачку? – зачудовал ше пайташ.

– Гей з ню. Вчера зме ше крашне набешедовали док сом чекал метро. Мудра жена.

Пайташ попатрел на нього киваюци з главу:

– Не знам цо ши фриштиковал, але знам же то було барз погубене. Тота иста „мудра жена” од родзения шлепа, глуха и нема... Тот дресирани пес ей и вид и слух. Доводзи ю и одводзи зоз того места дзе жобра уж роками и так ше обидвойо витримумо. Сигурни ши же ши праве зоз ню бешедовал?

Почало ше змеркац на седем рано кед метро виповрацал зоз себе тисяч брамушки хтори ше потим розбегли на шицки боки за едлом. Єдна єдина гвизда на небе пробовала сцекнуц од гришней планети и скриц ше пре ганьбу до даедного другого час-простор

континууму, але ю шейсцручни Шива помали врацел на место дзе знова постала Слунко и зоз загноєного ока випучела жовкаве шветло. Веена мирно стала коло дзверох зоз плеховим гарчичком у руки, та кажди метални пенєж цо го дахто од преходнікох уруцел задзвонел у нїм як дзвон за одкуп гриху. Блядо-доганови пес файти „лабрадор” шедзел коло єй ногох зоз пискама намесценима на ошмих и зоз покус на бок виваленим язиком видрижньовал ше патраци му просто до оч. А швет ше знова почал обрацац доокола як и потераз.

Час ше помали почал цадзиц з нього як брудна вода з мокрих шматох кед го раз на драже попирскал авто и чувствовал ше безтілесно док ше пред нїм отверало ище єдно питанє хторе го непрерывно будзе мучиц у тим живоце. Чи можліва комунікация душох?

WHISKEY

– Верел сом же ніхто з нас не пришол на швет без даякей висшей намири, предодредзенай чи од самой природи чи од Бога – почал розгварку. – Верел сом же кажде ма задаток хтори за живота муши сполніц на тим швецце, и то тота сила цо нас гоні випитовац, вигледовац, усовершовац... Верел сом же ніч не таке добре же би не могло буц лепше и нізач на швецце не мож повесц же є докончене и же ту нет вецей цо робиц. Вше було и єст цо докончиц, вименіц, злєпшац.

Хижа у хторей зме шедзели була жимна, та сом не зоблєкал капут.

– На, лігні кус, зогрей ше! – нацаговал гу мне руку з полупразну фляшку виския. – Сцеш погар? Мам дзешка даєден у кухні, лєм го треба найсц – доложел помали, наздаваюци ше же повем же ми погар не треба.

Вжал сом фляшку, поуцэрал ей гарло з руку и одпил. Гоч сом бул у капуце, лєдво сом ше стримовал же бим ше не трєсол. Озда ми виски поможе процив жими, подумал сом.

– Куриш? – понукнул ме, а кед сом вжал зоз отвореней шка-тулки, доложел: – Тоти цигаретли сом набавел у индиянским рєзервату. Хтошка их на дзиво прави у Америки и шверцує тадзи, а Индиянци их предаваю навелько. Добри су, моцнейши нігдзе не найдзеш. Як „папириси”. Не знам дзе ми пирньовка, та трєш пирню долу, як я.

На паркету уж були загашени даскельо цигарчки, а у хижи ше чувствовало чежки устати воздух, шмердзело на доган, алкоголь и брудни ботоши.

– Сцеш же бим отворел облак? – пита ше и аж теди обачуєм же є лєм у кошулі, ценких панталонах и папучох на босих ногах.

– Не, не, добре ми так – швидко одвитуєм. – Легко тебе, ище вше це зогриваю идеали, а я уж мушим куповац цепли капути и ципели.

Ошмихнул ше. На шивей, необритвенеј твари указали ше да-скельо пожовкнути и прахняви зуби.

– Тераз ци принешем и укажем мойо идеали; у ствари, тото цо остало од нїх.

Страцел ше у другей хижі, одкаль ше неодлуга зявел з вельку фасциклу под руку. Намесцел карсцель блїжей гу мнє, так же зме обидвоме були з єдного боку малого столїка, и отворел фасциклу полну з паперами и папериками рижного квалитету и фарбох: од догановой, як за паперово мехи, шивкасто-догановой, як за штаницли, по розклопену паперову шкатулку за цигаретли и тварди картон вирезани зоз шкатули за ципели...

– То мойо богатство, мойо дзешец роки живота. – Очи му ше заблїщали. – Ти не знаш, не можеш почувствовац и похопиц яке то богатство було мац фалаток паперу и клайбас, буц у можлівосци зазначиц хвильку и занавше ю зачувац. Наш мозог чудна ствар, найволї забуц бридки ствари и ситуациї. А там нічого красного не було цо би вредзело запаметац. Прето сом одлучел записовац, и так нагнац самого себе же бим ше познейше здогадавал шицких детальох. Цо горше – то лепше. Же би будуци генерациї знали през яки зме пекельни муки преходзели и цо зме шицко прецерпели же би ше єдного дня витворели нашо сні и сні милиони других Українцох. Шлебодна и независна Україна! Думка и можлівосц ей витвореня тримали нас на живоце кед нашу групу совети послали до Сибиру. Я достал седем роки, дахто меней, дахто вецей... Идея о шлебодней и независней Україні ми помогла прежиц шицки тоті роки. То ме тримало же бим остал при себе и ище и плановал свою будучносц у ней.

Два лагри, хлопски и женски, були змесцени єден попри другого, роздвоєни лєм з дротом. Там була змесцена моя будуца супруга, хтора була и член нашей групи цо ше борела за шлебоду. З часу на час зме ше видзели з далека, а даскельо раз, кед на стражи бул єден добри человек, допуцел нам приблїжиц ше гу дроту и на хвильку-два побешедовац. Так зме ше догварели и побрац ше у

лагру. Обидвойо зме написали вимоги власцом, подписали их и о даскельо мешацаи нам було допущене повинчац ше. Винчане окончене у канцеларіи управніка лагру. Пречитани нам закон, подписали зме ше до єдней кніжки и було нам допущене руковац ше пред шведками. Присутни нам винчовали, наздаваюци ше же нас малженство пременї на лепше, а потим кажде на свой бок. И знова роками патрене на дрот и наздаване же ше, гоч з далека, увидзиме. Дасдни гуторели же зме дурни, дасдни франтовали же так моя супруга голем вше зна дзе єй муж, а ми знали же нас судьба так повязала, и жили зме живот яки нам бул додзелени. Ниа, ту малюнок лагру и дроту цо нас роздвойовал.

На догановим паперу з клайбасом нарисовани бараки и джобацаи дрот.

– Пать, ту наша група идзе до леса рубац древа – указує ище менши фалаток паперу, а на нїм сибирски пейзаж з ядловцами прекритима зоз чежким шнігом. Кед би не була нарисована колона лодзох зоз шекерами преїг плеца, випатрало би як на новорочних и крачунских винчованкох.

– Не видзим стражарох – гварим и по його погляду чувствуєм же сом ше „залецел”.

– А цо думаш дзе бизме сцекли? Не знали зме точно анї дзе зме, не було анї мапи, а по приповедкох, до найблізшого населеня було коло тисяч километри. Жима була наш найлепши чувар. Стражаре ше грали нука у баракох, а нас виганяли вонка з лагру рубац древа и їм и нам. То озда єдини гарешт зоз хторого людзе не сцели сцекац. Случовало ше дакеди же дахто одлежал кару вжиме, шлебодни є пойсц, але не може до яри док не сцигну камиони зоз поживу, та цалу жиму ище шедзи з нами. Ниа, тот ту – указує ми єден миниятурни портрет – бул шлебодни, одлежал своєю и чекаюци на транспрт похорел ше и умар. А тот други, вон сцекол кед ишол до леса рубац древа и патрула го о пар дні нашла недалеко од лагру розтарганого. Дай Боже же ше голем перше змарзнул и же го жвири не нападли живого.

Преврацал сличку по сличку, затримуюци ше на дасдней хвильку длужей и по хто зна хтори раз ше здогадуоци подїи взаней за ню.

– Тебе то ніч не значи, але то мойо найлепши, можебуц и найкрасши роки живота. И шицко ту, зазначене, анї една хвилька не препадла. На каждой слички датум, та так не можем помишац по-дїї, цо вельо лепше як паметанє хторе нам дакеди зна подвалїц.

– Вредзело би организовац виставу твоїх сликох, указац швету того цо потераз не було видзене. Могол биш видруковац и кнїжочку о своїм перебуваню у Сибиру.

У мне ше почал зявйовац бунт процив забудлївосци праве тих пре хторих ше велї таки як вон жертвовали.

– Кого ище интересує же єдна група занєшених дуракох лежала у Сибиру пре шлебодну Україну? Тоти паперики и миниятури маю, випатра, вредносц лем за мене. Ні за кого вецей. Ніхто би не пришол опатриц таку виставу заблудох, а я би ше ганьбел указац другим свою несхопносц у рисованю. То би було исте як жобране. Я робел цо сом робел прето же сом так сцел и так чувствовал, и не жаль ми прето. Сцел сом давац, бо сом мал цо дац, а не брац. Од того сом не обчековал ніяки хасен, анї припознаня, анї теди анї тераз, а саме организованє вистави би заш лем гуторело процивно. Гайде, наздраве! – поцагнул з фляши и понукнул ме. – Сигурно не сцеш погар?

Припалели зме себе ище по єдну цигаретлу, зоз тих мощних, шверцованих, а вон предлужел:

– Рок пред концом мойого гарешту, Україна постала шлебодна и независна. Така за яку зме ше закладали, яку зме обецовали. Можеш задумац мою радосц. Супруга вишла скорей, и каждого дня сом ше наздавал писму з описом же як то буц и жиц у такой Україні. Цо людзе гуторя, чому ше наздаваю, о чим приповедаю, чому ше радую? Можебуц же нас тераз шицких политичних гарештанцох пуца дому, нет вецей причини же би нас тримали ту.

Писма не сциговали, а мой час вицекол у подполносци, анї минути ми не пребачели, гади. На щесце, було лето и транспорти були частейше організовані, та анї я не остал длужей як сом мушел. Не будзеш ми вериц, але ми було покус и жаль розисц ше зоз дзепоедними стражарами з хторима сом ше сприятелел. Єден ми поцихи спомнул: „Ти щешлїви, закончел ши своєю, а я осудзени же бим ту здохнул.”

Вер ми же сом ше бал од тей хвильки кед будзем шлебодни. Єдно то наздавац ше, а друге буц шлебодни. Цо тераз? Од супруги не мам вистки, хто зна чи ме ище чека, не мам ніяку роботу, до школи сом не ходзел бо сом лежал у гарешту праве у рокох кед требало ходзиц до школи, не знам ніч робиц. Терха будзем и себе и другим. Гварим ци, бал сом ше од шлебоди...

Супругу сом нашол и дознал же ми писала, але гади, випатра, сцели очежац мойо остатні дні у гарешту, та писма зніщовали. Остали зме у Києве, у готелу, даскельо дні, а вец требало рушиц гледац даяку роботу, жиц з дачого, витримовац фамелию, уживац у дзєцох док рошню у своєї держави, у власней шлебоди.

За початок сом ше регистровал при власцох, же би ше знало же сом ту, дома, а не у Русії лебо дагдзе индзей, и же думам ту остац занавше. Службенік ме одведол до другей просторії, замодлел най причекам, а потим вошли двоє полицає, влапели ме и завязали ми руки! Ніч ми не було ясне, збуваня як бридки галуци-нації прелетали коло мене, еден глас ми читал цошка о закону и суду и дознал сом же сом у одсустве осудзени на три роки гарешту пре припадносц терористичней організації хтора сцела зваліц легалну систему. Система – то советска система, а закон то знова советски. Ша, я не неприятель! Живот, младосц, седем роки сом дал за вас, а цо ми ви робице? Як найгоршого злодія, як терористу – до гарешту. Тота иста Україна цо ме у жимних сибирских дньох отримала у живоце, тераз ми судзи як терористови прето же сом ю любел баржей як самого себе! Не вредзели доказованя, вимоги, подплацованя...

Одлежал сом ище три роки и було ми досц. Син ми уж мал три роки и не сцел сом же би и вон дожил мою судьбу, лебо же би мал у живоце даяки неприємносци пре мойо заблуди. Преселели зме ше до Канади. Супруга ми роби як дописователъ зоз Белгії за єдни новини и раз до рока приходзи ту дому, син уж вироснул, не зна и ані не треба же би знал по українски, а я, ниа, дома. Варим, примам социялну помоц од цудзей держави хтора ме прилапела як свойого кед ме власна гарештовала и одруцела...

Помали завар фасциклу зоз нарисованима виривками своїх надійох же мож докончиц недокончене, злепшац несовершене, фа-

сциклу зоз безменима страдалнікама як цо и сам бул и ище раз нацагнул зоз фляши як за покой власней души.

Кед ме випровадзел, обачел сом же зобул папучи и боси ходзел по шнігу.

– Не чудуй ше, ище вше любим чувство жимного шнігу под ногами, як дакеди. Не знам прецо, але любим того чувство. Можебуц пре носталгію за дачим страценим у живоце, чи цо. И лем найзнаш – ошмихнул ше – виски лепше грее од водки.

新 李

XIN LI

*Любов ту традиції нігда не слабела націю,
напроцив, вона ю змоцньовала у часох неизвесносци.*

*(Винстон Черчил, британски бешеднік, автор и премиєр
у Другей шветовой войны, 1874–1965)*

Мала цошка мачкасте у характеру и вше ше шмишкала з дробними билима зубами, гоч кельо неприємна ситуація була.

– Вше указуй и гутор же ци добре. Приятельом будзе мило, а неприятеле поздыхаю од зависци – було ей наймилше виречене.

Китайска мудросц...

Кажде рушанє ей було прераховане, ніч не робела без цилю и охажяла упечаток розмазаней ленівосци и свидомого уживаня у каждой хвильки живота. Була задовольна зоз собу и своїм випатрунком у цесних фармеркох и то було видно.

У Канади ше знова мушела уписац на факултет, бо сцела лепшу роботу, а и допило ей препоминанє на каждом крочаю же „кто зна цо ви там у Китаю учели и цо сце научели”. Кед спадла на першим испиту, надумала ше виписац.

– То не за мене. Барз є чежке, а и я уж покус ленїва учиц.

– Цо тераз будзеш робиц? – питаю ше ей.

– Тото цо найволім и найлепше знам: будзем уживац у живоце.

Єдноставне. Уживац у живоце. Не придавала ше пред неуспихами и не була победзена, бо ше ані не борела. Нігда ніч не трацела, бо ніч ані не тримала як свойо. Єдноставно ше як пирко на витру препущовала судьби, та дзе ю однесе, а за шицко цо ше ей случовало гуторела же то ей доля, уж напредок одредзена и про-

цив того ніхто, та ані вона, ніч не може. Кед уж не могла ніч процив судьби, могла голем уживац у каждодньових дробніцох, у слунку, незвичайней форми хмарох, квецу и фарбох, звукох... Єдноставно: будзе уживац у живоце. Стретал сом ше з фаталізмом у літератури, але нігда так особне. Нігда сом не подумал же дахто наисце може так жиц, ані ше не пробовац одупрец судьби, впливовац на ню, пременіц ю. Плановац, преценьовац пошлїдкы акційох, предвидзовац, анализовац и непрерывно гледац найлепше ришене, уживац у побидох и жаловац над пораженями, але знова упарто пробовац, бул по тєраз єдини способ живота за хтори сом знал. Так сом научени и иншак озда ані не мож жиц.

Кед у Китаю закончала студії на хтори ше уписала по покладаню приємного испиту, почала робіц як економіста у єдней фирми у Бейджингу и неолдуга ше одала як тому спада. Муж єй мал добре место и ище лепшу перспективу у комуністичней партії, та неолдуга достали квартиру и за розлику од других хтори шмели мац лем єдно дзецко, вони могли мац двоїо. За треце, кед же надумаю, мушели би гледац допущене гоч и то би не бул велики проблем з оглядом на партійну подобносц єй мужа. Не понагляли з дзецми, а ю почало інтересовац же як жию людзе у других державох, сцела нашивіц и други шветово атракції окрем Велького китайского муру, сцела дознац, научіц, упознац, поровнац... Китай бул заварта жем, а достац візу за гоч дзе, було лем цо неможліве, та ше як и велї други, чувствовала сциснуто, онеможлівена и фрустрирована як у гарешту. Заварта у власней жеми, а зоз Заходу непрерывно сциговали інформації о неограніченей шлебоді и можлівосцох за младих як вона. Пробовала з мужем о тим бешедовац, але вон єй лем оштро спомнул най ше пребарз не заніма за иножемну пропаганду, бо то ніяк не видзе на добре. Вон ідеологічно подполно опредзелени, свідомі є и не бої ше од таких провокаційох хторим го вона тєраз виклада случайно лебо нароком по даяким задатку.

Поцагла ше до себе, а неолдуга нагло вибухли студентски немири. Гледали векши шлебоді и права у каждым поглядзе: од обцих по особни, гледали отверане Китаю гу швету. Прицаговали ю революціонерносц ідеї, можлівосц пременки на лепше и незви-

чайно приємне чувство же роби цошка вельке, историйне, на добробут свойому народу. Так ше вироятно чувствовали и Мао и Ленін... Кед и ю залапела габа гарештованьох хтора ушлїдзела по студентских протестох, муж надумал розисц ше од ней, бо су идеологийно подполно оддалени и процивставени до мири же їх заедніцки живот далей неможлїви, цо суд прилапел як достаточну причину. Почала мержиц Китай и шицко цо китайске.

Канада, як и велї други заходни держави, теди понукли азил студентом и другим хтори участвовали у демонстрацийох и так ище раз указала же людзом хтори ше боря за шлебоду, место у шлебодним швецe. Xin Li ше неодлуга нашла у Канади. Совитоване ей було пременїц мeно до Синди, то звучи познатше, домашнї не буду мац проблему ламац язык и вигваряц Xin Li, а так легчeyше найдзе и роботу. Не, ту ше не прави нїяку розлику мeдзи людзми, лeм наисцe легчeyше вигвариц Синди як Син-ли, а и кед виповеш Син-ли, такой буду знац же ши не домашня.

Под час тирваня програми прилагодзovania хтору финансовали канадски власци, учела англійски язык и гоч знала писац на латинки, мала проблем вигваряц дзепосдни гласи и то ей було найчeжше, алe научела по уровень же могла почач гледац роботу. Тиж ей совитовали же би за початок робела дагдзe як волонтер. То ей будзe барз хасновац пре контакт з людзми, а и пре искусство, бо вше може повесц же робела там и там. Правда, не будзe плацена, алe будзe мац канадского роботного искусства, цо барз важне, бо то доказуе же ше особа уж подполно прилагодзела гу новому стредку и иснуюцим розликом у способе живота у ей жеми и Канади и же у новим стредку будзe функционовац так як ше од ней обчeкуе. У министерстве за транспорт пристали ей помогнуц же би здобула канадске роботне искусство, та ей допущели же би як волонтер паковала новорочни винчованки и виписовала адреси на вецей як 2 000 коверти. Два тлусти секретарки, домашнї по родзeню, непрерывно шедзели и хвалели ю же яка є вредна и организована. Кед ей будзe требац препоручене за роботу, вше ей дзечне напишу и даю. Не требало ей, а и кому повесц же як економиста ма искусства у пакованю и ліпеню ковертох? Друга волонтерска работа ей була у єдней добродзечней організації хтора ше старала о був-

ших алкоголичарох и помагала им же би престали пиц кед би у даякей кризи знова почали. Раз, два раз до тижня требала обиходзиц єдного пензионованого таксисту хтори не мал дзеци, а жена му умарла. Брудни, запушени и шмердзаци, не мал дзеку прегвариц ані слово, та ей препадли наздаваня же гоч и роби задармо, так вихаснує нагоду усовершовац англійски язык. На интервьюох, при гледаню роботи, вше ше ей питали чи мала проблем з алкоголом понеже робела у тей організації, та о єден час то престала и споминац и так ше нашла на початку чаривного круга – без искусства не могла найсц роботу, а без роботи не могла здобуц искусство. Часто ше питала же чи то тота шлебода на Заходу о хторей тельо слухала. У чим ше, у ствари, состої шлебода и чи ми як людзе можеме вообще буц шлебодни? Цо мож зробиц зоз шлебодну дзеку и зоз шлебодним одлучованьом? Чи зме и кельо зме шлебодни одлучовац? Цо не шмела у Китаю, не шме ані ту, цо мушела у Китаю, муши и ту. Розлика лем у тим же кельо себе держава бере право мишац ше и ушорйовац питаня хтори у основи особни и требали би буц охабени поєдинцом же би ше о тим одлучели. Розлика и у механїзмах примушованя: у Китаю сирова полицийна сила, а ту сирова економска присила доводза до истих резултатох. Там ше мушело, а ту ше сце, бо кед не сцеш, останеш без роботи, а без роботи здохнеш. Ище розлика и у тим же ту не бию, а и то уж вельо.

Кед ей умарли родичи, не шмела пойсц на хованє, гоч ю прешвечовали же нет нїякей опасносци од власцох и же шицким дисидентом пребачене. Не верела вецей, не пошла але ше непрерывно питала же чи добре зробела же пришла ту, чи то тото цо сцела и чи достала цо сцела, чи вецей страцела як достала з приходом до цудзини.

Неодлуга нашла роботу у єдней малей фирми як кнїжководитель, а нашла и легиня – домашнього. Бул, у ствари, розидзени, покус рапавей твари и хибели му даскельо зуби, але то не страшне, а и розумлїве, бо ту зубаре барз драги. Найважнейше од шицкого то же бул, як гваря „native speaker” – народзени як Англисц и нет такого учителя хтори вас може лепше научиц язични фїнеси

як родзени Англісец и нет лепшей методи за учене од комбинації краснаго и хасновитого.

Преселел ше до ней, бо чом би плацели два кварталі, вона рихтала вечеру, бо чом би ше окреме кармели, так туньше... Мац билого за фраера, а гу тому ище и Англіяца, то бул сон шицким ориенталком хтори ту упознала. Завидзели ей, а вона ше вше баржей чувствовала як дома и престала бановац и мучиц ше з дилему чи добре поробела чи не же охабела Китай и родичох. Ніч ю вецей не цагало назад, там уж не мала нікого окрем далекей родзини, а будучносц ей була ту. Заход. Людзе маю иншаки способ роздумованя, не обтерховани су зоз традицию, шмели су и опущени у обходзеню єдни з другима. Тото цо им ше пачи то робя, а тото цо им ше не пачи – не, и то цала мудросц. Не як у Китаю, дзе традиция нательо нагромадзена же постала терха, камень коло шій пре хтори Китай нігда не годзен напредовац у цивилизацийним смислу як Заход.

– Знаш, не мушине мац дзеци. То вельки трошок, обовязка и одвичательносц. А не мушине ше ані повинчац. Мой муж (так го волала) гутори же винчане ніяка не гаранция за любов и я ше складам подполно з нїм. Знаш, мой муж гутори же зме обидвойо шлебодни и оставаме ведно док сцеме, а чим даєдно з нас страци жадане остац и далей ведно – шлебодни є пойсц. Думам же так найлепше. Чувство шлебоди, а не чувство зависносци, будзе нас наймоцнейше тримац ведно – приповедала ми кед зме ше раз стретли.

О рок и дакус вецей зме ше случайно знова стретли.

– Зохабел ме, а тельо сом му верела. Цо мам тераз робиц? Нікого не мам вецей на тим шведе. Ані шестру, ані брата, родичи помарли, а вон ме зохабел. Цо най робим? – Уцэрала слизи и пробовала ше ошмиховац, та так людзе цо преходзели не обрацали увагу на ню.

У рукох тримала кніжку „Schopenhauer and Freud”.

– Легчейше ми кед читам, помага ми спознац же моя беда не найважнейша ствар на шведе.

Филозофия як азил, як потїха.

– Сцем упознац ваш заходни способ роздумованя, сцем му розумиц душу и прецо ме зохабел. Не гнівам ше, лем сцем знац. Чом? Шицко було по його дзеки, не мал причину за таке... А так сом научела на нього. Бул цихи, покус заварти, не мали зме вельо приятельох... Тераз сом сама, не мам з ким прегвариц анї слово окрем даскельо виреченя на роботы и то на англійским – знова уцерала слизы и шмишкала ше.

На китайски Нови рок хтори пришол неодлуга, китайска заедніца вше організує преславу зоз традиційним длугоким паперовим шарканьом як символом моци и даскельо дні треща улїци заварти за транспорт зоз їх народну музику и писнями. Припатрац ше на параду вше за мене була атракція и дожице другого, иншакого швета, иншакей култури. Иншакей традиції. Людзе ше цискали по драже, а у куце, при гарадичох на уходзе до китайского ресторану, стала Xin Li сама, ценка як павук у китайским традиційним народним облечиве зошитим у мандарин стилу зоз блядобелавого гадвабу, хторе ей мац дала на розходзе кед ше рушала до Канади, до лепшого и „шлебодного” швета.

ЗМІСТ

Cherry	9
Amra	13
Bob	19
Businessman	26
Canadian nocturne	31
Casino	36
Catha edulis	44
Cavalleria mexicana	50
Desolation	66
Драги	72
Лука	76
Eniko и Mihal	88
Free mason	96
Garage sale	100
Hasta la victoria siempre	105
Heritage	109
American dream	117
Иври	134
Jean	140
Merenge	145
Michael	157
Nihilum (Нічомносі)	162
Oblivion	170
Paul	175
Peayote	181
Playground	187
Rum	192
Schuld	197
Shelf life	202
Shell	210
Smallman	218
Thai	223

Unguran	231
Veena senera	236
Whiskey	241
Xin li	247

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.161.2(497.11)-32

ОЛЕЈАР, Славомир

Нашене: приповедки / Славомир Олеяр. - 1. вид. -
Нови Сад : Руске слово, 2014 (Петроварадин : Алфа граф). -
256 стр. ; 21 см. - (Едиција Верхи)

Тираж 300.

ISBN 978-86-7105-278-8

COBISS.SR-ID 284381191

Славомир Олеяр: НАШЕНЕ,
роман (I видане). – Обсяг 16 друкарски табаки. – Тираж 300
прикладніки. – Друковала Друкарня „Алфа граф” Петроварадин. –
Друковане закончене у марцу 2014. року

СЛАВОМИР ОЛЕЯР

народзени 11. юния 1948. року у Дюрдьове. Воздухоплівну школу закончел у Кралеве 1966. року. Службовал у Београдзе, Загребе, Бихачу и Сараеве, а по напушваню восней служби достал роботу 1971. року у Републичним гидрометеорологіичним заводзе у Београдзе дзе закончел и Факултет заштити на работи.

Од 1978. року роби у Општини Беоцин як инспектор заштити на работи и инспектор за работни одношеня, а по законченю постдипломских студийох 1985. року у обласци заштити животного стредку у Центру за мултидисциплинарни студії у Београдзе, додате му ище едно задлуженє, та попри иснуючих двох, робел єден час и як инспектор за заштити животного стредку. Пре национални и политични причини, мушел напушиц тоту роботу и 1990. року отворел приватну фирму за продукцију канцеларийного материялу хтора успишно робела по 1994. рок.

Концом 1993. року одселєл ше до Торонта у Канади дзе 1997. року закончел студії информатики и почал робиц у єдней од водзацих канадских банкох як менаджер за информацийни технолоґиї. Розличносц шветових културох зоз хторима ше ту стретал и вигодни материялни обставини, „одомкли” у нїм, пре животни обставини поциснуте давне жаданє, записовац и описовац рижни судьби и дожица людзох з рижних крайох нашей планети и пробовац найсц у нїх универзалну нїтку, спознац драгу по хторей ше вожиме, гоч и у рижних „автох”.

Пензионовал ше 2010. року и тераз жиє у Торонту у Канади и у Сент Петербугу на Флориди (ЗАД).

Свойо приповедки обявйовал у часопису за литературу, културу и уметносц „Шветлосц” и у Руским християнским календаре.